

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 84 • 27. mai
Sesjonen 2024–2025

Møte tirsdag den 27. mai 2025 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 84):

1. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i naturskadeforsikringslova m.m. (ansvarsgrense og tilsyn med Norsk naturskadepool)
(Innst. 323 L (2024–2025), jf. Prop. 53 L (2024–2025))
2. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde)
(Innst. 343 L (2024–2025), jf. Prop. 68 L (2024–2025))
3. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Andreas Sjalg Unneland om å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonspapirer
(Innst. 372 S (2024–2025), jf. Dokument 8:101 S (2024–2025))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Mahmoud Farahmand, Aleksander Stokkebø og Ingunn Foss om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om bekjempelse av økonomisk kriminalitet
(Innst. 364 S (2024–2025), jf. Dokument 8:129 S (2024–2025) og Dokument 8:140 S (2024–2025))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Ingunn Foss og Sandra Bruflot om å styrke ofrenes stilling og øke bruken av omvendt voldsalarm
(Innst. 363 S (2024–2025), jf. Dokument 8:130 S (2024–2025))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Årsrapport for 2024 fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag
(Innst. 378 S (2024–2025), jf. Dokument 14 (2024–2025))
7. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om å tøyte tek-oligarkene
(Innst. 371 S (2024–2025), jf. Dokument 8:102 S (2024–2025))
8. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet
(Innst. 368 S (2024–2025), jf. Dokument 8:114 S (2024–2025))
9. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for fornybar energiproduksjon til havs)
(Innst. 389 L (2024–2025), jf. Prop. 75 L (2024–2025))
10. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (innleie av avløsere i jordbruket)
(Innst. 359 L (2024–2025), jf. Prop. 85 L (2024–2025))
11. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven mv. (Arbeidstilsynets virkemidler)
(Innst. 334 L (2024–2025), jf. Prop. 80 L (2024–2025))
12. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven (yrkessykdommer og elektronisk melding av yrkesskade)
(Innst. 346 L (2024–2025), jf. Prop. 134 L (2024–2025))
13. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Kathy Lie og Freddy André Øvstegård om et rettferdig yrkesskaderegulering
(Innst. 361 S (2024–2025), jf. Dokument 8:134 S (2024–2025))
14. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense)
(Innst. 348 L (2024–2025), jf. Prop. 108 L (2024–2025))
15. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i trygderettsloven mv. (ankeerklæring til Trygderetten, avgjørelse innen seks måneder mv.)
(Innst. 345 L (2024–2025), jf. Prop. 135 L (2024–2025))
16. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten
(Innst. 375 L (2024–2025), jf. Prop. 49 L (2024–2025))
17. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om dokumentasjon og arkiv (arkivlova)
(Innst. 304 L (2024–2025), jf. Prop. 52 L (2024–2025))

18. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Grete Wold, Marian Hussein, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om en helhetlig bibliotekpolitikk og et bibliotekløft for hele landet (Innst. 367 S (2024–2025), jf. Dokument 8:115 S (2024–2025))
19. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal om valgfrihet for familiene (fri fordeling av foreldrepermisjon) (Innst. 381 S (2024–2025), jf. Dokument 8:161 S (2024–2025))
20. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om en 16-årsgrense for sosiale medier med krav om innlogging med BankID eller tilsvarende løsninger (Innst. 366 S (2024–2025), jf. Dokument 8:121 S (2024–2025))
21. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i bioteknologiloven (vilkår for preimplantasjonsdiagnostikk og forbod mot genetisk testing av barn utanfor helsetenesta) (Innst. 388 L (2024–2025), jf. Prop. 67 L (2024–2025))
22. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i folkehelseloven m.m. (krav til systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid, helsemessig beredskap) (Innst. 332 L (2024–2025), jf. Prop. 82 L (2024–2025))
23. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd (Innst. 362 S (2024–2025), jf. Dokument 8:133 S (2024–2025))
24. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Kjersti Toppe, Marian Hussein, Bjørnar Moxnes, Irene Ojala og Christian Tybring-Gjedde om å stanse nedleggelse av Ullevål sykehus og sikre innbyggerne i hele regionen gode sykehus-tilbud og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om å sikre en rasjonell, faglig forankret, realistisk og bærekraftig sykehusmodell i Oslo (Innst. 360 S (2024–2025), jf. Dokument 8:139 S (2024–2025) og Dokument 8:165 S (2024–2025))
25. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Wold om erstatning til offrene i Varhaug-saken (Innst. 390 S (2024–2025), jf. Dokument 8:148 S (2024–2025))
26. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke og forutsigbar finansiering for Frelsesarmeens gatehospital i Bergen (Innst. 385 S (2024–2025), jf. Dokument 8:151 S (2024–2025))
27. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Tore Austad*

Presidenten [10:00:04]: Ærede medrepresentanter! Tidligere statsråd og stortingsrepresentant Tore Austad gikk bort 21. januar 2025, 89 år gammel.

Tore Austad var utdannet fra Sjøkrigsskolen og Universitetet i Oslo. Han tjenestegjorde i marinen og foreleste ved universitet i Chicago og Agder distriktshøgskole. I mange år var han lektor ved Kristiansand katedralskole, et kall han vendte tilbake til etter sine rikspolitiske verv.

Etter et betydelig engasjement for Høyre lokalt ble han valgt inn på Stortinget for Vest-Agder i 1977. Det skulle bli tre valgperioder og tolv år til sammen. Fra 1977 var han medlem av og fra 1980 leder av kirke- og undervisningskomiteen.

Fra 1981 til 1983 var han kirke- og undervisningsminister i Kåre Willochs regjering. Her fikk han utløp for sitt store engasjement for kunnskap og utdanning. Han forfattet to bøker om temaet, «En skole for alle» og «Mål og virkemidler i skolen».

Etter statsrådsperioden ble han medlem av Høyres gruppestyre. Han tok først kortvarig sete i samferdselskomiteen og fullførte så resten av valgperioden i justiskomiteen. I sin tredje periode, fra 1985, var han medlem av forsvarskomiteen.

Tore Austad vendte tilbake til Sørlandet etter tiden på Stortinget. Etter en kort pause fortsatte han sitt politiske engasjement. Fra 1995 til 2007 representerte han Høyre i Kristiansand bystyre og fra 1999 var han gruppeleder.

Som person var Tore Austad raus, vennlig og meget godt likt. Han var en svært kunnskapsrik person. Det var mange som fant det interessant å omgås og diskutere

ulike temaer med ham. Han klarte å kombinere et sterkt ideologisk utgangspunkt med en utpreget evne til å finne pragmatiske løsninger, særlig i lokalpolitikken. Det å få noe gjort var viktigere for ham enn å ri kjepphester.

Tore Austad var høyt verdsatt av alle. Gjennom sin mangeårige innsats nasjonalt og på Sørlandet satte han varige spor etter seg.

Vi lyser fred over Tore Austads minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:32]: Fra Senterpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Sandra Borch fra og med 27. mai og inntil videre.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Troms, Ivar B. Prestbakmo, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget i tiden fra og med 27. mai til og med 6. juni under representanten Sandra Borchs permisjon, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Troms, Toralf Heimdal, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:04:23]: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:32]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringar i naturskadeforsikringslova m.m. (ansvarsgrense og tilsyn med Norsk naturskadepool) (Innst. 323 L (2024–2025), jf. Prop. 53 L (2024–2025))

Presidenten [10:04:50]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [10:05:18] (ordfører for saken): I proposisjonen foreslås det endringer i naturskadeforsikringsloven. Disse innebærer bl.a. å øke

ansvarsgrensen fra 16 mrd. kr til 30 mrd. kr ved å endre naturskadeforsikringsforskriften.

Komiteen viser til at forslaget bakgrunn er økende risiko for naturkatastrofer samt en generell prisstigning i samfunnet. Dette kan øke sjansen for at ansvarsgrensen nås, noe som ikke er å ønske, opplyses det om i proposisjonen.

Det foreslås også at Finanstilsynet skal føre tilsyn med Norsk Naturskadepool, fordi dette gjelder store verdier, og det vil minske risikoen for interessekonflikter mellom deltakende forsikringsselskaper i poolen.

I proposisjonen foreslås det også å endre reglene i tvangsfullbyrdingsloven slik at jurister kan være prosessfullmektig i tvangsfullbyrdingssaker for namsmann og tingrett.

Jeg legger til grunn at partiene som har behov for det, vil redegjøre for sitt syn i saken og går kort over til Venstres innlegg.

Flere høringsinstanser i departementets prosess uttrykker en bekymring knyttet til manglende analyser av behovet og kostnadene ved å øke grensen så mye som fra 16 mrd. kr til 30 mrd. kr. Finans Norge påpeker også at det må ligge gode modellberegninger til grunn for den til enhver tid gjeldende ansvarsgrense. Dette er Venstre enig i, og vi stemmer derfor bl.a. for forslaget Høyre vil legge fram i saken. Jeg tar opp forslaget Venstre har alene.

Presidenten [10:06:56]: Representanten Ingvild Wettrhus Thorsvik har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Odd Harald Hovland (A) [10:07:07]: Det vert altså foreslått endringar i naturskadeforsikringslova som inneber at ein aukar ansvarsgrensa frå 16 mrd. kr til 30 mrd. kr ved å endre naturskadeforsikringsforskrifta. Det er betydelege beløp, men når me ser korleis verda utviklar seg med bakgrunn i klimaendringar og auka risiko for naturkatastrofar, tenkjer me at det er ganske openbert at dette er ei utvikling som er reell. Det at me kan kome i ein situasjon der ein faktisk når den eksisterande ansvarsgrensa, er ikkje ønskjeleg.

Forslaget om at ein òg skal føre tilsyn med naturskadepoolen, er ikkje urimeleg. Dei forvaltar enormt store verdiar, og eit eksternt tilsyn vil minske risikoen for interessekonfliktar for dei forsikringsselskapa som deltek.

Det er viktig at naturskadeforsikringsregelverket er treffsikkert og oppdatert. Sjølv om det ikkje har førekomme hendingar der dei samla erstatningsutbetalingane har vore i nærleiken av ansvarsgrensa av i dag, ser vi som sagt ikkje bort frå at me faktisk, med den utviklinga me ser når det gjeld klimaendringar, kan kome dit.

Som sagt er ikkje poolen i dag underlagd tilsyn. Det å etablere eit tilsyn er heilt naturleg, og med tanke på

formålet med Finanstilsynet verkar det openbert som den rette aktøren for å drive tilsyn med denne typen verksemd. At dei då gjer det, slik det er føreslått i proposisjonen, støttar me.

Avslutningsvis: I proposisjonen vert det altså føreslått å endre reglane i tvangsfullbyrdingslova, slik at juristar kan vere prosessfullmektig i tvangsfullbyrdingssaker for namsmannen og tingretten. Eg har tidlegare vore lensmann og namsmann, og med bakgrunn i det tenkjer eg at juristar som prosessfullmektig kjem til å gå heilt fint, så det støttar me.

Ingunn Foss (H) [10:09:37]: Det er særlig fastsettelsen av ansvarsgrensen som har vært gjenstand for debatt i denne saken. Høringsinstansene er i all hovedsak enig i at ansvarsgrensen bør økes, og at den må være tilstrekkelig høy og justeres jevnlig. Samtidig er flere av høringsinstansene kritiske til forslaget om å øke ansvarsgrensen fra 16 til 30 mrd. kr for en enkelthendelse. De frykter at dette kan føre til uforholdsmessige kostnader og høyere premier for forsikringstakeren. Erfaringer viser at det aldri har forekommet noen naturulykke hvor de samlede erstatningsutbetalingene har vært i nærheten av 16 mrd. kr.

I høringsnotatet fra departementet, som er datert den 24. juni 2024, står det:

«Departementet har begrenset grunnlag for å si hvor høy ansvarsgrensen bør være.»

Når det gjelder beregningsgrunnlaget for kostnader, skriver departementet i punkt 3.4 i sin vurdering:

«Departementet har i liten grad faktiske og faglege forutsetningar for å vurdere kor høg ansvarsgrensa bør vere.»

Høyre er enig med de høringsinstansene som mener at det må ligge gode modellberegninger til grunn for den til enhver tid gjeldende ansvarsgrensen. Vi fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen begrense økningen i ansvarsbeløpet i naturskadeforsikringsloven inntil nærmere regler er utredet grundig.»

Else Marie Rødby (Sp) [10:11:22]: Naturskadeforsikringsordningen bidrar til god kriseberedskap og er viktig for både forsikringskundene og foretakene. Behovet for en godt fungerende ordning har vist seg ved flere anledninger, og alt tyder på at det blir flere alvorlige naturhendelser enn færre også i tiden framover. Forsikringsselskapenes ansvar ved en enkelt naturkatastrofe er i dag avgrenset til 16 mrd. kr.

Senterpartiet mener det er svært viktig at naturskadeforsikringsregelverket er treffsikkert og oppdatert. Selv om det fram til nå ikke har forekommet hendelser hvor de samlede erstatningsutbetalingene har vært i nærheten av dagens ansvarsgrense, kan det likevel ikke

utelukkes scenarioer som vil kunne utløse erstatningsutbetalinger opp mot eller over ansvarsgrensen.

Senterpartiet er enig i forslaget som ligger i proposisjonen om å øke ansvarsgrensen fra 16 til 30 mrd. kr for å sikre at ordningen framover er relevant, også ved de helt ekstraordinære hendelsene. Men vi er klar over at høringsinstansene var noe delt på dette punktet, og at det kan innebære en ekstra kostnad for forsikringskundene. Vi oppfatter imidlertid at det er stor enighet om behovet for å øke denne grensen, og støtter den, sånn at en sikrer at ordningen er relevant ved disse ekstraordinære hendelsene.

I gjeldende regelverk er det fastsatt at tidligere overskudd i ordningen skal avsettes som naturskadekapital som utelukkende kan brukes til dekning av framtidige naturskader. I motsetning til reglene for avsetning av overskuddet inntektsføres avkastningen i foretakenes driftsregnskap. Senterpartiet mener at også avkastningen bør regnes som en del av naturskadekapitalen, sånn at den bare kan anvendes til å dekke framtidige naturskader. Dette mener vi vil bidra til å gjøre naturskadeordningen mer robust og bidra til å redusere konkurranseulempen for forsikringsselskaper med liten eller ingen naturskadekapital.

Regelen om lik premierate for alle, uavhengig av hvor i landet de bor, er i dag regulert i forskrift. Senterpartiet mener at solidaritetsprinsippet er et viktig prinsipp og en bærebjelke i ordningen, og vi foreslår derfor å gi dette styrket vern gjennom lovfesting. Vi viser i den forbindelse til høringsnotatet fra Justis- og beredskapsdepartementet av 24. juni 2024, der dette inngikk i forslaget.

Ellers støtter Senterpartiet opp om proposisjonen slik den ligger, men med de forslag som jeg med dette tar opp.

Presidenten [10:13:11]: Da har representanten Else Marie Rødby tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:13:54]: Jeg er glad for at en samlet komité har tilrådd Stortinget å vedta lovendringene som er foreslått i proposisjonen.

Jeg vil gjøre oppmerksom på følgende – og jeg tror dette er hva vi i jussen kaller en inkurie: I proposisjonen foreslås det å endre forskriftshjemmelen i naturskadeforsikringsloven om fastsetting av grensen for det samlede ansvaret forsikringsselskapene har ved en enkelt naturkatastrofe. Etter den gjeldende forskriftshjemmelen skal ansvarsgrensen fastsettes som et beløp. Den foreslåtte forskriftshjemmelen åpner for at ansvarsgrensen kan justeres automatisk, f.eks. ved å bruke modeller. Ansvarsgrensen har ikke blitt økt siden 1. januar 2018, og det ville vært en fordel om den ble justert jevnlig.

Som det er påpekt, ble det i høringsnotatet til Justis- og beredskapsdepartementet 24. juni 2024 foreslått å

øke ansvarsgrensen fra 16 til 30 mrd. kr. Som komiteen påpeker, og som det også er påpekt fra talerstolen, har flere høringsinstanser vært kritiske til dette forslaget. Det er bl.a. for å følge opp disse høringsinstansenes syn at departementet foreslår å endre forskriftshjemmelen, og jeg viser særlig til Finanstilsynet, som tar til orde for en automatisk regulering, og at det kan gjøres ved å knytte beregningen av ansvarsgrensen til kapitalkravberegningene i Solvens II-regelverket.

Men det er ikke riktig at det i proposisjonen foreslås å øke ansvarsgrensen fra 16 til 30 mrd. kr gjennom å endre naturskadeforsikringsforskriften. Det er lovens forskriftshjemmel som er foreslått endret i proposisjonen, ikke forskriften.

De andre forslagene i proposisjonen gjelder tilsyn med Norsk naturskadepool og endringer i tvangsfullbyrdelsesloven som følge av at rettshjelperordningen ikke lenger gjelder, og jeg er glad for at det er støtte til de forslagene.

Til slutt: Når det gjelder Senterpartiets forslag om regulering av avkastningen av naturskadekapital og lovfesting av prinsippet om lik premie uavhengig av risiko, er dette noe vi kan komme tilbake til. Disse forslagene inngår også i høringsnotatet fra 24. juni i fjor om ny naturskadeforsikringslov. Forslag om en ny lov er et større arbeid, og det er et arbeid som fortsatt pågår. I denne proposisjonen har departementet kun gått videre med de forslagene som haster mest, og som i høringen er påpekt å haste mest.

Jeg beklager at dette ikke har kommet tydelig nok fram, men det er altså det som er situasjonen. Det som Stortinget behandler, er en endring i forskriftshjemmelen, ikke en endring i forskrift.

Presidenten [10:17:01]: Da er det oppklart. Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:17:21]: No blir eg veldig stortingsteknisk her, for heile innstillinga frå komiteen byggjer på den premissen at ein her aukar ansvarsgrensa frå 16 til 30 mrd. kr, og da ser eg på komiteen og komitéleiar, for av profesjonalitetsomsyn trur eg ikkje vi kan gi ei sånn innstilling. Eg vil oppmode – og vi har tid – til å setje opp saka på eit seinare møte, sånn at vi får ei innstilling som er riktig. Dette er jo eit referanseverk for samfunnet, og da kan ikkje komiteen drive å villeie folket med heilt feil opplysningar. Det er ikkje sikkert at statsråden kan svare på det, men det var iallfall ei anledning til å ta eit kjapt ord om det.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:18:15]: Ja, hvis det åpnes for en liten kollokviegruppe, er det sånn at det som flertallet i Stortinget forhåpentligvis stemmer for, er at man vedtar den forskriftshjemmelen. Flertallet i

innstillingen går jo for det. Spørsmålet er eventuelt – i forslaget til Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre – om akkurat dette med ansvarsgrenser skal endres, men det går det an å se nærmere på fram mot votering. Da er det i så fall å trekke akkurat de forslagene som bygger på den misforståelsen, at det som lå i høringen, faktisk følges opp i proposisjonen, nemlig å heve opp til 30 mrd. kr.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:19:05]: Dette blir ein litt uvanleg replikkrunde, men eg fråfell innlegget mitt og føreslår at komiteen på møtet kan ta stilling til kva vi skal anbefale presidentskapet å gjere i denne saka. Rett skal vere rett frå Stortinget.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:19:23]: Det er jo en stor fordel hvis man kan klare å ta dette før første votering og ikke mellom første og andre, så det støtter jeg så absolutt.

Helge André Njåstad (FrP) [10:19:46]: Eg trur ein må lesa innstillinga slik at ein føreslår ein lov som gjev ein forskriftsheimel, og så har ein eit oppmodingsvedtak der Stortinget fortel kva ønske dei har til regjeringa.

Slik eg les forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre, ønskjer ein å gje uttrykk for desse partia sitt syn på denne grensa, og at viss det hadde vorte vedteke, måtte regjeringa sjølv sagt ha teke omsyn til Stortingets ønske. Men me er veldig tydelege på at det er forskriftshjemmelen og loven ein no gjev, og så har ein òg eit oppmodingsvedtak som gjev uttrykk for eit syn. Viss eg skal ta dette i ei replikkveksling, er spørsmålet om statsråden forstår dette på same måten, at viss denne oppmodinga blir vedteke, noko det ikkje ser ut til å bli ut frå innstillinga, så ville det ha vore eit oppmodingsvedtak, men lovteksten er tydeleg på at det er ein forskriftsheimel ein vil få.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:20:45]: Nå går dette inn som en del av en stortingsdebatt som da kommer inn i lovforarbeidene. Jeg overlater dette til komiteen og Stortinget og konstaterer, som også justiskomiteens leder sier, at det som er flertallsforslaget til votering, er selve forskriftshjemmelen – som jeg skjønner at alle kan stille seg bak.

Presidenten [10:21:22]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Presidenten kan opplyse om at saken står på sakslisten i dag og behandles i dag. Hvis en ikke vil vedta det som ligger her, må en stemme imot. Så enkelt er i grunnen det. Så kan en selvfølgelig komme med en tilleggsmerknad om at en vil ha det tilbake til komiteen, men det er mulig at siste runde her var oppklarende. Det håper jeg de finner ut av.

Sak nr. 2 [10:21:42]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde) (Innst. 343 L (2024–2025), jf. Prop. 68 L (2024–2025))

Presidenten [10:21:57]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:22:00]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Andreas Sjalg Unneland om å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonspapirer (Innst. 372 S (2024–2025), jf. Dokument 8:101 S (2024–2025))

Presidenten [10:22:22]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [10:22:51] (ordfører for saken): I dette representantforslaget foreslås det å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonsdokumenter og å se på hvilke lovendringer som må gjøres for å innføre en tredje juridisk kjønnskategori i Folkeregisteret.

Forslagenes formål er å sikre anerkjennelse av ikke-binære i påvente av innføringen av en tredje juridisk kjønnskategori. Jeg antar at de andre partiene vil gjøre rede for sitt syn i saken, og jeg går over til Venstres innlegg.

Vi vet at i undersøkelser om levekår og livskvalitet kommer ikke-binære dårligere ut enn resten av befolkningen. Ikke-binære utsettes for mer trakassering, diskriminering og vold sammenlignet med de fleste andre befolkningsgrupper. Det forslaget vi behandler i dag, er et veldig godt eksempel på en sak som kanskje ikke berører det store flertallet, men som betyr veldig mye for dem det gjelder. Ved å vedta disse forslagene kan vi gjøre en stor forskjell for en liten minoritet, uten at det egentlig går ut over majoriteten.

Venstre mener at alle skal få delta i samfunnet på like vilkår, uavhengig av seksuell legning, kjønnsuttrykk eller kjønnsidentitet. At staten benytter en tydelig tokjønnsmodell, fører til at mennesker som ikke definerer seg som mann eller kvinne, ikke får leve livet sitt i tråd med sin kjønnsidentitet. For å sikre rettighetene til transpersoner og ikke-binære er det nødvendig å innføre en tredje kjønnskategori. Dersom en stat skal klare å

ivareta sine innbyggere og oppfylle deres rettigheter på tilstrekkelig vis, starter det med å anerkjenne hver enkelt av oss, inkludert vår identitet.

Forslaget om å innføre en tredje kjønnskategori ble først fremmet av Venstre i 2016, og vi er fornøyd med at Bufdir har gjort en utredning om hvordan man kan gjennomføre dette. Vi er kjent med at denne utredningen peker på at en fullverdig innføring av en tredje juridisk kjønnskategori ikke kan skje helt ennå, men først i 2032, men vi deler forslagsstillernes syn på at man burde kunne legge inn en tredje kategori i identifikasjonspapirer, og at dette kan gjøres ganske raskt og vil kunne gi en viktig anerkjennelse av ikke-binære i påvente av den fullstendige innføringen.

Derfor støtter Venstre SVs forslag i denne saken.

Presidenten [10:25:29]: Vil representanten ta opp forslaget?

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [10:25:31]: Det skal SV få lov til å gjøre selv.

Presidenten [10:25:33]: Ja, men det var hyggelig.

Marte Eide Klovning (A) [10:25:43]: På oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet leverte Bufdir 22. juli 2023 en utredning som peker på fem hovedutfordringer for ikke-binære. Den viser til at ikke-binære har dårligere levekår og livskvalitet sammenlignet med både andre skeive og befolkningen ellers. Den viser at ikke-binære er mer utsatt for utenforskap, diskriminering og vold, at mange vegrer seg for å bruke offentlige tjenester, at det ikke er god nok tilgang på kjønnsbeheftende behandling, og at de mangler en juridisk anerkjennelse. Det er denne siste hovedutfordringen representantforslaget peker på.

Det er skremmende hvordan ikke-binæres rettigheter svekkes og settes spørsmålstegn ved i store deler av verden. På nettstedet til magasinet Blikk kunne vi 23. mars lese at transpersoner anbefales å kontakte den amerikanske ambassaden før reise til USA, fordi besøkende til USA nå må søke om visum, og fordi USA nå bare anerkjenner søkerens kjønn tildelt ved fødselen. Arbeiderpartiet er opptatt av at Norge ikke skal gå den samme veien. Tvert imot mener vi at arbeidet for ikke-binæres rettigheter er en sentral del av likestillings- og frihetskampen.

Arbeiderpartiet lovet i partiprogrammet å utrede en innføring av en tredje kjønnskategori. Det har vi gjort, men utredningen fra Bufdir påpeker at det ikke er mulig å innføre en tredje kjønnskategori før 2032, når kjønn ikke lenger skal framgå av fødselsnummer eller d-nummer. Dette gjør at nødvendige endringer i folkeregisterloven heller ikke er aktuelt før det samme tidspunktet.

Pass og ID-kort er våre grunnidentitetsbevis. De dokumenterer vår folkeregistrerte identitet, og hvis pass og ID-kort avviker fra det som er registrert i Folkeregisteret, kan det ikke bare bli utfordrende for personen som må forklare avviket, det kan også svekke tilliten til norske reise- og identitetsdokumenter generelt – kanskje nettopp spesielt ved reiser til land som ikke anerkjenner en sãnn kategori, som det dessverre nå er blitt flere av.

Jeg synes det er uheldig, men vi må forholde oss til den verdenen vi lever i. I påvente av innføring av en tredje kjønnskategori har regjeringen bedt Bufdir om å utarbeide en nasjonal veileder om kjønns mangfold som skal rette seg mot offentlige og private aktører. Formålet med veilederen er at manglende kunnskap kan erstattes med anerkjennelse av kjønns mangfold og ikke-binære. Veilederen kan bidra til bedre levkår og livskvalitet, et mer effektivt diskrimineringsvern og en mer vellykket implementering av en eventuell tredje juridisk kjønnskategori. Det er ikke det mange håpet på, men det er i hvert fall et skritt i riktig retning.

Guro Angell Gimse (H) [10:28:32]: I dag diskuterer vi en sak som handler om noe helt grunnleggende, å bli anerkjent for den man er. Forslaget med å innføre en tredje kjønnskategori i pass og ID-dokumenter berører mennesker som ikke kjenner seg igjen i de tradisjonelle kjønnskategoriene, og som i dag opplever at systemet vårt ikke speiler deres virkelighet.

Vi støtter regjeringens innstilling og innser at det tar tid å få til dette. Dette handler ikke bare om dokumenter, det handler om mennesker, mennesker som opplever at de er satt på utsiden. Jeg så en historie i avisen nylig om Leo Sellevold som har stått fram som ikke-binær. Leo beskriver hvordan det føles å leve i et samfunn der legitimasjon og systemer fortsatt gjør det vanskelig for dem. Det handler ikke bare om praktiske utfordringer, men om å bli møtt med skepsis, spørsmål og i verste fall diskriminering.

Så er det slik at løsningen ikke er noen kvikkfix. Som sagt støtter vi regjeringens innstilling i framgangsmåten. Vi må ta tiden til hjelp til vi praktisk kan få gjennomført dette. Så er det kanskje skuffende for noen at dette er svaret vårt, men det er et steg videre på veien.

Tor André Johnsen (FrP) [10:30:25]: Det store flertallet av mennesker i verden mener selvfølgelig at det bare finnes to kjønn. Det er gutt eller jente, mann eller kvinne – «man» eller «woman».

Nå har vi en sak til behandling hvor SV vil innføre tre kjønnskategorier, men holder det med tre kjønn? Hvor skal vi sette grensen om vi først åpner for at det kan være flere kjønn enn mann og kvinne?

Da jeg spurte tidligere kultur- og likestillingsminister Trettebergstuen om kjønn, og om ministeren var

enig i at det utelukkende finnes to biologiske kjønn, fikk jeg følgende svar:

«Kjønn kan forstås som tre ulike aspekter: biologisk kjønn (den kroppen du er født med) – det vil jo da si mann eller kvinne, da har man to kjønn der – «psykologisk kjønn (det kjønn du føler deg som)» – da kan det åpne for ganske mange varianter – «og sosialt kjønn (det kjønn andre oppfatter deg som og som du sosialiseres inn i).»

Folk flest vil nok se på et slikt svar som både litt teoretisk og unaturlig, men i Vestens «woke»-kultur er det tydeligvis noen som ønsker å normalisere at det kan finnes mange kjønn, flere enn tre. Allerede i sitt svar åpner den tidligere kulturministeren for flere kjønn.

Om man skal ha en prinsipiell tilnærming til temaet, er det berettiget å stille spørsmål om hvor man skal sette grensen for antall kjønn, og hvilke særtilpasninger enkeltgrupper skal få. Det er hele poenget her. Folk kan føle seg som de vil, de kan kalle seg hva de vil, de kan leve som de vil, det er ikke det som er poenget. Hvorfor skal det offentlige alltid legge til rette for hva enkeltpersoner ønsker, utover det som er definert standard i samfunnet?

Da Facebook åpnet for forskjellige kjønnsidentiteter utover mann og kvinne, fikk de over 50 innspill og forslag på forskjellige kjønnsidentiteter. Det var «trans person», «trans female», «trans male», «trans man», «trans woman». Jeg er usikker på om de fikk innspill på «catwoman», men NRK fikk faktisk en klagestorm for noen år tilbake da de lagde en reportasje om en kattedame. Jeg ville aldri klagd på det, og som jeg sa i stad, synes jeg det er helt greit at folk kan føle seg som de vil, og leve som de vil. Jeg klarer ikke helt å hisse meg opp over det, men det vi i Fremskrittspartiet reagerer på, er at det offentlige skal legge til rette for det.

La meg være krystallklar: Folk kan føle seg som de vil, kalle seg hva de vil, være som de vil, men det er ingen offentlig oppgave å legge til rette for at alle mulige preferanser enkeltpersoner har, skal innfris. Vi i Fremskrittspartiet mener det er feil å innføre tre kjønnskategorier i pass, ID-kort eller eventuelt også andre offentlige dokumenter, og vi vil stemme imot.

Jeg må også si at jeg blir litt overrasket over at våre kjære venner i Høyre, som jeg egentlig er veldig glad i, også kaster seg på denne «woke»-kulturen. Jeg trodde Høyre var et litt verdikonservativt parti, men de har tydeligvis gått bort fra den linjen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:33:42]: Som sjølvdefinert mann, fødd mann og alt det der, fattar eg ikkje kva som er problemet for dei som synest dette er vanskeleg. Eg må ærleg talt innrømme det. Akkurat som om det skulle vere noko angrep på meg som mann om folk fekk lov til å ha ein X i passet sitt – kva er det for ei

svak tilnærming? Dei diskusjonane som er i samfunnet om dette, meiner eg er totalt overdrivne. Dei er drivne av ei eller anna form for frykt, vil eg tru.

Å innføre ein tredje juridisk kjønnskategori fullt krev ganske omfattande endringar i lovverk. Det vi tek til orde for her, er ei mindre endring, altså endring av pass- og ID-kortloven. Der er det mogleg å gjere dette, ifølgje dei standardane vi følgjer også internasjonalt. Blant anna Danmark, Island og Malta har gjort det alleie.

Det vil vere eit lite framsteg for ei gruppe som i stor grad er overrepresentert på dei fleste statistikkar over trakassering i samfunnet i dag – eit lite framsteg for å anerkjenne at det er mogleg, at det går heilt greitt ikkje å definere seg som verken mann eller kvinne. Det er det som ligg i omgrepet X, at det er ikkje-binært. Binært er ei todeling, så det er altså dei som ikkje er med på todelinga. Eg klarar ikkje å fatte og begripe at det skal vere noko problematisk å seie at ok, viss ein ikkje føler seg heime i ein av dei kategoriane, skal ein kunne ha X i passet sitt. At det skulle vere eit stort angrep på meg som mannfolk eller kvinner som kvinnfolk – det har ingenting med saka å gjere. Det er ein liten gest frå samfunnet å anerkjenne desse gruppene.

Eg vil takke saksordføraren for å få anledning til å fremje forslaga.

Presidenten [10:35:45]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [10:35:56]: Det er dessverre slik at ikke-binære har dårligere levevilkår og livskvalitet enn andre, også sammenlignet med andre skeive. Ikke-binære er mer utsatt for vold og utenforskap og diskriminering i samfunnet. Ikke-binære mangler juridisk anerkjennelse. Det slo utredningen til Bufdir tydelig fast.

Ja, det er sant at det å innføre en tredje kjønnskategori er en omfattende prosess som omfatter en rekke lover og regler. Men vi kan starte et sted, og det er ved å legge til en tredje kjønnskategori i pass og ID-papirer. Norske pass følger den internasjonale pass-standard. Ifølge denne standarden er opplysninger om kjønn obligatorisk, men man kan velge mellom kvinne, mann eller X – ikke spesifisert kjønnskategori. Vi kan med andre ord endre passloven og ta første skritt mot å innføre en tredje kjønnskategori. Danmark har klart det, så hvorfor kan ikke Norge gjøre det samme?

Flere partier argumenterer mot dette forslaget med at et av flere tiltak for å sikre aksept for ikke-binære er å sørge for at passloven og folkeregisterloven endres i 2032, slik at kjønn ikke lenger skal framgå av fødselsnummeret eller D-nummeret. Enkelte partier argumenterer også med at det kan svekke tilliten til norske pass

og skape komplikasjoner for norske borgere på reise dersom vi legger til en tredje kjønnskategori som avviser i forhold til de fleste andre land i verden. Til det vil jeg si: Ta ikke-binæres utfordringer på alvor nå. Det er ikke alle som passer inn i kategoriene kvinne eller mann. Når samfunnet opererer med stramme kategorier for kjønn, hindrer det en særlig utsatt gruppe fra å leve sine liv fullverdig, med retten til å leve sine liv slik de selv ønsker. Nei, det svekker ikke tilliten til norske pass eller ID-dokumenter. Nei, det er ikke slik at vi må vente sju år til. Dette kan vi faktisk gjøre nå.

Flere og flere land går til angrep på skeives rettigheter. Vi, altså Norge, kan ta et viktig skritt i riktig retning ved å gi ikke-binære denne anerkjennelsen. Vi må innføre et reelt tredje juridisk kjønn, og vi kan starte her.

Rødt støtter selvfølgelig forslagene fra mindretallet i komiteen. Det gjør vondt at så mange partier i denne salen ikke er villig til å ta dette skrittet. Jeg skulle ønske flere ville stå på rett side av historien vi skal fortelle våre barn og barnebarn.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [10:38:38]: Kristelig Folkeparti mener vi bør være varsomme med å gjøre fundamentale endringer i samfunnets grunnstruktur. Kjønn, forstått som biologisk kjønn, er en av de mest grunnleggende kategoriene vi organiserer både liv og samfunn etter. Det gjelder alt fra medisinske behandlinger og idrett til statistikk, sikkerhet, lovgivning og til og med språket vårt.

Forslaget fra SV og Venstre bryter med det som har vært ordningen fram til i dag. Vi har to biologiske kjønnskategorier, og dermed også to juridiske kjønnskategorier. Kristelig Folkeparti mener at forslaget er dårlig, og at det ikke bør vedtas.

Jeg tror vi alle bør møte disse spørsmålene med en ydmykhet overfor de menneskene som ikke kjenner seg hjemme i sitt biologiske kjønn, noe de færreste av oss kan sette seg inn i og forstå hvordan er. Samtidig må vi som politikere diskutere hvordan vi kan lage lovverk som sikrer best mulig hjelp til disse menneskene. Jeg tror da også de aller fleste politikere her i denne salen har et genuint ønske om å hjelpe denne gruppen best mulig, men så er vi uenige om hva slags virkemidler som gir best hjelp.

I Norge har vi allerede åpnet for juridisk endring av kjønn uten medisinsk eller biologisk forankring. Dette har skapt et juridisk landskap der kjønn er blitt en subjektiv forståelse, løsrevet fra biologiske realiteter. Å innføre en tredje kjønnskategori vil ytterligere forsterke denne utviklingen og skape uklarhet i lovverk, statistikk og rettigheter. Kristelig Folkeparti tror ikke det er rett vei å gå.

Jeg er redd vi har gjort kjønnskategoriene for smale i samfunnet vårt. Det er ikke én riktig måte å være mann

eller kvinne på, det er like mange måter som det er folk. Jeg tror ikke løsningen er flere juridiske kjønnskategorier, men heller å skape mer mangfold og rom innenfor dagens to kategorier.

Jeg må være ærlig om at jeg ble overrasket da jeg leste innstillingen fra komiteen og så at partier som Høyre og Fremskrittspartiets største bekymring er hensynet til passloven og folkeregisterloven, og at det er årsaken til at de stemmer ned dette forslaget. De velger ikke å løfte den prinsipielle diskusjonen om hvordan dette gjør at vi frikobler de juridiske kjønnskategoriene fra biologien. Vi kjenner ikke de langsiktige konsekvensene av dette forslaget, men det er grunnlag for å tro at dette vil skape flere spørsmål enn svar for mange unge i dette landet.

For oss er det klart: Vi trenger ikke flere kategorier, men mer mangfold innenfor dagens to kategorier. Derfor vil vi også stemme mot dette forslaget.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:41:33]: Jeg konstaterer at det går to debatter her i salen. Den debatten jeg deltar i, er spørsmålet om å innføre en tredje kjønnskategori i pass- og identifikasjonspapirer, så er det sagt.

Som det er blitt påpekt av bl.a. Arbeiderpartiets representant i justiskomiteen, er det utredet hvorvidt en kan innføre en tredje juridisk kjønnskategori. Utredningen peker på at en fullverdig innføring av en tredje juridisk kjønnskategori ikke er mulig før i 2032, når kjønn ikke lenger skal framgå av fødselsnummer eller D-nummer. Nødvendige endringer i folkeregisterloven vil derfor først være aktuelt i 2032, og det samme gjelder endringer i passloven. Det er det som gjør at Arbeiderpartiet innstiller overfor Stortinget som de gjør, og det er også det jeg har informert komiteen om i mitt svar til dette.

Jeg anser det ikke som aktuelt å gjøre endringer i passregelverket som åpner for at den som søker om pass og ID-kort, skal kunne velge å la dokumentet inneholde informasjon som avviker fra det som er registrert i folkeregisteret. Pass- og ID-dokumenter er grunnidentitetsbevis som dokumenterer den folkeregistrerte identiteten. Avvikende og ikke-kontrollerbar informasjon i passet vil svekke tilliten til norske reise- og identitetsdokumenter. Det har jeg konkludert med at ikke er ønskelig, selv om det veies opp mot de gode intensjonene bak representantforslaget.

Dermed anbefaler jeg at endringer i passloven bør vurderes på et senere tidspunkt, parallelt med innføringen av nye fødselsnummer og D-nummer. Som flertallet i justiskomiteen mener også jeg at representantforslaget ikke bør vedtas, og så ber jeg om at det legges godt merke til at det her er ulike begrunnelser for den konklusjonen som trekkes.

Presidenten [10:43:57]: Det blir replikkordskifte.

Tor André Johnsen (FrP) [10:44:11]: Jeg lurer litt på hva statsråden tenker om dette: Hvis man først skulle åpne for å ha flere kjønn enn mann og kvinne i offentlige dokumenter, som pass, hvor skal man da sette grensen? Og hvordan skal man ha en prinsipiell tilnærming til dette om eller når det vil komme nye krav fra enkeltgrupper om flere nye kjønnskategorier i offentlige dokumenter?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:44:43]: Som er kjent i denne salen er jeg en jurist som har både prosedyre-advokaterfaring og erfaring som dommer, og nå velger jeg å si som man gjør i strafferetten, at det er tiltalen som danner rammen for saken. I denne saken diskuteres et Dokument 8-forslag om å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonspapirer. Jeg har uttalt i brev til justiskomiteen hva som er mitt syn på dette. Det er en begrunnelse som er knyttet til hvordan det er praktisk mulig å gjøre dette i pass og ID-papirer knyttet opp mot folkeregisterloven. Det er det jeg er her for å diskutere. Jeg håper det kan være et svar som godtas.

Tor André Johnsen (FrP) [10:45:31]: Men ser statsråden at det kan føre til utfordringer dersom man nå begynner å utvanne og åpne for flere enn to kjønn, og at det kan komme krav om tre kjønn, så flere kjønn, og så er det spørsmålet om kjønnsidentitet? Ser statsråden at man når man åpner opp den prosessen, fort kan få en prinsipiell utfordring med avgrensning og tilnærming som blir ganske lik for alle parter, og at det kan være uheldig?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:46:00]: Det jeg har lagt vekt på i denne saken, er at avvikende og ikke-kontrollerbar informasjon i passet vil svekke tilliten til norske reise- og identitetsdokumenter. Så lenge folkeregisterloven er som den er i dag, vurderer jeg det slik at det ikke er ønskelig, og at det kan svekke tilliten. Det har jeg konkludert med i en avveining mellom tilliten til disse reisedokumentene og de gode intensjonene bak representantforslaget.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:46:53]: Statsråden viste til 2032, og at det er første anledning, men sjølv om ein egentleg kan gjere det med eit veldig breitt fleirtal her på Stortinget – dei fleste er politisk einige i at dette er vegen ein skal gå – er det ikkje vedtatt av Stortinget at det er den vegen vi skal gå. Det er ikkje fatta noko prinsippvedtak om at det er det som skal liggje til grunn for det arbeidet. For oss er det kanskje ei lita sak, men for denne gruppa, som ikkje aner om dette er anerkjenning eller ikkje, er det jo eit stort spørsmål: Kva skjer? Litt av bakgrunnen for at vi no føreslår dette, er at

vi meiner at det er eit viktig første steg, for da tar ein eigentleg stilling til vegen vi skal gå i det større arbeidet.

Kva er statsrådens respons på det?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:47:53]: Jeg kan se representantens måte å gå inn i dette og vekte argumentene i dette på. Når det gjelder at det er lenge til 2032 – det er det for mange. Og jeg skjønner at det særlig kan oppleves slik for personer som det utvilsomt er dokumentert at livskvaliteten og opplevelsen av å være inkludert – ikke bare opplevelsen av det – er som den er for ikke-binære. Så dette står ikke i kontrast til regjeringens ønske om å fremme likestilling og likebehandling når det gjelder ikke-binære og alle andre.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [10:48:57]: Tidligere i denne sesjonen spurte jeg kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun om hvor mange kjønn hun mente skulle ligge til grunn for undervisningen i skolen. Det ville hun ikke svare på. Dag-Inge Ulstein spurte helseminister Jan Christian Vestre om hvor mange kjønn som skal ligge til grunn for behandlingstilbudet. Det ville han ikke svare på. Mitt spørsmål er: Kan denne statsråden redegjøre for hvor mange kjønn som skal ligge til grunn for undervisningen i skolen, i behandlingstilbudet i helsevesenet og i alt annet lovverk?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:49:26]: Som jeg allerede har sagt: Denne statsråden svarer i en sak hvor spørsmålet er om en skal innføre en tredje kjønnskategori i pass og identitetsdokumenter; det er det jeg er her for å svare på.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [10:49:48]: Denne saken ville fått følgekonskvenser hvis Stortinget hadde vedtatt å innføre en tredje juridisk kjønnskategori, med tanke på både medisinsk behandling og undervisning i skolen. Det ville også fått konsekvenser i resten av lovverket vårt å ta et sånt grep. Så mitt oppfølgingsspørsmål er: Hvorfor mener statsråden det er riktig å frikoble de juridiske kjønnskategoriene fra en biologisk forståelse av kjønn?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:50:14]: Nå blir det lagt et premiss inn i spørsmålet som jeg rett og slett ikke holder følge med.

Det som jeg kan si, er at for regjeringens del er det viktig at man gjør noe med de levkårs- og livskvalitetsutfordringene som ikke-binære har sammenlignet med alle andre grupper i samfunnet, også inkludert andre skeive. Det er det som er viktig for regjeringen å gjøre noe med, og det gjøres det også noe med.

Når det gjelder spørsmålet som er til behandling her i dag, nemlig om en skal innføre en tredje kjønnskategori i pass og identitetspapirer, har jeg redegjort for de

vurderingene som er foretatt, fram mot den konklusjonen at jeg er enig med flertallet om ikke å stemme for dette. Det betyr ikke at jeg er enig i alle partiers begrunnelse for ikke å stemme for.

Presidenten [10:51:20]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [10:51:34]: Noen av de innleggene som kom i etterkant av mitt, fordrer noen svar. Dette handler jo ikke om noen «woke»-kulturdebatt. Det handler om en helt praktisk problemstilling som rammer noen mennesker som møter dette hver eneste dag. Den gruppen mennesker som rammes av dette, er i tillegg en gruppe som vi vet har store utfordringer knyttet til levkår og livskvalitet, og som vi vet har en opplevelse av å ikke bli møtt på like vilkår som dem som kan definere seg inn i disse to kjønnskategoriene når de er i møte med det offentlige, og vi vet at for mange av dem smerter det hver eneste dag.

Dette er et tema der jeg, i likhet med Fylkesnes, ikke kan forstå hva som er problemet. Dette er noe som betyr fryktelig mye for dem det gjelder – fryktelig mye for dem det gjelder – og der jeg ikke kan se hvilke konsekvenser det får for meg direkte, eller for noen av de andre representantene her direkte. Dette handler simpelthen om å anerkjenne mennesket for det det er, noe også staten må kunne gjøre for å kunne gjøre sine oppgaver på en god måte. Så jo – dette er en jobb for det offentlige.

Så er det ingen vits i å spekulere i om det kommer fire, fem eller seks krav om nye kjønnskategorier, for vi har en grundig utredning som foreligger, og som gir oss svar på det vi skal gjøre, og der ligger det inne tre kjønnskategorier. Det er ikke noe mer mikkmakk, dette går fint.

Ikke-binære fanges ikke opp av den tokjønnsmodellen som vi har i Norge i dag. Det er et veldig konkret problem, det er ikke et konstruert problem. Det er heller ingen vits i å gjøre det til et problem som det ikke er, for dette får neppe noen konsekvenser verken for meg eller for de andre representantene her i salen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:53:46]: Det er mogleg eg snakkar meg inn i ein eller annan Dagsnytt 18-debatt. Eg håper ikkje det. Det eg opplever som kjer-
nen i denne saka, er at ein får til nokre små justeringar som gjer det litt enklare for denne gruppa som ikkje definerer seg som verken mann eller kvinne. Og sidan vi ikkje har tatt prinsipiell stilling til korleis vi skal utforme lova etter 2032, var dette ei anledning til å setje den kursen.

Så vil eg berre seie til Kristeleg Folkeparti, som seier at dei i staden ønskjer eit lovverk som sikrar best mogleg

hjelp eller tiltak for denne gruppa – ein kan forstå ho vidt, den utsegna der: Følgjer ikkje Kristeleg Folkeparti-representanten med? Kristeleg Folkeparti stemmer ned slike forslag når dei er oppe til behandling i Stortinget. Da forslag frå Venstre var oppe i 2022, stemte Kristeleg Folkeparti ned tiltak som var retta mot denne gruppa. Korleis er det mogleg å kome med eit slikt innlegg da? Det er ei form for liksom-godheit som ligg i det.

Særtilpassingar, seier representanten frå Framstegspartiet – at vi no særtilpassar for alle. Om vi hadde hatt tid til det, kunne eg ha ramsa opp 100 forslag frå Framstegspartiet berre i vår som handlar om ulike tilpassingar. Nokre er SV for, andre er vi ikkje for. Målet er å skape betre og levelege forhold for folk – berre ikkje for denne gruppa. Ikkje eingong denne vesle gesten er det mogleg å få til. Så her argumenterer ein på ein måte i andre saker, men på ein heilt annan måte i denne.

Og til denne frykta for at det no vil ta av: Først får du x, så får du y, og så får du z, og når ikkje det er nok, begynner vi med resten av alfabetet. Kanskje er heller ikkje det nok; kanskje må vi begynne med nokre rare alfabet som vi ikkje har her til lands. Det er liksom frykta. Det er for meg ein heilt vanvitig måte å argumentere på. Her har vi ikkje-binære, som ikkje er mann og kvinne, som vi føreslår å ta inn i passlova. Det er, for å seie det sånn, veldig dekkjande. Det er det einaste vi prøver å ta stilling til her. Det er ein liten gest frå Stortinget som betyr mykje for nokon, enkelt og greitt. Det utfordrar verken meg som mann eller kvinnfolk som kvinner – det er enkelt for oss. Det einaste eg klarer å sjå, er at ein på ein eller annan forkvakla måte tenkjer at dette utfordrar det bildet som er skapt i Bibelen, eit over 2000 år gammalt dokument. For å seie det sånn: Det er mange bilde der som dei fleste kristne i dag er sterkt imot.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [10:57:03]: Jeg klarer ikke å dy meg når slik kritikk kommer fra SV, en kritikk jeg mener virkelig ikke har rot i virkeligheten, og som jeg mener heller ikke er korrekt eller berettiget. Representanten fra SV legger et premiss til grunn i kritikken sin, og det er at ved å innføre en tredje juridisk kjønnskategori vil vi gjøre det lettere og bedre for disse unge. Jeg er uenig med ham i det premisset, for jeg mener at det ikke nødvendigvis er til det bedre å åpne for at bare flere kjønnskategorier skal være svaret på det som er en utfordring i samfunnet vårt.

De siste ti årene har vi sett en enorm endring knyttet til kjønn blant unge. Legeforeningen, Folkehelseinstituttet og Rikshospitalet stiller nå spørsmål ved hva som er grunnen til at vi har gått fra 10–12 pasienter som ønsker å skifte kjønn, til 500 – bare på ti år. Jeg mener at vi ikke kan se bort fra at måten vi underviser om kjønn på i skolen, hvordan den medisinske behandlingen er blitt

utviklet, og også hvordan lovverket vårt eventuelt kan bli seende ut, kan påvirke nettopp unges syn på kjønn.

Ja, jeg mener det er grunn til å være restriktiv i disse spørsmålene. Jeg mener også at det er grunn til å være føre var og å reise de ulike etiske utfordringene med et sånt lovforslag, hvor SV bare stadig pusher strikken uten å stille spørsmål om hvilke langsiktige konsekvenser innføring av et sånt lovverk kan få.

Jeg mener at vi heller må sørge for mer mangfold innenfor de to kjønnskategoriene som vi allerede har i dag. Det er mange ulike måter å være jente og gutt på. Det må heller være utgangspunktet for Stortinget, ikke å sørge for at folk må ty til å endre kjønnskategori eller måtte utvide til nye kjønn for å kunne være seg selv.

Hege Bae Nyholt (R) [10:59:05]: Jeg pleier ikke å tegne meg spontant og slett ikke uten manus, men jeg må allikevel spørre representanten for Kristelig Folkeparti: Hvilke langsiktige konsekvenser tror han at dette skal føre til?

Jeg hører at det argumenteres med at man må åpne opp for at det skal være flere måter å være kvinne og mann på, og til det vil jeg si amen. Som en kvinne som har utfordret hva feminitet er siden – jeg vet ikke – barnehagen, skal jeg love at det tidvis har vært ganske tøft å stå i. Det endrer likevel ikke – og jeg mener at representanten fra SV har drevet god voksenopplæring i denne salen her i dag – på det at for noen vil ikke en videre kjønnsforståelse av kvinne eller mann være dekkende.

Hvilke konsekvenser er det Kristelig Folkeparti frykter ved at man blir et mer raust og inkluderende samfunn?

Presidenten [10:59:59]: Representanten Hadle Rasmus Bjuland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [11:00:10]: Jeg synes det representanten fra Rødt velger ikke å svare på eller forstå, er nettopp dette at vi nå på veldig kort tid ser en massiv økning av unge som ønsker å skifte kjønn. Når tunge fagmiljøer stiller spørsmål ved at de ikke vet årsaken til dette, mener vi at vi ikke kan se bort fra at også lovverket vårt kan ha konsekvenser for dette her. Da mener vi det bare skulle mangle også å løfte disse problemstillingene når vi nå diskuterer å innføre en tredje juridisk kjønnskategori. Jeg mener ikke det nødvendigvis er til det bedre for disse unge å opprette nye kjønnskategorier. Jeg tror vi heller må finne mer mangfold innenfor de to kategoriene vi har i dag, og sørge for at vi kan hjelpe disse på andre måter enn å endre hele strukturen vi har bygd rundt nettopp tokjønnsmodellen.

Presidenten [11:00:56]: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:01:07]: Normalt når ein pådrar seg mange innlegg mot seg, er det klapp på skuldra, men eg tvilar på at det er det i dette tilfellet. Representanten frå Kristeleg Folkeparti snakkar om Rikshospitalet og operasjonar, om å skifte kjønn. Det vi snakkar om i denne salen, er å endre passloven og ID-loven, slik at ein kan skrive X i staden for M. Så stort har ein klart å gjere dette. Så stort er problemet at ein tyr til argument som ikkje har noko med saka å gjere, fordi ein ikkje klarer å finne gode argument når det gjeld å vere imot å justere noko i pass- og ID-loven. Ein har ikkje argument for det, så ein stikk til Rikshospitalet for å finne dei, i ei heilt anna type sak. Den kan vi gjerne diskutere, men det er det vi kan kalle «whataboutism». Ein finn på anna, i god ungdomspartiskuledebattstil.

Presidenten [11:02:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:02:10]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Mahmoud Farahmand, Aleksander Stokkebø og Ingunn Foss om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om bekjempelse av økonomisk kriminalitet (Innst. 364 S (2024–2025), jf. Dokument 8:129 S (2024–2025) og Dokument 8:140 S (2024–2025))

Presidenten [11:02:43]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Harald Hovland (A) [11:03:12] (ordfører for saka): Eg vil takke komiteen for godt samarbeid i saka. Komiteen har valt å behandle dei to representantforslaga om økonomisk kriminalitet i same innstilling.

Komiteen deler vurderinga til forslagsstillarane av økonomisk kriminalitet som veldig skadeleg for samfunnet, og som noko som bidreg til å undergrave den norske samfunnsstrukturen. Økonomisk kriminalitet omfattar ei rekkje ulike former for lovbrøt, blant dei be-

drageri, korrupsjon, arbeidslivskriminalitet, kvitvasking og skattesvik. Komiteen ser med bekymring på utviklinga, der stadig meir økonomisk kriminalitet skjer digitalt. I 2024 handla tre av fire bedragerimeldingar om lovbrøt som var gjorde digitalt.

I representantforslaga vert det til saman fremja 16 forslag. Dei inneheld eit breitt spekter av verkemiddel til avdekking og nedkjemping av økonomisk kriminalitet, som straffeskjerpande tiltak, politiverkemiddel og betre samhandling og informasjonsdeling mellom offentlege etatar. Eg går ikkje inn på dei enkelte forslaga. Dei ligg i innstillinga, og statsråden har i svarbrev til komiteen kome med ei utfyllande vurdering av forslaga i representantforslaget.

Eg vil vidare no gjere greie for Arbeidarpartiets syn, men understrekar at økonomisk kriminalitet er eit alvorleg samfunnsproblem med betydeleg skadepotensial, både for samfunnet og for den enkelte. Økonomisk kriminalitet heng dessutan ofte tett saman med andre former for alvorleg og gjerne organisert kriminalitet.

Me er einige i behovet for tiltak som sørgjer for at kriminelle ikkje får moglegheit til å infiltrere den legale økonomien, og at bakkmenn og profesjonelle tilrettelegjarar må straffefølgjast i vesentleg større grad enn i dag. Arbeidarpartiet og Senterpartiet i regjering la fram ei eiga stortingsmelding i mars 2024, «Felles verdier – felles ansvar». Meldinga inneheld konkrete tiltak for å styrkje innsatsen på dette feltet på brei front.

Me viser til at fleire av forslaga i representantforslaga allereie er omfatta av tiltak i stortingsmeldinga, og det kjem klart fram av utgreiinga om dette frå statsråden i svarbrev til komiteen. Utover ein generell og solid styrking av politiet er det difor gjennom perioden initiert og gjennomført fleire tiltak for å trappe opp kampen mot at dei kriminelle nettverka får fotfeste i Noreg.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet har i dei årlege statsbudsjetta i perioden prioritert store ressursar for å styrkje kapasiteten og kompetansen til å nedkjempe økonomisk kriminalitet, og forsterka innsatsen for å kunne inndra meir pengar frå kriminelle. Blant anna er det no sendt ut eit høyringsforslag til nye reglar om sivilrettsleg inndraging for å gjere det lettare å inndra utbyte frå kriminalitet.

Arbeidarpartiet anerkjenner og deler som sagt bekymringa forslagsstillarane har for skadepotensialet i økonomisk kriminalitet, men når me ikkje støttar dei enkelte forslaga, handlar det altså om at me meiner dette allereie er vareteke i den nemnde stortingsmeldinga frå i fjor, og at regjeringa allereie følgjer opp på ein god måte. I tillegg: Når det gjeld enkelte av forslaga, finst det allereie tilstrekkelege heimlar i dagens lov- og regelverk.

Guro Angell Gimse (H) [11:06:19]: Økonomisk kriminalitet er ikke bare et lovbrudd, det er et tillitsbrudd.

Det undergraver velferdsstaten, svekker rettsstaten og rammer ærlige arbeidstakere og ærlig næringsliv. Vi snakker om alt fra svart arbeid og trygdesvindler til avansert hvitvasking, identitetstyveri og bruk av stråpersoner. Vi har sett eksempler på selskaper som systematisk unndrar skatt og bruker fiktive fakturaer og på denne måten tapper fellesskapets midler.

Høyre har lenge vært opptatt av å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet. Vi har i arbeidet med dette representantforslaget satt ned en ekspertgruppe som har levert konkrete forslag til oss, og mange av dem har vi nå fremmet i denne saken. Vi mener det er særlig viktig å styrke etterforskningskompetansen i politiet, sånn at økonomisk kriminalitet ikke blir nedprioritert. Vi mener at vi må etablere egne inndragningsteam i alle politidistrikt. Videre vil vi forbedre informasjonsdelingen mellom etater som skatteetaten, Nav, politiet og Brønnøysundregistrene. Og så må vi ta et oppgjør med stråmannsvirksomhet, som i dag gjør det altfor lett å skjule hvem som egentlig står bak kriminelle selskaper.

Dette er ikke bare et spørsmål om lover og regler, det handler om rettferdighet og om å beskytte dem som gjør det riktige, og slå ned på dem som utnytter systemet. For aktører i f.eks. byggebransjen er det forsmædelig å oppdage at kriminelle aktører deltar i anbudsrunder og dumper tilbudet fordi de ikke trenger å regne inn kostnader som påløper når man følger reglene. Dette er konkurransevridende så det holder. Nå har vi en byggebransje som sliter veldig, og konsekvensene av at kriminelle aktører er på banen, blir enda større for en lovydig byggebransje i dag.

Vi vet også at økonomisk kriminalitet rammer sårbare enkeltpersoner. Det kan være arbeidstakere uten rettigheter som presses inn i svart arbeid, det kan være eldre som svindles gjennom falske investeringer, eller det kan være unge som får identiteten sin misbrukt i kriminelle nettverk. Derfor må vi møte denne kriminaliteten tydelig og kompromissløst. Det krever politisk vilje, faglig kompetanse og tverrsektorielt samarbeid.

Vi i Høyre vil fortsette å jobbe for at kampen mot økonomisk kriminalitet får den prioriteten den fortjener, og jeg tar med dette opp forslagene vi er med på i saken. Så forstår jeg det slik at Fremskrittspartiet kommer med et løst forslag som gjelder offentlig-privat samarbeid, og da støtter vi også det.

Presidenten [11:08:46]: Representanten Guro Angell Gimse har tatt opp de forslagene hun viste til.

Else Marie Rødby (Sp) [11:09:41]: Økonomisk kriminalitet er, som det er understreket i denne salen en rekke ganger tidligere, et alvorlig og gjennomgripende samfunnsproblem. Kriminalitet skal aldri lønne seg, så behovet for tiltak som sørger for at kriminelle ikke får

mulighet til å infiltrere den legale økonomien, og at bakmenn og profesjonelle tilretteleggere blir straffeforfulgt, er stort.

Økonomisk kriminalitet rammer i stor grad fellesverdiene våre, og manglende tiltak overfor denne type lovbrudd kan på sikt undergrave velferdsstaten vår, hindre økonomisk utvikling og være til stor belastning for enkeltpersoner. Dette er en form for kriminalitet som innebærer økte kostnader for myndigheter og næringsliv og økt bruk av offentlige ressurser. Ikke minst har det store konsekvenser for enkeltpersoner som blir rammet av økonomisk kriminalitet, f.eks. i form av bedragerier. Det at denne formen utgjør en stadig større del av den registrerte økonomiske kriminaliteten, er bekymringsfullt, og antallet grove bedragerier har også økt. Dette er alvorlig, og mange føler seg hjelpeløse når de blir utsatt for slik kriminalitet. Utover en generell prioritering av politiet er det derfor gjennom denne perioden initiert og gjennomført flere tiltak for å trappe opp kampen mot at kriminelle nettverk får fotfeste i Norge.

Drivkraften i økonomisk kriminalitet er som kjent penger. Senterpartiet deler forslagsstillernes bekymring over at mange saker om økonomisk kriminalitet henlegges. Vi ser også at den informasjonen som kommer fra de rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven til Økokrim, kunne vært håndtert og benyttet på en mer effektiv måte.

Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering la i mars i fjor fram en egen stortingsmelding, som representanten Hovland også nevnte, Felles verdier – felles ansvar, om en styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Den inneholder konkrete tiltak for å styrke innsatsen på feltet, og flere av forslagene i den saken vi har til behandling i dag, er allerede omfattet av tiltak i denne meldingen. Dette og andre pågående tiltak for bekjempelse av økonomisk kriminalitet er også redegjort godt for i statsrådens svarbrev til komiteen, og statsråden kommer sikkert også inn på det i sitt innlegg.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har sammen i regjering prioritert betydelige ressurser for å styrke kapasiteten og kompetansen til å bekjempe økonomisk kriminalitet og forsterke innsatsen for å kunne inndra mer penger fra kriminelle. Lovforslaget om nye regler om sivilrettslig inndragning, som representanten Hovland også var inne på, som ble sendt på høring av daværende justisminister fra Senterpartiet, kunne det vært interessant om statsråden kunne redegjøre for status på. Det er et viktig lovforslag som gjelder et område også denne saken og denne debatten belyser at det er stort behov for å kunne regulere.

Det er også på sin plass å understreke at økonomisk kriminalitet ikke kan bekjempes av politiet alene, men

at dette er et bredt arbeid som innebærer både kontroll-etater, næringsliv, sivilt samfunn, media og privatperson-er.

Helge André Njåstad (FrP) [11:13:00] (leiar i komi-teen): For Framstegspartiet er kampen mot kriminalitet ei viktig sak. Økonomisk kriminalitet er eit stort sam-funnsproblem, så det er viktig at dette blir følgt opp og løyst med konkret politikk og konkrete forslag, meir enn at ein har ei melding, og at ein jobbar med ting. Eg trur ikkje dei som driv med bedrageri og svindel, blir redde av at ein greier ut og ser på ting; eg trur det som trengst, er tydeleg, klar tale om at økonomisk krimina-litet skal setjast høgare på den politiske dagsordenen, og at me skal jobba smartare med å motarbeida økono-misk kriminalitet.

Difor har Framstegspartiet og Høgre fremja kvart sitt forslag, som i sum har 16 konkrete forslag til å mot-arbeida økonomisk kriminalitet, og det er synd at ikkje regjeringspartia vel å stemma for dei. No snakkar dei som at dei er litt einige, men det hadde vore betre at dei hadde stemt for det dei er for, og ikkje imot det dei snakkar om at dei er for. Eg ser òg at måten dei to som sat i re-gjering tidlegare, omtalar dette på i merknader, er litt spesiell. Det er bl.a. eit sitat om at ein har styrkt politiet – ikkje berre ei generell styrking, men ei solid styrking av politiet i denne perioden. Det er feil. Det er riktig at po-litiet har fått fleire millionar til rådighet i budsjetta sine, men dei har gått til pensjonar og til IT-system. Det er ikkje fleire politifolk ute på gata eller i politidistrikta og meir ressursar til å motarbeida økonomisk kriminalitet. Dei ressursane har jo gått ned i denne stortingsperio-den. Så ei solid styrking av politiet har ikkje dette stor-tingsfleirtalet bidrege til i desse fire åra.

Me har fremja ei rekkje forslag, og me er glade for at partia Høgre og Venstre står bak fleire av dei. Nokre står Framstegspartiet åleine om. Me har òg fremja eit laust forslag, som representanten Angell Gimse frå talarsto-len sa at Høgre ville støtta. Høgre har sagt at dei vil støtta det om me endrar ordlyden til at me ber regjeringa greia ut dette framfor å fremja det. Så då gjer eg gjerne den jus-teringa, slik at Høgre kan slutta seg til det lause forslaget til Framstegspartiet. Med den justeringa, at me ber re-gjeringa greia ut spørsmålet, er det kanskje endå fleire parti som ønskjer å slutta seg til det.

Det det handlar om, er at me ønskjer at private ak-tørar òg skal kunna hjelpa til i arbeidet med å få flytta inndregne midlar, midlar som er beslaglagde. Me treng ikkje å bruka politiressursar på å transportera sånt gods. Som Framstegspartiet har sagt fleire gonger: Det er nok kriminalitet til alle, både til politiet og til tolletaten, og gjerne òg til private aktørar som kan hjelpa til med å av-last, sånn at me frigjer endå meir ressursar til kampen

mot kriminalitet. Så med den justeringa håpar eg at endå fleire kan vurdere å støtta det lause forslaget som Framstegspartiet har sett fram.

Eg tek opp dei forslaga som me har sett fram, både det lause og dei me har i innstillinga.

Presidenten [11:16:06]: Representanten Helge André Njåstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:16:26]: Som den oppvakte lesaren vil sjå, er ikkje SV tydeleg i innstillin-ga, og eg skal nytte anledninga her i innlegget til å klar-gjere SV sine posisjonar i denne saka.

Den utviklinga vi ser på kriminalitetsfeltet, er prega av økonomisk kriminalitet. Vi ser bl.a. utviklinga av «cri-me as a service», som det heiter på fint, altså kriminalitet som ei form for teneste, der ein kan selje kriminalitets-tenester til ulike aktørar. Framveksten av det ser vi spesi-elt i Sverige. Det er ekstremt viktig at vi som samfunn har apparat og kapasitet til å avdekkje, men også forfølgje økonomisk kriminalitet, for veldig mykje av kriminalitet-en i samfunnet i dag er knytt til økonomi i ulik forstand. Difor synest eg det er veldig bra at Framstegspartiet og Høgre reiser denne problemstillinga og kjem med desse forslaga. Eg kan berre seie med ein gong at vi i SV kjem til å støtte ein serie av dei forslaga som er lagde fram, også forslag frå både Høgre, Framstegspartiet og Venstre.

Når det gjeld straff, er vår prinsipielle inngang at vi ikkje bør behandle straffer kvar for seg – at ein ser heile straffetenkinga i samanheng, og ikkje driv eit løp der fordi eit eller anna skjer, får det Stortinget til å høgne straffa på det området utan å tenkje på at det må få kon-sekvensar for andre delar av heile straffelovgivinga. Vi meiner at straffer alltid bør sjåast i samanheng, men vi er også av den prinsipielle meininga at økonomisk krimi-nalitet i altfor liten grad blir straffa i dag. Difor er forsla-get frå Raudt interessant og noko vi kjem til å støtte. Eg vil melde tilbake til stortingsssekretariatet om kva for-slag SV kjem til å støtte. Viss nokon i komiteen ønskjer å få klarleik i dette, er det berre ta kontakt utanfor denne talarstolen.

Tobias Drevland Lund (R) [11:18:57]: Jeg vil først takke forslagsstilleren for å løfte denne saken. Vi som samfunn forventer at lovbrudd får konsekvenser i hen-hold til loven om vi kjører for fort, begår vold eller stje-ler. Men stjeler du fra fellesskapet, er det dessverre lite sannsynlig at du blir oppdaget, og enda mindre sann-synlig at det får skikkelige konsekvenser. Hvitsnippfor-brytere nede på Aker brygge, eller «Exit-gutta», durar på som aldri før på bekostning av fellesskapet. Forsiktige anslag er at Norge taper flere titalls milliarder av kroner til økonomisk kriminalitet årlig. Forgjengeren til nåvæ-

rende Økokrim-sjef har pekt på at så mange som tre av fire økonomisk kriminelle sannsynligvis går fri, og andre eksperter mener at mørketallene er enda større enn dette. Allerede i 2008 sa daværende riksrevisor Kosmo at situasjonen var så ille at den var nedbrytende på samfunnsmoralen og svekket grunnlaget for velferdsstaten. Dette er et samfunnsproblem som må tas skikkelig tak i. Rødt mener at vi må skjerpe innsatsen mot økonomisk kriminalitet. Denne innsatsen må komme på flere ulike plan, og derfor støtter vi også flere av forslagene som behandles her i dag.

I Norge er det tilnærmet risikofritt å drive med økonomisk kriminalitet. Svært få blir tatt, og svært få får noen som helst straff. Lukrativt er det også, for det kan være snakk om svært store summer å tjene på å hvitvaske, jukse og unndra skatt eller drive med bedrageri, og slik kan vi ikke ha det. Sannheten er at i dagens Norge slipper hvitsnippkriminelle ofte unna når de unndrar fellesskapet for milliarder, mens vi på den andre siden har Nav-skandalen friskt i minne, hvor man altså kastet folk som gikk på Nav, i fengsel. Vi trenger en omdreining i hva slags lovbrudd som skal få skikkelig konsekvenser, og vi trenger rett og slett en klassejustisreform, der det får større konsekvenser å drive med hvitvasking, bedrageri og annen alvorlig økonomisk kriminalitet. Men da må de også først og fremst bli tatt, og det må straffe seg. Derfor fremmer Rødt her i dag et eget løst forslag. Vi mener at strafferammene i straffelovens kapittel 30 må økes, og vi ber regjeringen om å sette i gang en gjennomgang med sikte på det, for vi mener at det ikke skal være risikofritt å lure, bedra, jukse på skatten eller hvitvaske. Vi må sørge for at det ikke er lønnsomt å drive med økonomisk kriminalitet, og at det medfører en så stor risiko at færre gjør det enn i dag.

Med det tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten [11:21:37]: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [11:21:54]: Kriminalitet skal ikke lønne seg. Vi vet at profitt er et sentralt motiv for mye kriminalitet, og at det også er med og finansiere annen kriminalitet, f.eks. vet vi at bedrageri de siste årene har vært en viktig finansieringskilde for mange organiserte kriminelle. Det gjør det desto viktigere å forebygge og bekjempe økonomisk kriminalitet. For å gjøre det er vi nødt til å ha et helhetlig rammeverk og en offensiv strategi, og vi må ha et regelverk og ressurser som treffer.

Venstre støtter en del av forslagene i dag, og så vurderer vi at noen ikke treffer helt, eller at noe er godt nok ivarettatt allerede. Jeg skal gå inn på et par av disse områdene i dette innlegget.

Venstre har foreslått inndragningsteam i hvert politidistrikt flere ganger siden 2023, og det er gledelig at Høyre også ønsker dette nå, og at vi kan stå sammen om dette. Inndragning er et enormt viktig verktøy mot den grove, profittmotiverte kriminaliteten. Når vi vet at inndragningstallene i Norge er på omtrent det samme lave nivået som de var for 25 år siden, er det på tide å gjøre noe nytt. Distriktene har fått inndragningsspesialister, men rapporter viser at disse spesialistene vurderer at inndragning ikke følges opp i stor nok grad, grunnet manglende prioritering, ressurser og kompetanse. Det må vi klare å gjøre noe med ved å sette sammen team bestående av folk med økonomisk kompetanse, juridisk kompetanse og etterforskningskompetanse, slik at vi får opp disse tallene, og at de kriminelle ikke sitter igjen med kriminelt utbytte etter endt straff.

Jeg skal også innom det som går på arbeidslivskriminalitet. Det har jo alvorlige konsekvenser for berørte arbeidstakere, for virksomheter og for samfunnet for øvrig. Useriøse aktører bringer med seg uverdige arbeidsforhold, konkurransevridning i disfavør av den mer seriøse majoriteten, og tapt verdiskaping. Vi ser at arbeidslivskriminaliteten blir stadig mer organisert, og at den i økende grad går på tvers av bransjer. Venstre og Solberg-regjeringen la i 2015 fram den første strategien om arbeidslivskriminalitet, og i 2022 fremmet vi en rekke forslag om å styrke disse a-krimsentrene, bl.a. med et forslag om en følgeevaluering av nye hjemler. I dette foreslås det å gjøre direkte endringer, men vi mener at det er på sin plass med noen utredninger før det skjer, slik at vi kan styrke a-krimsentersamarbeidet.

Jeg tar med dette opp forslaget Venstre har alene.

Presidenten [11:24:52]: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:25:12]: Kriminalitet skal ikke lønne seg, og Arbeiderparti-regjeringen skal slå hardt ned på økonomisk kriminalitet og på kriminelle bakmenn. Vi tar de truslene som økonomisk kriminalitet representerer, på alvor, og en mer effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet er nødvendig for å sikre tilliten og tryggheten i samfunnet. Regjeringen la derfor fram en stortingsmelding om økonomisk kriminalitet i fjor, som nå – som kjent – er under oppfølging.

De 16 ulike forslagene som er til behandling i dag, treffer bredt. Det er ikke mulig for meg å kommentere hvert enkelt i detalj innenfor den tidsrammen som er satt av her, og jeg viser til de innspillene jeg har sendt skriftlig til justiskomiteen. Jeg støtter komitéflertallets tilråding om at representantforslagene ikke vedtas. Overordnet beskrevet er det fordi det allerede er gitt oppdrag, igangsatt utredninger eller lovarbeid eller på-

går annet arbeid som sammenfaller med mange av forslagene.

For de fleste av forslagene som omhandler straffeskjerpelser eller vurderinger av nye hjemler, mener jeg at vi allerede har den fleksibiliteten i lovgivningen som er nødvendig for å ramme lovbrutere tilstrekkelig hardt. Gjennom sine 47 tiltak adresserer stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet mange av de utfordringene som er tatt opp i representantenes forslag, og legger et godt grunnlag for en styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Dette inkluderer bl.a. bedre informasjonsdeling mellom offentlige etater, bedring av etterforskningskompetansen i politiet og mer inndragning av utbytte fra kriminalitet. Mange av tiltakene i meldingen nødvendiggjør samarbeid og koordinering mellom flere departementer og etater. Dette gjør vi på en hensiktsmessig måte, og det vil gjennomføres en årlig statusrapportering.

Kampen mot økonomisk kriminalitet pågår med større kraft enn før, og jeg er glad for at så mange partier er enige om viktigheten av å bekjempe denne samfunnsskadelige kriminaliteten.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:27:35]: Det blir replikkordskifte.

Guro Angell Gimse (H) [11:27:54]: For å bekjempe økonomisk kriminalitet er det helt nødvendig med et tverretattlig samarbeid mellom etater som Nav, politiet, skatteetaten og Brønnøysundregistrene. Men så har man liksom ikke fått det til. Vi har fremmet masse forslag fra denne salen, og departementet har jobbet i årevis med det. Vil justisministeren prioritere arbeidet med dette og samarbeide med arbeids- og inkluderingsministeren for å få det til?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:28:27]: Det veldig korte og tydelige svaret er ja.

Guro Angell Gimse (H) [11:28:37]: Da takker jeg for det, og vi skal følge opp at det faktisk skjer.

Nå er det også sånn at økonomisk kriminalitet og arbeidet i a-krimsentrene er nedprioritert i veldig mange politidistrikter. Politiet får mange saker på sitt bord som de skal prioritere mellom – vold mot barn og overgrep, f.eks. – men så er også dette et veldig viktig saksområde. Da er spørsmålet til statsråden: Hvordan vil du bidra til at arbeidet med økonomisk kriminalitet og arbeidet i a-krimsentre får riktig prioritet?

Presidenten [11:29:12]: Presidenten minner om at talen skal rettes gjennom presidenten og ikke i du-form til statsråden.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:29:20]: Den smellen har jeg gått på mange ganger, kan jeg informere representanten om.

Det er gitt et felles oppdrag til etatene om å videreutvikle a-krimsentrene, for å svare helt konkret på det. Det er også sånn at regjeringen vil utarbeide en ny handlingsplan for a-krim og for sosial dumping.

Så for å gå helt presist inn på det: Vi må også se på de pågående regelverksprosessene som er knyttet til bl.a. informasjonsdeling, for at en også, som representanten påpeker, kan klare å få til et forsterket samarbeid på tvers av mange etater. Det er helt avgjørende, som det påpekes, at vi får et enda større trykk på motarbeidelse av den økonomiske kriminaliteten. Navet i all kriminalitet er penger og utbytte, og da må vi være gode på dette på mange samfunnsområder.

Else Marie Rødby (Sp) [11:30:32]: Som vi var inne på i debatten, ble det sendt på høring et lovforslag knyttet til inndragning av verdier som sannsynlig eller mest sannsynlig stammer fra kriminalitet. Der lå det bl.a. inne noe om at en bør kunne vurdere omvendt bevisbyrde, ved at den som er dømt for et straffbart forhold, må bevise at de aktuelle verdiene faktisk har lovlig opphav for å unngå inndragning osv. Som statsråden nettopp var inne på, er det jo pengene som er driveren i den økonomiske kriminaliteten, og dette lovforslaget er i den forbindelse ganske viktig. Jeg vil bare gi statsråden anledning til å svare på status og prioritet for dette lovforslaget, som ble sendt på høring i fjor høst, meg bekjent.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:31:20]: Jeg er sikker på at også representant Rødby fra Senterpartiet har undret seg over at det i 2014 kom en norsk offentlig utredning som gikk på forslag knyttet til sivilrettslig inndragning. Så hadde en da ganske mange år med både Framskrittsparti-justisministre og en Høyre-justisminister uten at det ble tatt tak i. Det var det min forgjenger, representantens kollega, som gjorde. Som det sies, er saken sendt på høring, og det vil bli fremmet en lovproposisjon til Stortinget så snart som mulig.

Helge André Njåstad (FrP) [11:32:14]: Spørsmålet mitt handler om det som det lause forslaget vårt går på, nemlig å vera open for at private aktører òg kan hjelpe politiet i arbeidet med å få flytta gjenstandar som er beslaglagde eller inndregne, sånn at me ikkje treng å bruka polititenestemenn som kan gjera anna viktig politiarbeid, til reine transportetappar og oppbevaring. Sjølv sagt skal eit sånt system rammast inn sånn at dei selskapa er underlagde reglane om verditransport i lov om vaktverksemd og andre sikkerheitskrav, men spørsmålet mitt er: Kva synest statsråden generelt om at òg

justissektoren brukar private aktører til å avlasta slikt arbeid?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:32:57]: Jeg registrerte det forslaget som er kommet, og har sett på det. Det jeg har lyst til å kommentere, er at det aller viktigste er å faktisk få inndratt disse verdiene. Da er det et poeng for meg at vi får på plass hjemler for inndragning, også for sivilrettslig inndragning. Nå skal ikke jeg «answer your questions with questions», men en kan jo undre seg over hvorfor ikke Fremskrittspartiet har fått det på plass.

Når det gjelder spørsmålet som stilles om bruk av private, må jeg i så fall komme tilbake til hvordan man hensiktsmessig kan gjøre det. Nå tilligger det ikke en justisminister å avgjøre hvilken kompetanse som skal settes i politiet, så jeg ønsker ikke å svare på det over bordet.

Presidenten [11:33:58]: Replikskordskiftet er avsluttet, og flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:34:12]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Ingunn Foss og Sandra Bruflot om å styrke ofrenes stilling og øke bruken av omvendt voldsalarm (Innst. 363 S (2024–2025), jf. Dokument 8:130 S (2024–2025))

Presidenten [11:34:31]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Else Marie Rødby (Sp) [11:35:04] (ordfører for saken): Komiteen har hatt til behandling et representantforslag fra Høyre om å styrke ofrenes stilling og øke bruken av omvendt voldsalarm. Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, og det kan gi helseutfordringer og tap av velferd og begrense den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for en aktiv samfunnsdeltakelse. Dessverre er det mange tilfeller der volden i ytterste konsekvens fører til tap av liv.

Komiteen er enig om at det er bekymringsfullt at antallet anmeldelser om vold i nære relasjoner i fjor økte med rundt 13 pst. sammenlignet med året før, til tross for at politiet de senere årene har iverksatt flere tiltak. Dessverre har oppklaringsprosenten av slike saker sunket.

Forslagsstillerne tar i representantforslaget til orde for en gjennomgang av regelverket knyttet til bruken av omvendt voldsalarm, innføring av evigvarende kontaktforbud samt et initiativ om innføring av plikt til å varsle etterlatte og offeret ved løslatelse og permisjoner av domfelte.

Jeg går ut fra at de andre partiene selv vil redegjøre for sine forslag og merknader, og jeg går over til å redegjøre for Senterpartiets syn i saken.

Vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som rammes av flere ulike bestemmelser i straffeloven. Det er blant lovbruddene som skal gis prioritet i straffesaksbehandlingen. Senterpartiet er enig med forslagsstillerne i at elektronisk kontroll av kontakt- og besøksforbud er effektive kontrolltiltak som legger byrden over fra voldsofferet til voldsutøveren. Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering foreslo en endring i straffeprosessloven som er vedtatt av Stortinget, når det gjelder dette. Lovendringen innebærer en betydelig utvidelse av adgangen til å ilegge elektronisk kontroll. Lovverket og de føringene som er gitt av Riksadvokaten for påtalemakts praktisering, legger derfor allerede til rette for at elektronisk kontroll av besøks- og kontaktforbud kan benyttes i tråd med intensjonen i representantforslaget.

Selv om kontaktforbud som hovedregel skal ilegges for en bestemt tid inntil fem år, kan det likevel ilegges på ubestemt tid når særlige grunner tilsier dette. Gjeldende bestemmelser gir dermed domstolene adgang til å foreta en skjønnsmessig vurdering i hver enkelt sak der hensynet til fornærmede og behovet for beskyttelse vil stå sentralt.

Senterpartiet vil ikke avvise at det kan være aktuelt å styrke hensynet til offeret og pårørende sterkere enn i dagens lovverk, men mener at behovet for eventuelle endringer bør kunne vurderes nærmere i den videre oppfølgingen av den opptrappingsplanen som ble lagt fram for Stortinget i 2023, og som var til behandling i Stortinget i 2024. Denne opptrappingsplanen skal legge til rette for å forebygge vold og overgrep, beskytte og hjelpe voldsutsatte, ansvarliggjøre, straffeforfølge og tilby behandling til voldsutøvere og innebærer en rekke tiltak for å sette i verk dette.

Senterpartiet mener at intensjonen i representantforslaget allerede er ivarettatt gjennom lovvedtak eller pågående lovarbeid, og viser for øvrig til statsrådets redegjørelse i svarbrev til komiteen.

Marte Eide Klovning (A) [11:38:18]: Vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem og likestillingsproblem og noe av den mest alvorlige kriminaliteten som blir utført. Vold fra en person du kjenner godt og stoler

på, kan ikke bare ryste deg fysisk, men kan skake den grunnleggende tryggheten alle fortjener.

Flere personer som utsettes for vold i nære relasjoner, er usikre på om det de opplever, er alvorlig nok. De vet ikke om volden er kraftig nok til at de skal be om hjelp eller oppsøke kriesenter. I tillegg gjør nettopp hvem som utøver volden, det ekstra vanskelig. I møte nylig med en som jobber på et kriesenter, fikk jeg vite at ofrene ofte ønsker at utøveren av volden også skal få hjelp, og at de synes det er vanskelig å anmelde. De er jo nettopp nære. Det er ofte mennesker de er glad i. Det sier noe om hvor vanskelig det kan være å komme seg ut av et slikt forhold, og hvorfor det i mange tilfeller ender opp med at ofrene flytter tilbake til voldsutøveren.

Det er bekymringsfullt at antall anmeldelser av vold i nære relasjoner øker, samtidig som oppklaringsprosenten synker. Samtidig er det kanskje et tegn på at folk tør å si fra og stå opp for seg selv. Uansett må arbeidet med å sikre ofrene for vold i nære relasjoner og en effektiv straffeforfølgelse prioriteres høyt. Dette tar Arbeiderpartiet på største alvor. Det er derfor Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering fremmet en egen melding for Stortinget med en opptrappingsplan med 120 tiltak som skal legge til rette for å forebygge vold, overgrep, beskytte og hjelpe voldsutsatte, ansvarliggjøre, straffeforfølge, men også tilby behandling til voldsutøverne. Dette arbeidet er nå satt i gang. Støre-regjeringen er i gang med å spre RISK-modellen, som skal forebygge gjentatt grov og alvorlig vold i nære relasjoner, til alle politidistrikter.

Arbeiderpartiet utelukker ikke at det på sikt kan være aktuelt å vurdere ytterligere justeringer av reglene om elektronisk kontroll, men vi gjorde nettopp en endring som innebar en betydelig utvidelse i adgangen til å bruke dette, og disse bør få virke i en tid før en vurderer nye endringer. I 2024 ble det gjort store endringer i reglene for bruk av omvendt voldsalarm, der det er truselutøveren og ikke den voldsutsatte som må bære byrden av å gå med elektronisk fotlenke, for å sikre at de ikke oppsøker den voldsutsatte. På ett år har bruken av omvendt voldsalarm økt med 900 pst. Politikk virker. Det er altså nå nesten ti ganger så mange som har fått en kanskje litt tryggere hverdag.

En av statens viktigste oppgaver er å beskytte sine innbyggere, og da må vi sikre at systemet i hvert fall sikrer at ofre for vold og overgrep ikke blir utsatt for det samme på ny. Det vil Arbeiderpartiet fortsette med å jobbe for – alltid.

Ingunn Foss (H) [11:41:22]: Altfor mange mennesker, særlig kvinner og barn, blir utsatt for vold i nære relasjoner. Vold ødelegger liv, gir dårlige oppvekstvilkår, dårligere helse og høyere risiko for å bli rekruttert inn i

kriminalitet. I tillegg er vold i nære relasjoner ofte et forvarsel på det mest alvorlige utfallet: at mennesker blir drept.

En av ti kvinner har opplevd alvorlig vold fra en partner. Den nasjonale drapsoversikten for 2024 viser det høyeste antallet drap i nære relasjoner de siste ti årene. Av 37 ofre ble 24 drept av noen de hadde en nær relasjon til. 21 ofre var kvinner, og med det var 2024 det året i den siste tiårsperioden med den høyeste andelen kvinnelige drapsofre.

I 2024 registrerte politiet 3 545 meldinger om vold i nære relasjoner. Det utgjør en økning på nesten 13 pst. sammenlignet med året før. Samtidig som antall saker om vold i nære relasjoner går opp, går oppklaringsprosenten ned. Oppklaringsprosenten per andre tertial 2024 er på 24,4 pst.

Vi mener det trengs en forsterket innsats for å forebygge vold i nære relasjoner, og for å etterforske og stille voldsutøverne til ansvar. Det er nødvendig å beskytte ofrene for kriminalitet bedre enn det vi klarer i dag.

Politiets kapasitet til å etterforske saker om vold i nære relasjoner må opp. De siste årene har antall politifolk i politidistriktene blitt redusert, samtidig som kriminaliteten har økt. Høyre foreslo i sitt alternative budsjett en kraftig styrking av politiet, særlig forslaget om å styrke påtalekapasiteten for å øke bruken av omvendt voldsalarm. Omvendt voldsalarm bør være hovedregelen når besøksforbud brytes.

Kontaktforbud er et forbud mot å oppholde seg et sted eller mot å ha kontakt med bestemte personer. Vi mener at flere eksempler den siste tiden viser at terskelen for å gi evigvarende besøks- og kontaktforbud er for høy. Vi mener at terskelen bør senkes for å ivareta hensynet til offeret. Personer som har blitt utsatt for vold, og deres pårørende skal ikke behøve å se seg over skulderen i frykt for å møte voldsutøveren på butikken.

Kriminalomsorgen varsler ofte ved løslatelse og permisjoner, men det trengs klare rutiner for varsling, slik at det ikke blir ulik praktisering i ulike deler av landet, selv for saker med lik alvorlighetsgrad. Det må etableres rutiner for automatisk varsling til etterlatte og ofre ved løslatelse og permisjoner. Høringsfristen på varslingsplikten gikk ut 1. april 2025, og vi forventer at regjeringen prioriterer dette arbeidet og får fram en sak til Stortinget.

Kampen mot vold i nære relasjoner handler om liv og død og må trappes opp. Virkemidlene virker ikke godt nok. Vi må gi de utsatte bedre beskyttelse.

Det er ganske trist å se at de som nå snakker varmt om dette, ikke kan støtte de forslagene som Høyre og Fremskrittspartiet står sammen om i denne saken. Jeg tar opp forslagene.

Presidenten [11:44:26]: Representanten Ingunn Foss har da tatt opp de forslagene hun refererte til.

Helge André Njåstad (FrP) [11:44:37]: Eg vil visa til det føregåande innlegget, frå representanten Ingunn Foss. Det er heilt riktig at Høgre og Framstegspartiet står samla i ein del spørsmål om kriminalitet. Me står òg samla om eit ønske om å byggja opp norsk politi ved å tilsetja fleire, ikkje byggja det ned, som har skjedd dei siste fire åra, ved at det har vorte færre politifolk i politidistrikta. I det alternative statsbudsjettet til Framstegspartiet la me til rette for 800 fleire politifolk. Det er den vegen me burde ha gått for å kjempa mot all mogleg kriminalitet som samfunnet står overfor.

I dette representantforslaget fremjar Høgre tre konkrete forslag, og Framstegspartiet støttar alle tre. Eg er veldig overraska over at det berre er to parti som støttar desse forslaga. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket knyttet til bruk av omvendt voldsalarm, med sikte på at omvendt voldsalarm skal være hovedregelen.»

Eg trur det er ingen ute i samfunnet som er imot den ordlyden, at det er offera som skal ha minst belastning, og at det er den som driv med vald, eller den som det er ein risiko for at vil driva med vald, som skal ha ei fotlenkje og elektronisk kontroll på seg. Eg trur alle er einige i at det er slik det skal vera – me skal tenkja på offera fyrst og fremst, og det er menneskerettane til offera, det å kunne bevega seg fritt, som er det viktige, ikkje den som er kriminell. At det er berre to parti som støttar dette i denne innstillinga, er overraskande.

Når det gjeld dei andre forslaga, om bl.a. kontaktforbod, føyer det seg inn i rekkja av ein annan debatt me har hatt, der Framstegspartiet føreslo å styrkja reglane for evigvarande besøksforbod. Me bad om eit lovarbeid om det. Då fekk me heldigvis støtte frå Høgre, SV og Raudt, men ikkje tilstrekkeleg støtte til at det vart eit fleirtal. Med dette mindretalsforslaget forsøker ein å få gjennomgått regelverket for kontaktforbod. Det er synd viss det ikkje blir vedteke, for det er viktig både å senka terskelen for å kunna ta det verktøyet i bruk og å minna domstolane, påtalemakta og alle andre aktørar i straffesakskjeda om at regelverket opnar opp for at dette kan idømmast for ein lengre tidsperiode. Mitt inntrykk er at det ikkje blir brukt godt nok. I den førre debatten kom det òg fram at det regelverket me har, med fordel kan brukast betre. Det burde ha vorte følgt opp på ein betre måte.

Det siste forslaget handlar om at dei som er etterlatne og offer i ei sak, skal få betre informasjon ved lauslating og permisjon av domfelte. Det seier seg jo sjølv at me skal tenkja på offera i slike saker og sørgja for at dei

får informasjon som kan tryggja dei på ein best mogleg måte. Dei har, som offer for alvorleg kriminalitet, opplevd nok allereie, og då er det vårt ansvar å sørgja for at me i fyrste omgang tenkjer på rettstryggleiken til offera i slike saker.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:47:43]: Til referatet: Denne debatten må sjåast i samheng med diskusjonen vi hadde rundt representantforslaget frå Framstegspartiet for ei lita stund tilbake, for dette er – iallfall for eigen del – ei fortsetjing av resonnement og diskusjonar vi hadde der.

Når det gjeld forslaget om å gå gjennom regelverket knytt til omvendt valdsalarm med sikte på at omvendt valdsalarm skal vere hovudregelen, kjem SV til å støtte det. Når det derimot gjeld forslag nr. 2, er det ein viktig prinsipiell forskjell der mellom det som var forslaget frå Framstegspartiet i sist behandling, og det som opphavleg er forslaget frå Høgre her. Det er at ein her tek til orde for at ein skal gå gjennom regelverket for å senke terskelen for å ta i bruk evigvarande kontaktforbod. Eg meiner evigvarande er veldig problematisk, å seie at det skal vere kontaktforbod for alltid. Eg kan ikkje forstå det på ein annan måte enn at evigvarande må bety uendeleg, altså så lenge det er liv.

Det som var forslaget frå Framstegspartiet, var tidsubestemd. Det er noko anna igjen. Det er for å hindre situasjonar som med dagens regelverk, der ein gjerne har eittårig forbod som kan forlengjast, men ein må vende tilbake til domstolen for å forklare at utryggleiken framleis er der, og argumentere for at det skal forlengjast. Ved å gjere det tidsubestemd, endrar ein bevissituasjonen. Det er noko SV er for, men vi er ikkje for evigvarande. Derfor er spørsmålet til dei som har løfta forslaget, om dei kan endre dei to orda – evigvarande til tidsubestemd. Da vil SV også støtte det.

Eg er veldig lydhøyr for kva statsråden vil seie til forslag nr. 3, om dette med varsling til dei som har vore offer for vald osv., at ein skal bli varsla når folk kjem ut av fengsel. Der har det vore ei høyring, som blei avslutta i april. Stortinget er aktivt og ønskjer å få dette innført så raskt som mogleg, og forslagsstillarane angjev 1. oktober. Svaret frå statsråden er at det no er på høyring og vil bli behandla på vanleg vis. Eg vil iallfall lytte veldig nøye til kva statsråden seier, med omsyn til korleis vi vil forhalde oss til forslag nr. 3.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:50:57]: I Norge skal folk være trygge. Det gjelder ikke minst når en er i sitt eget hjem, og når en er sammen med sine nærmeste.

Vold i nære relasjoner er, som det påpekes, et betydelig samfunnsproblem. Det er bare to uker siden Stortinget debatterte et beslektet representantforslag fra Fremskrittspartiet om å bedre ofrenes rettigheter ved

vold i nære relasjoner. Jeg er glad for det sterke engasjementet Stortinget viser for ofrenes stilling, og jeg deler dette engasjementet.

Reglene om besøksforbud, kontaktforbud og omvendt voldsalarm er viktige virkemidler for å beskytte ofre for vold i nære relasjoner, og de gir etter mitt syn påtalemyndigheten og domstolene vidtrekkende og fleksible muligheter til å trygge og beskytte ofre. Dette kan redde liv.

Reglene om omvendt voldsalarm ble endret i 2023, etter forslag fra regjeringen. I årene høyresiden styrte Justisdepartementet, sto det arbeidet i stor grad på stedet hvil.

I forarbeidene ble det uttrykt en klar forventning om økt bruk av omvendt voldsalarm. Etter at endringene trådte i kraft i april i fjor, har bruken av omvendt voldsalarm økt kraftig. Ett år etter lovendringen har bruken økt med 900 pst.

Jeg mener dette viser at lovendringen virker etter sin hensikt, og jeg er enig med komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Venstre og Senterpartiet i at reglene nå legger til rette for at elektronisk kontroll kan brukes i tråd med intensjonene i representantforslaget, og i tråd med lovgivers vilje.

Jeg nevner likevel at hvorvidt noen skal ilegges elektronisk kontroll, må bero på om vilkårene i loven er oppfylt, herunder om slik kontroll anses nødvendig for at et besøksforbud eller et kontaktforbud skal bli overholdt.

Å bestemme at omvendt voldsalarm skal være hovedregelen, vil – slik jeg oppfatter det – stå i et uklart forhold til lovens vilkår for øvrig. Inngrep i bevegelsesfriheten må alltid være nødvendig og forholdsmessig, slik loven i dag forutsetter, og som følger av EMK og Grunnloven. Ileggelse av omvendt voldsalarm må derfor baseres på en konkret vurdering, slik at det brukes i saker der det er behov for det.

Det samme gjelder kontaktforbud uten tidsbegrensning. Som det er påpekt, kan det ilegges på ubestemt tid «når særlige grunner tilsier det». Også her er det den individuelle vurderingen av påtalemyndigheten og domstolen som vil avgjøre, også om det står seg inn mot Grunnloven og menneskerettighetene.

Når det gjelder varsling om permisjoner, er utålmodigheten forståelig. Høringsinnspillene er nå til vurdering i departementet. De skal grundig vurderes og så kommer det et lovforslag til Stortinget.

Presidenten [11:53:57]: Det blir replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [11:54:24]: Et sentralt poeng i diskusjonen om evigvarende kontaktforbud er avveiningen mellom voldsutøvers rett til bevegelsesfrihet og voldsutsattes rett til den samme bevegelsesfriheten. I

dag er det helt åpenbart at beskyttelsen av kvinner og barn er for dårlig. Tusenvis lever i frykt for gjentakelsesvold og får livet sitt ødelagt eller sterkt begrenset.

Spørsmålet til statsråden er om hun ser noen grunn til å endre praksis, slik at det tas større hensyn til voldsutsattes rett til beskyttelse enn til voldsutøvers rett til geografisk bevegelse?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:55:02]: Hvis jeg oppfattet spørsmålet riktig, er jeg helt enig i at en skal ta hensyn til den utsattes bevegelsesfrihet. Det er grunnlaget for det som er foretatt, også av lovendringer, initiert av denne regjeringen knyttet til bruken av omvendt voldsalarm.

Som jeg har sagt her tidligere, er flere av disse forholdene noe som ble vedtatt under den rød-grønne regjeringen, og jeg er overrasket over at det tok mer enn åtte år med andre folk i regjering enn dem jeg stemmer på, uten at dette kom på plass. Det var først Senterpartiet i Justisdepartementet sammen med Arbeiderpartiet i regjering som gjorde at en fikk den hjemmelen for at også påtalemyndigheten skal kunne ilegge en omvendt voldsalarm som et beskyttelsestiltak.

Ingunn Foss (H) [11:56:02]: Her tror jeg statsråden omskriver historien litt. Det er i hvert fall ikke min oppfatning at det var noen slakk på dette mens Høyre styrte.

Til et annet spørsmål: Ifølge Politidirektoratet var det i 2024 ilagt 15 603 besøksforbud, 4 275 registrerte brudd på besøksforbud og 252 voldsalarmer. Det er ganske alarmerende tall som viser omfanget av utfordringen og ikke minst mangelen på beskyttelse. Som jeg var inne på i mitt innlegg, ønsker Høyre å styrke påtalebudsjettet, og jeg har selv stilt spørsmål til statsråden i skriftlig spørsmål om fordelingen av ressursene til påtale, spesielt i Agder. Jeg er veldig skuffet over at en ikke vil gå inn i det for å se på hvordan skjevfordelingen slår ut. Spørsmålet til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre med det bildet og de tallene som Politidirektoratet har lagt fram?

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:56:59]: Det skal gjøres mye framover, noe som også står i forslagene til handlingsplanen for innsats mot vold og overgrep mot barn og voksne, altså denne opptrappingsplanen. Jeg mener, som jeg påpekte i innlegget, at det at en fikk på plass en omvendt voldsalarm ved besøksforbud, som fra i fjor til i år har økt bruken med 900 pst., viser at en styrker innsatsen for å beskytte dem som er utsatt.

Jeg mener ikke med dette at vi skal slå oss til ro med det, men jeg mener at vi som politikere og dere som lovgivere også skal se at det som vedtas i denne salen, gir resultater. Det er altså en betydelig økning, og det er klart

at det har stor betydning for dem som er utsatt for vold i nære relasjoner.

Ingunn Foss (H) [11:58:04]: Det sitter noen tilhørere oppe på galleriet som representerer en gruppe med flere hundre medlemmer som er utsatt for vold i nære relasjoner, og ingen har omvendt voldsalarm. Det er helt åpenbart at tiltakene som ligger i opptrappingsplanen, som jeg selv var saksordfører for, er vel og bra, men poenget er at virkeligheten der ute viser at tiltakene våre ikke virker som forutsatt. Jeg synes det er veldig skuffende at ikke hele salen stemmer for å gjøre mer på dette området.

Jeg lurer på om statsråden kan definere begrepet evigvarende kontaktforbud. Etter min oppfatning er det tidsubestemt. Dersom SV frykter at det er noe annet enn det det er, hadde det vært fint om statsråden kunne ha forklart det.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:59:02]: For det første, som det nok er stor forståelse for, kan ikke jeg gå inn og vurdere enkelttilfeller i den rollen jeg har nå. Det som ligger i lovforslaget som trådte i kraft i fjor, med omvendt voldsalarm ved besøksforbud, er at det også kan ilegges uten at det gjelder noen krav om at det foreligger mistanke om brudd på allerede ilagt forbud. Det er at en virkelig utvider rekkevidden på lovforslaget regjeringen hadde, som Stortinget vedtok.

Når det gjelder spørsmålet om evigvarende kontaktforbud: Det som ligger i loven i dag, er at dersom særlige grunner tilsier det, kan kontaktforbud ilegges på ubestemt tid. Det er formuleringen en bruker i straffeloven. Som det sies, er det at en etter en konkret vurdering kan legge det på ubestemt tid. Påtalemyndigheten og domstolen vurderer om grunnlaget for det er til stede i det enkelte tilfellet.

Presidenten [12:00:08]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil på inntil 3 minutter.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:00:27]: No er ikkje eg jurist, men eg er filosof, så da veit de det, og eg er kanskje meir opptatt enn andre av presise formuleringar og riktig bruk av ord. Viss eg er usikker, bruker eg gjerne å ta utgangspunkt i det som er normal bruk. Det er grunnen til at eg tenkjer at «evigvarande» – viss det er det omgrepet ein no skal introdusere – vil høyrest ut som, i alle fall slik som det kommuniserer til meg, noko som er for evig og alltid. Det reiser andre typar spørsmål enn «ubestemt tid» eller «tidsubestemt» gjer, så det er grunnen til at eg er opptatt av at vi er presise. Det kan godt hende at eg tar feil, at eg les det, eller at det kommunise-

rer til meg, på ein litt annan måte enn det kan bli forstått, men eg meiner at viss det er det som skal vere forskjellen på for eller mot – viss forståinga er «tidsubestemt», viss det er det som er forstått – bør det endrast slik at det er det som står i forslaget òg, slik at det ikkje er handverket som står i vegen for om ein stemmer for eller imot eit forslag som kan vere fornuftig.

Presidenten [12:01:48]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:01:54]

Innstilling fra justiskomiteen om Årsrapport for 2024 fra Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag (Innst. 378 S (2024–2025), jf. Dokument 14 (2024–2025))

Helge André Njåstad (FrP) [12:02:21] (leiar i komiteen og ordførar for saka): I denne saka er det ein samla komité som står bak innstillinga. Det er sjølvsagt ein styrke i saker som handlar om dei aller mest uheldige i dette landet, dei som er komne skikkeleg dårleg ut, som me har eit felles ansvar for å stilla opp for.

Rettsvederlagsordninga er ei ordning som ligg direkte under Stortinget, og som er laga nettopp for at enkeltpersonar skal kunna få ein skjønsmessig kompensasjon frå staten når dei er påførte skade eller ulempe som ikkje har vorte dekt innanfor dei meir ordinære ordningane.

For året 2024, som denne rapporten handlar om, er det motteke 510 søknader om vederlag, mot 584 året før. Dei aller fleste søknadene har gjeldt svikt i barnevernstenesta og mangel ved skulegang. Det vart utbetalt totalt 31,8 mill. kr i rettsvederlag frå staten i fjor, som er 2 mill. kr meir enn i 2023.

Det er viktig at alle i denne salen, som er ombod overfor innbyggjarane, kjenner til denne ordninga, og gjerne òg kan visa dei som denne ordninga er aktuell for, vidare til å kunna søkja vederlag i saka si.

Utover det viser eg til årsrapporten og til innstillinga frå ein samla komité.

Presidenten [12:03:31]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:03:37]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om å tøyte tek-oligarkene (Innst. 371 S (2024–2025), jf. Dokument 8:102 S (2024–2025))

Presidenten [12:03:52]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til

hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Guro Angell Gimse (H) [12:04:21] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg først takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av denne saken. Det er bred enighet om at teknologigigantenes økende makt reiser viktige spørsmål om personvern, ytringsfrihet og demokratisk kontroll.

Forslaget vi har til behandling, tar opp en alvorlig og aktuell problemstilling. Jeg vil gjerne få anerkjent SV for å løfte fram dette temaet og for engasjementet rundt at vi må ha en demokratisk styring i møte med globale teknologiselskaper.

Likevel har flertallet i komiteen, inkludert Høyre, valgt å ikke støtte forslaget slik det foreligger. Det betyr ikke at vi tar lett på utfordringene – tvert imot – men vi mener at løsningene først og fremst må finnes gjennom internasjonalt samarbeid.

Jeg må si jeg er overrasket over at dette perspektivet i liten grad løftes fram i forslaget. Det er nettopp gjennom samarbeid, særlig med EU og i EØS, at vi har størst mulighet til å påvirke og regulere de globale teknologiselskapene på en effektiv og forpliktende måte. EU har allerede vedtatt både Digital Services Act og Digital Markets Act, som setter tydelige krav til plattformene når det gjelder ansvar, åpenhet og konkurranse. Dette er regelverk som også vil få direkte betydning for Norge gjennom EØS-avtalen.

Når det er sagt, er det også viktig at det skjer ting nasjonalt, og utviklingen av en nasjonal skytjeneste for offentlig sektor som skal sikre trygg og effektiv datalagring og være et felles arbeidsverktøy for forvaltningen, er et konkret og viktig tiltak. Dette arbeidet er allerede i gang, og det viser at både Høyre og andre debattanter tar digital suverenitet på alvor – også her hjemme.

Vi trenger regulering, og vi trenger kontroll. Vi trenger også samarbeid internasjonalt for å få til en gjennomføringskraft på dette.

Odd Harald Hovland (A) [12:06:45]: Dette forslaget beskriv korleis nokre få store teknologiselskap, spesielt frå Kina og USA, har fått betydeleg økonomisk og politisk makt dei siste tiåra. Det beskriv korleis dette kan true demokratiske prinsipp, som ytringsfriheten og lik moglegheit for deltaking i samfunnsutviklinga. Forslaget løfter alvorlege problemstillingar, og det er ingen tvil om at teknologiselskapa sin kontroll over digitale plattformer og data har gjort dei til sentrale aktørar i

kvardagen til folk, i vår kvardag, noko som naturleg nok og med rette skaper bekymring for personvern og demokratisk kontroll.

No har saksordføraren gjort godt greie for haldninga til komiteen, og det er òg Arbeidarpartiet si haldning i denne saka. Når det gjeld forslaga her, t.d. forslag nr. 1, om forbodet mot reklame basert på masseovervaking, jobbar altså regjeringa med å gjennomføre forordninga om digitale tenester, DSA, som har til hensikt å sikre eit tryggare internett for brukarane.

Som saksordføraren sa med omsyn til forslaget, er regjeringa i gang med å jobbe internasjonalt, men også når det gjeld nasjonal skytjeneste, for at me skal sikre oss på ein vesentleg betre måte for framtida med tanke på det forslaget uttrykkjer bekymring for. Me deler bekymringa, men meiner regjeringa jobbar riktig slik dei jobbar no, og at det difor ikkje er nødvendig å vedta forslaget slik det ligg føre.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:08:48]: Dette er kanskje det området der samfunnsutviklinga og den teknologiske utviklinga går langt raskare enn det lovgivinga klarer å halde tritt med – openbert. Vi ser korleis dei store tek-selskapa internasjonalt etablerer stadig meir makt og innhenting av data frå befolkninga rundt omkring i verda, utan at vi har ei ordentleg lovregulering for det. Det som kanskje har prega Noreg mest av alt i løpet av denne utviklinga, er at vi har sete og venta på at ting skal gjerast internasjonalt. Vi har venta på EU og det internasjonale samfunnet. Samtidig veit vi at handlingsrommet nasjonalt er stort. Dette har vore ei problemstilling i fagkretsar: Kvifor har den lovmessige kreativiteten og utviklinga i Noreg vore så svak i møte med dette, og kva må gjerast for å kome på offensiven og tøyne desse selskapa? Trusselen er stor. Eg trur alle som er opptatt av det, lokalaviser rundt omkring i landet eller norsk offentlegheit, vil kunne sjå at dersom ein ikkje tøymer gigantane, og dersom dei heilt utan regulering kan innhente data og etablere endå meir makt i det norske samfunnet, vil det vere direkte undergravande for det som er grunnlaget for at vi er her: demokratiet.

Eg synest jo det er litt overraskande at det er ingen parti i komiteen, bortsett frå Venstre på det første forslaget, som støttar forslaga våre, og at det ikkje er kome nokre alternative forslag. Det blir vist til ulike prosessar, men det er ingen som kjem med alternative inngangar som gjer at vi kunne få ein viss dynamikk i dette. Det er det feltet saknar. Ta t.d. forslaget om at ein skal ha forbod mot reklame knytt til masseovervaking med profilering av folk osv. Det er det gjort ei vurdering av i stortingssesjonen 2022–2023, men der stoppa det. Vi har gjort ei vurdering av korleis ein kan få eit forbod mot at

dei store selskapa kan drive masseovervaking og profilering av folk, av norske borgarar. Det er gjort ei vurdering, men neste steg er ikkje tatt. Kva er grunnen til det?

Det er på same måte med ei konsesjonsordning for innsamling av data. Eg meiner det openbert er riktig at ein må ha kontroll på kven som kan samle inn data i Norge. Det er det same med digitalskatt. Kvifor skal det vere eit skatteparadis for tek-selskapa og ikkje for norske selskap? Dette burde ha vore eit klassisk Framstegsparti-Høgre-forslag, men det er det ikkje.

Eg tar opp våre forslag i saka.

Presidenten [12:12:00]: Da har representanten Torgeir Knag Fylkesnes tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [12:12:08]: Jeg vil starte med å takke forslagsstillerne og SV for dette forslaget, for noe av det aller viktigste når det gjelder både verden og tiden vi lever i, er at det offentlige tar mer kontroll over den digitale infrastrukturen i Norge, som i dag er altfor dominert av amerikanske tekgiganter. Rødt støtter derfor alle mindretallsforslagene, men jeg vil bruke mest tid på forslag nr. 4, om å be regjeringen senest innen 1. juli 2026 få på plass en nasjonal skytjeneste for lagring av data, som et offentlig arbeidsverktøy etter modell av Tysklands Bundescloud.

Rødt ønsker i likhet med SV å opprette en statlig skytjeneste som en del av den grunnleggende digitale infrastrukturen i offentlig sektor. Dette er et krav fra bl.a. NTL og Fagforbundet. De har tatt til orde for dette lenge. Rødt mener at en statlig skytjeneste må inkludere maskinvaren og programvaren som kreves for å drifte de digitale tjenestene i offentlig sektor. En slik statlig skytjeneste må være tilgjengelig for alle statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter.

Det er nettopp på grunn av den verdenen vi lever i, og på grunn av bl.a. valget av Trump, at det å ta denne kontrollen tilbake fra tekgigantene i USA bare blir enda viktigere. Vi så hvem som satt på første rad under innsettelsen av president Trump. Det var noen av vår tids mektigste mennesker. Det var tek-oligarkene som var invitert til å bivåne det hele. Rødt mener vi må bli mye mer uavhengig av USA på dette området og sikre vår digitale suverenitet, men vi må også sikre at vi blir uavhengig av Kina og andre stormakter.

Data som er samlet inn i offentlig regi, er innbyggernes felles eiendom. Slike data bør heller ikke selges bort, men tilgang bør kunne gis gratis eller mot en avgift. Det er viktig at vi beskytter disse dataene og verner om dem.

Så har vi den tyske statlige skylagringsmodellen Bundescloud. Det er et godt eksempel til etterfølgelse. Hva var det tyskerne selv sa da de opprettet dette for noen år siden? Hva var den viktigste årsaken til det? Jo,

den tyske staten fant det for risikabelt å kjøpe disse tjenestene ute i markedet, for risikabelt når det gjaldt å fortsette bruken av verktøy som det offentlige først hadde brukt. Det samme bør også Norge innse, og derfor er det på høy tid at vi oppretter en nasjonal, statlig skytjeneste, f.eks. en statssky. Det er synd at vi i 2025 ikke har kommet lenger, men jeg håper at man framover innser behovet for dette og får dette opprettet så raskt som overhodet mulig.

Statsråd Karianne O. Tung [12:15:23]: Jeg deler forslagsstillerens bekymring for den massive sporingen og profileringen på nettet. Noen få store teknologiselskaper har makt over de digitale plattformene vi bruker daglig. Dette utfordrer grunnleggende demokratiske verdier, som ytringsfriheten og retten til fri informasjon.

Regjeringen vil sikre trygge og gode digitale tjenester. Derfor jobber jeg nå med å gjennomføre Digital Services Act i norsk regelverk. DSA skal bidra til et tryggere internett ved å forebygge ulovlig og skadelig aktivitet på nettet og motvirke spredning av desinformasjon. Vi ønsker et mer ansvarlig og tillitsfullt digitalt rom, og jeg vil sende forslag til gjennomføring av DSA på høring før sommeren.

Jeg støtter ikke forslaget om å gå tilbake til en konsesjonsordning for behandling av persondata. Konsesjonsordning er ressurskrevende og lite hensiktsmessig. Derfor gikk man også bort fra konsesjonsordningen da personvernforordningen ble gjennomført i norsk rett i 2018. Dagens regelverk, som ansvarliggjør de behandlingsansvarlige, er en bedre ordening.

Regjeringen har valgt et konsept for en nasjonal skytjeneste der det inngås avtale med én eller noen få leverandører som skal eie, levere, videreutvikle og drifte en lukket skytjeneste for ugradert skjermingsverdig informasjon. Staten skal stille krav til nasjonal kontroll av skytjenesten, som leverandørene må tilfredsstille og garantere for. Skytjenesten skal defineres som skjermingsverdig infrastruktur etter sikkerhetsloven, og det skal gjennomføres en sikkerhetsgradert anskaffelse. Regelverket for skytjenester skal tydeliggjøres, og det skal etableres et kravsett for ugradert skjermingsverdig informasjon. Det er innhentet erfaringer fra toneangivende land som har overføringsverdi til norske forhold. Framover legges det opp til dialog med både nasjonale og internasjonale aktører, som potensielle brukere av tjenesten og leverandørmarkedet.

Økt globalisering og digitalisering av økonomien utfordrer prinsippet om at verdier skal skattlegges der de skapes. Regjeringen deler ikke representantenes oppfatning om at en nasjonal skatt på digitale tjenester er løsningen. Digitaliseringens skattemessige problem-

stillinger berører mange land, og det møtes best gjennom internasjonale løsninger. Regjeringen mener derfor vi bør søke løsninger gjennom samarbeid i både OECD og G20.

Presidenten [12:17:56]: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:18:16]: Stortinget bad regjeringa for eit par sesjonar sidan om å gjennomføre ei vurdering av forbod mot reklame som tar utgangspunkt i masseovervaking og profilering av folk. Går det føre seg eit arbeid i departementet med sikte på å fremje ei slik lov om forbod?

Statsråd Karianne O. Tung [12:18:46]: Ja, det stemmer at det foreligger et anmodningsvedtak fra Stortinget som vi jobber med å følge opp. Vi skal rapportere tilbake til Stortinget på hensiktsmessig måte når vi er ferdig med den utredningen, og det er ganske snart.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:19:01]: Eg tenkjer jo at det er eit interessant spor. Viss statsråden i første delen av sitt svar no kan seie kva tidsplanen er for den rapporten og vidare arbeid deretter, kan det vere viktig for Stortinget å forstå.

Neste spørsmål, andre del, gjeld digitalskatt. I dag har dei store tekngigantane eit enormt konkurransefortrinn, for dei betaler omtrent ikkje skatt. Dei sit på enorme verdier, rundt 14–15 pst. av verdas børsar er tekngigantar, og meir vil det bli, for dei har på eit vis etablert seg eit skatteparadis fordi dei nasjonale skatteordningane ikkje treffer dei. Kva er grunnen til at regjeringa ikkje vurderer sin slik skatt, som ville vere til gunst både for norsk offentlegheit og også for bedrifter som ikkje er tekngigantar?

Statsråd Karianne O. Tung [12:20:05]: Når det gjelder det første spørsmålet, har vi bedt om bistand fra Datailsynet til å gå igjennom arbeidet og mulighetene med tanke på overvåkning og sporing. Vi vil underrette Stortinget om svarene på det på egnet tidspunkt gjennom et relevant stortingsdokument, som ikke er veldig langt unna i tid.

Så til spørsmålet om skatt: I representantforslaget pekes det også på Canadas skatt som et eksempel. Vi mener at eksempelet fra Canada ikke automatisk lar seg overføre hit, da det kan føre til både omfattende dobbeltbeskatning og handelsrelaterte konflikter. Derfor leter Norge seg på det internasjonale sporet, og vi jobber nå og deltar i forhandlinger i regi av OECD og G20. Norge er også gjesteland i G20 i år, og der leter vi etter løsninger på de skattemessige problemstillingene som oppstår ved digitaliseringen av økonomien.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:21:06]: Det er akkurat den setninga om at det ein fryktar, er dobbelt-

beskatning, og ikkje minst understrekar potensialet for handelskonfliktar, eg ønskjer å ta litt tak i.

Det er openbert at tekngigantane, og det har eg sett sjølv, har ei omfattande økonomisk makt. Dei har omfattande lobbyressursar som gjer at eit kvart land som skal pirke litt borti deira gylne grein, vil bli forsøkt ramma. Det er berre sånn det er. Dersom ein har lyst til å tygle tekngigantane, kjem ein sjølv sagt til å få motbør. Da kjem sjølv sagt heimlanda til desse tekngigantane til å bli brukte til å presse landa til å gi seg. Det er frykta dei da bruker, og det høyrer eg eigentleg i svaret frå statsråden – at ein fryktar handelskonfliktar, og at det er grunnen til at ein ikkje skal gjere nødvendige lovgrep. Er statsråden einig i at det er ei reell problemstilling at landa ikkje gjer dei riktige tinga på grunn av frykt?

Statsråd Karianne O. Tung [12:22:10]: Vi deltar i det internasjonale arbeidet, og gjennom G20 er vi en del av Inclusive Framework. Medlemslandene i Inclusive Framework har blitt enige om utforming av en global minimumsskatt, som Norge innførte i fjor. Det bidrar til å motvirke skattemotivert flytting mellom land.

I Inclusive Framework pågår det nå også forhandlinger om pilar 1, som handler om å fordele skatteinntekter fra bl.a. store teknologiselskaper til landene hvor disse selskapene har salgsinntekter. Hvis det oppnås enighet, vil en sånn løsning langt på vei oppfylle formålet til det som har vært utgangspunktet for en digital skatt. Forhandlingene om pilar 1 pågår ennå. Det er vanskelig å si når man kommer i mål med det, men Norge er som sagt gjesteland i G20 i år, og dette er et viktig tema når finansministerne møtes på G20-møte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:23:07]: G20 og det sporet er viktig, men det vi såg i f.eks. Canadas tilfelle, og som er ein diskusjon i mange andre land, er at vi veit at det er grenser for kva desse søylene, desse pilarane, kan gjere – kva einigheit ein klarer å skape internasjonalt. Det er veldig sterke land som huser desse store tekngigantane, og som difor har stor eigeninteresse av at det ikkje er noko som – for å seie det pent – «rock the boat» for dei. Det er behov for at land som Noreg på eigen kjølar tar initiativ til eiga lovgiving og eiga regulering. Det er avgjerande dersom ein skal ta fatt i denne problemstillinga på ein skikkeleg måte.

Ser statsråden behovet for aktive statar på eige område, og at det er nødvendig viss vi skal få gjort noko med problemet?

Statsråd Karianne O. Tung [12:24:10]: Jeg deler langt på vei de bekymringene som representanten tar opp, at dette er vanskelige skattemessige spørsmål. Nettopp derfor mener jeg at det trengs internasjonalt samarbeid for å finne gode løsninger på de utfordring-

ene som digitaliseringen av økonomien bidrar til. Derfor har Norge valgt å lene seg på det internasjonale sporet. Norge er et lite land med fem og en halv million innbyggere. Vi ser at vi alene ikke evner å tøyte tekigantene fullt ut, og at vi er avhengig av å samarbeide internasjonalt og også å ta en ledende rolle i de internasjonale forhandlingene for å få det til.

Presidenten [12:24:46]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:24:56]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet (Innst. 368 S (2024–2025), jf. Dokument 8:114 S (2024–2025))

Presidenten [12:25:13]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Marte Eide Klovning (A) [12:25:38] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for muligheten til å tre inn som saksordfører i siste del av behandlingen av denne saken, og takke for engasjementet som har vært i komiteen.

Representantforslaget fra Fremskrittspartiet belyser viktige problemstillinger knyttet til æreskultur og æreskriminalitet.

Ingen skal oppleve å bli utsatt for vold eller trusler fra sin egen familie eller sine egne slektninger. Dette kan ramme alle, men jenter og kvinner er særlig utsatt fordi familiens ære ofte er knyttet til kontroll av kvinners seksualitet og en idé om at uønsket atferd kan påføre hele familien eller gruppen det de opplever som skam.

Representantforslaget inneholder 18 ulike forslag, fra endringer i straffeloven til tilsyn og kompetansehevingstiltak. Flertallet i komiteen er enig i at dette er et stort samfunnsproblem, og at det er behov for å stramme grepet for å beskytte særlig jenter som utsettes for grov vold og frihetsberøvelse.

Så til Arbeiderpartiets syn i saken. Negativ sosial kontroll og æresmotivert vold har ikke en plass i vårt samfunn, og det er et felles samfunnsansvar å bekjempe dette. I går la Arbeiderparti-regjeringen fram en ny handlingsplan som er basert på utredningen og hø-

ringssvarene fra lovutvalget om negativ sosial kontroll, NOU 2024: 13, Lov og frihet. Handlingsplanen har 29 tiltak for å beskytte utsatte barn, unge og voksne mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Åtte departement samarbeider om planen.

I den nye handlingsplanen styrker Støre-regjeringen innsatsen for å beskytte dem som bor og vokser opp i Norge, mot trusler, tvang og vold, bl.a. tiltak for økt kompetanse hos ansatte i tjenesteapparatet, sånn at de kan forebygge, avdekke, avverge og gi hjelp og oppfølging til utsatte.

Støre-regjeringen vil også vurdere æresmotiv som skjerpende omstendighet i straffeloven, om tvangsektenskap og barneekteskap skal regnes som menneskehandel, og om personkretsen som kan straffeforfølges for mishandling i nære relasjoner, bør utvides.

Arbeiderpartiet legger til grunn at handlingsplanen vil ivareta de behov representantforslaget bygger på, og stemmer derfor ikke for forslagene i saken. Frihet fra tvang, negativ kontroll og trusler er en av de viktigste prioriteringene for Arbeiderparti-regjeringen. Alle skal leve et fritt liv i Norge.

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Guro Angell Gimse (H) [12:28:33]: Æreskultur og æreskriminalitet er alvorlige samfunnsproblemer som rammer mange unge mennesker, særlig jenter, og som utfordrer grunnleggende verdier i demokratiet vårt, som frihet, likestilling og rettssikkerhet.

Jeg vil takke Fremskrittspartiet, som har gjort en svært grundig jobb med representantforslaget sitt. Høyre støtter flere av forslagene i innstillingen, bl.a. forslaget som styrker politiets muligheter til å prioritere disse sakene. Vi støtter forslaget om å sikre tilsyn med religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge. Vi støtter også et av forslagene som handler om å beskytte barn mot å bli sendt til land der de risikerer vold, tvangsektenskap og kjønnslemlestelse.

Samtidig må vi være tydelig på at kampen mot æreskultur ikke bare handler om straff og sanksjoner. Den handler også om forebygging, tillit og tilstedeværelse. Derfor er det bra at Fremskrittspartiet har fremmet et forslag om minoritetsrådgivere. Høyre har allikevel fremmet et eget forslag på dette området. Vi ønsker en opptrappingsplan, altså en opptrapping av antall mangfoldsrådgivere. Disse rådgiverne gjør i dag en uvurderlig innsats i å forebygge negativ sosial kontroll i skolen. Vi mener det er viktig å styrke deres tilstedeværelse i ungdomsskoler og videregående skoler, før vi går løs på barneskoler og barnehager – derigjennom en opptrappingsplan.

La meg også minne om at dette ikke er et nytt engasjement for oss i Høyre. Vi er opptatt av disse sakene, og under Solberg-regjeringen tok vi flere grep for å bekjempe negativ sosial kontroll. Vi styrket minoritetsrådgiverne, vi lanserte handlingsplaner mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og vi satte arbeidet mot æresrelatert vold generelt høyt.

Nylig var det en tenåring som skrev inn til Aftenpostens Si ;D om situasjonen sin. Tittelen på innlegget var:

«Jeg er møkklei av at slike som meg blir ignorert i debatten om sosial kontroll».

Han beskrev hvordan det føles å leve med dobbeltstandarder – én hjemme, én ute – og hvordan friheten til å være seg selv ble kvalt av forventninger og frykt.

Det er utrolig viktig at vi er lydhør overfor disse ungdommene, og at vi handler. Det handler om å sikre at alle barn i Norge, uansett bakgrunn, får leve et fritt liv, ta egne valg og vokse opp i trygghet. Med det tar jeg opp Høyres forslag i saken.

Presidenten [12:31:35]: Da har representanten Guro Angell Gimse tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tor André Johnsen (FrP) [12:31:49]: Det er veldig godt å høre at så mange i denne salen og det store flertallet er enig i problemstillingen. Saksordføreren var tydelig på at forslagene belyser viktige problemstillinger. Arbeiderpartiets representant sa også at vi alle har et felles samfunnsansvar for å ta tak i alle disse problemene. Det er veldig bra i hvert fall å få konstatert at virkelighetsoppfatningen har blitt lik. Æreskultur og æreskriminalitet er et stort samfunnsproblem. Det bekrefter også flertallet i komiteen. Flertallet er enig i det at det er et stort samfunnsproblem som fratar barn og ungdom muligheten til å leve et fritt liv, og det er behov for stramme grep for å beskytte særlig jenter som utsettes for grov vold og frihetsberøvelse. Da synes jeg det er viktig å minne Stortinget på uttalelsen fra representanten fra Høyre. Vi har ikke tid til å vente. Vi må være lydhøre, og vi må handle. Det er viktig, og det er godt å høre at statsråden, som jeg for øvrig har stor respekt for, jobber med en handlingsplan på nettopp dette fagfeltet. Men klok av erfaring kan handlingsplaner ta lang tid, klok av erfaring kan det bli lite forpliktende, og klok av erfaring kan det bli lite resultater.

Jeg må si det er litt skuffende at flertallet ikke er med og støtter i hvert fall noen av de forslagene som vi har fremmet i dag. Det er totalt 19 forslag som skulle vært til behandling, og alle forslagene ville bidratt til å motarbeide æresvold og æresdrap og den kulturen som vi alle selvfølgelig tar sterkt avstand fra. Men det er i hvert fall hyggelig med en liten realitetsorientering. Carl I. Hagen begynte å snakke om utfordringene med integrering og

innvandring allerede på 1980-tallet. I Danmark og Sverige har de vært knallharde. De sosialdemokratiske vennene til dagens regjering i våre naboland er tydelige på at det må kraftig lut til for å bekjempe dette uvesenet. Foreløpig er det mye prat i Norge og ikke noe handling.

Når det gjelder ungdomsvold og politi, når det gjelder bevæpning, når det gjelder mange av de forslagene Fremskrittspartiet har fremmet før på det feltet, har mange av de punktene nå heldigvis fått flertall. Vi får håpe at noen av forslagene her også kommer inn i handlingsplanen, for representanten fra Arbeiderpartiet sa at handlingsplanen kommer til å legge disse forslagene til grunn. Det blir spennende å se hva statsråden tar med seg videre. Da benytter jeg anledningen til å ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [12:34:37]: Representanten Johnsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [12:34:51]: Forslagene berører ulike statsråders ansvarsområde, men det er under tegnede som har koordineringsansvaret for regjeringens innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, og som derfor har besvart forslaget.

Alle som bor i Norge, skal ha rett til å leve et fritt liv og oppleve trygghet i hverdagen. Ingen skal oppleve å bli utsatt for vold og trusler fra sin egen familie eller sine egne slektninger. Samtidig vet vi at dette skjer. Ofte er det alvorlige saker vi snakker om. Vi som samfunn har et ansvar for å forebygge det, men også slå ned på det når vi vet at det skjer, for sånn skal vi ikke ha det i Norge.

Arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er høyt oppe på regjeringens agenda. Jeg varslet i fjor om at vi vil legge fram en handlingsplan for å styrke innsatsen ytterligere, og jeg kan berolige representanten Johnsen med at den nye handlingsplanen, Sjef i eget liv – styrket innsats mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, ble lagt fram i går. Innsatsområdene er rettsvern, forebygging, kompetanseheving og ufrivillige utenlandsopphold, og den nye handlingsplanen avløser den forrige. Planen inneholder 29 forpliktende tiltak. Vi skal styrke rettsvernet til utsatte og gi målrettet informasjon om rettigheter, lovverk og hjelpetilbud. Vi skal utvikle ny kunnskap og øke kompetansen i tjenesteapparatet, sånn at de blir bedre i stand til å forebygge, avdekke, avverge og gi hjelp til utsatte.

Regjeringen mottok i fjor en omfattende utredning fra lovutvalget om negativ sosial kontroll, med en rekke forslag til lovendringer. I løpet av perioden for handlingsplanen vil regjeringen vurdere alle forslagene i NOU-en. Arbeidet med å styrke rettsvernet til personer som står i fare for eller blir utsatt for negativ sosial kontroll eller æresmotivert vold, vil være høyt prioritert også framover.

Regjeringen mener det er behov for å få enkelte av lovendringene raskt på plass. I handlingsplanen er det tiltak som følger opp anbefalingene fra NOU-en, bl.a. å vurdere om æresmotiv bør nevnes særskilt som en skjerpande omstendighet i straffeloven, og vurdere om personkretsen som kan straffeforfølges for overtredelse av straffelovens bestemmelser om mishandling i nære relasjoner, bør utvides.

Barn som vokser opp i Norge, skal ikke bli sendt på et utenlandsopphold som kan skade dem. Når et barn først befinner seg i utlandet, er det også begrenset hva norske myndigheter kan gjøre for å hjelpe barnet. Regjeringen tar derfor sikte på å fremme forslag om utreiseforbud for barn og unge som står i fare for å bli utsatt for skadelige utenlandsopphold. Regjeringen vil også utrede stans av offentlige ytelser og barnebidrag i saker der barn utsettes for skadelige utenlandsopphold.

Innsatsen mot negativ sosial kontroll er styrket med penger også i løpet av de årene som har gått. Vi har flere mangfoldsrådgivere, og forebygging og bekjempelse av negativ sosial kontroll og æresmotivert vold må angripes fra flere kanter. Vi må utvide og ta i bruk hele verkøytsekassen til det beste for barn og unge i Norge.

Presidenten [12:37:53]: Det blir replikkordskifte.

Tor André Johnsen (FrP) [12:38:08]: Da får vi se om det blir noe handling i handlingsplanen. Det blir spennende å se. Det er godt å høre at statsråden er tydelig på at hun skal komme med nye virkemidler for å forhindre at barn sendes til utlandet mot sin vilje, og særlig barn som kan bli utsatt for vold og overgrep i skoler som absolutt ikke ville blitt godkjent i Norge.

Vil da statsråden også se på det med taushetsplikt i barnevernet, og vil statsråden også se på tilsyn av koranskoler og religiøse fritidsaktiviteter i Norge for å passe på at de ikke motarbeider god integrering?

Statsråd Tonje Brenna [12:38:55]: Temaet taushetsplikt er opplagt et viktig tema, rett og slett fordi vi må vite at vi vet om hverandre når vi jobber med å beskytte og hjelpe barn og unge. Det gjelder selvfølgelig mellom skole, helsetjeneste og barnevern, men også i andre instanser som er i kontakt med barn. Og det er absolutt et tema som flere av statsrådene er opptatt av at vi får ordnet på en måte som er til det beste for å fange opp disse ungene.

Så er det sånn at alle skoler som mottar tilskudd, kan være gjenstand for tilsyn. Det framkommer av lovverket. Det er statsforvalterens ansvar å åpne tilsyn hvis man mener det er riktig, og det er også sånn at organisasjoner som mottar støtte, også religiøse og livssynsorganisasjoner, kan få tilsyn.

Så det er definitivt rom for det i dagens lovverk, og det forekommer også fra tid til annen – dersom noen varsler om eller det er mistanke om at det foregår noe som ikke er bra for ungene på disse institusjonene – at det gjennomføres tilsyn, og det er jeg glad for.

Presidenten [12:39:57]: Replikordskiftet er omme, og flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:40:03]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for fornybar energiproduksjon til havs) (Innst. 389 L (2024–2025), jf. Prop. 75 L (2024–2025))

Presidenten [12:40:20]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Aleksander Stokkebo (H) [12:40:44] (ordfører for saken): La meg holde det konsist og kort: En samlet komité merker seg at regjeringen med lovproposisjonen tydeliggjør at arbeidsmiljøloven skal gjelde for fornybar energiproduksjon til havs, slik den også gjelder for petroleumsvirksomheten. Vi merker oss at departementet med det lovforslaget vi nå behandler, og som blir vedtatt, ikke har til hensikt å endre grensegangen mellom arbeidsmiljøloven og det maritime regelverket. Som departementet selv understreker, er det de samme momenter som har utviklet seg for petroleumsvirksomheten, som vil være avgjørende for hvor denne grensen går innenfor offshore fornybar energiproduksjon. I likhet med resten av komiteen legger Høyre dette til grunn i denne saken. Å få avklart denne saken er viktig for forutsigbarheten for aktørene som skal satse og bygge energi for norsk sokkel, og ikke minst for de ansatte. Høyre slutter seg derfor til proposisjonen.

Per Vidar Kjølmoen (A) [12:42:13]: Folk skal ha det trygt på jobben. Det har vært Arbeiderpartiets prosjekt helt siden partiet ble stiftet i 1887. Det var partiets prosjekt da Nygaardsvold dannet regjering med Bondepartiet i 1935, og det var Arbeiderpartiets prosjekt ikke minst da Thorbjørn Berntsen gikk i bresjen for å få på plass arbeidsmiljøloven i 1977. Og det er fremdeles Arbeiderpartiets prosjekt når arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna og energiminister Terje Aasland

fremmer forslag om at arbeidsmiljøloven også skal gjelde for fornybar energiproduksjon til havs.

Ofte har det vært uenighet mellom høyre- og venstresiden i slike spørsmål. Det er det heldigvis ikke denne gangen. Det er fint at en samlet komité går inn for å vedta dette lovforslaget, og det er bra at de ulike partene i arbeidslivet er enige om det samme. «Everybody matters or nobody matters», sier rollefiguren Harry Bosch fra Los Angeles Police Department. Alle teller, eller ingen teller. Det er et godt utgangspunkt også for norsk arbeidsliv.

I dag tar vi enda et steg videre for å skape et trygt arbeidsliv for alle, i tråd med Arbeiderpartiets stolte tradisjoner på området.

Stian Bakken (Sp) [12:43:44]: Senterpartiet støtter lovforslaget i proposisjonen og står bak det. Samtidig har Senterpartiet et eget forslag, sammen med Rødt og SV, hvor vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at arbeidsmiljøloven også gjelder for offshorearbeidere på flerbruksfartøy. Vi viser til at regjeringen Støre bare delvis følger opp dette punktet i Hurdalsplattformen ved å foreslå endringer i allmenngjøringsloven om at det kan treffes vedtak om allmenngjøring for arbeidstakere på skip i innenriksfart, da det kun gjelder lønnsvilkår. For Senterpartiet er det viktig at også arbeidsvilkårene følges opp for disse arbeiderne. Derfor er dette en viktig sak for Senterpartiet, og dette har vi også tatt opp ved tidligere anledninger.

Jeg vil med dette ta opp forslaget fra mindretallet, fra Senterpartiet, SV og Rødt.

Presidenten [12:44:31]: Representanten Stian Bakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:44:51] (komiteens leder): Store rikdommer, viktige ressurser og også rå natur, det er det havene våre handler om. I tusenvis av år har vi høstet av havet. Det er en del av selve grunnlaget for liv i mange deler av landet vårt. Men med store gevinster og store tekniske bragder ute i den rå naturen kommer også risiko. Derfor har det vært vår stolthet at norske arbeidsfolk etter dyrekjøpte erfaringer har krevd og kjempet for og fått mer trygghet på jobb ute i elementene enn arbeidsfolk i mange andre sammenlignbare land. Så jeg vil si med stolthet at vi er særnorsk gode på trygghet offshore. Derfor er det også viktig å avviser frykt for strenge krav og benytte anledningen i dag til å slå fast at sikkerhet til sjøs er avgjørende for olje og gass, men også for flytende havvind og ikke minst for offshorearbeiderne på flerbruksfartøy, som vi er med på å fremme et eget forslag om. Utover det står vi samlet om tilrådingen.

Tobias Drevland Lund (R) [12:46:14]: Arbeidsfolk på land, til sjøs og på sokkelen behøver et godt lovverk som sikrer trygghet og gode arbeidsvilkår. Derfor er det viktig at arbeidsmiljøloven skal gjelde også for dem som bygger og vedlikeholder havvindinstallasjoner. Historien har vist oss at det kan være farlig å jobbe på norsk sokkel. Det har vært alvorlige ulykker i oljenæringen, og mange arbeidsfolk har blitt syke og skadet på jobb. Kommersielle selskaper kan ha interesse av at det lempes på sikkerhet og HMS, for å tjene mer penger, og det er viktig at vi alltid står imot et slikt press. Arbeidsfolks vilkår, liv og helse er det aller viktigste.

Det har over lang tid vært et problem at offshorearbeidere på flerbruksfartøy ikke har blitt omfattet av arbeidsmiljøloven. Selv om slike arbeidere har tariffavtale, har de ikke rett til å velge verneombud. Havtilsynet har heller ikke tilsynsmyndighet på slike fartøy, slik som Arbeidstilsynet har på land. Disse manglene utgjør en betydelig sikkerhetsrisiko for mange offshorearbeidere. LO-forbundet Styrke har i mange år krevd at offshorearbeidere på flerbruksfartøy skal komme inn under arbeidsmiljøloven, og dette kravet støtter Rødt. Det kan ikke være dårligere vilkår for arbeidsfolk på flerbrukskip enn på plattform.

Statsråd Terje Aasland [12:47:54]: For Arbeiderparti-regjeringen er det en selvfølge at de som skal jobbe med fornybar energi til havs, har de samme trygge rammene som arbeidstakere på land i Norge. Derfor er det viktig, det som en nå gjør gjennom lovforslaget som Stortinget nå behandler.

Gjennom forslaget følger vi egentlig vår lange tradisjon med å sikre et høyt HMS-nivå på norsk sokkel, på samme måte som for industriarbeidsplasser og industriarbeidere på land. Forslaget som behandles i dag, er et resultat av en forutsetning som lå til grunn helt fra havenergiloven trådte i kraft i 2010. Allerede da ble det forutsatt at arbeidsmiljøloven måtte gjøres gjeldende for fornybar energiproduksjon til havs for å sikre en helhetlig og god regulering. Allerede fra den tiden har det vært stor enighet om at arbeidsmiljøloven skulle gjøres gjeldende.

Å gjøre arbeidsmiljøloven gjeldende for fornybar energiproduksjon til havs betyr at det gjøres klart at det er denne loven og ikke maritime regler for arbeidsmiljø som skal gjelde for næringen. Dette er en viktig avklaring, og jeg mener det er prinsipielt riktig at industrivirksomhet til havs skal reguleres likt som industrivirksomhet ellers i landet.

Når det er sagt, er det også viktig for meg å presisere at arbeidsmiljøloven i så måte utgjør et rammeverk. Utover rammeverket i loven er det særreguleringer i forskrift og forhandlinger mellom partene i topartssamar-

beidet som til sammen vil utgjøre detaljene i de konkrete rettighetene og pliktene for den enkelte arbeidstaker. Særregler i forskrift skal alltid innebære at partene i arbeidslivet er tett involvert.

En tilbakemelding som vi fikk i høringen, var at grensesnittet mot den maritime lovgivningen måtte tydeliggjøres i lovutkastet. Dette temaet er derfor særlig drøftet i proposisjonen. Å beskrive forholdet mot maritim virksomhet og maritim regulering på et område der det per nå er lite aktivitet, byr på visse utfordringer. Samtidig skal det ikke være tvil om at grensegangen mellom maritim regulering og reguleringene av industrivirksomhet til havs skal være lik, uansett hvilken industrivirksomhet det er snakk om.

Havvindsatsingen skal forhåpentligvis bidra til mange nye, trygge, framtidsrettede arbeidsplasser. Da er jeg veldig glad for at Stortinget i dag kan behandle og vedta forslaget som tydeliggjør arbeidervernreglene for våre nye næringer til havs.

Presidenten [12:50:29]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:50:34]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (innleie av avløsere i jordbruket) (Innst. 359 L (2024–2025), jf. Prop. 85 L (2024–2025))

Presidenten [12:50:48]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Stian Bakken (Sp) [12:51:23]: I saken foreligger det en innstilling med et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt som støtter lovforslaget fra regjeringen. Mindretallet, fra Høyre og Fremskrittspartiet, vil redegjøre for sitt standpunkt.

Flertallet viser til at siden avløserlag ikke skal defineres som bemanningsforetak og etter flertallets mening skal godkjennes av statsforvalter, er det ikke riktig å registrere avløserlag i godkjenningsordningen for bemanningsforetak. De lag som ikke godkjennes av statsforvalter, må godkjennes som bemanningsforetak for å kunne drive lovlig utleie av arbeidsfolk.

Det er viktig å få på plass gode løsninger for avløservirksomheten for å kunne sikre et godt jordbruk, rekrutte-

ring og at de som driver innenfor landbruket, har muligheten til å både ta seg fri og ha et normalt arbeidsliv som alle andre. Da er det nødvendig å se på endringer når det gjelder avløserlag, og hvordan man innretter det. Det vil sikre en god rekruttering til landbruket, som man er avhengig av hvis man fortsatt skal ha et godt landbruk i Norge.

Per Vidar Kjølmoen (A) [12:52:49]: Folk skal ha det trygt på jobben. Det har vært Arbeiderpartiets prosjekt helt siden partiet ble stiftet i 1887. Det var partiets prosjekt da Nygaardsvold dannet regjering i 1935 med Bondepartiet. Det var partiets prosjekt da Arbeiderpartiet og ikke minst Thorbjørn Berntsen fikk på plass arbeidsmiljøloven i 1977. Det var Arbeiderpartiets prosjekt da arbeids- og inkluderingsminister Hadia Tajik fremmet forslag om å stramme inn på midlertidige ansettelser i 2022.

Allerede den gangen var det varslet av det rød-grønne flertallet at den innstrammingen måtte følges opp av en egen særregulering for avløserlag. Nå har det forslaget kommet, og det er bra at en samlet komité støtter regjeringen Støres forslag om å ramme inn dette på en god måte. Det er interessant å merke seg at Høyre og Fremskrittspartiet benytter anledningen til en full omkamp om innstrammingene på innleie fra 2022.

Arbeiderpartiet mener at innstrammingene har vært vellykkede. Vi mener at den norske arbeidslivsmodellen er et unikt konkurransefortrinn for Norge. Den har gitt oss et arbeidsliv med høy produktivitet, høy tillit og stor omstillingsevne, men det har ikke kommet av seg selv. Arbeiderpartiet mener at veien til denne unike modellen går gjennom et arbeidsliv med høy organisasjonsgrad og der hovedregelen skal være faste, hele stillinger.

Alle som har vært midlertidig ansatt, vet hvor utrolig skjevt maktforholdet er mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Man drar gjerne på jobb selv om man er syk. Man sier ikke nei selv om kravene fra sjefen begynner å bli urimelige. Man sier ikke fra hvis noe er ugreit på jobben. Sånn er det gjerne når man er én kontrakt unna arbeidsledighet.

Høyresiden sier at midlertidig ansettelse er veien inn i arbeidslivet. Vi i Arbeiderpartiet mener at midlertidige ansettelser er veien inn i et midlertidig arbeidsliv. Vi mener at innstrammingene i det norske arbeidslivet har vært en suksess. Siden Arbeiderpartiet kom i regjering, har 156 000 flere mennesker kommet seg i jobb – de aller fleste i hele, faste stillinger.

I dag lager vi et godt rammeverk for at norske avløserlag fortsatt kan operere innenfor rammene av et trygt arbeidsliv. Arbeiderpartiet vil alltid være beredt til å forsvare et arbeidsliv der hele, faste stillinger skal være hovedregelen.

Anna Molberg (H) [12:55:34]: Høyre er som kjent motstander av regjeringens innstramminger i innleiereglene. Reglene har skapt problemer på mange måter. Det er vanskeligere å få tak i arbeidskraft, og tusenvis av mennesker som tidligere var fast ansatt i sitt bemanningsbyrå, har nå mistet jobben. Parallelt med dette har også antallet midlertidig ansatte økt, noe som ikke er så veldig overraskende. Dette advarte Høyre mot i forkant av endringene.

Det at regjeringen nok en gang gir en bestemt gruppe unntak fra de strenge reglene, er heller ikke veldig overraskende. Det er ingen tvil om at disse innstrammingerne har negative konsekvenser, både for enkeltpersoner og for store deler av næringslivet.

Innstramminger i innleiereglene var en fanesak for Støre-regjeringen, og LO presset også hardt på for å få dette gjennom raskt da regjeringen tiltrådte. Resultatet ble en svært dårlig utredet lovproposisjon som bærer preg av at ideologi kommer foran konsekvensene for det virkelige liv.

Når det innføres dårlig utredet politikk, er det ikke så rart at det må gjøres unntak. Helsepersonell og konsulenter med spesialkompetanse var blant de «heldige» gruppene som regjeringen ga unntak. Etter store protester fikk også kultursektoren et slags unntak, slik at det heldigvis ble mulig å gjennomføre festivaler og konserter med noe innleid personell. Regjeringen varslet også hele veien at bøndene skulle få et unntak gjennom en forskriftshjemmel, og det er den vi behandler her i dag.

Basert på regjeringens retorikk rundt innleie og hvor avgjørende det har vært for å trygge norsk arbeidsliv, skulle man tro at det ikke var rom for noen unntak i disse reglene. Likevel uthules regjeringens egen fanesak i dag til å bli en slags sveitserost med nok et unntak for én bestemt gruppe. Det kan virke som man rett og slett rir to hester samtidig.

Problemet er bare at denne måten å styre på ender med at det er noen uheldige grupper som får det vanskeligere, mens andre grupper får det lettere. Det er kanskje ikke så tilfeldig at det var akkurat bøndene Senterpartiet ville verne fra disse innstrammingerne.

Selv om det kanskje kunne høres ut på representanten fra Senterpartiet som om Høyre ikke støtter foreliggende proposisjon, er det bare for meg å understreke at Høyre selvfølgelig stemmer for denne proposisjonen, for det er bedre å lette litt på reguleringene for noen få når alternativet er det motsatte. Aller helst burde imidlertid disse innstrammingerne aldri sett dagens lys, og Høyres klare standpunkt er at endringene må reverseres i sin helhet.

Jeg tar opp forslaget Høyre står bak.

Presidenten [12:58:39]: Representanten Anna Molberg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [12:58:55]: Denne regjeringen har gjort viktige grep som skal sørge for et ryddigere, tryggere og mer inkluderende arbeidsliv. Særlig viktig er endringene vi har gjort på innleieområdet. Arbeidstakere i dette landet skal ha trygge og gode arbeidsforhold, og vi mener at det best oppnås i faste og direkte ansettelser hos den som skal ha jobben gjort. Vi ser allerede nå at endringene gir resultater. I dag skal vi behandle en sak om avløsere i landbruket.

Landbruket i Norge står i en særstilling. Vi er et langstrakt land med en målsetting om matproduksjon over hele landet. Vi trenger bonden, og vi trenger et aktivt norsk landbruk for å sikre god mat og høy matberedskap. Vi har mange små gårdsbruk i Norge, og de fleste bønder er enkeltpersonsbedrifter uten ansatte. Det er en langvarig praksis at bonden i mange tilfeller leier inn avløsere fra avløserlag.

Til forskjell fra det som er vanlig i andre bransjer, vil faste og hele stillinger i avløserlagene innebære tryggere og mer forutsigbare arbeidsforhold for avløsere hvis alternativet er små og eventuelt midlertidige stillinger hos den enkelte bonde. Ansettelse i avløserlag bidrar sånn sett til at avløsere sikres profesjonelle arbeidsgivere, bedre muligheter for faste og større stillinger og dermed også grunnlag for tariffavtaler og partssamarbeid.

I landbruket finnes statlige støtteordninger, bl.a. for å kjøpe avløsertjenester. Det er viktig at også rammeverket rundt støtter opp om dette. Dette kan tilsi litt andre innleieregler enn det som ellers gjelder, og de aller fleste høringsinstansene har gitt uttrykk for dette. Derfor har vi lyttet til nettopp det.

Vi har derfor foreslått en forskriftshjemmel som åpner for at det i forskrift kan gis særregler og unntak fra reglene om innleie i bemanningsforetak. Det er begrenset til å gjelde de tradisjonelle avløserne, og det er begrenset til å gjelde innleie til jordbruksforetak og fra avløserlag.

Med forslaget har vi som mål å oppnå særlig tre ting. Det er for det første at bøndene har tilgang til og kan skaffe seg avløsertjenester på en hensiktsmessig måte, for det andre at avløserne sikres gode, trygge ansettelsesforhold, og for det tredje at dette også i stort ivaretar landbrukspolitiske hensyn om å opprettholde et aktivt norsk jordbruk. Blant annet for å sikre at dette blir et praktisk regelverk, er både partene og landbruksorganisasjonene med på laget når detaljene i særreglene fastsettes. Dette arbeidet er vi godt i gang med.

Det er viktig med god håndheving av regelverket, og vi mener Arbeidstilsynet skal føre tilsyn. Jeg er glad for at en enstemmig komité støtter våre forslag.

Presidenten [13:01:34]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:01:37]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven mv. (Arbeidstilsynets virkemidler) (Innst. 334 L (2024–2025), jf. Prop. 80 L (2024–2025))

Presidenten [13:01:55]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Aleksander Stokkebo (H) [13:02:23] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et særdeles godt samarbeid i saken. Det viser at vi kan finne sammen når vi deler et felles mål, og vårt felles mål er krystallklart: De useriøse aktørene og de kriminelle må lukes ut av arbeidslivet. Derfor er det bra at vi i dag behandler denne proposisjonen, som helt eller delvis er en oppfølging av vedtak vi sammen har gjort i Stortinget tidligere, om å gi Arbeidstilsynet oppdaterte, sterke virkemidler til å slå ned på de useriøse aktørene.

I tillegg er jeg veldig glad for at vi i komiteen samler oss om å være enda mer offensive, fordi vi ser at det regjeringen har lagt fram, ikke er godt nok, og fordi vi ser at det fortsatt er store behov. Blant annet trenger vi bedre verktøy for å slå ned på lønnsstyrer, og da vet vi at det å få sporbarhet og notoritet, det å kunne ettergå hva som ble avtalt mellom partene i et arbeidsforhold, er helt avgjørende. Derfor samler vi oss i dag i et flertall for at lønnsopplysninger, altså hva man har krav på i lønn, er noe man skal ha krav på å vite fra dag én i arbeidsforholdet.

Vi går også inn for å utrede en digital løsning for arbeidskontrakter, slik at det blir enklere å kontrollere at arbeidstakernes rettigheter og lønnskrav blir ivaretatt. Vi har også en rekke andre forslag som vi går sammen om, som handler om å oppgradere Arbeidstilsynets verktøykasse, og jeg vil nevne et par av dem.

For det første foreslår vi et prikkssystem hvor Arbeidstilsynet tar gjengangerne langt hardere enn man gjør i dag, et prikkssystem der sanksjonene blir hardere etter gjentatte brudd. Vi foreslår også at Arbeidstilsynet skal få hjemler til å kunne offentliggjøre grove og gjentatte brudd der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister. Dessverre finnes det useriøse aktører der ute som ikke respekterer de pålegg og krav de blir pålagt av tilsynet når det blir avdekket brudd. Det må vi få en slutt på, og forbrukerne og

de andre bedriftene må vite hvem de useriøse er, slik at vi kan slutte å handle med dem, slutte å gi dem inntekter, og dermed strupe den kriminelle virksomheten en gang for alle.

Jeg er også veldig glad for at komiteen samler seg om en rekke tiltak for å forbedre HMS-kortordningen, slik at den blir bedre for bedriftene og bedre for tilsynet når de skal kontrollere.

Jeg tar opp forslagene Høyre står bak.

Presidenten [13:05:27]: Representanten Aleksander Stokkebo har tatt opp de forslagene han refererte til.

Per Vidar Kjølmoe (A) [13:05:46]: Folk skal ha det trygt på jobben. Det har vært Arbeiderpartiets prosjekt helt siden partiet ble stiftet i 1887, det var partiets prosjekt da Nygaardsvold dannet regjering med Bondepartiet i 1935, det var fremdeles partiets prosjekt da Arbeiderpartiet og ikke minst Thorbjørn Berntsen gikk i bresjen for å få innført arbeidsmiljøloven i 1977, og det er Arbeiderpartiets prosjekt når arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna tar kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

En egen handlingsplan for å bekjempe dette er allerede gjennomført. En ny handlingsplan er på vei. Nå behandler vi et forslag fra Arbeiderparti-regjeringen om å gi Arbeidstilsynet enda flere virkemidler for å sikre et seriøst arbeidsliv for alle. Norsk arbeidsliv har ikke plass til de useriøse og kriminelle aktørene, og da må vi ta de grepene som er nødvendig for å skape et seriøst arbeidsliv.

Vi registrerer at Høyre, med flere, har fremmet flere forslag i saken. De forslagene er alle forholdsvis ukontroversielle – det eneste kontroversielle med dem må jo være at tidsfristene som er satt, er totalt urealistiske. Her skal det leveres hele åtte utredninger i løpet av sommerferien, inkludert etableringen av en egen innsynsportal, og så registrerer vi at det i dag har kommet noen forslag med litt justerte tidsfrister. Sånt blir selvsagt vanskelig å håndtere for et regjeringsparti og styringsparti som Arbeiderpartiet, så vi har vært nødt til å fremme våre egne forslag i saken for å synliggjøre våre ambisjoner. Ja, valgkampen er vel i gang, men hvis det er sånn det gamle styringspartiet Høyre skal markere sine instinkter for styringspartiet, får de gjøre det. Men jeg lurte på hva Jo Benkow ville ha sagt hvis han var i salen i dag.

Arbeiderpartiet varsler at vi vil støtte XV i saken, og jeg vil fremme de løse forslagene fra oss.

Presidenten [13:07:45]: Da har representanten Per Vidar Kjølmoe tatt opp de forslagene han refererte til.

Stian Bakken (Sp) [13:08:02]: Senterpartiet slutter seg til lovforslagene som er framsatt av regjeringen, og som gir Arbeidstilsynet flere og bedre virkemidler og

sanksjoner for tilsynets arbeid rettet mot de useriøse og kriminelle aktørene. Arbeidstilsynet må ha gode virkemidler for å slå ned på arbeidslivskriminaliteten, og vi må sikre at arbeidet fortsatt pågår med full styrke. Arbeidskriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem, og det går ut over tilliten til de seriøse aktørene, som vi må ivareta. Det er også viktig å sørge for gode virkemidler som støtter opp under kampen mot det useriøse arbeidslivet. Samtidig er det viktig at vi sikrer politiets deltakelse i det arbeidet, og at politiet også følger opp i arbeidet med a-krimgrupper og med sin kontrollvirksomhet og sanksjonsvirksomhet. Så er Senterpartiet opptatt av et tydelig og klart regelverk og av å gi tilstrekkelige hjemler til tilsynsmyndighetene, slik at omfanget av arbeidskriminaliteten blir redusert.

Senterpartiet står sammen med flere andre partier i merknader og en rekke forslag i innstillingen. Jeg tar med dette opp det forslaget som Senterpartiet står bak i innstillingen.

Ellers varsler Senterpartiet at vi gir støtte til Arbeiderpartiets forslag nr. 6 og 8 samt til de tre løse forslagene fra Høyre. Sistnevnte forslag er identisk med forslag i innstillingen, men tidspunktet for når regjeringen skal komme tilbake, er utsatt til revidert våren 2026. Men det er i hvert fall forslag Senterpartiet kan stille seg bak.

Presidenten: Da har representanten Stian Bakken tatt opp det forslaget han refererte til.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:09:56]: (komiteens leder): Førstelinen i forsvaret av et trygt arbeidsliv som ikke er preget av utnyttelse eller kriminalitet, er fagorganisering, faste ansettelser og rettigheter for arbeidsfolk. Utnyttelse oppstår gjerne i skjeve maktforhold, når arbeidsfolk står i et avhengighetsforhold til en sjef som kan utøve vilkårlig makt, så fagorganisering, faste ansettelser og rettigheter for arbeidsfolk utjevner maktubalansen. Derfor vil jeg vise til SVs eget representantforslag, hvor vi nettopp foreslår en rekke tiltak for mer fagorganisering og mer innflytelse for arbeidstakerne. Det skal behandles neste uke.

Likevel trenger man ikke være general i Hæren for å vite at et godt forsvar ikke bare består av en førstelinje. Det er klokt med flere forsvarslinjer. Da kommer Arbeidstilsynet, myndighetene, sanksjoner og politi inn. Denne proposisjonen fra regjeringen følger opp en rekke gjennomslag og saker som SV har vært med og kjempe fram, som komiteen har blitt samstemt om. Det har vært gode diskusjoner i Stortinget, som gir Arbeidstilsynet mer makt i møte med de useriøse aktørene og sjefene som vil utnytte arbeidsfolk, og skarpere verktøy i verktøykassen for å ta de kriminelle, i samarbeid med politi, andre deler av myndighetene og også frivillige aktører. Nå skal Arbeidstilsynet f.eks. få tak i flere opplys-

ninger og kunne gi gebyr til folk, ikke bare selskaper, i tråd med gjennomslagene som SV har vært med på her i Stortinget. Det er vi glad for. Det ruster oss bedre i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Det er flott at regjeringen følger opp disse forslagene i dag.

Men vi ser også tydelige tilbakemeldinger fra dem som organiserer folk ute i bedriftene, om at det er et stort press på arbeidslivet. Senest i dag kunne vi se i Klassekampen at de aller fleste sakene om lønnsstyveri, som er en av de groveste formene for arbeidslivskriminalitet, blir henlagt. Kriminelle aktører tilpasser seg stadig vekk regelverket for å utnytte det. Derfor er SV med på flere forslag, som også får flertall i dag, for å stramme opp ytterligere. Så håper jeg at kombinasjonen av en god førstelinje og en stadig bedre andrelinje vil være nok til å knekke de aktørene som utnytter arbeidsfolk og ødelegger det gode norske arbeidslivet.

Tobias Drevland Lund (R) [13:13:06]: I dag vedtar vi ganske solide virkemidler som vil gjøre det litt enklere å stoppe og forebygge arbeidslivskriminalitet, og det er veldig bra. Men vi er særlig glad for at regjeringen nå leverer på det som opprinnelig var et forslag fra Rødt, nemlig at Arbeidstilsynet skal kunne bøtelegge ansvarlige ledere i virksomheter som har begått grove brudd på arbeidsmiljøloven. Dette fremmet Rødt som forslag allerede i mai 2023, og fram til nå har arbeidsmiljøloven vært formulert på en måte som kun gjør det mulig å bøtelegge en bedrift eller et organisasjonsnummer. Nå kan Arbeidstilsynet endelig sende deler av regningen til bakmenn som profiterer på lovbruddene, og det blir mindre lønnsomt å drive med arbeidslivskriminalitet. Forhåpentligvis vil det også virke preventivt.

Vi er veldig glad for de to gjennomslagene vi har fått under komitébehandlingen. Det ene er forslaget som dreier seg om at regjeringen må øke bevilgningen til Fair Play Bygg Norge. De gjør en helt uvurderlig jobb med å dokumentere og stoppe arbeidslivskriminalitet, men fra 2024 til 2025 har de fått kuttet sine bevilgninger fra kommuner og fylkeskommuner med i underkant av 2 mill. kr. Konsekvensen av det er at de blir nødt til å redusere aktiviteten og si opp ansatte som i dag gjør en jobb som ikke blir dekket av partene i arbeidslivet eller av etatene. Med forslaget vi får flertall for i dag, håper og forventer vi at regjeringen sørger for en stor nok og forutsigbar nok bevilgning, slik at Fair Play Bygg kan fortsette den viktige jobben de gjør.

Det andre forslaget dreier seg om at regjeringen må fremme målrettede tiltak rettet mot arbeidstakere som blir grovt utnyttet i arbeidslivet. Klassekampen skrev nylig om hvordan organisasjoner som Fair Play Bygg, Caritas og Frelsesarmeen hjelper folk som har problemer i arbeidslivet. De hjelper arbeidsfolk som blir nektet

lønn, blir svindlet eller utsatt for sosial dumping eller ID-tyveri. De sa til Klassekampen at de er lei av festtaler, og at det må skje noe. Organisasjonene har to hovedønsker: at utenlandske arbeidere skal få bedre juridisk og sosialfaglig bistand, og at organisasjonsarbeidet må anerkjennes og støttes. Marit Nybø, avdelingsleder i Kirkens Bymisjon, sa følgende:

«Arbeidstilsynet og politiet sender folk hit. Regjeringen synes det er kjempefint at vi holder på. Men det finnes ikke ei krone til dette arbeidet.»

Videre sa hun:

«Det er ingen offentlige servicesenter der du kan få hjelp, det er ingen beskyttende tiltak eller ordninger rundt de som er utsatt for grov arbeidslivskriminalitet.»

Med dette forslaget som Rødt får flertall for i dag, forventer vi at regjeringen lytter til dem som møter de mest sårbare arbeidstakerne blant oss, og styrker dette arbeidet.

Statsråd Tonje Brenna [13:16:07]: La meg etter Drevland Lunds innlegg for ordens skyld få legge til at Fair Play Bygg har fått betydelige økninger og bevilgninger under arbeiderpartiregjeringen. Men det er helt riktig som representanten sier, at parallelt med det har dessverre en del kommuner og fylker kuttet i deres bevilgninger.

Den norske samfunnsmodellen bygger på at vi har et trygt, seriøst og organisert arbeidsliv. Det organiserte arbeidslivet utgjør førstelinjeforsvaret vårt mot sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og konkurransevridning mellom virksomheter. Det skal lønne seg å drive seriøst. Regjeringen la høsten 2022 fram handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Statusrapporten for desember 2024 viser at de aller fleste av de 35 tiltakene i handlingsplanen er gjennomført eller igangsatt. Regjeringen har med dette tatt konkrete initiativ til å styrke arbeidstakernes rettigheter i arbeidslivet, styrke det organiserte arbeidslivet og mobilisere forbruker- og innkjøpsmakt.

Med forslagene i proposisjonen som Stortinget har til behandling i dag, tar vi et viktig skritt videre når det gjelder å sikre det trygge og seriøse arbeidslivet. Forslagene er basert på en bred gjennomgang av Arbeidstilsynets virkemiddelapparat. I den forbindelse har vi to hovedbudskap. Én: Dagens virkemidler er både omfattende og treffsikre for det vi kan kalle normalsituasjonen eller normaltilsynet. Og to: Overfor den mest useriøse delen av arbeidslivet kan likevel dagens virkemiddelapparat komme til kort.

For regjeringen er det helt sentralt at myndighetene har verktøy som gjør at de kan slå ned på useriøse og kriminelle aktører som utfordrer det trygge, produktive og

seriøse norske arbeidslivet. Arbeidslivskriminalitet har store konsekvenser for samfunnet og for arbeidstakerne som rammes, og kan ikke aksepteres. Det er derfor viktig at Arbeidstilsynet får slagkraftige og målrettede verktøy for å bekjempe også de mest useriøse aktørene. Samtidig er det viktig at hensynet til den enkeltes rettssikkerhet ivaretas. Jeg mener lovforslagene som fremmes i denne proposisjonen, balanserer disse hensynene på en god måte. Jeg er glad for at en samlet arbeids- og sosialkomité støtter regjeringens forslag.

Jeg har samtidig merket meg at komitéinnstillingen i tillegg til regjeringens lovforslag inneholder en lang rekke anmodningsvedtak. Jeg vil understreke at lovforslagene som regjeringen fremmet i denne proposisjonen, er én del av regjeringens større innsats for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og styrke Arbeidstilsynet.

Vi jobber nå med en ny handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, hvor flere av komiteens forslag i innstillingen vil bli berørt. I morgen vil regjeringen også legge fram en nasjonal strategi mot menneskehandel, hvor målet er å bekjempe menneskehandel på en helhetlig og effektiv måte. Regjeringen jobber med andre ord kontinuerlig med å fremme tiltak som støtter opp om det seriøse og organiserte arbeidslivet, bekjempe arbeidslivskriminalitet og styrke utsatte arbeidstakere. Vi er opptatt av at vi setter i gang tiltak som er tuftet på et ordentlig grunnlag, og at vi utvikler tiltakene sammen med partene.

Presidenten [13:19:07]: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebo (H) [13:19:21]: Hvis Arbeidstilsynet effektivt skal slå ned på arbeidslivskriminalitet og lønnstyveri, er man avhengig av å få klarhet i hva som faktisk har skjedd i arbeidsforholdet. Dessverre sliker man med mangel på dokumentasjon i mange av sakene, noe som gjør det vanskelig å føre bevis. Derfor er det viktig å sikre sporbarhet og etterprøvbarhet og gjøre det enklere å få klarhet i hva som faktisk er avtalt mellom partene, og om arbeidsavtalen er overholdt. Derfor sikrer vi i denne salen flertall for at regjeringen skal innføre krav om at i hvert fall lønnsopplysninger skal være gitt fra dag én, for den ansatte må kunne vite hva man har blitt enig om.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor nekter regjeringen og hvorfor trenerer regjeringen gang på gang å gi de ansatte en skriftlig rett til å vite fra dag én hvilken lønn de har krav på?

Statsråd Tonje Brenna [13:20:20]: Det er med respekt å melde ikke sant. Er det én ting denne regjeringen er opptatt av, er det at folk skal ha ryddighet på jobben, at man skal ha en kontrakt, og at man skal vite hva

man skal tjene og når man skal jobbe. Vi er også opptatt av at folk skal ha en hel fast stilling å gå til, i motsetning til representantens parti, som er aller mest opptatt av midlertidighet i arbeidslivet, med alt det medfører av utfordringer for den enkelte arbeidstaker – alt fra å vite om man har en jobb å gå til i morgen, til om man får lån i banken. Jeg er uenig i framstillingen som gis.

Vi har allerede bestemmelser om at man skal ha en arbeidskontrakt senest sju dager etter at man har fått en jobb. Det følger av arbeidsvilkårsdirektivet, som Stortinget vedtok for ikke lenge siden. Vi kan helt sikkert gjøre mer for at folk skal vite mer om hvordan de har det på jobben, og hvilke vilkår som gjelder, men at det alltid må være ifølge Høyres oppskrift, er jeg uenig i.

Aleksander Stokkebo (H) [13:21:20]: Det er interessant at Arbeiderpartiet, med 36 000 flere midlertidige stillinger på sin vakt, skal belære Høyre om fast jobb – når man selv har skjøvet mange tusen fast ansatte i innleiebyråer ut i arbeidsledighet og en løsere tilknytning til arbeidslivet. Det holder rett og slett ikke mål.

Når det gjelder denne saken, er det forskjell på våre partier. Høyre er tydelig på at man som ansatt skal kunne vite hva man har krav på i lønn, fra den dagen man blir ansatt. Det har vi vært tydelig på over lang, lang tid. Arbeiderpartiet har stemt imot forslagene. De sklir litt etter nå, heldigvis, men er fortsatt ikke på arbeidstakernes side; dem er det Høyre som er nødt til å ta ansvar for.

Så et annet spørsmål, om lønnstvyeri: Vi har et godt arbeidsliv, men det er en asymmetri mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Stortinget har vedtatt at staten skal overta inndrivingen av de mer åpenbare tilfellene av lønnstvyeri. Når vil regjeringen levere på dette?

Statsråd Tonje Brenna [13:22:22]: Den asymmetrien Stokkebo nå er engasjert i, handler om den grunnleggende asymmetrien som ligger i at den enkelte arbeidstaker er prisgitt en arbeidsgiver for å ha trygghet for eget liv og egen hverdag. Den aller viktigste veien til mindre asymmetri er at folk er organisert, at man har kollektiv forhandlingsrett, og at man har en fagforening som står opp for en den dagen det blir krevende. Derfor har Arbeiderpartiet vært opptatt av at flest mulig arbeidstakere i Norge skal være organisert.

I dag er vi 2,1 millioner som er medlem i en fagforening. Det er bra, men vi vil ha enda flere inn. Derfor har vi sagt at om vi vinner valget til høsten, skal vi ha et fagforeningsfradrag på 10 000 kr for at det skal være billigere å være organisert. Høyre vil gjøre det dyrere å være organisert. Vi har strammet inn arbeidsmiljøloven, noe som gjør at den enkelte har sterkere vern og rett til hel fast stilling. Høyre går på jobb hver eneste dag for at folk skal oppleve mer midlertidighet i arbeidslivet.

Vi skal gjøre det vi kan for å ta kjeltringene som bedriver lønnstvyeri, men vi skal ikke overta risikoen for den enkelte bedrift sånn at det blir lettere å stikke av gårde med lønnen til folk.

Aleksander Stokkebo (H) [13:23:26]: Jeg merker meg at statsråden vil snakke om det meste utenom det spørsmålet går på. Det er en forskjell på våre partier. Høyre er tydelig på at når man får en jobb, skal man skriftlig kunne vite hvilken lønn man har krav på i den jobben. Arbeiderpartiet har stemt imot det forslaget flere ganger. Nå kommer en med et forslag for å utsette saken, men heldigvis lar ikke Stortinget seg være med på det.

Jeg spør igjen: Hvorfor har man ikke fulgt opp vedtaket om å la staten overta inndrivingen av de åpenbare tilfellene av lønnstvyeri? Det ble altså vedtatt i Stortinget med sikte på innføring i 2025. Nå er vi i 2025. Så langt, etter det jeg har fått klarhet i, foreligger det ingen konkrete planer for når dette vil være på plass. Så jeg spør igjen: Når vil staten overta inndrivingen av de mer åpenbare tilfellene av lønnstvyeri, i tråd med Stortingets krystallklare vedtak?

Statsråd Tonje Brenna [13:24:27]: Jeg er ikke helt enig i – hvis jeg får lov til å være så freidig – at det er et helt åpenbart og krystallklart vedtak at Stortinget har sagt at staten skal overta inndrivingen av lønnstvyeri i de åpenbare tilfellene. Dette er kompliserte saker. Vi skal pliktskyldig følge opp det Stortinget har vedtatt, og sørge for at folk har rettighetene sine i god behold, også hvis man blir utsatt for noe så dramatisk som lønnstvyeri.

Vi kan ikke komme ut på en galei hvor det er mindre risiko for den som er skurken her, nemlig den som stikker av med lønningen til folk, og at den risikoen veltes over på staten. Det er ikke bra for den seriøse delen av arbeidslivet, det er ikke bra for arbeidstakerne, og det er heller ikke bra fordi det sender et signal om at man nær sagt kan gjøre hva man vil, fordi staten tar risikoen.

Jeg skal følge opp dette i tråd med det Stortinget har vedtatt, men det er mer komplisert enn sånn representanten foretrekker å framstille det, for vi skal heller ikke gjøre det lettere å være skurk i arbeidslivet.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:25:33]: Det har begynt å bli noen litt gjenkjennelige mønstre i debattene om arbeidslivskriminalitet i salen denne stortingsperioden. De fleste av oss vet veldig klart at det handler om både sterkere virkemidler og bedre ressurser til Arbeidstilsynet, men også om å ha et arbeidsliv som sikrer mer trygghet og mindre maktubalanse overfor arbeidsgivere.

Jeg synes det er helt flott at partiet Høyre er med på én av to, men de skulle helst vært med på begge to. Av og til skulle jeg ønske at statsråd Brenna også var med på å fremme litt mer engasjement i saken om Arbeidstilsynet og de virkemidlene som Stortinget til stadighet fremmer lovforslag om.

Nå har vi en god proposisjon som følger opp det Stortinget har vedtatt. Det er jeg glad for. Det jeg lurte på, gjelder saken i Klassekampen i dag om at tre av fire saker om lønnstyveri blir henlagt. Jeg vet at det er justisminneren som i hovedsak har ansvar for dem, men som arbeidsminister må en vel være litt bekymret?

Statsråd Tonje Brenna [13:26:40]: Jeg er ikke helt enig i at statsråd Brennass engasjement i denne saken er svært begrenset. Det er faktisk statsråd Brennass lovproposisjon som gjør at vi i det hele tatt er samlet her i dag for å diskutere hvordan vi skal gi Arbeidstilsynet flere virkemidler.

Jeg må si jeg er ganske pragmatisk på om vi skal utvide dette ytterligere i tiden som kommer. For å referere representanten Molberg fra Høyres oppsummering av enkelte andre forslag fra regjeringen: Det var en svært dårlig utredet lovproposisjon som bar preg av ideologi. Det mener jeg vi ikke kan ha når det handler om et så alvorlig tema som arbeidslivskriminalitet, og derfor tar det noe tid å utrede.

Nå står vi her og diskuterer det vi kan vedta, det som er utredet, og det er jeg glad for. Lønnstyveri bekymrer meg. Det bekymrer meg i de sakene som faktisk kommer opp og når Klassekampen, politiet eller andre steder hvor de får oppmerksomhet, men aller mest bekymret er jeg for de lønnstyveriene som aldri når dagens overflate, med enkelte arbeidstakere som aldri tør å si ifra, og som ender opp med å tape store summer og bruke livet sitt på en jobb de aldri får lønn for. Sånn kan vi ikke ha det, og vi skal gjøre mer for å bekjempe det.

Presidenten [13:27:45]: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Aleksander Stokkebø (H) [13:27:59]: Norge har verdens beste arbeidsliv, men for at det skal fortsette å være slik, må vi luke ut de useriøse. Derfor har Høyre i dag fått gjennomslag for tolv nye vedtak som vil hjelpe på den innsatsen. Jeg vil her fra talerstolen ta opp det viktige samarbeidet mellom Arbeidstilsynet og politiet, som vi er helt avhengige av at fungerer. Politiet har en avgjørende rolle i a-krimsentrene og har fra begynnelsen vært en naturlig del av sentrenes virksomhet, men etter at Økokrim i 2021 la fram sin juridiske vurdering som konkluderte med at de ikke hadde hjemmel til å delta i tverretatlige kontroller, har politiet dessverre

trukket seg stadig mer tilbake. Dette er stikk i strid med det jeg tror er flertallet i denne salens soleklare ønske, at politiet skal være aktive både i kunnskapsbyggingen i sentrene og ikke minst i det aktive kontrollarbeidet – og ikke bare når det er fare for liv og helse for Arbeidstilsynets inspektører, der politiet selvfølgelig skal være med – og at politiet skal være med på egen kjøp, av egen interesse for å få informasjon og få oppklart sine saker. Felles kontroller mellom etatene var målet med a-krimssamarbeidet, og det må vi tilbake til.

Regjeringen har nå fremmet et forslag om bistandsplikt for politiet overfor Arbeidstilsynet. Det vil dessverre sannsynligvis ikke løse noen verdens ting, for det skal kun gjelde i et fåtall av tilfellene. Regjeringen skriver at det sannsynligvis ikke vil være et stort behov for at politiet blir med ut, så regjeringen selv legger opp til at politiet skal ha en tilbaketrukket rolle, og det er jeg og Høyre sterkt uenig i. Heldigvis har vi nå samlet et flertall for å be regjeringen gi politiet tydelige hjemler for deltakelse i kontrollgruppen og i kunnskapsbygging med a-krimsentrene, og komme tilbake til Stortinget så fort som mulig, og senest innen revidert nasjonalbudsjett for 2026. Dette er ikke et nytt vedtak, vi gjorde det vel for nesten to år siden. Regjeringen har fortsatt ikke fulgt det opp. Nå er det på tide å levere, slik at vi får en mer effektiv innsats i vår felles kamp mot arbeidslivskriminaliteten.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:30:58]: Jeg vil understreke at jeg er glad for at vi på venstresiden jobber både for et organisert arbeidsliv og for et enda bedre utrustet arbeidstilsyn i møte med de useriøse aktørene. Den samme sammenhengen ser vi ikke på høyresiden av norsk politikk.

For meg blir denne himmelropende forskjellen veldig tydelig når representanten Aleksander Stokkebø er så krass og tydelig i sine kommentarer her i dag. Samtidig er partiet Høyres representanter i ferd med å legge ned Fair Play Bygg rundt omkring i kommunene og fylkene. Vi ser det f.eks. hjemme hos meg, i Østfold, at Høyre-styrte kommuner kutter i bevilgningene til denne viktige delen av kampen mot arbeidslivskriminalitet. Dette er folkene som i et samarbeid mellom arbeidstaker- og arbeidsgiverside er på plass på bakkeplan og sørger for at ting blir tatt tak i, og at ting blir meldt fra om. De gjør en utrolig viktig jobb. Jeg er veldig glad for at Stortinget i dag peker på det arbeidet og mener at det må finansieres ytterligere.

Det er allerede sånn at vi fra Stortingets og regjeringens side i enighet har gitt mer penger til Fair Play Bygg, ettersom bevilgningene lokalt har blitt kuttet. Kuttene fra representanten Stokkebøs parti fortsetter. Etter møter med Fair Play Bygg de siste månedene er det tydelig

at de igjen trenger økte bevilgninger for å opprettholde driften rundt omkring i hele landet.

Jeg synes det er en himmelropende forskjell mellom det engasjementet mot arbeidslivskriminalitet vi ser her i dag, og det som står i veien for at Fair Play Bygg skal kunne etablere seg enda flere steder og oppskalere arbeidet sitt, som en skulle tro var det riktige svaret på partiet Høyres problembeskrivelse. I stedet får vi som resultat at vi er nødt til å redde stumpene, fordi det kuttes i bevilgningene.

Jeg vil gjerne be representanten Stokkebø, som nå har tegnet seg, om å forklare hvorfor f.eks. hans partikolleger i Østfold velger å nedprioritere Fair Play Bygg. Det kan føre oss inn i en situasjon hvor vi er i ferd med enkelte steder kanskje å måtte legge ned disse sentrene og det viktige arbeidet, i stedet for å bygge det opp, som jo bør være den naturlige konsekvensen av det jeg mener er en dyster og veldig god problembeskrivelse uttrykt av representanten Stokkebø ellers i denne saken.

Aleksander Stokkebø (H) [13:33:57]: Jeg tror alle vi i denne salen har et engasjement for å slå ned på arbeidslivskriminaliteten og få et mer seriøst arbeidsliv. Forskjellen på høyresiden og venstresiden er at Høyre og de borgerlige partiene målretter innsatsen. Vi sørger for at vi ikke strammer inn og rammer hele det brede næringslivet, men faktisk sklitakler dem som begår kriminalitet. Derfor er vi f.eks. uenig i innleieforbudet, som vi vet har kostet Arbeidstilsynet flere titalls millioner kroner – penger som heller skulle gått til aktive kontroller mot alvorlig kriminalitet.

Det er helt riktig at det er uforutsigbare tider for kommunene, og at regjeringen fører en uforutsigbar politikk for Kommune-Norge. Høyre er opptatt av at det viktige arbeidet til Fair Play Bygg skal styrkes. Derfor har vi i vårt alternative budsjett mer penger enn SV og regjeringen til nettopp Fair Play Bygg, slik at de kan fortsette innsatsen sin. Representanten skal være helt trygg på at Fair Play Bygg skal fortsette å gjøre en viktig innsats, både nasjonalt og ute i kommunene. Vi har et godt samarbeid med dem.

Vi har for øvrig også inne mer midler til Arbeidstilsynet, slik at de kan styrke sin kontrollvirksomhet. Dette er viktig. Vi må sklitakle de mest useriøse og kriminelle virksomhetene, men samtidig gjøre det enklere for den brede delen av næringslivet å gjøre ting rett og lykkes i konkurransen, både her hjemme og der ute. Det er jeg helt sikker på at vi skal klare med en ny borgerlig regjering, som ikke minst trapper opp kampen mot arbeidslivskriminaliteten, for det er på tide, og der har regjeringen hengt etter.

Per Vidar Kjølmoen (A) [13:35:58]: Det er grunn til å gi noen kommentarer til debatten. Jeg vil aller først

presisere at for Arbeiderpartiets del er førstelinjeforsvaret for et seriøst arbeidsliv en høy organisasjonsgrad og et organisert arbeidsliv. Arbeiderpartiet kommer aldri til å vedta en regjeringserklæring der man skal anerkjenne retten til det uorganiserte arbeidslivet. Det viktigste virkemidlet er å ha kamerater som står sammen med deg hvis noe skulle skje på arbeidsplassen. Det er store forskjeller mellom høyresiden og venstresiden i hvordan man ser på det organiserte arbeidslivet, og i hvilken grad man er villig til å prioritere det organiserte arbeidslivet, f.eks. med fradrag for fagforeningskontingent.

Den neste kommentaren har med midlertidighet å gjøre. I debatten fremmes det fra Høyre påstander om at antallet midlertidige har økt på Arbeiderpartiets vakt. Det er ikke tall som Arbeiderpartiet kjenner til. Vi ser at det i SSBs arbeidskraftundersøkelse er en nedgang i antall midlertidig ansatte på 8,1 pst. fra samme periode i fjor. Det er uansett et litt merkelig punkt, for man vet ikke hva utviklingen i midlertidige ansettelser ville vært hvis frislippet fra Høyre fremdeles hadde vært norsk lov. Det har formodningen mot seg at hvis man strammer inn på midlertidighet, skal midlertidigheten øke. Formodningen er snarere at det hadde vært enda mer midlertidighet i norsk arbeidsliv hvis Høyre fremdeles hadde styrt.

Fair Play Bygg er nevnt. Det kan være grunn til å nevne Fair Play Bygg en gang til. I en rekke Høyre-styrte kommuner og fylkeskommuner kutter man støtten til Fair Play Bygg. Man vil ikke prioritere det og mener at andre skal bruke penger på det. Hvor seriøst er det da med høylytt retorikk i kampen for et seriøst arbeidsliv, når man gang etter gang viser at man ikke prioriterer det?

Jeg registrerer at det som står igjen av Høyres retorikk, egentlig er å sette useriøse tidsfrister for embetsverket til å gjennomføre en rekke ulike tiltak. Jeg må minne om at da Høyre satt og styrte, gjennomførte de kutt for akkurat det samme byråkratiet fordi de mente det var for godt finansiert, gjennom såkalte ABE-kutt for både Arbeidstilsynet og departementet. Jeg mener at det er en keiser som står igjen med relativt lite klær etter at debatten er over for Høyres del.

Presidenten [13:38:29]: Representanten Freddy André Øvstegård har hatt ordet to ganger før og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:38:48]: Jeg må nesten ta ordet en siste gang, for vi kan ikke ha det sånn på Stortinget at vi i det ene øyeblikket tar på oss den mørkeste dressen og er høy og mørk i kampen mot arbeidslivskriminalitet, og så i det neste øyeblikket unnskylder Høyre-styrte kommuners kutt i et av de aller

viktigste virkemidlene ved å skyldte på regjeringen. Det går ikke. De kommunene som nå kutter i Fair Play Bygg og risikerer at dette viktige arbeidet blir lagt ned rundt omkring, er Høyre-styrte kommuner og steder som tar seg råd til mye forskjellig. De tar seg råd til ting som Høyre prioriterer, og som man har gått høyt ut på, som å kutte i eiendomsskatt og slike ting som Høyre bruker mye tid på lokalt. De prioriterer altså ikke å opprettholde de hver for seg ganske beskjedne bevilgningene til disse viktige forebyggerne av arbeidslivskriminalitet. Det funker ikke.

Presidenten [13:39:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sakene nr. 12 og 13 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 12 [13:39:55]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven (yrkessykdommer og elektronisk melding av yrkesskade) (Innst. 346 L (2024–2025), jf. Prop. 134 L (2024–2025))

Sak nr. 13 [13:40:09]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Kathy Lie og Freddy André Øvstegård om et rettferdig yrkesskaderregelverk (Innst. 361 S (2024–2025), jf. Dokument 8:134 S (2024–2025))

Presidenten [13:40:11]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tone E. Berge Hansen (A) [13:40:51] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for et godt og til tider hektisk samarbeid i arbeidet med både lovproposisjonen og representantforslaget.

Regjeringens forslag til endringer i folketrygden knyttet til yrkessykdommer og elektronisk melding av yrkesskade er av stor betydning for å legge til rette for et oppdatert yrkesskaderregelverk, og det er bred enighet i komiteen om at det legges opp til nødvendige endringer for å få et yrkesskaderregelverk som er i tråd med nyere forskning og et moderne arbeidsliv.

Det legges opp til å nedsette et rådgivende utvalg hvor partene, sammen med nødvendig medisinsk fagkunnskap, er representert, for å gi råd om oppdatering av listen over sykdommer som kan likestilles med yrkesskade. I tillegg innføres det en sikkerhetsventil som bidrar til at skader og sykdommer som ikke omfattes av yrkessykdomslisten, på nærmere vilkår kan likestilles med yrkesskade, samt et pålegg for arbeidsgivere og andre meldepliktige til å melde yrkesskade og yrkessykdom elektronisk til arbeids- og velferdsetaten.

Parallelt med forslaget til lovendringer fra regjeringen er det også fremmet et representantforslag i Stortinget som tar for seg noen av de samme problemstillingene som i lovforslaget, samt forslag om endringer i arbeidsulykkebegrepet. En samlet komité peker på behovet for å tydeliggjøre arbeidsulykkebegrepet, for å unngå en situasjon hvor ansatte i risikofylte yrker i praksis kan ha en dårligere yrkesskadedekning fordi hendelser og økt risiko er såkalt normalt for yrket. Regjeringen har allerede varslet at den arbeider med et forslag om å endre arbeidsulykkebegrepet, som etter planen skal sendes på høring til sommeren. Komiteen understreker også at en slik endring av arbeidsulykkebegrepet i praksis vil løse utfordringer knyttet til manglende dekning under øvelse og trening for alle.

Det fremmes også forslag om presiseringer av presumpsjonsregelen for yrkessykdom, fjerning av bestemmelser som unntar fysiske og psykiske belastningslidelser som bygger seg opp over tid, og forslag om forenkling av dagens lov- og regelverk fra to til én lov.

Til sist er det en rekke forslag om konkrete sykdommer som foreslås tatt inn i en ny liste.

Komiteen er enige om at lovsaken og representantforslaget debatteres under ett.

Til sist vil jeg si et par ord angående Arbeiderpartiets linje i denne saken. Til tross for at Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen ikke er med på forslagene nr. 1, 2, 4 og 5 fra mindretallet samt forslag til vedtak I og V, vil jeg redegjøre for disse og vårt standpunkt i et senere innlegg.

Anna Molberg (H) [13:43:51]: I dag er det veldig gledelig å kunne stå her og si at vi har landet en viktig enighet i Stortinget. Denne enigheten handler om å gi trygghet til mennesker som går på jobb hver dag, og som sørger for at hjulene går rundt i det norske samfunnet og i den norske velferdsstaten.

Vi har et av verdens beste arbeidsliv i Norge. De fleste trives på jobb, til tross for både tøffe tak og hardt arbeid. Det betyr likevel ikke at man alltid kan være skånet mot sykdom eller mot skade. Sykdom og skade kan ramme hvem som helst av oss, men vi må også erkjenne at risikoen er høyere for noen yrkesgrupper. Derfor er det

med stor glede vi i dag kan slå fast at det blir flertall for flere forslag som forbedrer yrkesskadeerstatningsordningen for både brannfolk og sykepleiere. Det blir flertall også for å endre bevisbyrdereglene, slik at bevisbyrden for sykdom snus i favør av den syke. I tillegg blir det også flertall for å sikre yrkesskadeerstatning for alle som opplever skade eller sykdom på grunn av pålagt øvelse og trening på jobb. Jeg må understreke at disse flertallene blir dannet nå, i Stortinget.

Tilbake i 2021 vedtok vi i denne salen at regjeringen skulle fremme et forslag om å forbedre yrkesskaderregelverket og, om nødvendig, gjennomgå og oppdatere yrkesskadesykdomslisten. Proposisjonen som regjeringen nå har lagt fram, fire år senere, berører verken bevisbyrde, pålagt øving eller trening eller enkelte kreftformer som rammer brannfolk og sykepleiere. Det er derfor all grunn til å gi honnør til SV, som var først ute, og raskt ute, med å foreslå mer konkrete forslag som faktisk innebærer en forskjell for alle arbeidstakere i Norge. Nå har flertallet på Stortinget skåret gjennom, og vi sikrer et forbedret yrkesskaderregelverk.

Jeg tar med dette opp forslag nr. 3 i sak nr. 13, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Presidenten [13:46:17]: Da har representanten Anna Molberg tatt opp det forslaget hun refererte til.

Stian Bakken (Sp) [13:47:05]: Det er på tide at det skjer endringer i yrkesskadebegrepet, og at det nå kan gjelde for flere. Vi har behov for at ansatte i utsatte yrker også kan trene realistisk, og at ansatte ikke vegrer seg, men er med på samme premisser som andre yrker under samme øvelser. Politiet har det f.eks. i dag, men det må også gjelde flere.

Vi i Senterpartiet er utålmodige i denne saken og ønsker endring raskt. Blant annet pekte vi på behovet for endringer for brannansatte allerede i brannmeldingen, som ble lagt fram i 2021, da vi satt i regjering.

Når det gjelder innstillingen til lovproposisjonen, fremmer vi, sammen med flere partier, to ulike lovforslag. Det første gjelder § 13-3 nytt siste ledd, og det går ut på å gjøre sikkerhetsventilen mindre snever. Det andre går ut på at vi går imot forslag til § 13-4 første ledd, som fastslår i forskrift hvilke kriterier som skal være styrende for inkludering av nye sykdommer. Alternativt foreslår vi at det skal legges til grunn at det foreligger en yrkessykdom etter § 13-4 første ledd, jf. yrkessykdomsforskriften, med mindre arbeids- og velferdsetaten beviser at annen årsak er mer sannsynlig, altså en presumpsjonsregel. I den sammenheng viser jeg til våre merknader og lovforslag i innstillingen til sak nr. 12, og tar opp disse.

Vi støtter forslag nr. 9 i representantforslaget, sak nr. 13, som gjelder kvinner i turnus med diagnostisert brystkreft, og mener det er urimelig at disse yrkene ikke

har vært på listen tidligere. Det er viktig for Senterpartiet å påpeke at vi nå får rettet opp i en skjevhet i erstatningsreglene, som tidligere har utelatt typiske kvinnedomnerte yrker med turnusarbeid. Det er en skjevhet i systemet når ni av ti som får erstatning, er menn. Med de foreslåtte endringene vil vi nærme oss en bedre likestilling på det området. Det er viktig å anerkjenne at turnusarbeid og ytre påvirkninger har en negativ effekt på hel-sen, og det å få oppdatert denne sykdomslisten og at flere nå vil komme på den, er et steg i riktig retning.

Jeg tar også opp forslagene Senterpartiet har alene eller sammen med andre i sak nr. 13.

Presidenten [13:48:45]: Da har representanten Stian Bakken tatt opp de forslagene han refererte til.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [13:49:25]: Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid. Jeg vil ikke minst takke SV, som har fremmet forslaget, for det er et bra forslag, og det er egentlig forunderlig at man ikke tidligere har klart å ta inn over seg en del av dette. Det at man kommer inn på et spor der det ikke er den syke som skal bruke energien sin i sykdomsløpet til å bevise overfor forsikringsselskapene eller Nav at deres sykdom kommer av den jobben man har hatt, er et viktig element for å få snudd dette.

Det er forunderlig at man over så mange år hatt et system hvor de som setter livet sitt på spill for å redde andres liv, som skal trene for å være oppdatert, ikke har vært dekket av en forsikring. Undertegnede er statslos av yrke og har hoppet i sjøen en gang hvert år for å bli plukket opp av en redningsskøyte, og har også deltatt i trening hvert tredje år. Det skulle bare mangle at ikke alle som har et yrke hvor de må gjøre slik trening, skal være underlagt en forsikringsordning.

Når samfunnet bruker midler på det, og folk bruker engasjement på å forske og komme fram til resultater, er det også viktig og nødvendig at vi som politikere lytter til de forskningsresultatene ved at vi er lydhøre og endrer vår oppfatning, slik som med disse forslagene, som både gjelder kvinnelige brannkonstabler og brannkonstabler generelt og dette med turnusarbeid og kreft. Når forskningen er så entydig, skulle det bare mangle at vi ikke erkjenner det og tar det inn. Sist, men ikke minst, er det viktig at vi nedsetter et organ som kan gjøre den jobben, og dann og vann også se over det som blir lagt fram. Slik forskning gjøres hele tiden, og det kommer resultater, så det er nødvendig at man har et organ som setter seg ned og vurderer det, og til enhver tid oppdaterer denne listen.

I dag er en bra dag; det er en god dag på jobb, og jeg takker, som sagt, komiteen for godt samarbeid.

Freddy André Øvstegård (SV) [13:52:16] (komiteens leder): Jeg er enig med representanten Olsen i at i dag er en god dag på jobb, og jeg håper at stadig flere kommer til å få gode dager på jobb framover etter dette.

Det burde være selvsagt når du blir syk eller skadet på jobb, at fellesskapet stiller opp med trygghet, men sånn er det ikke for alle. Når brannkonstabelen løper inn i en brennende bygning for å redde liv, men senere får kreft som følge av alle de farlige stoffene, får han ikke dekning. Når helsefagarbeideren skal ta et tungt løft og blir skadet fordi en pasient faller, får hun ikke dekning. Hvis min bror, som er ambulansearbeider, skulle bære tungt ned en trapp eller øve på skarpe situasjoner sammen med politiet og bli skadet, ville han ikke fått dekning. Når en sykepleier som jobber natt, har 80 pst. større risiko for brystkreft, får heller ikke hun dekning. Det er bare noen eksempler på hvem dette handler om, hvem som tar regningen fordi yrkesskade- og yrkessykdomsregelverket er urettferdig og gammeldags.

Disse folkene har protestert og slåss for trygghet lenge, for kunnskapen har vi hatt, behovet har vært tydelig – fra Fagforbundet, Sykepleierforbundet, Delta, Brannmenn mot kreft, Kreftforeningen og flere. Samtidig som resultatene har latt vente på seg, har folk måttet gi opp i møte med sykdommen de fikk på jobb, men som de aldri fikk anerkjennelse eller dekning for.

I dag skjer det endelig noe. Endelig lytter flertallet til de tydelige stemmene fra mange av folkene i våre viktigste yrker, som bidrar til vår trygghet, og som nå også forlanger trygghet selv. Nå får vi flertall for en rekke av våre forslag, og komiteen har sammen kommet fram til nye og gode løsninger som nå blir vedtatt. Endelig tar Stortinget et stort skritt for at urettferdigheten skal ta slutt, for at den som er syk, ikke må slåss for å bevise at sykdommen stammer fra jobb, for at brannkonstabler og helsepersonell som rammes av kreft, får dekning, og for at de som har den største risikoen på jobb, ikke skal ha den dårligste dekningen.

Tusen takk til dem som har fortalt historiene sine og slåss. Vi vet at det har kostet, men vi er glade for at vi har kunnet gjøre det sammen med dem, på stortingsseminar, i spørretimer, med stafett i røykdykkerdrakt og forsøk på løft på sykehus og med dette representantforslaget til slutt. Vi skal også fortsette jobben, for urettferdigheten tar ikke slutt før disse flertallene blir fulgt opp og lovene blir endret – før alle som blir syke eller skadet på jobb, får trygghet fra fellesskapet.

Med det tar jeg opp de gjenstående forslagene SV er med på.

Presidenten [13:54:39]: Da har representanten Freddy André Øvstegård tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [13:55:16]: Alle som skader seg eller blir syke av jobben, bør få yrkesskadeerstatning, men dessverre er det ikke slik i dag. Vi har sett at brannfolk som får kreft på grunn av den viktige jobben de gjør for fellesskapet, blir nektet erstatning, og det er på tross av at de drar på jobb med livet som innsats når de løper inn og redder folk i brennende bygninger. Det samme gjelder viktig helsepersonell, som ødelegger ryggen etter å ha tatt mange tunge løft på jobben. Til og med profesjonelle fotballspillere, som blir uføre av en skade som oppstår midt i en fotballkamp, må i dag kjempe mot Nav for å få yrkesskadeerstatning. Derfor må loven endres.

Det er gledelig at Stortinget nå ber regjeringen komme med lovforslag som gjør at flere vil få yrkesskadeerstatning. Derfor er dette en gledens dag. Likevel tør jeg ikke slippe jubelen helt løs før jeg ser at praksisen er endret. Det er fortsatt en jobb å gjøre. Ingen skal måtte bruke år på å krangle med Nav eller i rettssystemet for å få den erstatningen og oppreisningen de har krav på.

Ikke alle yrkesskader oppstår plutselig. Mange blir syke og skadet av belastninger på jobb som foregår over tid. Jeg mener at alle som blir skadet på grunn av jobben, bør få yrkesskadeerstatning. Det er urimelig at belastningsskader som oppstår over tid, aldri skal gi rett til erstatning, og dette fører til en urimelig forskjellsbehandling av arbeidsfolk. En skade eller sykdom som kommer gradvis, er ikke mindre belastende enn helt akutte skader. Mange arbeidsfolk har trodd at de er sikret økonomisk dersom de skader seg på jobb. Når så ulykken er ute, blir man likevel nektet erstatning og må kjempe mot systemet, og det er en utrolig hard kamp. Slik kan vi ikke ha det.

Med Stortingets marsjordre i dag håper jeg mange flere vil få erstatning. Likevel gjenstår mye, og kampen for at alle arbeidsfolk er sikret en rettferdig erstatning ved skader og sykdom, den fortsetter.

Med dette viser jeg til de forslagene der Rødt er medforlagsstiller.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tonje Brenna [13:57:36]: Jeg er glad for og stolt av å ha lagt fram og fått på plass den mest omfattende styrkingen av arbeidstakers yrkesskaderettigheter siden yrkesskadetrygdloven ble en del av folketrygden i 1971. Arbeiderpartiet vil forbedre reglene om yrkesskade og yrkesskadeforsikring. Det er viktig å ha et regelverk som speiler utviklingen både i samfunnet og i arbeidslivet, og som sikrer den enkelte arbeidstaker. Et godt og rettferdig yrkesskaderregelverk er sentralt i arbeidet med å sikre et trygt og godt arbeidsliv for alle.

Gjeldende ordninger gir full erstatning, og det skal de fortsatt gjøre, men vi må aldri lukke øynene for at det er behov for forbedringer. Dagens yrkessykdomsliste er over 60 år gammel og basert på sykdommer i industrielle mannsyrker. Det er derfor viktig å få på plass en liste som speiler dagens arbeidsliv. Vi må ha en oppdatert liste, supplert av unntaksregler for sykdommer som ikke står på listen, og et system for jevnlig revidering, der partene involveres. Dette er grunnmuren i moderniseringen av yrkesskaderregelverket og et system vi leverer på.

Vi må få bedre kunnskap om hvordan noen jobber påvirker helsen vår. Jeg vil derfor be yrkessykdomsutvalget komme raskt i gang med å styrke kunnskapsgrunnlaget om sammenhengen mellom jobb og kreft. Det handler om å ta folk i utsatte yrker på alvor, uansett kjønn og uansett arbeidstid.

Formålet med yrkesskadereglene er kompensasjon for yrkesrisiko. Med dagens arbeidsulykkebegrep vil noen kunne oppleve ikke å få skaden godkjent som yrkesskade fordi han eller hun har et risikofyllt arbeid. Det paradoksale er at jo større risiko for skader som er vanlige i arbeidet, desto større påkjenninger eller belastninger skal til for at arbeidets såkalte alminnelige rammer overskrides, og at det skjer en arbeidsulykke i lovens forstand. Et endret arbeidsulykkebegrep vil derfor bli svært viktig for den enkelte og ikke minst i yrker der arbeids hverdagen er risikofyllt. Derfor tar jeg sikte på å sende ut et høringsnotat også om dette så snart som mulig. Jeg tar også med meg alt det engasjementet som finnes rundt oss og i denne salen i arbeidet videre.

Jeg er glad for at det er så bred støtte i Stortinget for å gjennomføre lovendringene vi behandler i dag, og jeg er også glad for de tilleggsforslagene som er kommet inn, som i bunn og grunn har gjort et godt forslag enda bedre. Det er bra for arbeidsfolk, det er bra for den som blir syk eller skadet på jobben, det er bra for arbeidslivet vårt, og det er bra for alle oss som får glede av de viktige jobbene som utføres av mange av dem som nå framover vil få bedre trygghet på jobben.

Presidenten [14:00:26]: Det blir replikkordskifte.

Stian Bakken (Sp) [14:00:39]: Senterpartiet fremmer i dag forslag om en helhetlig reform av yrkesskadeområdet med en forenkling av dagens lov- og regelverk fra to til én. Det samme foreslo daværende Arbeiderparti–Senterparti-regjering i 2013, da det ble lagt fram en større reform om å slå dagens to ordninger sammen til én lov om arbeidsskadeborsikring. Solberg-regjeringen trakk tilbake dette forslaget, og det har heller ikke kommet tilbake igjen etter dette. Er statsråden enig i at det er fornuftig med en forenkling av disse ordningene, slik Senterpartiet foreslår i dag?

Statsråd Tonje Brenna [14:01:14]: Jeg er enig i at vi skal ha et yrkesskaderregelverk som er så enkelt at det er mulig å finne fram i, men det må også være så komplisert at det er mulig å oppleve trygghet og at man er dekket av det regelverket vi har.

Jeg tror sannheten akkurat nå er at skulle vi slått det sammen, i tillegg til å gjøre disse omfattende ordningene, ville det tatt enda lengre tid, og ganske mange mennesker har ventet på å få avklart om de har rett til erstatning eller ikke i veldig mange år. De har kjempet en lang kamp for å bli hørt og trodd og brukt masse energi på å klare å dokumentere en sammenheng mellom arbeidet de har utført, og de skadene de har blitt påført gjennom arbeidet.

Derfor mener jeg at det viktigste vi gjør nå, er å lage et nytt og bedre system som tar vare på den enkelte, også i et bilde hvor både helsen vår og arbeidslivet vårt endrer seg. Det gjør vi best gjennom en sikkerhetsventil og gjennom et aktivt utvalg som skal jobbe med dette, sammen med de viktige presiseringene Stortinget nå gjør. Jeg skal ikke utelukke for all framtid at vi slår sammen lovverket, men det viktigste er at det virker for dem det er ment å virke for.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:02:29]: I dag er det en gledens dag, ikke først og fremst fordi det blir flertall for elektronisk skademelding for yrkesskade, men for mange av de andre såkalte tilleggsforslagene som blir vedtatt. Det er det de markerte i dag tidlig utenfor Stortinget.

Jeg vil spørre statsråden litt om oppfølgingen av de forslagene. Nå har statsråden nevnt – også i det skriftlige svaret til Stortinget om saken – at endringen av skadebegrepet skal ut på høring så fort som mulig. Det er veldig fint. Jeg lurer på når vi kan forvente det, og hvordan regjeringen tar sikte på å følge opp vedtaket om hurtigspor, som sikrer at de kreftforekomstene som forskningen viser at rammer brannkonstabler, blir dekket. Når kommer det på plass? Jeg lurer også på hvordan regjeringen tar sikte på å følge opp arbeidet med å endre på presumsjonsregelen, sånn at ikke syke er nødt til å måtte ta kampen mot systemene i tillegg til sin egen sykdom, og hvordan de andre vedtakene som blir fattet i dag, og som statsråden ikke allerede har nevnt, skal følges opp.

Statsråd Tonje Brenna [14:03:32]: Takk for et godt spørsmål og ikke minst for de viktige forslagene som SV har fremmet for Stortinget, og som nå får flertall. Det mener jeg det er all mulig grunn til å gi SV stor honnør for. Jeg mener også det er bra at Stortinget kommer til enighet om ting som kan virke sammen og til sammen gi bedre forutsigbarhet og trygghet for arbeidsfolk.

Det er både noen lovendringer, noen forskriftsendringer og noen systemendringer som skal på plass. Etter

hvert som dette blir votert over i Stortinget, enten det er i dag eller mot slutten av neste uke, vil jeg umiddelbart følge det opp så raskt jeg kan, og fremme de forslagene, hvorav noen må høres, og andre kan gjennomføres internt i Arbeids- og inkluderingsdepartementet uten en bredere høringsrunde. Jeg tør ikke å si den eksakte datoen for alle endringene nå, men jeg lover å gjøre det jeg kan for at dette skal komme på plass så raskt som mulig, og at det i alle fall skal ta veldig mye mindre enn 67 år.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:04:28]: Det er veldig gledelig å høre, og i SV er vi – også sammen med alle dem som har tatt kampen om denne saken i en årrekke – veldig glad for at forslagene nå får brede og gode flertall. Jeg tenker at det forplikter samtlige partier som er til stede i salen i dag, uavhengig av hvordan flertallskonstellasjonene kommer til å se ut. Vi har jo noen ønsker om hvordan det skal være, selvfølgelig, men allikevel er denne saken noe som må følges opp uansett hva som skjer, og den må følges opp raskt.

Jeg vil spørre om de to delene av saken som ikke går videre, og det gjelder muskel- og skjelettlidelser og psykiske belastningslidelser som utvikles over tid – at de også blir inkludert i yrkessykdomslisten. Førstnevnte er gjort i Danmark; sistnevnte blir aktuelt når vi senere i dag skal behandle en god lovendring om krav til psykososialt arbeidsmiljø. Vi får nå et utvalg som jevnlig skal revidere yrkessykdomslisten, og det ble det også pekt på av regjeringspartiet i den forbindelse. Så jeg lurer på om disse lidelsene og det å få dekket dem er relevant for det arbeidet som dette nye utvalget skal arbeide med.

Statsråd Tonje Brenna [14:05:33]: Det er det absolutt. Det var to viktige lovendringer jeg i utgangspunktet kom til Stortinget med da vi la fram denne proposisjonen. Den første delen handlet om et utvalg med fagfolk og arbeidslivets parter som skulle følge tett og grundig med på utviklingen på dette feltet og vurdere om nye ting var aktuelt å ta inn. Den andre handlet om denne sikkerhetsventilen. Egentlig er det sånn at disse to tingene til sammen hadde gjort det unødvendig for Stortinget å lage denne listen og oppdatere den jevnlig, slik det til nå har vært – i den grad ordet «jevnlig» kan brukes om rundt 70 år.

I alle fall: Dette systemet skulle også ideelt sett kunne virke uten at Stortinget vedtar enkeltsykdommer og enkeltdiagnoser. Det tror jeg vil skje, og derfor vil også de temaene som representanten peker på, være høyst aktuelle for dette utvalget og for dette arbeidet. De understrekingene som gjøres om brannfolk og kreft og kvinner med nattarbeid og brystkreft, er jeg glad for. Det handler også om likestilling, som er et viktig perspektiv i dette, men dette systemet skal virke også når nye tilfeller dukker opp.

Presidenten [14:06:38]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bente Irene Aaland (A) [14:06:58]: Arbeiderpartiet har alltid vært en forkjemper for at folk skal være trygge på jobb. Gjennom arbeidsmiljølovgivning, HMS-arbeid og et godt partssamarbeid er det jevnt over trygt i Norge. Det er mange viktige forslag som fremmes i dag, men noe av det viktigste er at vi skal få i gang et partsammensatt yrkessykdomsutvalg som løpende skal vurdere sykdommer og yrkesskade. Dette vil bidra til en mer dynamisk liste hvor relevant kunnskap og forskning legges til grunn, og listen kan oppdateres jevnlig. Det vil også legges inn en sikkerhetsventil. Der som man rammes av en sykdom som ikke står på listen, skal man likevel kunne få saken behandlet.

Samtidig ser vi at ting kan forbedres og bli enda tryggere i takt med de endringene som skjer i arbeidslivet, også teknologisk. Jeg har jobbet sammen med anestesisykepleiere som dryppet eter på maske, og som inhalerte nesten like mye som pasienten. Klart det hadde konsekvenser for helsen.

Jeg har i løpet av mitt yrkesaktive liv vært vitne til at det har skjedd mye de siste tiårene for å sikre et tryggere og sunnere arbeidsliv. Det viktigste er fortsatt at vi forbedrer arbeidslivet, ikke bare at vi får erstatning når vi blir syke.

Fokuset på kvinnehelse, belastninger for kvinner på kvinnedominerte arbeidsplasser og kvinners arbeidshelse var i altfor lang tid for svakt. Det har blitt styrket de siste årene, men vi har en lang vei å gå. Dette er avgjørende i et likestillingsperspektiv med tanke på forskning, forebygging, behandling og yrkesskadeerstatning. Vi har fått mer kunnskap, men mye forskning gjenstår, for målet er at arbeidstakerne skal ha så gode arbeidsforhold som mulig. De skal ha helse til å stå et helt yrkesliv uten skader som er påført gjennom jobben, og helse til å leve et godt liv for øvrig.

Tone E. Berge Hansen (A) [14:09:44]: Som nevnt vil jeg redegjøre litt for et par forslag som Arbeiderpartiet vil stemme for, til tross for at partiets medlemmer i komiteen ikke støttet disse forslagene i den avgitte innstillingen. La meg starte med å understreke at vi mener det er viktig at vi ivaretar det prinsippet og utgangspunktet at det egentlig ikke er hensiktsmessig at Stortinget skal vedta hvilke sykdommer som bør eller ikke bør inn på en yrkessykdomsliste.

Det er også vårt håp at det framover ikke vil være behov for dette. Med de regelendringene vi nå vedtar, inkludert arbeidet til det foreslåtte yrkessykdomsutvalget og den foreslåtte sikkerhetsventilordningen for syk-

dommer som ikke står på listen, anser vi, og håper, at dette vil ivareta dette på en god måte.

Samtidig er vi enig i at dagens liste er veldig utdatert, og at den i liten grad gjenspeiler dagens arbeidsliv. Vi vil derfor likevel støtte mindretallets forslagene nr. 1 og 2 om kreftformer som rammer kvinnelige brannkonstabler, og brystkreft som rammer arbeidstakere i turnus eller nattarbeid, samt forslag til vedtak V, om krefttyper som rammer brannmenn.

Jeg vil samtidig understreke at det uansett er behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget om sammenhengen mellom graden av eksponering i disse yrkene og kreftformer som nå skal inn på yrkessykdomslisten, og håper regjeringen derfor vil be det foreslåtte yrkessykdomsutvalget om å jobbe videre med dette. Vi er veldig glad for signalene statsråden nettopp ga på dette området.

Arbeiderpartiet kommer også til å støtte forslaget til vedtak I, om å tydeliggjøre presumsjonsregelen. Vi viser her til svarbrevet fra statsråden om at dette i stor grad allerede ligger i lovverket, men anerkjenner at en her ikke er tydelig nok i praksis, og vil derfor stemme for forslaget.

Videre vil Arbeiderpartiet også stemme for mindretallets forslag nr. 4, om å fjerne unntaket for psykiske og fysiske belastningslidelser i folketrygdloven § 13-3 tredje ledd. Vi vurderer at med de endringer som nå gjøres, og som regjeringen har varslet at den vil foreslå knyttet til arbeidsulykke, så vil denne bestemmelsen uansett være overflødig.

Til sist vil Arbeiderpartiet også stemme for mindretallets forslag nr. 5. I praksis innebærer ikke dette forslaget noen reell forskjell fra forslag til vedtak II, om å endre arbeidsulykkebegrepet.

Aller, aller sist vil jeg som sakens ordfører nok en gang takke komiteen for et veldig godt samarbeid og for konstruktive dialoger og jobbing underveis med en veldig viktig sak, som nå ser ut til å samle et veldig stort og bredt flertall i denne sal på de aller fleste punktene.

Kathy Lie (SV) [14:12:50]: Dette er virkelig en gledens dag: Vi skal endelig få et nytt og moderne yrkesskaderregelverk, og vi skal endelig få en yrkessykdomsliste som ivaretar utsatte arbeidstakere i turnus og nattarbeid. De som står i førstelinjen i brann, redning og beredskap, skal være dekket under øvelse, og vi snur nå om på presumsjonsregelen. Det er viktig at man, når man er syk og sliter med det, skal slippe å måtte bevis at dette skyldes jobben.

Dette berører meg direkte. Jeg er selv sykepleier. Jeg jobbet mange år i 100 pst. tredelt turnus i en travel sykehusavdeling. Mange av mine kollegaer har vært bekymret for hvordan jobben deres påvirker helsen deres. At brystkreft hos kvinner med nattarbeid nå inkluderes i

yrkessykdomslisten, er på høy tid, og det er en viktig seier for de mange kvinnene som står i krevende turnus- og nattarbeid. Som tillitsvalgt i Sykepleierforbundet er dette en kamp jeg har kjempet lenge. Dette handler om å ta forskningen på sammenhengen mellom sykdom og nattarbeid på alvor, og det handler om likestilling.

Det store oppmøtet på Eidsvolls plass i dag og møtet med mine tidligere sykepleierkollegaer og alle de tillitsvalgte viser hvor viktig dette er. Jeg sto der og hørte på appellene fra alle fagorganisasjonene og fra partiene, og jeg ble rørt og stolt. Jeg var ikke den eneste som ble rørt, og jeg var ikke alene om å være stolt. Jeg ble stolt av å være sykepleier, tydelig og modig, og jeg ble stolt av å representere SV, som har jobbet sammen med organisasjonene og fremmet dette forslaget. Dette er virkelig en gledens dag, og dette skal feires.

Torbjørn Vereide (A) [14:15:01]: Nokre gonger kan det vere farleg å gå på jobb. Eg er veldig stolt over at det norske arbeidslivet er såpass trygt som det er. Når ein ser til andre land der arbeidstakarar klatrar opp på tak utan sikring, der dei tek tunge løft utan hjelpemiddel, og der dei over linja belastar seg heilt til dei stryk med, har iallfall vi i Noreg, saman med partane, klart å lage eit arbeidsliv som er nokolunde trygt.

Samtidig er det ikkje alltid det likevel. Det er fare for å få kreft dersom ein jobbar som brannmann, det er fare for å pådra seg ganske alvorlege belastningar dersom ein jobbar i delar av helsevesenet, og for nokre av desse yrkesskadesjukdommane som ein kan få, er det neimen ikkje enkelt å vise ein årsakssamanheng.

Det som skjer i dag, er historisk. Det er over 50 år sidan ein har hatt eit tilsvarende løft for yrkesskaderregelverket for å hjelpe dei folka som slit, og som kjem til å slite store delar av livet, fordi dei har vore på jobb og gjort jobben sin. Eg er utruleg stolt av at ein samlar seg på tvers av partifargane og gjer det som er nødvendig for å sikre at det skal vere trygt å gå på jobb, og at dersom ein skulle vere så uheldig å bli skadd på jobb, skal vi i større grad klare å stille opp som eit fellesskap for folk – og gratulerer med dagen til alle saman!

Presidenten [14:16:38]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 12 og 13.

Sak nr. 14 [14:16:44]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense) (Innst. 348 L (2024–2025), jf. Prop. 108 L (2024–2025))

Presidenten [14:16:58]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [14:17:29] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet om Prop. 108 L for 2024–2025.

I Meld. St. 6 for 2023–2024, Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil, er det foreslått å øke aldersgrensene i pensjonssystemet og i andre inntektssikringsordninger i folketrygden. Forslaget om å øke aldersgrense i takt med levealderen gjelder alle, ikke bare stillinger med særaldersgrense. Arbeidet med lovforslaget om å øke aldersgrense pågår, og dette arbeidet vil også omfatte forslag om økt aldersgrense for personer med særaldersgrense. Det foreslås derfor ikke regler for å øke aldersgrensen i denne proposisjonen.

Lovforslaget er imidlertid utformet slik at det viser til alder for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, og ikke til dagens særaldersgrenser, som er henholdsvis 60, 63 og 65 år. Dette sikrer at det foreslåtte regelverket også skal fungere i et system med økende aldersgrense.

Komiteens tilråkning fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet. Det er to mindretallsforslag, fra SV og Rødt, og dem regner jeg med at de respektive partiene selv fremmer.

Freddy André Øvstegård (SV) [14:19:07] (komiteens leder): Over halvparten av renholderne våre blir uføre før de når dagens pensjonsalder. Selv om renholderne ofte starter tidligere i arbeidslivet enn andre, er det de siste årene de blir straffet for ikke å klare å jobbe. Hvis politikken som føres av flertallet her på huset, bare hadde klart å reflektere dette enkle faktumet, hadde mye vært gjort. Da kunne vi i hvert fall fått til to ting: Vi kunne ført en politikk for pensjon, og særaldersgrenser også, som anerkjenner at helse- og arbeidsbelastning er skeivt fordelt, og vi kunne satt inn den største innsatsen for å endre på arbeidslivet, så det er mulig å kunne jobbe lenger for flere. I stedet blir aldersgrensene for å kunne gå av stadig flyttet lenger fram, og nå er det særaldersgrensene det handler om.

SV går imot å øke særaldersgrensene. Selv om gjennomsnittlig levealder har økt, har ikke antallet år med god helse for f.eks. en renholder eller andre, som helsepersonell, nødvendigvis økt tilsvarende. Nei, forskningen er tydelig på at folk i slike yrker ikke klarer å henge med. Det er en sosial forskjell, og derfor sier vi stopp. Men vi nøyer oss ikke bare med å si nei, og så er vi ferdi-

ge, vi fanger også opp noen nødvendige forbedringer i denne saken, hvis den først skal gå videre.

Vi slår fast i innstillingen at innføringen av et slitetillegg i folketrygden ikke er ment å erstatte særalderspåsaget for dem med særaldersgrense 65 år, at det fortsatt skal være en klar økonomisk rettighet knyttet til å inneha en særaldersgrense, og at også de med særaldersgrense i årskullene før 1962 skal få beholde uførepensjon fram til alder for ubetinget rett til uttak av alderspensjon, slik det gjelder for de født etter 1962. Vi fremmer et eget forslag om å heve fribeløpet for alle som har særalderspåslag til 2,7 ganger folketrygdens grunnbeløp, til at dette skal gjelde alle som mottar særalderspåslag.

Disse merknadene og forslagene ser ikke ut til å ha flertall, og det gjør heller ikke vårt hovedforslag, om å gå videre med de andre delene av loven utenom å øke særaldersgrensene. Derfor kommer SV til å stemme imot helheten.

Utover det tar jeg opp forslagene fra SV og Rødt.

Presidenten [14:21:26]: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [14:21:40]: Vi har særaldersgrenser av en grunn, og ordningene er viktige å forsvare. Politi, brannfolk, forsvarsansatte, ansatte i kriminalomsorgen og helsepersonell, for å nevne noen, er grupper dette gjelder, og rundt 30 pst. av arbeidstakerne i offentlig sektor har lavere pensjonsalder enn den alminnelige aldersgrensen. Dette gjelder personer som nettopp står i stillinger som dem jeg nevnte, med uvanlig høy arbeidsbelastning, som sliter den enkelte ut fysisk eller psykisk, eller personer som står i stillinger der det stilles spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper for å kunne utføre arbeidet sitt.

I stortingsmeldingen Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil anslår regjeringen selv at det vil bli 75 000 flere uføre som direkte konsekvens av økt pensjonsalder i 2060 og 118 000 flere i 2080. Som Pensjon for alle skriver i sitt skriftlige høringsinnspill til komiteen, er mange av disse de med særaldersgrense. Det er de som først og fremst har hatt en plikt til å gå av, for så å få en rett til å gå av, som skal nektes å gå av ved dagens aldersgrense. For mange er ikke det et aktivt valg man tar; det er ikke noe man kan velge. Mange er utslitt etter et langt arbeidsliv i tunge yrker eller har ikke fysisk eller psykisk evne til å fortsette i stillingen sin. Vi risikerer nå at disse skyves ut i uføretrygd eller må gå på akkord med seg selv og egen helse for å klare å stå i stillingen. For andre er det kanskje et aktivt valg, men basert på personlige økonomiske forhold.

Mange som står i stillinger med særaldersgrenser, vil ikke makte å være i jobb til de nye aldersgrensene.

Det er bare en utopi, og de vil dermed få en betraktelig lavere pensjon som resultat av det.

Som det også framkommer i merknadene, og som også representanten fra SV redegjorde for, er det slik at Rødt er imot å levealdersjustere særaldersgrensene, og vi er imot å fjerne den omtalte 85-årsregelen.

Til slutt vil jeg vise til forslagene som Rødt er en del av.

Statsråd Tonje Brenna [14:24:06]: Lovforslagene som behandles i dag, gjelder pensjonsregler for personer med særaldersgrense som er født fra og med 1963, og innebærer viktige tilpasninger til pensjonsreformen i offentlig sektor. Den forrige regjeringen lyktes ikke med å komme til enighet med partene i denne saken, og prosessen fram hit har vært lang. Forutsatt at lovforlaget vedtas, vil det si at vi nå endelig har kommet i havn med oppfølgingen av et viktig punkt i avtalen om nye pensjonsløsninger i offentlig sektor over sju år etter at avtalen ble inngått.

Nær én av tre ansatte i offentlig sektor har en særaldersgrense. Pensjonsreglene som foreslås, er en langsiktig løsning som sikrer det livsvarige pensjonsnivået for personer med særaldersgrenser født i 1963 eller senere, i tråd med det som er avtalt med partene. Forslagene innebærer at det innføres et nytt særaldersforslag og nye regler for tidligpensjon, og omfatter tilpasninger i regelverket for uføre med særaldersgrense.

Personer med særaldersgrense utgjør arbeidskraft og kompetanse som er viktig for offentlig sektor framover. Det er derfor avgjørende at forslagene innebærer at særaldersgrensene skal økes i tråd med den økningen i aldersgrensene som er avtalt i pensjonsforliket. Det vil bidra til lengre yrkeskarrierer, også for personer med særaldersgrenser.

Pensjonssystemet vårt er ment å ivareta ulike formål. Det er helt grunnleggende å sikre den enkelte økonomisk i alderdommen, men systemet må også legge til rette for at den som har mulighet til å stå lenger i jobb, gjør det. Det er viktig både for den enkelte og for at vi skal kunne finansiere vår felles velferd framover. Lovforslagene balanserer disse hensynene på en god måte. Det primære formålet er å sikre et godt pensjonsnivå i alderdommen for folk som må slutte tidligere enn andre fordi de har en særaldersgrense. Samtidig innebærer også forslagene at personer med særaldersgrense må stå noe lenger i jobb når levealderen øker.

De foreslåtte endringene legger til rette for at flere kan stå lenger i jobb, men det gis også gode betingelser for den som jobber noe etter fratreden fra stilling med særaldersgrense. Dette gjør det attraktivt å ta arbeid med særaldersgrense og er viktig for at vi skal kunne beholde kompetanse og erfaring i offentlig sektor. Samtidig vil jeg påpeke at det foreslåtte regelverket er ment å

hensynta arbeidstakere som må slutte tidlig, og at insentiver til arbeid etter fratreden derfor heller ikke er en hovedmålsetting.

Jeg er glad for at vi nå endelig kan vedta nødvendige tilpasninger i pensjonsreformen for personer med særaldersgrenser. Forutsatt at disse forslagene vedtas, kan endringene tre i kraft 1. januar 2026.

Presidenten [14:26:05]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [14:26:57]: For Fremskrittspartiet er det viktig å sikre forutsigbare og rettighetsbaserte pensjonsordninger for arbeidstakere i yrker med særlige belastninger. Fremskrittspartiet støtter ikke regjeringens forslag, da disse innebærer en svekkelse av dagens rettigheter og økt kompleksitet. Spesielt vil forslaget om avkorting svekke insentivene til å kombinere arbeid og pensjon og gjøre det vanskeligere for folk å planlegge sin egen pensjonisttilværelse. Selv om fribeløpet for tidlig pensjon foreslås økt til 2,7 G, vil effekten i praksis reduseres av at hele den pensjongivende inntekten – og ikke bare arbeidsinntekten – regnes med. Dette skaper både usikkerhet og økonomisk uforutsigbarhet for dem som ønsker en gradvis overgang fra arbeid til pensjon.

Fremskrittspartiet mener at nye elementer som særalderspåslag og ny tidligpensjon, som er foreslått i proposisjonen, ikke løser de grunnleggende svakhetene i systemet. Snarere oppfattes det som lapping på et system som mangler tydelige og langsiktige arbeidsinsentiver. Fremskrittspartiet mener at regjeringen med dette forslaget svekker en rekke etablerte forutsetninger, bl.a. ved å fase ut 65-årsregelen. Dette rammer særlig ansatte i fysisk krevende stillinger og bidrar til ytterligere usikkerhet i pensjonssystemet.

Fremskrittspartiet støtter ikke proposisjonen. Vi støttet ikke pensjonsforliket i 2011, vi støttet ikke Meld. St. 6 for 2023–2024 og tilrådinga i fjor, og vi støtter ei heller denne. Vi ser at det målet vi har om at vi skal ha flest mulig til å stå lengst mulig i jobb, ikke møtes med de forslagene som foreligger her, da vi i sterkere grad legger mer til rette for at folk skal velge å tre ut av yrkeslivet tidlig.

Presidenten [14:28:50]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [14:28:55]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i trygderettsloven mv. (ankeerklæring til Trygderetten, avgjørelse innen seks måneder mv.) (Innst. 345 L (2024–2025), jf. Prop. 135 L (2024–2025))

Presidenten [14:29:11]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Vidar Kjølmoen (A) [14:29:37] (ordfører for saken): Aller først vil jeg som vanlig takke komiteen for et godt samarbeid i saken.

Selv om Norge har en av de best utbygde velferdsordningene i hele verden, har vi ikke et perfekt system. Noen ganger er det krevende avveininger som må gjøres, mellom f.eks. rettssikkerhet og saksbehandlingstid. Andre ganger er det rett og slett rom for forbedring. For Arbeiderpartiets del vil vi alltid jakte på muligheter til å gjøre velferdsordningene våre bedre og lettere å navigere i for den enkelte bruker. For dette er gullet vårt i velferdssamfunnet som vi alle er så stolte av, og da må vi pusse det med jevne mellomrom, så det skinner ekstra godt.

I denne proposisjonen fremmes det forslag til endringer i trygderettsloven. Forslagene følger bl.a. opp enkelte av forslagene i NOU 2023: 11, Raskt og riktig. Forslagene har til formål å gi økt effektivitet i ankebehandling og gjøre saksbehandlingstiden i Trygderetten kortere, samtidig som kvaliteten opprettholdes. Jeg vil understreke at forbedringene i Nav og Trygderetten er helt avgjørende for å sikre at innbyggerne som har behov for velferdsstatens tjenester, får den hjelpen de trenger, så raskt, effektivt og enkelt som mulig. Det er også avgjørende for å sikre den enkeltes rettssikkerhet.

Komiteen har mottatt ett skriftlig innspill i saken, fra Jussbuss, som støtter forslagene i proposisjonen. Proposisjonens forslag til lovendringer støttes også av en enstemmig komité.

Et mindretall i komiteen, bestående av Senterpartiet, SV og Rødt, fremmer et ytterligere forslag til lovendring, for å gi Trygderetten status som særdomstol. Det er et spørsmål som regjeringen jobber med, og det er argumenter som kan gå begge veier i hvor hensiktsmessig det vil være. Arbeiderpartiet er derfor ikke beredt til å støtte det forslaget nå, men vil jobbe videre med både det og en rekke andre forslag for å gjøre velferdssamfunnet vårt, det felles gullet vårt, enda bedre.

Stian Bakken (Sp) [14:31:48]: Senterpartiet støtter tilrådingen og står bak forslagene som ligger i proposisjonen, men som forrige taler var inne på, vil jeg påpeke at Senterpartiet har et eget forslag sammen med andre partier om å formalisere Trygderetten som en særdom-

stol. Det burde vært fulgt opp bedre i denne proposisjonen av departementet.

Vi mener at en formalisering av Trygderettens status til særdomstol er godt argumentert for i NOU 2023: 11. Det er også slik at Domstolkommisjonen foreslo at alle sakene til Trygderetten burde behandles i tingretten. Det er en prinsipiell utfordring at Trygderetten i praksis er den dømmende makt på området den forvalter. Det utfordrer, slik vi ser det, maktfordelingsprinsippet om en uavhengig domstol og retten til en rettferdig rettergang. Senterpartiet mener at dette tillitsaspektet er særlig viktig innenfor Navs virkeområde.

En formalisering av Trygderetten som særdomstol vil gjøre den helt uavhengig av trygdeforvaltningen. Så er vi enig i at Domstoladministrasjonen skal ha det administrative ansvaret for Trygderetten. Det vil også gjøre at Trygderetten kan koble seg på og nyttiggjøre seg de systemer som er utviklet for domstolsvirksomheten.

Vi håper departementet og statsråden kan ta det med seg videre og jobbe med forslaget om at Trygderetten skal være en særdomstol, men vi velger i hvert fall å løfte fram forslagene fra Senterpartiet til behandling.

Presidenten [14:33:23]: Da anses forslagene Senterpartiet er med på, som opptatt.

Statsråd Tonje Brenna [14:33:33]: Trygdesaker har stor betydning for menneskene sakene gjelder. Ordninger som inntektssikring ved sykdom, arbeidsledighet og alderdom gir trygghet og uavhengighet til alle som bor i Norge. Det er et økende press på folketrygdens ordninger. Det er derfor viktig for regjeringen at brukerne får behandlet sakene sine raskt, samtidig som sakene får riktig resultat.

Om lag 4 000 saker ankes til Trygderetten årlig. Stortinget vedtok i fjor endringer i trygderettsloven som skulle effektivisere ankesaksbehandlingen i Trygderetten. Dette var endringer som fulgte opp noen av funnene og forslagene i NOU 2023: 11 Raskt og riktig. Saksbehandlingstiden og restansene i Trygderetten har de siste par årene blitt kortere. Regjeringen ser likevel behovet for å følge opp flere av forslagene i utredningen, sånn at behandlingen av trygdesakene ivaretas på en effektiv og god måte.

I lovproposisjonen som nå foreligger, følges flere av forslagene fra utredningen opp. Formålet med endringene er å effektivisere prosessen med anke til Trygderetten og å korte ned ankebehandlingstiden i Trygderetten.

Regjeringen foreslår bl.a. at anken framsettes direkte til Trygderetten. I dag vurderes anken først på nytt av den institusjonen som har fattet vedtaket. Ved å fremme anken direkte til Trygderetten vil behandlingstiden bli noe kortere. Å tydeliggjøre at det er Trygderetten som

styrer prosessen, vil etter min mening også styrke brukernes tillit til klage- og ankesystemet.

Trygderetten har i dag en plikt til å veilede brukerne, og i lovproposisjonen foreslås det å tydeliggjøre denne plikten. En mer veiledende rolle overfor brukerne henger tett sammen med at anken nå skal framsettes direkte for Trygderetten.

Jeg foreslår også enkelte tiltak som skal effektivisere saksbehandlingen i Trygderetten, slik som at ankemotparten har en tilsvarsfrist på fire uker, og at Trygderetten har en frist på å behandle ankesakene innen seks måneder. I utredningen fra 2023 ble det også foreslått å formalisere Trygderetten som særdomstol. Dette er et forslag regjeringen ennå ikke tatt stilling til, men har til vurdering. Jeg vil orientere Stortinget på egnet måte når en konklusjon foreligger vedrørende dette forslaget.

Presidenten [14:35:44]: Det blir replikkordskifte.

Stian Bakken (Sp) [14:35:54]: Jeg viser til Senterpartiets forslag i saken om å opprette Trygderetten som særdomstol. Forslaget i NOU-en er jo at man mener det bør opprettes som en særdomstol. Nå har departementet hatt god tid til å vurdere innstillingen fra utvalget om å gi Trygderetten den statusen. Samtidig sier man at man foreløpig ikke har tatt stilling til det. Ser statsråden viktigheten av å følge opp utvalget på det punktet?

Statsråd Tonje Brenna [14:36:29]: Det ser jeg viktigheten av. Jeg vil likevel bare understreke det som nå kan virke litt uklart, opplever jeg, i forbindelse med forslaget fra bl.a. Senterpartiet, nemlig at Trygderetten er uavhengig og upartisk, for det er Trygderetten. Det står i første ledd i trygderettsloven at Trygderetten er et uavhengig og upartisk organ, og at de behandler ankesaker etter reglene i trygderettsloven, så det må det ikke bli skapt noen tvil om.

Så kan det hende at det er riktig å gjøre dette til en særdomstol, men det er altså kun arbeidsretten, jordskifterettene og Utmarksdomstolen for Finnmark som i dag er særdomstoler. Det er i så fall en spesiell og omfattende omlegging, selvfølgelig, som angår flere statsråder enn meg. Det vil også være relevant for justisministeren, som har ansvaret for Domstoladministrasjonen. Som jeg sa i mitt innlegg: Vi vil vurdere å følge opp dette videre og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stian Bakken (Sp) [14:37:26]: Ja, vi er enige om mye, men akkurat dette med å etablere Trygderetten som en særdomstol er viktig i forhold til det jeg var inne på, med at det utfordrer maktfordelingsprinsippet. Det er også en uheldig kombinasjon at man bestemmer over eget forvaltningsområde, altså at man på den må-

ten ikke opplever det som en uavhengig instans, sånn at man da får en rettferdig rettergang i sine saker.

Da lurer jeg på: Hvorfor bruker man så mye tid på å følge opp dette når man har fått det tidligere og egentlig har hatt ganske god tid til å følge det opp, og dermed kunne gitt en innstilling fra departementet på akkurat dette området?

Statsråd Tonje Brenna [14:38:11]: Igjen: La meg understreke at Trygderetten er uavhengig og upartisk. Igjen høres det nesten ut som om det ikke er tilfellet, og at den eneste måten å sikre at vi overholder lover og regler på, og at demokratiet fungerer, er at dette blir en særdomstol. Det er det jo ikke. Det er også et uavhengig og upartisk organ i dag. Det er heller ikke sånn at arbeidsministeren, f.eks., uten videre kan instruere Trygderetten. Faktisk kan man heller ikke det. Jeg kan ikke instruere Trygderetten.

Når det er sagt, er jeg mest opptatt av at folk får behandlet sakene sine raskt, og at resultatet blir riktig. Derfor er det mange ulike forslag som behandles i denne lovproposisjonen, som skal bidra til det. Som sagt vil jeg komme tilbake til Stortinget på egnet måte når vi også har vurdert spørsmålet om dette skal være en særdomstol.

Presidenten [14:38:37]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [14:39:05]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten (Innst. 375 L (2024–2025), jf. Prop. 49 L (2024–2025))

Presidenten [14:39:26]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [14:40:05] (ordfører for saken): Dette er en av de sakene som det er ganske stor enighet om i komiteen, og som mange har ventet på, og som det synes viktig og riktig at nå har kommet på plass. Jeg vil veldig gjerne få takke komiteen for et kon-

strukturelt og godt samarbeid, som gjør at vi står sammen om store deler av denne innstillingen.

Nå skulle det veldig gjerne ha vært sånn at det var en selvfølge at barn og unge, og også voksne, opplevde idretten og fritidsaktivitetene som en trygg arena, men sånn er det dessverre ikke. Både vi som politikere og idretten selv har et veldig klart og tydelig ønske om at vi må gjøre alt vi kan for å beskytte alle mot vold, overgrep og trakassering i idretten.

Noe av det vondeste jeg tror vi har hørt om, og som har vært diskutert, handler om overgrepere som går fra idrettslag til idrettslag, såkalte vandrere, som forgriper seg på barn og unge, og som også kan utsette voksne for ganske traumatiske opplevelser, men som man ikke har hatt de riktige verktøyene for å kunne klare å stanse. En av de store utfordringene til idretten har nemlig vært at de ikke har kunnet behandle personopplysninger, ikke har kunnet dele opplysninger som gjør at man har klart å stoppe disse vandrerne. Så jeg er veldig glad for at statsråden har grepet godt fatt i dette og nå har fått lagt fram en lovproposisjon som langt på vei vil styrke idrettens muligheter til å ta et sterkere grep for å forhindre trakassering, vold og overgrep.

Dette er en sak som det også har vært bred enighet om der ute. De som har gitt høringsinnspill til komiteen, har støttet de forslagene som ligger i denne loven. Noe av det som imidlertid lenge har vært savnet, er erkennelsen av at dette behovet ikke bare gjelder idretten. Det gjelder også frivillig sektor som helhet. Det er ingen grunn til at vi ikke skal kunne gjøre det samme for å beskytte den. Heldigvis har regjeringen i lovproposisjonen skrevet at de gjerne kommer tilbake til dette, og at de vil utrede det nærmere. Det er en god ting.

Vi står også samlet om et forslag som antakelig blir vedtatt, om at regjeringen nå blir bedt om å ta grep for å utrede dette for resten av frivilligheten, men også idretten selv har uttrykt at det er behov for at man ser på ytterligere formål og ytterligere grupper av personer der man kan behandle disse opplysningene. Det er det dessverre ikke flertall for. Det kan jeg komme litt tilbake til, det er bl.a. en Høyre-sak. Men jeg er veldig glad for det som nå er lagt fram, og håper at dette vil gi idretten mange av de verktøyene de trenger knyttet til denne problemstillingen.

Jeg tar opp Høyres forslag.

Presidenten [14:43:14]: Da har representanten Turid Kristensen tatt opp det forslaget hun refererte til.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [14:43:26]: Eg er glad for at vi med denne lova tek eit viktig og nødvendig steg i retning av ein tryggare og meir ansvarleg frivillig sektor, med idretten i spissen. Formålet er jo klinkande klart: å sikre forsvarleg behandling av særlege kategoriar av

personopplysningar når det er nødvendig for å forebygge, avdekke eller reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vald i idretten.

Idretten skal vere ein trygg arena for alle, men dessverre veit vi at det finnest for mange tilfelle der det ikkje er slik. Difor er det så viktig at Noregs idrettsforbund no får eit konkret verktøy til å kunne gripe inn i dei alvorlege sakene før dei skjer, når dei skjer, og i etterkant.

Dette er berre byrjinga, for som førre talar var inne på, har mange høyringsinstansar påpeikt at behovet ikkje stoppar ved idrettens grenser. Seksuelle overgrep, trakassering og vald er òg problemstillingar heile den frivillige sektoren må forhalde seg til. Difor er det gledeleg at regjeringa har varsla at ein ser behova for heile frivilligheita i neste steg. Det må sjølvsaft følgjast opp, og det er vi glade for at regjeringa skal kome i gang med.

Til slutt er det gledeleg at det er eit fleirtal som støttar lova. Ikkje fordi ho løyser alle problem, men fordi ho gjev oss det verktøyet ein har mangla, fordi barn og unge har krav på ei trygg fritid, og fordi dei vaksne som står rundt dei, anten dei er trenarar, leiarar eller frivillige, må få tydelege rammer for kva som er tillate, og kva som er uakseptabelt. Tryggleik i idretten skal ikkje vere ein visjon. Det burde vore ei sjølvfølge.

Per Olav Tyldum (Sp) [14:45:38]: Norge er et land bygget på lange tradisjoner og god kultur for fritidsaktiviteter, spesielt for barn og unge. Viktigheten av å sikre tillitsfull og trygg aktivitet har vært og er fortsatt grunnmuren i det, som de fleste av oss også har erfart. Alle skal føle seg trygge når de drar på trening eller musikkøvelse. Slik er det dessverre ikke i dag. Det er trist at noen gruer seg til ettermiddagens aktiviteter, som egentlig har både glede, læring og samhold i seg som det aller viktigste.

Det er bra at regjeringen nå gjennom lovforslaget har som mål å sikre en trygg arena for deltakelse i idretten, men hva med resten av organisasjonslivet? Dessverre er det slik at overgrep, trakassering og vold ikke bare foregår i idretten. Hele den frivillige sektoren, fra musikk og kultur for barn og unge til omsorgs- og beredskapsorganisasjoner, står overfor de samme utfordringene som i idretten. Å utelate det brede mangfoldet av frivillige lag og organisasjoner fra en slik lovregulering framstår som både tilfeldig og delvis urettferdig. Senterpartiet er fornøyd med at idretten får på plass verktøy som absolutt trengs, men det haster minst like mye å få på plass tilsvarende verktøy for resten av frivillig sektor.

Derfor fremmer Senterpartiet sitt eget forslag i komiteens innstilling, der vi ber regjeringen innen utgangen av vårsesjonen 2026 komme tilbake til Stortinget med et lovforslag der hele den frivillige sektoren er inkludert.

Det er også å nevne at Norges idrettsforbund etterlyser i sine høringsinnspill at lovforslaget skal omfatte hele frivilligheten. Idrettsforbundet var også tydelig i høringen på at lovforslagets oppbygging, språk og struktur oppfattes som svært krevende å forstå. Vi skal huske at brukerne av loven i all hovedsak er frivillige i lokale idrettslag. Derfor er det greit å henstille til regjeringen om å ha med seg det i arbeidet med utvidelse og eventuelt revisjon ved neste korsvei. Med det tar jeg opp Senterpartiets forslag og vil også varsle at vi ønsker å stemme subsidiært for B I i komiteens tilråding.

Presidenten [14:48:07]: Da har representanten Per Olav Tyldum tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [14:48:26]: Stortinget behandler i dag et lovforslag som skal styrke idrettens arbeid mot seksuelle overgrep, trakassering og vold. Mange barn og unge bruker mye tid i idretten. Det skal være trygt, men vi har blitt rystet av alvorlige saker om overgrep, trakassering og vold. Slike saker hører først og fremst hjemme hos politiet og i rettsapparatet. Idretten trenger likevel verktøy for å håndtere slike saker på en forsvarlig og systematisk måte. Lovforslaget gir idretten hjemmel til å behandle personopplysninger for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold. Med det kan idretten følge opp varsler og dommer mot bl.a. trenere og andre tillitspersoner og kan forebygge nye hendelser.

Lovforslaget skal bidra til at idretten blir en tryggere arena, samtidig som inngrepet i personvernet ikke blir for stort. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger gir høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter. Derfor har lovforslaget et tydelig og avgrenset behandlingsgrunnlag og bestemmelser for å redusere risiko og sikre lik praksis. For at loven skal fungere godt, er det viktig at Norges idrettsforbund gir veiledning til idrettslag og øvrige organisasjonsledd. Gjennom materiell, rådgiving og kurs må pliktene til de behandlingsansvarlige tydeliggjøres.

Jeg er glad for at komiteen støtter at idretten får et nytt verktøy for å skape en trygg arena. Overgrep har store konsekvenser for den enkelte og for samfunnet. Vi må gjøre det så enkelt som mulig å forebygge, avdekke og reagere mot overgrep, trakassering og vold. Derfor har regjeringen varslet at vi vil kartlegge behovet for tilstrekkelige lovhjemler for hele frivilligheten. Arbeidet har høy prioritet og vil skje i samarbeid med sektoren.

Jeg har merket meg flertallsforslaget om et slikt videre arbeid. Regjeringen vil kunne komme tilbake til Stortinget våren 2026 og redegjøre for status og videre framdrift i arbeidet. Gitt behovet for en forsvarlig utredning mener jeg det vil være vanskelig å fremme et lovfor-
slag allerede våren 2026.

Jeg har også merket meg flertallsforslaget om at regjeringen skal fremme lovforslag våren 2026 om å innta likestillings- og diskrimineringslovens definisjoner av seksuell trakassering samt diskrimineringsgrunnlagene i samme lov.

Den nye loven skal bidra til en tryggere idrettsarena for barn og unge voksne. Det er et viktig formål.

Presidenten [14:51:08]: Det vil bli åpnet for replikkordskifte, men det blir først etter at Stortinget har gjennomført votering. Nå ringes det inn til votering.

Votering

Presidenten [15:01:46]: Den innkalte vararepresentanten for Troms, Toralf Heimdal, tar nå sete.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten [15:02:40]: Stortinget går da til votering og starter med resterende saker fra gårsdagens møte, sakene 14–27, dagsorden nr. 83.

Det blir en lang votering som krever oppmerksomhet, så presidenten anmoder om at man følger godt med.

Votering i sak nr. 14, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Industrien – konkurransekraft for en ny tid, om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård om å styrke norsk industri og gjøre den klar for en grønn tidsalder, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Hege Bae Nyholt om å sikre oppdrag til norsk verftsindustri (Innst. 300 S (2024–2025), jf. Meld. St. 16 (2024–2025), Dokument 8:213 S (2024–2025) og Dokument 8:236 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem 15 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2–8, fra Cato Brunvand Ellingsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 9–11, fra Cato Brunvand Ellingsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 12–14, fra Erling Sande på vegne av Senterpartiet og Rødt

- forslag nr. 15, fra Ane Breivik på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 15, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om gradvis å fase ut CO₂-kompensasjonsordningen for industrien, med mål om full utfasing når CBAM-forordningen har trådt i kraft i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.22)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 13 og 14, fra Senterpartiet og Rødt.

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom en veileder eller på andre måter innføre miljøkrav i offentlige anskaffelser eller oppdrag som belønner geografisk nærhet, for å sikre at større offentlige anskaffelser og investeringer både på fastlandet og offshore i større grad tilgodeses nasjonal industri.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom en veileder eller på andre måter se til at tilbud på større offentlige anskaffelser eller oppdrag må leveres på et av de offisielle skriftspråkene i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Rødt ble med 80 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.39)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om en forskuddsgaranti for skipsbygging under Eksfin, for å avhjelpe verftets likviditet i byggeprosjektet, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Rødt ble med 78 mot 24 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.55)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 10 og 11, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 foreslå å etablere en søknadsbasert statlig omstillingsstøtte som gir arbeidstakere inntektssikring ved deltakelse i kompetanseutvikling der virksomhetene ikke dekker lønn.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle virksomheter hvor staten er deleier, og hvor virksomheten ikke allerede omfattes av krav gjennom EUs direktiv om bærekraftsrapportering, skal drive virksomheten i tråd med 1,5-gradersmålet.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til hvordan staten kan få eierskap til, eller koordinere anskaffelse av, transport- og lagringstjenester for å få tilstrekkelig volum til å kunne utløse norske prosjekter for fangst av CO₂ som tilsvarer minimum en halvering av utslippene fra norsk industri innen 2035, som oppfølging av vedtak nr. 90 (2024–2025), jf. Prop. 1 S (2024–2025) og Innst. 2 S (2024–2025).»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.29)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–8, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen definere en ambisjon om at det kommende støtteprogrammet for å kutte utslipp og oppnå negative CO₂-utslipp innen industri og avfallshåndtering skal bidra til å kutte 4 mill. tonn CO₂ innen 2035.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Climit, det nasjonale programmet for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering, i forslag til statsbudsjett for 2026.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav til CO₂-håndtering ved avfallsforbrenning, hvor andelen skal trappes opp mot null utslipp i 2035.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om et tak for utslipp fra sement og stål i offentlige bygg- og anleggsprosjekter for å skape et marked med betalingsvilje for industriprodukter produsert med lave eller ingen utslipp.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til krav til ombruk av materialer og bruk av spillvarme i industriprosesser for å sikre areal- og energieffektiv industriutvikling.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen varsle utvidelse av forbud mot bruk av fossile brensler til indirekte oppvarming i industrien til også å gjelde industri omfattet av EUs kvotesystem (kvotepliktig industri) fra 2035, i statsbudsjettet for 2026.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal status for industriparken, på samme måte som for klyngeprogrammet som Innovasjon Norge i dag drifter sammen med Siva og Norges forskningsråd.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.45)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringens samfunnsoppdrag på sirkulærøkonomien også inkluderer industri, for å legge til rette for gjenvinning av kritiske råvarer fra sekundære kilder i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 65 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.01)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Meld. St. 16 (2024–2025) – Industrien – konkurransekraft for en ny tid – vedlegges protokollen.

II

Dokument 8:213 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård om å styrke norsk industri og gjøre den klar for en grønn tidsalder – vedtas ikke.

III

Dokument 8:236 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Hege Bae Nyholt om å sikre oppdrag til norsk verftsindustri – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes først over III.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 71 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.31)

Presidenten: Det votes over II.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 64 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.02)

Presidenten: Det votes over I.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 15, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Sandra Borch, Kari Elisabeth Kaski, Alfred Jens Bjørlo og Rasmus Hansson om virkemidler for økt verdi-

skaping i norsk romindustri (Innst. 342 S (2024–2025), jf. Dokument 8:256 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan norsk næringsliv i større grad kan nyttiggjøre seg programmene til ESA.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere incentivene for samarbeid mellom forskningsinstitutter og romindustrien og identifisere hindringer for samarbeid og kunnskapsutveksling.

III

Stortinget ber regjeringen etablere et tverrfaglig/tverrdepartementalt romorgan med et tydelig mandat. Organet bør ha til oppgave å samordne all statlig virksomhet innenfor romfart og romkapasiteter, og norsk romnæring bør involveres i dette arbeidet.

IV

Stortinget ber regjeringen på egnet måte vurdere hvordan det kan legges bedre til rette for arbeids- og ansvarsavklaring mellom romvirksomhetene i Norge.

V

Stortinget ber regjeringen på egnet måte se på hvordan virkemiddelapparatet bør tilpasses for å gi de mindre selskapene flere muligheter som underleverandører.

VI

Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med å utarbeide en ny langsiktig nasjonal romstrategi som skal legge føringer for hva Norge har som mål å utvikle og anskaffe innen romkapasiteter.

VII

Stortinget ber regjeringen på ESAs ministerrådsmøte senhøstes 2025 varsle at Norge vil opprettholde innbetalingene til ESAs frivillige programmer på dagens nivå.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge en langsiktig plan for styrking av Norsk romsenter og nasjonale følgemidler med mål om økt gevinstrealisering og verdiskaping i næringen.

IX

Stortinget ber regjeringen umiddelbart intensivere arbeidet med å sikre full norsk deltakelse i EUs romprogrammer.

Presidenten: Det votes først over III og IX.

Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 50 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.32)

Presidenten: Det votes over VII og VIII.

Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 70 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.57)

Presidenten: Det votes over IV og V.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.13)

Presidenten: Det votes over I, II og VI.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 16, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 219/2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2831 om bagatellmessig støtte og EØS-komiteens beslutning nr. 246/2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2832 om bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning (Innst. 259 S (2024–2025), jf. Prop. 89 LS (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 219/2024 av 23. september 2024 om

innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2831 om bagatellmessig støtte og EØS-komiteens beslutning nr. 246/2024 av 25. oktober 2024 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2023/2832 om bagatellmessig støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 17, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i støtteprosessloven (virkeområde) (Innst. 260 L (2024–2025), jf. Prop. 89 LS (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i støtteprosessloven (virkeområde)

I

I lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte skal § 2 lyde:

§ 2 Virkeområde

Reglene i §§ 3 til 14 gjelder:

- Offentlig støtte som oppfyller vilkårene i EØS-avtalen artikkel 61 nr. 1*
- Bagatellmessig støtte etter reglene i forordning (EU) nr. 2023/2831, som inntatt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ea*
- Bagatellmessig støtte til foretak som utfører tjenester av allmenn økonomisk betydning etter reglene i forordning (EU) nr. 2023/2832, som inntatt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ha.*

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring i norsk rett av prosedyreregler for støtte regulert av EØS-avtalen.

Reglene i §§ 15 til 17 gjelder tiltak som omfattes av OECD-avtalen om normale konkurranseforhold i skipsbyggingsindustrien og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 18, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand (Innst. 258 S (2024–2025), jf. Prop. 93 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av frihandelsavtalen av 23. januar 2025 mellom EFTA-statene og Thailand.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 19, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kosovo av 22. januar 2025 (Innst. 261 S (2024–2025), jf. Prop. 98 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kosovo av 22. januar 2025.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 20, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale av 16. januar 2025 mellom Norge og USA om teknologibeskyttelse i tilknytning til amerikansk deltakelse i oppskytinger til verdensrommet fra Norge (Innst. 263 S (2024–2025), jf. Prop. 105 S (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

vedtak:

Stortinget samtykker i inngåelse av avtale av 16. januar 2025 mellom Norge og USA om teknologibeskyttelse i tilknytning til amerikansk deltakelse i oppskytinger til verdensrommet fra Norge.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.47)

Votering i sak nr. 21, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra næringskomiteen om Lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven) (Innst. 373 L (2024–2025), jf. Prop. 130 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Cato Brunvand Ellingsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.
- forslag nr. 5, fra Cato Brunvand Ellingsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 6, fra Solveig Vitanza på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere matsvinnloven maksimalt to år etter at den har trådt i kraft. Dersom Norge ikke er i rute til å nå målet om halvering innen 2030, skal regjeringen vurdere å skjerpe forpliktelsene i loven. Matsvinnavgift, donasjonskrav for dagligvare, produsentansvarsordning for mat og inkludering av mindre virksomheter er blant tiltakene som da skal vurderes.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 92 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.24)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med forskrifter til matsvinnloven inkludere tiltak som begrenser muligheten for å påføre andre deler av verdikjeden storskala matsvinn.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere i forskriftene til matsvinnloven at § 4 også krever at virksomheter kartlegger, vurderer og forebygger risikoen for at de bidrar til matsvinn i verdikjeden.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere i forskriftene til matsvinnloven at redegjørelsesplikten i § 4 skal gjelde på enhetsnivå, ikke konsernnivå.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Matsvinnloven § 5 første ledd skal lyde:

For å forebygge og redusere matsvinn skal virksomheter som produserer eller omsetter næringsmidler, iverksette tiltak for å donere overskudd av næringsmidler der det er forholdsmessig ut fra virksomhetenes art og størrelse, transportmuligheter og tilgjengelig mottaksapparat.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.40)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

Lov

om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven)

§ 1 Formål

Formålet med loven er å fremme bedre ressursutnyttelse av næringsmidler gjennom å forebygge og hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden.

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder for alle virksomheter som produserer, omsetter eller serverer næringsmidler på norsk landteritorium.

Kongen skal gi forskrift om hva som er matsvinn etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter som produserer næringsmidler i norsk sjøterritorium og indre farvann.

Loven gjelder på Svalbard. Kongen kan gi forskrift om særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene på Svalbard.

§ 3 Definisjoner

I denne loven forstås med

- a. virksomhet: ethvert privat eller offentlig foretak som foretar en hvilken som helst aktivitet som nevnt i § 2. Dette omfatter statlige organer, kommuner og fylkeskommuner og andre rettssubjekter.
- b. næringsmidler: ethvert bearbeidet eller ubearbeidet stoff eller produkt som er bestemt til, eller med rimelighet kan forventes, å inntas av mennesker, også drikke, tyggegummi og ethvert stoff som bevisst tilsettes næringsmiddelet når det framstilles, tilberedes eller behandles. Første punktum omfatter ikke før, levende dyr, med mindre de er klargjort for omsetning til konsum, planter før innhøsting, legemidler, kosmetikk, tobakk og tobakksvarer, narkotika eller psykotrope stoffer og reststoffer og forurensende stoffer.
- c. omsetning: besittelse med sikte på salg, utbud for salg eller distribusjon, samt salg og enhver annen form for overdragelse mot eller uten vederlag.

§ 4 Plikt til å gjennomføre og redegjøre for tiltak for å forebygge og redusere matsvinn

Alle virksomheter som produserer, omsetter eller serverer næringsmidler, skal gjennomføre følgende tiltak i egen virksomhet for å forebygge og redusere matsvinn:

- a. kartlegge, vurdere og forebygge risikoen for matsvinn i egen virksomhet,
- b. utarbeide en tiltaksplan for å forebygge og redusere matsvinnet basert på kartlegginger og vurderinger etter bokstav a,
- c. iverksette egnede tiltak i henhold til tiltaksplan etter bokstav b.

Tiltakene i første ledd skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse og art, konteksten virksomheten skjer innenfor, og risikoen for at matsvinn ikke forebygges eller reduseres under de betingelsene virksomheten opererer innenfor.

Virksomhetene skal offentliggjøre en skriftlig redegjørelse for tiltak etter denne paragrafens første ledd, § 5 første ledd og § 6 første ledd.

Kongen skal gi forskrift om gjennomføring av første til tredje ledd og hvilke virksomheter som omfattes av pliktene.

§ 5 Donasjon av næringsmidler

For å forebygge og redusere matsvinn skal virksomheter som produserer eller omsetter næringsmidler, iverksette tiltak for å donere overskudd av næringsmidler der det er forholdsmessig ut fra virksomhetenes art og størrelse, transportmuligheter og tilgjengelig mottaksapparat. Plikten etter første punktum gjelder ikke virksomheter som omsetter næringsmidler direkte til forbrukere.

Kongen skal gi forskrift om hvilke tiltak som kan oppfylle plikten etter første ledd, og hvilke virksomheter som omfattes av plikten.

§ 6 Nedprising av næringsmidler

For å forebygge og redusere matsvinn skal virksomheter som omsetter næringsmidler direkte til forbrukere, iverksette tiltak for nedprising og aktiv markedsføring av næringsmidler som raskt kan forringes eller fordeles.

Kongen skal gi forskrift om hvilke tiltak som kan oppfylle plikten etter første ledd, og hvilke virksomheter som omfattes av pliktene.

§ 7 Tilsynsmyndighetens adgang til opplysninger

Kongen fastsetter hvem som er tilsynsmyndighet etter loven.

§ 8 Opplysningsplikt mv.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge enhver å gi opplysninger og legge fram dokumenter og annet materiale som er nødvendige for å kunne utføre tilsynsmyndighetens oppgaver etter denne loven. For offentlige myndigheter gjelder plikten uavhengig av taushetsplikt. Tilsynsmyndigheten bestemmer hvordan opplysningene skal gis og hvordan dokumenter og annet materiale skal utleveres.

Kongen kan gi forskrift om opplysningsplikt etter første ledd og om plikt til å oppbevare og ha tilgjengelig opplysninger om relevante forhold for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, blant annet om produkters egenskaper og innhold og om leverandørkjeden.

§ 9 Tilsyn og nødvendige vedtak for gjennomføring av loven

Tilsynsmyndigheten kan føre tilsyn og fatte nødvendige enkeltvedtak for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Første ledd gjelder ikke overfor kommuner og fylkeskommuner.

§ 10 Behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvaret, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling og utlevering, registrering og tilgang til registre.

§ 11 Gebyr

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at enkeltvedtak fattet i medhold av denne loven blir fulgt. Gebyrene skal settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med kontrollordningen.

Gebyrer etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12 Tvangsmulkt

For å sikre at loven eller vedtak fattet i medhold av denne loven blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når et enkeltvedtak fattet i medhold av denne loven ikke etterleves. Tilsynsmyndigheten kan fastsette at tvangsmulkten begynner å løpe fra overtredelsen først skjer eller når den ansvarlige oversitter en fastsatt frist for retting av forholdet.

Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av en virksomhet, skal tvangsmulkten pålegges virksomheten.

Denne paragrafen gjelder ikke for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

§ 13 Overtredelsesgebyr

Kongen kan gi forskrift om at tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr overfor virksomheter ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskrifter gitt i medhold av lovens § 4 tredje ledd, § 5 første ledd, § 6 første ledd, § 8 første ledd og § 9 første ledd, dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse kan medføre slik sanksjon.

Virksomheter kan ilegges overtredelsesgebyr dersom en forsettlig eller uaktsom overtredelse ble begått av noen som har handlet på vegne av virksomheten. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelsen.

Denne paragrafen gjelder ikke for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

§ 14 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det votes først over § 4.

Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.04)

Presidenten: Det votes over resten av A.

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 68 mot 33 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«§ 4 skal lyde:

§ 4 Plikt til å gjennomføre og redegjøre for tiltak for å forebygge og redusere matsvinn

Alle virksomheter som produserer, omsetter eller serverer næringsmidler, skal gjennomføre følgende tiltak i egen virksomhet for å forebygge og redusere matsvinn:

- a. kartlegge, vurdere og forebygge risikoen for matsvinn i egen virksomhet,
- b. utarbeide en tiltaksplan for å forebygge og redusere matsvinnet basert på kartlegginger og vurderinger etter bokstav a,
- c. iverksette egnede tiltak i henhold til tiltaksplan etter bokstav b.

Tiltakene i første ledd skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse og art, konteksten virksomheten skjer innenfor, og risikoen for at matsvinn ikke forebygges eller reduseres under de betingelsene virksomheten opererer innenfor. Første ledd gjelder ikke for små virksomheter. For kommuner og fylkeskommuner gjelder plikten etter første ledd på overordnet nivå, og ikke for den enkelte virksomhet.

Virksomhetene skal offentliggjøre en skriftlig redegjørelse for tiltak etter denne paragrafens første ledd, § 5 første ledd og § 6 første ledd. Første punktum gjelder ikke overfor kommuner, fylkeskommuner og små virksomheter.

Kongen skal gi forskrift om gjennomføring av første til tredje ledd og hvilke virksomheter som omfattes av pliktene.»

Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble vedtatt med 62 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.45)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 68 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.03)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige tiltak for å sikre at det ikke lønner seg for virksomheter å destruere mat, fremfor å gi maten bort.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 22, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Emilie Mehl, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand om en mer distriktsvennlig privatskolelov (Innst. 241 S (2024–2025), jf. Dokument 8:109 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem seks forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Margret Hagerup på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 2–5, fra Kjersti Bjørnstad på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 6, fra Ane Breivik på vegne av Venstre

Det votes over forslag nr. 6, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere rutiner for saksbehandling av søknader om etablering av nye friskoler etter privatskolelova og vurdere muligheten for tiltak som sørger for at saksbehandlingstidene for godkjenning av nye friskoler reduseres.»

Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.57)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som utvider muligheten til etablering av friskoler i privatskolelova tilvarende gjeldende rett før behandling av Prop. 80 L (2022–2023).»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.14)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle elevtellingen 1. april for privatskoler.»

Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.34)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ved godkjenning av privatskoler med rett til statsstøtte i større grad enn i dag vektlegge distriktspolitiske hensyn og hensyn til elever som må flytte på hybel, og elever som har lang reisevei.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader om videregående skoler som skal ha opptak og oppstart høsten 2025.»

V o t e r i n g:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.49)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer muligheten til å etablere privatskoler i distriktene i fraværet av et offentlig tilbud.»

Vestre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 79 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.05)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k:

Dokument 8:109 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Emilie Mehl, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand om en mer distriktsvennlig privatskolelov – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.32)

Votering i sak nr. 23, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Himanshu Gulati om liberalisering av privatskoleloven (profilskoler og yrkesfagskoler) (Innst. 341 S (2024–2025), jf. Dokument 8:197 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Margret Hagerup på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, fra Kjersti Bjørnstad på vegne av Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslag nr. 3, fra Kjersti Bjørnstad på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vektlegge distriktspolitiske hensyn i behandlingen av eksisterende søknader om godkjenning av privatskoler på grunnlag av alternativ pedagogikk eller livssyn.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 84 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Utdanningsdirektoratet prioriterer behandling av søknader fra friskoler som vil ha opptak og oppstart høsten 2025.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at de to godkjenningssgrunnlagene "profilskoler" og "private yrkesfagskoler" gjeninnføres i privatskoleloven.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 61 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

vedtak:

Dokument 8:197 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Dagfinn Henrik Olsen, Erlend Wiborg og Himanshu Gulati om liberalisering av privatskoleloven (profilskoler og yrkesfagskoler) – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 58 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.13)

Votering i sak nr. 24, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om ulike tiltak for å styrke friskoler (Innst. 351 S (2024–2025), jf. Dokument 8:218 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Margret Hagerup på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 2–5, fra Hadle Rasmus Bjuland på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslagene nr. 2–5, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre særtilskuddet for kombinerte skoler om til en egen tilskuddssats, slik at det ikke vil være behov for å indeksregulere og korrigere for elevtall hvert år i statsbudsjettet.»

Forslag 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at friskolene får refundert hele beløpet de trekkes for i tilskuddsgrunnlaget per spesialundervisningstime.»

Forslag 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skoler godkjent etter privatskolelova kapittel 6A blir fullt ut kompensert for sine reelle kostnader til merverdiavgift.»

Forslag 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skoler godkjent etter privatskolelova kapittel 6A får statstilskudd tilsvarende 75 prosent av tilskuddsgrunnlaget.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 100 mot 2 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.48)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til helhetlig finansiering av friskolene, med mål om forutsigbarhet og lik behandling av friskolene og de offentlige skolene.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

vedtak:

Dokument 8:218 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om ulike tiltak for å styrke friskoler – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 59 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.34)

Votering i sak nr. 25, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Ingrid Fiskaa, Birgit Oline Kjerstad og Kathy Lie om maksimalgrense for reisevei til skolen (Innst. 327 S (2024–2025), jf. Dokument 8:173 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kjerstin Wøyen Funderud på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 3 og 4, fra Hege Bae Nyholt på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem lovforslag innen juni 2026 om maksimal reisevei til skolen for elever i grunnskolen og videregående skole.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere nasjonal rapportering av elevers reisetid til og fra skolen for å kunne følge utviklingen i skolestruktur og reisevei.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.06)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at barns beste blir vurdert i saker knyttet til skolestruktur i kommuner og fylker.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.22)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer særtilskudd til den enkelte videregående skole eller skolested, etter modell fra grunnskoletilskuddet, som en del av rammeoverføringen til fylkeskommunen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 84 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.37)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:173 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Ingrid Fiskaa, Birgit Oline Kjerstad og Kathy Lie om maksimalgrense for reisevei til skolen – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.04)

V o t e r i n g i s a k n r. 26, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati om nivådeling i skolen (Innst. 356 S (2024–2025), jf. Dokument 8:199 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Kari-Anne Jønnes satt frem to forslag på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer som sikrer alle elever rett til tilpasset opplæring gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen.»

Det votes alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:199 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati om nivådeling i skolen – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 67 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.49)

V o t e r i n g i s a k n r. 27, debattert 26. mai 2025

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringslova, privatskolelova og barnehageloven (individregistre over barn i barnehager og

grunnskoleopplæring, overtredelsesgebyr m.m.) (Innst. 374 L (2024–2025), jf. Prop. 131 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Elise Waagen på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 2, fra Ola Elvestuen på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 3, fra Himanshu Gulati på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 4 og 5, fra Ola Elvestuen på vegne av Venstre

Det votes over forslagene nr. 4 og 5, fra Venstre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en kost-nytteanalyse ved etablering av et individregister over barn i barnehage og grunnskole.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre jevnlig evalueringer av kost-nytte-verdi av et eventuelt individregister over barn i barnehage og grunnskole og måle effekten registeret har for tilgang på data for kvalitetsutvikling i skole og barnehage.»

Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere maksimumsstørrelsen på overtredelsesgebyret etter privatskolelova til 1 G.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 88 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ved en eventuell etablering av et individregister over barn i barnehage og grunnskole i utformingen gjøre en vurdering av personvernkonsekvensene for barn.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 71 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.02)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Privatskolelova § 2-4 andre ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Skolen har ikke klagerett på enkeltvedtak om pålagt skolebyte etter opplæringslova § 13-2.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 58 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.19)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i opplæringslova, privatskolelova og barnehageloven (individregistre over barn i barnehager og grunnskoleopplæring, overtredelsesgebyr m.m.)

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot gjøres følgende endringer:

§ 3-6 andre ledd fjerde punktum skal lyde:

Berekninga av midlar til *individuell tilrettelegging* skal vere relatert til talet elevar med *individuell tilrettelegging*.

§ 3-6 nytt femte ledd skal lyde:

Den pedagogisk-psykologiske tenesta i vertskommunen skal hjelpe skolen med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagt som mogleg.

§ 3-7 tredje ledd skal lyde:

Heimkommunen eller heimfylket til elevane gjer vedtak om skyss, og dekkjer utgifter etter reglane i opplæringslova § 28-7. Departementet er klageinstans ved klage over kommunale og fylkeskommunale vedtak om skyss.

§ 6A-7 første ledd bokstav v skal lyde:
v. § 7-2 c om lovbrotsgebyr

Nåværende § 6A-7 første ledd bokstav v og w blir w og ny x.

§ 7-2 c skal lyde:

§ 7-2 c *Lovbrotsgebyr*

Departementet kan ileggje skolar godkjende etter denne lova lovbrotsgebyr dersom skolen eller nokon som opptrer på vegner av skolen, forsettleg eller aktlaust bryt føresegner gitt i denne lova eller føresetnadene for godkjenninga.

Ved vurderinga av ilegging og utmåling av lovbrotsgebyr kan det også leggjast vekt på om det er oppdaga forhold i strid med andre lover og forskrifter, dersom forholdet svekkjer tilliten til skolen.

Departementet kan gi forskrift om lovbrotsgebyr, og departementet kan i forskrift fastsetje at skolar godkjende etter denne lova kan ileggjast lovbrotsgebyr dersom skolen eller nokon som opptrer på vegner av skolen, forsettleg eller aktlaust bryt føresegner i forskrifter som er fastsette med heimel i lova.

Nåværende § 7-2 c blir ny § 7-2 d.

Ny § 7-2 d første punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for *opplæringsverksemda* og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å *evaluere, utvikle og forbetre* verksemda etter denne lova.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager gjøres følgende endringer:

§ 48 skal lyde:

§ 48 *Plikt til å gi opplysninger om tjenstedata*

Barnehager skal rapportere *tjenstedata* til Utdanningsdirektoratet som er nødvendige for å *evaluere, utvikle og forbedre* barnehagesektoren. *Private barnehager* skal i tillegg rapportere slike *tjenstedata* til kommunen. Tjenstedataene skal ikke inneholde direkte identifiserbare personopplysninger. Departementet kan gi forskrift om rapportering av *tjenstedata* og om Utdanningsdirektoratets behandling av disse.

Ny § 48 a skal lyde:

§ 48 a *Register over barn i barnehager*

Departementet kan etablere et register med opplysninger om barn i barnehager på individnivå for bruk i statistikk og forskning om barnehagesektoren. Registeret kan inneholde personopplysninger tilknyttet fødsels-

nummer eller andre personentydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysninger som grunnlag for statistikk og forskning for å frambringe kunnskap om effekter av tiltak og om utviklingen i sektoren.

Registeret kan bare behandle de personopplysningene som er nødvendige å behandle for registerets formål. Personopplysningene i registeret kan ikke benyttes til formål som er uforenlige med formålet nevnt i andre ledd. Personopplysningene kan ikke brukes som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle beslutninger eller tiltak rettet mot de registrerte.

Personopplysninger fra registeret kan ikke utleveres til andre enn Statistisk sentralbyrå.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om plikt for kommuner til, uten hinder av taushetsplikt, å innrapportere de opplysningene som er nødvendige for å oppnå formålet med registeret. Departementet kan videre gi forskrift om behandlingen av personopplysninger, blant annet om behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles og om hvem, og om tilgang til, viderebehandling og utlevering av personopplysninger.

III

I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 25-4 første punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for opplæringa og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å *evaluere, utvikle og forbetre* verksemda etter denne lova.

Ny § 25-5 skal lyde:

§ 25-5 *Register over barn i grunnskoleopplæring*

Departementet kan etablere eit register med opplysningar om barn i grunnskoleopplæringa på individnivå for bruk i statistikk og forskning om grunnopplæringa. Registeret kan innehalde personopplysningar knytte til fødselsnummer eller andre personeintydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysningar som grunnlag for statistikk og forskning for å få fram kunnskap om effektar av tiltak og om utviklinga i sektoren.

Registeret kan berre behandle dei personopplysningane som er nødvendige å behandle for formålet med registeret. Personopplysningane i registeret kan ikkje brukast til formål som er uforeinlege med formål nemnde i andre ledd. Personopplysningane kan ikkje

brukast som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle avgjerder eller tiltak retta mot dei registrerte.

Personopplysningar frå registeret kan ikkje utleverast til andre enn Statistisk sentralbyrå.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om plikt for kommunar til, utan hinder av teieplikt, å innrapportere dei opplysningane som er nødvendige for å oppnå formålet med registeret. Departementet kan vidare gi forskrift om behandlinga av personopplysningar, mellom anna om behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

IV

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres først over A, I Ny § 48 a og III Ny § 25-5.

Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 55 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.58)

Presidenten: Det voteres over resten av A.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget dersom individregistre over barn i barnehager og grunnskole skal utvides ut over kategoriene som er redegjort for i Prop. 131 L (2024–2025).

Presidenten: Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.43)

Presidenten: Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–11 samt 27 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i naturskadeforsikringslova m.m. (ansvarsgrense og tilsyn med Norsk naturskadepool) (Innst. 323 L (2024–2025), jf. Prop. 53 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingvild Wettrhus Thorsvik på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 2–4, fra Else Marie Rødby på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 5, fra Ingvild Wettrhus Thorsvik på vegne av Venstre

Det voteres over forslag nr. 5, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for og konsekvensene av å øke ansvarsgrensen for det samlede ansvaret forsikringsselskapene har ved en enkelt naturkatastrofe.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 96 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.23)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Naturforsikringsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Premie

Naturskadepremien beregnes ut fra en premierate, som fastsettes av Norsk naturskadepool, og brannforsikringssummen for den forsikrede tingen. Premieraten skal være den samme for alle forsikringstakere. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelsen av premieraten og om innkreving av premien.

Nåværende § 6 blir ny § 7.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om lovfesting av prinsippet om at premieraten for naturskadeforsikring skal være den samme for alle forsikringstakere.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 79 mot 23 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.38)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre naturskadeforsikringsforskriften slik at også avkastning av naturskadekapitalen regnes som naturskadekapital.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.54)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen begrense økningen i ansvarsbeløpet i naturskadeforsikringsloven inntil nærmere regler er utredet grundig.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 63 mot 38 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.10)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i naturskadeforsikringslova m.m. (ansvarsgrense og tilsyn med Norsk naturskadepool)

I

I lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring blir det gjort følgende endringer:

§ 3 andre ledd skal lyde:

Forsikringsselskapenes samlede ansvar ved en enkelt naturkatastrofe begrenses *etter nærmere regler* som fastsettes av Kongen i forskrift.

§ 4 nytt femte ledd skal lyde:

Finanstilsynet fører tilsyn med Norsk naturskadepool etter reglene i finanstilsynsloven.

Noverande femte ledd blir nytt sjettede ledd.

II

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse blir det gjort følgende endringer:

§ 5-1 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Videre kan *en jurist* være prosessfullmektig under *tvangsfullbyrdelse*.

§ 6-2 andre punktum skal lyde:

Videre kan *en jurist* være prosessfullmektig under *tvangsfullbyrdelse*.

III

Lova gjeld fra den tida Kongen fastset. Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde) (Innst. 343 L (2024–2025), jf. Prop. 68 L (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i rekonstruksjonslova (forlenging av tida lova skal gjelde)

I

I midlertidig lov 7. mai 2020 nr. 38 om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 skal § 64 andre ledd første punktum lyde:

Loven oppheves 1. juli 2026.

II

Lova trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Andreas Sjalg Unneland om å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonsdokumenter (Innst. 372 S (2024–2025), jf. Dokument 8:101 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Torgeir Knag Fylkesnes satt frem to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i passloven som gjør det mulig å velge enten mann, kvinne eller X som kjønnskategori.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer for innføring av en tredje kjønnskategori i Folkeregisteret og sørge for at det gjennomføres tilhørende endringer i relevante forskrifter.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.24)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:101 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Andreas Sjalg Unneland om å innføre en tredje kjønnskategori i pass og identifikasjonsdokumenter – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 80 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.51)

Votering i sak nr. 4, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Mahmoud Farahmand, Aleksander Stokkebø og Ingunn Foss om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om bekjempelse av økonomisk kriminalitet (Innst. 364 S (2024–2025), jf. Dokument 8:129 S (2024–2025) og Dokument 8:140 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem 19 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 5–11, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 12, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 13, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 14–16, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 17, fra Ingvild Wettrhus Thorsvik på vegne av Venstre
- forslag nr. 18, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Rødt
- forslag nr. 19, fra Helge André Njåstad på vegne av Fremskrittspartiet

Forslag nr. 19 ble innlevert etter fristen, og presidenten vil i medhold av forretningsordenen § 40 første ledd ikke ta forslaget til votering.

Det voterer over forslag nr. 18, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå straffelovens kapittel 30 med sikte på å øke strafferammen for økonomisk kriminalitet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 89 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 17, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en utredning av hjemmelsgrunnlagene for aktørene i a-krimsentersamarbeidet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 84 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.23)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 14–16, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre økt bruk av identitetsverifisering ved biometri ved bruk av offentlige informasjonsregistre.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av et offentlig tilgjengelig register over personer som er domfelt for gjentatte bedragerier.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at anmeldelser fra bostyrere i konkursbo inntas som et eget tema i arbeidet med flerårige planer for politiet.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 90 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at en gjennomgang av særorganstrukturen i politiet inntas som et eget tema i arbeidet med flerårige planer for politiet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 fremme forslag om at alle politidistrikt skal etablere et eget inndragningsteam.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 62 mot 40 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.12)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 6, 7 og 11, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan politiet kan sikres muligheten til å drive kommunikasjonskontroll i saker om alvorlig økonomisk kriminalitet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et selvstendig straffebud om bruk av stråpersoner, herunder vurdere om medvirkning til økonomisk kriminalitet gjennom å opptre som stråperson, er godt nok rammet inn av dagens regelverk.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig straffeskjerpelse for misbruk av offentlige økonomiske ordninger for arbeidstakere og næringsdrivende.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 61 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.29)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5 og 8–10, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan offentlige etater kan samordne og utnytte sine ressurser bedre i arbeidet mot økonomisk kriminalitet. Aktuelle etater kan være Skatteetaten, Arbeidstilsynet og Brønnøysundregistrene.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om straffesammene for identitetsmisbruk bør skjerpes.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere og iverksette flere tiltak for å gi tydelige reaksjoner mot profesjonelle tilretteleggere for økonomisk kriminalitet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en utredning av hjemmelsgrunnlagene for aktørene i a-krimsentersamarbeidet og fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre et mest mulig felles hjemmelsgrunnlag og et felles register for informasjonsbehandling i saker som behandles av a-krimsentrene.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 55 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.05)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak som kan forbedre registerkvaliteten, herunder om det i større grad skal gjennomføres kontroll av opplysninger som blir endret, og om registerenhetene skal kunne avvise offentliggjorte opplysninger når det er berettiget mistanke om feil.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket og sikre at eiendomsmeglere har tilgang til informasjon fra Folkeregisteret for å forebygge økonomisk kriminalitet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag og utarbeide forskrifter som gjør det mulig for politiet, Skatteetaten, registerenhetene, finansinstitusjoner, teleoperatører og Nav å dele informasjon ved berettiget mistanke om økonomisk kriminalitet, hvor hensynet til personvern også ivaretas.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå politiutdanningen og vurdere hvordan etterforskningskompetansen innen økonomisk kriminalitet kan styrkes og spesialiseres.»

Arbeiderpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble vedtatt med 83 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.27)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

I

Dokument 8:129 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Mahmoud Farahmand, Aleksander Stokkebø og Ingunn Foss om å forsterke arbeidet mot økonomisk kriminalitet – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 54 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.45)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:140 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om bekjempelse av økonomisk kriminalitet – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 58 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.02)

Votering i sak nr. 5, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Ingunn Foss og Sandra Bruflot om å styrke ofrenes stilting og øke bruken av omvendt voldsalarm (Innst. 363 S (2024–2025), jf. Dokument 8:130 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Ingunn Foss satt frem tre forslag på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Det votes over forslag nr. 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig og senest innen 1. oktober 2025 komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som sikrer plikt til å varsle etterlatte og ofre ved løslatelse og permisjoner av domfelte i saker om voldskriminalitet i nære relasjoner.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 61 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.31)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for å senke terskelen for å ta i bruk evigvarende kontaktforbud, herunder vurdere om det som hovedregel skal ilegges evigvarende kontaktforbud der personer er dømt for mishandling i nære relasjoner.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 63 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.47)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket knyttet til bruk av omvendt voldsalarm, med sikte på at omvendt voldsalarm skal være hovedregelen.»

Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Voteringsstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet og 51 representanter hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.10)

Presidenten: Det foreligger stemmelikhet. Det kan se ut til at noen stemmer ikke er blitt registrert. Vi tar voteringen på nytt, i tilfelle noen ikke fikk stemt.

Voteringsstavlene viste at 51 representanter hadde stemt for forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet og 51 representanter hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.40)

Presidenten: Det er fortsatt stemmelikhet, og det vil si at voteringen over dette forslaget må utsettes til møtet den 2. juni.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:130 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mari Holm Lønseth, Ingunn Foss og Sandra Bruflot om å styrke ofrenes stilting og øke bruken av omvendt voldsalarm – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 53 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.31.37)

Votering i sak nr. 6, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Årsrapport for 2024 fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag (Innst. 378 S (2024–2025), jf. Dokument 14 (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 14 (2024–2025) – Årsrapport for 2024 fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om å tøyte tek-oligarkene (Innst. 371 S (2024–2025), jf. Dokument 8:102 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 2–4, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 2–4, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvikle en konsesjonsordning for innsamling, bruk og lagring av både offentlige data og persondata for kommersielle aktører. En slik konsesjonsordning må fastsette krav til hvilke data som kan brukes, til hvilke typer formål, hvor og hvordan de lagres, og om og hvordan de kan deles med ulike tredjeparter.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å innføre en digitalskatt etter modell fra Canada.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest innen 1. juli 2026 få på plass en nasjonal skytjeneste for lagring

av data, og som et offentlig arbeidsverktøy etter modell av Tysklands Bundescloud.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot reklame som er basert på masseovervåking, sporing og profilering av enkeltpersoner, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026, med sikte på innføring innen 1. januar 2026.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 82 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:102 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om å tøyte tek-oligarkene – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.03)

Votering i sak nr. 8, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet (Innst. 368 S (2024–2025), jf. Dokument 8:114 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem 19 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–7, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 8, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre og Venstre
- forslagene nr. 9–19, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslagene nr. 9–19, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring i straffeloven som sidestiller arrangerte ekteskap med tvangsekteskap.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeloven § 196 fjerde ledd, slik at bestemmelsen ikke bare omfatter barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet, men også omfatter tanter, onkler, besteforeldre, søsken og andre familiemedlemmer.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en integreringskontrakt for ikke-vestlige innvandrere. En slik kontrakt skal inneholde tydelige krav om at man aksepterer norske lover, regler og verdier, for eksempel knyttet til likestilling, barneoppdragelse, demokrati, rettsstatens prinsipper, ytringsfrihet og religionsfrihet, og at flyktningen deltar i språkopplæring og kommer seg ut i arbeid. Ved brudd på integreringskontrakten skal dette føre til reaksjoner, som f.eks. tap av oppholdstillatelse, økonomiske sanksjoner mv.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det opprettes minoritetsrådgeving også for barnhager og barneskoler.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med midlertidig oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal oppholdstillatelsen til foreldrene kunne trekkes tilbake.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med permanent oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal opptjeningstiden for å oppnå statsborgerskap kunne nullstilles.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at foreldre som sender barn på lengre utenlandsopphold som hemmer integreringen, skal kunne fratas barnetrygden, og at ytelser skal tilbakebetales fra den dagen barna forlot Norge.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer som medvirker til grov negativ sosial kontroll, som f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har midlertidig oppholdstillatelse, som fast hovedregel skal miste oppholdstillatelsen.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller der barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med at barnevernet ikke bidrar til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles følgende krav ved familiegjennforening av ektefelle: Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 90 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.57)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en opptrapping av antall mangfoldsrådgivere.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.16)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, 5 og 6, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for og eventuelt fremme forslag som sikrer at politiet har nødvendige midler og lovhjemler til å prioritere og håndtere saker om negativ sosial kontroll og æreskriminalitet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge etter skoletid, slik at disse ikke motvirker god integrering.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at foreldre som sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal kunne straffeforfølges og fratas omsorgsretten for egne barn.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan retten til familiegjennforening eventuelt kan og bør begrenses i de tilfeller der den utenlandske personen man søker om familiegjennforening for, kan knyttes til grov kriminell virksomhet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om at æreskriminalitet skal regnes som straffeskjerpene, eventuelt innebære en høyere strafferamme eller egne tiltak slik som tap av oppholdstillatelse eller statsborgerskap.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 66 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.32)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for tydelige retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp elever som er fraværende fra skolen uten gyldig grunn, og hvor det er mistanke om at foreldrene har tatt med barnet til hjemlandet for plassering på skole eller utsetter barnet for andre typer av negativ sosial kontroll.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 66 mot 35 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at taushetsplikt i barnevernet og andre offentlige virksomheter ikke er til hinder for å avverge at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende:

v e d t a k :

Dokument 8:114 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 67 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.35.33)

Votering i sak nr. 9, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for fornybar energiproduksjon til havs) (Innst. 389 L (2024–2025), jf. Prop. 75 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Stian Bakken satt frem et forslag på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige lovendringer som sikrer at arbeidsmiljøloven også skal gjelde for offshorearbeidere på flerbruksfartøy.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 70 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for fornybar energiproduksjon til havs)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 1-3 lyde:

§ 1-3 Virksomhet til havs

(1) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med undersøkelse etter og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn, i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den norske del av kontinentalsokkelen.

(2) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med fornybar energiproduksjon og omforming og overføring av elektrisk energi til havs.

(3) Loven gjelder for virksomhet som nevnt i første og annet ledd i området utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom dette følger av særskilt avtale med fremmed stat eller av folkeretten for øvrig.

(4) Departementet kan gi forskrift om at virksomhet som nevnt i første til tredje ledd skal unntas helt eller delvis fra loven. Departementet kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomhet som nevnt i første ledd i områder utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom det foretas undersøkelser eller utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn fra en innretning registrert i norsk skipsregister, eller det gjennomføres bemannede undervannsoperasjoner fra en innretning eller et fartøy registrert i norsk skipsregister. Departementet kan også gi forskrift om at loven skal gjelde ved forflytning av innretning eller fartøy som nevnt.

(5) I forskrift etter denne paragrafen kan det også fastsettes særregler.

II

Loven gjelder fra 1. januar 2026.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Voting i sak nr. 10, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (innleie av avløser i jordbruket) (Innst. 359 L (2024–2025), jf. Prop. 85 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Anna Molberg satt frem et forslag på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til nødvendige endringer for å reversere innstramningene som trådte i kraft 1. april 2023 vedrørende innleie av arbeidskraft.»

Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 61 mot 41 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.56)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i arbeidsmiljøloven
(innleie av avløser i jordbruket)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 1-4 andre ledd oppheves.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir andre og tredje ledd.

Ny § 14-13 a skal lyde:

§ 14-13 a *Innleie av avløser fra avløserlag*

Departementet kan gi forskrift om at reglene om innleie fra bemanningsforetak ikke skal gjelde når jordbruksforetak leier inn avløser fra avløserlag, og om særregler ved slik innleie.

§ 18-6 første ledd første punktum skal lyde:

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendig for gjennomføringen av bestemmelsene i og i medhold av § 1-7, kapittel 2, § 2 A-6, kapittel 3 til kapittel 11, samt § 14-1 b andre ledd, §§ 14-5 til 14-8, § 14-12 første, andre, femte og sjette ledd, § 14-12 a første ledd, § 14-12 b første ledd, § 14-13 a, § 14-14

a, § 14-15 andre og sjette ledd og §§ 15-2, 15-15, § 18-4, 18-5 og 18-8.

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Voting i sak nr. 11, debattert 27. mai 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven mv. (Arbeidstilsynets virkemidler) (Innst. 334 L (2024–2025), jf. Prop. 80 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt frem 14 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Aleksander Stokkebø på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Stian Bakken på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 3, fra Aleksander Stokkebø på vegne av Høyre
- forslagene nr. 4–11, fra Per Vidar Kjølmoen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 12–14, fra Aleksander Stokkebø på vegne av Høyre

Det voteres over forslag nr. 14, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har tydelige hjemler for fullverdig deltakelse i både kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved akrimsentrene, og komme tilbake til Stortinget senest innen revidert nasjonalbudsjett for 2026.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble vedtatt med 61 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 13, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Arbeidstilsynet har hjemler for å kunne offentliggjøre grove og gjentatte brudd der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2026.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble vedtatt med 57 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.21)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et prikkssystem hos Arbeidstilsynet, hvor sanksjonene blir hardere etter gjentatte brudd, slik at gjengangerne sanksjoneres strengere, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2026.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble vedtatt med 58 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.42)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 11, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen bedre kunnskapsgrunnlaget og øke forskningen om sosial dumping og arbeidslivskriminalitet for å sikre at innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet virker etter intensjonen og at virkemidler og tiltak har den ønskede effekten, og deretter komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble vedtatt med 71 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fortsette sitt arbeid i forbindelse med regjeringens eksisterende handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Herunder handlingsplanens tiltak om; publisering av Arbeidstilsynets stansingsvedtak, styrket informasjon til utenlandske arbeidstakere, utvikling av ordninger for deling av seriøsitetinformasjon, utvikling av løsninger for deling av seriøsitetinformasjon gjennom digitale lommebøker, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 66 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.19)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 9, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å vurdere om det er hensiktsmessig å etablere en digital oversikt over arbeidskontrakter, og viser i den forbindelse til statsrådets svar til komiteen i Innst. 376 S (2023-2024) samt Arbeidstilsynets utredning om dette, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 58 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.38)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke samarbeidet med selvstendige organisasjoner, som for eksempel Fair Play Bygg Norge, som jobber for et trygt og seriøst arbeidsliv, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble vedtatt med 85 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fortsatt sikre at HMS-kort ikke misbrukes som, eller misforstås som identitetskort i tradisjonell forstand og samtidig støtte opp om Arbeidstilsynets arbeid med å utvikle og effektivisere HMS-kortordningen innenfor gjeldende formål og innretning, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 57 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak, herunder eventuelle nødvendige regelverksendringer, for å sikre at politiet deltar i både kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved a-krimsentrene gjennom gode og effektive ansvars- og oppgavedelinger med de øvrige akrim-etatene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble vedtatt med 66 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.37)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt det i andre land er tilsynsmyndigheter som har bortvisningshjemmel og om det vil være hensiktsmessig å gi Arbeidstilsynet slik hjemmel, uten at de samtidig har myndighet til å bruke makt om de aktuelle ikke ønsker å la seg bortvise, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 58 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen evaluere lovendringene om når en arbeidskontrakt skal foreligge, fra en måned til syv dager, jf. Prop. 130 L (2022–2023) og Innst. 60 L (2022–2023). Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2024 og det er naturlig at en slik endring får virke en tid før det evalueres. Stortinget ber på denne bakgrunn regjeringen om å evaluere disse reglene etter at de har fått virke en tid og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 58 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.13)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre koordinering av tilsynene etatene fører hver for seg, slik at man i større grad rammer de useriøse aktørene, uten å bli en byrde for seriøse aktører, herunder evaluere og forbedre Tilda, og komme tilbake til Stortinget senest innen statsbudsjettet for 2026.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 73 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at Arbeidstilsynet får samme tilgang til opplysninger som Skatteetaten og Nav.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 70 mot 32 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.48)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en egen akrimlov, med hjemler for informasjonsdeling og gjennomføring av felles stedlige kontroller, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av statsbudsjettet for 2026.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 59 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i arbeidsmiljøloven mv. (Arbeidstilsynets virkemidler)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 18-4 første ledd nytt femte punktum skal lyde:

Dersom Arbeidstilsynet ikke gis adgang til sted som nevnt i første punktum, kan Arbeidstilsynet selv iverksette nødvendige tiltak for å skaffe seg adgang.

§ 18-5 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) Opplysninger som nevnt i første ledd kan, når særlige forhold gjør det nødvendig, også kreves utlevert fra en annen virksomhet enn den et tilsyn er rettet mot. Arbeidstilsynet kan bare kreve opplysninger fra en slik annen virksomhet når det anses forholdsmessig. I forholdsmessighetsvurderingen skal det blant annet legges vekt på:

- om det er mistanke om lovbrudd, og hvor alvorlige lovbruddene er,
- hvor sensitive de etterspurte opplysningene er, og
- arbeidsbyrden for virksomheten som skal utlevere opplysningene.

(4) Arbeidstilsynets rett til å kreve opplysninger etter tredje ledd omfatter ikke særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9. Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder ikke for pålegg om opplysninger etter tredje ledd.

§ 18-6 første ledd første punktum skal lyde:

(1) Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendig for gjennomføringen av bestemmelsene i og i medhold av § 1-7, kapittel 2, § 2 A-6, kapittel 3 til kapittel 11, samt § 14-1 b andre ledd, §§ 14-5 til 14-8, § 14-12 første, andre, femte og sjette ledd, § 14-12 a første ledd, § 14-12 b første ledd, § 14-13 a, § 14-14 a, § 14-15 andre og sjette ledd og §§ 15-2, 15-15, 18-4, 18-5 og 18-8.

§ 18-10 første ledd første punktum skal lyde:

(1) Arbeidstilsynet kan ilegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom noen som har handlet på vegne av virksomheten *uaktsomt eller forsettlig* har overtrådt bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd.

§ 18-10 tredje ledd nytt femte til sjuende punktum skal lyde:

Overtredelsesgebyr kan ilegges på stedet ved klart konstaterbare overtredelser. Andre ledd gjelder ikke ved slik ileggelse av overtredelsesgebyr. Forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

§ 18-10 fjerde ledd første punktum skal lyde:

(4) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes *fem* år etter at overtredelsen er opphørt.

Ny § 18-10 a skal lyde:

§ 18-10 a *Overtredelsesgebyr til fysiske personer*

(1) Arbeidstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, hvis vedkommende forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd. Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, og kan utgjøre inntil 25 ganger grunnbeløpet i folketrygden.

(2) Ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr etter første ledd, og ved utmålingen, skal Arbeidstilsynet blant annet legge vekt på:

- overtredelsens omfang og virkninger,
- fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved lovbruddet,
- overtrederens skyld og økonomiske evne, og
- om det er rimelig grunn til å tro at overtrederen har innrettet, eller vil forsøke å innrette, virksomheten på en slik måte at et overtredelsesgebyr mot virksomheten ikke vil ha tilstrekkelig effekt.

(3) Ved ileggelse av overtredelsesgebyr etter første ledd gjelder § 18-10 tredje og fjerde ledd tilsvarende.

Ny § 18-12 skal lyde:

§ 18-12 *Politiets bistandsplikt*

Når det er nødvendig, kan Arbeidstilsynet kreve at politiet bistår ved gjennomføring av tilsyn og fullbyrdel-

se av vedtak gitt i medhold av kapittel 18. Politiet kan anvende makt i den utstrekning det er nødvendig og for-svarlig.

Ny § 18-13 skal lyde:

§ 18-13 *Bevissikring*

(1) Arbeidstilsynet kan foreta bevissikring når det er sannsynlig at det foreligger overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd, og bevissikring er nød-vendig og ikke uforholdsmessig inngripende.

(2) Når vilkårene i første ledd er oppfylt, kan Ar-beidstilsynet, etter beslutning fra tingretten, kreve:

- a. å få adgang til lokaler, eiendommer, transportmid-ler og andre oppbevaringssteder hvor det kan finnes bevis for overtredelse,
- b. å få adgang til bolig dersom det er sannsynlig at bevis oppbevares der,
- c. å ta med ting, herunder kopi av dokumenter og annen informasjon og elektronisk lagret informa-sjon, som kan ha betydning som bevis for nærmere undersøkelse, og
- d. å forsegle arbeidssteder, forretningspapirer eller elektroniske lagringsmedier så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig.

Originale dokumenter kan tas med etter første punktum bokstav c når originalen i seg selv antas å ha særskilt bevisverdi, bevisverdien vil reduseres ved kopi-ering, eller dokumentet antas å være et særlig sentralt bevis for lovovertrudelse. Tas originaldokumenter med etter denne bestemmelsen, skal de kontrollerte få kopi av dokumentene, så fremt det kan skje uten skade eller fare for kontrollen.

(3) Begjæring om adgang til bevissikring fremsettes av Arbeidstilsynet for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje.

(4) Retten treffer avgjørelse ved beslutning for bevis-sikring settes i verk. Rettens beslutning skal angi hvor be-vissikring skal gjennomføres, og hvilken type overtredel-se som antas å foreligge. Dersom det er fare for bevisfor-spillelse, kan beslutningen treffes uten at den som avgjø-relsen rammer, gis adgang til å uttale seg. En anke over be-slutning om bevissikring gir ikke utsatt iverksettelse.

(5) Straffeprosessloven § 200, § 201 første ledd, § 204, § 205 tredje ledd og §§ 207, 208, 209, 213, kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 andre og tredje ledd gjel-der tilsvarende.

(6) Arbeidstilsynet kan be om bistand fra politiet til å iverksette en beslutning om bevissikring etter § 18-12. Ved bevissikring i bolig skal Arbeidstilsynet alltid ha bi-stand fra politiet.

(7) Dersom det ikke er tid til å avvente rettens be-slutning, kan Arbeidstilsynet kreve at politiet avstenger

områder der bevisene kan være, inntil rettens beslut-ning foreligger.

(8) Departementet kan gi forskrift om gjennomfø-ring av bevissikring.

II

I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavta-ler m.v. gjøres følgende endringer:

§ 11 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Arbeidsmiljøloven § 18-4, § 18-5, § 18-6 første, and-re, sjette, syvende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven *her*.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Opplysninger som er nødvendige for utøvelse av tilsy-net, skal uten hinder av taushetsplikt også fremlegges når Statens vegvesen krever det, ved kontroll rettet mot virk-somhet som driver transport på vei. Statens vegvesen kan uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger inn-hentet på grunnlag av første punktum til Arbeidstilsynet til bruk i Arbeidstilsynets tilsyn etter denne paragrafen.

III

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 27 første ledd tredje og fjerde punktum oppheves.

§ 27 andre ledd andre punktum skal lyde:

Arbeidsmiljøloven § 18-4, § 18-5, § 18-6 første, an-net, sjette, sjuende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven *her*.

IV

I lov 17. juni 2016 nr. 73 om offentlige anskaffelser gjø-res følgende endringer:

§ 6 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Arbeidsmiljøloven § 18-4, § 18-5, § 18-6 første, annet, sjette, sjuende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse.

V

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen utrede krav om skriftlig arbeidskontrakt fra første arbeidsdag, og som minimum innføre krav om at lønnsopplysninger og de mest sentrale arbeidsvilkårene skal være gitt skriftlig fra dag én, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2025.

II

Stortinget ber regjeringen utrede en digital løsning for arbeidskontrakter for å sikre enklere kontroll av arbeidstakernes rettigheter og at lønnskrav blir ivarettatt, og komme tilbake til Stortinget innen statsbudsjettet for 2026.

III

Stortinget ber regjeringen gi Arbeidstilsynet mulighet til å bortvise arbeidstakere fra byggeplass der de ikke besitter pliktig HMS-kort og ikke er registrert i Aa-registret (Navs arbeidsgiver- og arbeidstakerregister), og komme tilbake til Stortinget innen statsbudsjettet for 2026.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede et prikkssystem hos Arbeidstilsynet, hvor sanksjonene blir hardere etter gjentatte brudd, slik at gjengangerne sanksjoneres strengere, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av statsbudsjettet for 2026.

V

Stortinget ber regjeringen sikre at Arbeidstilsynet har hjemler for å kunne offentliggjøre grove og gjentatte brudd der pålegg eller stansingsvedtak fra Arbeidstilsynet ikke etterleves innen fastsatte frister, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av statsbudsjettet for 2026.

VI

Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har tydelige hjemler for fullverdig deltakelse i både kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved a-krimsentrene, og komme tilbake til Stortinget senest innen statsbudsjettet for 2026.

VII

Stortinget ber regjeringen gjennomgå og forbedre informasjonen som gis til utenlandske arbeidstakere i forbindelse med registrering for arbeid i Norge, herunder ved utdeling av d-nummer, og sikre at Arbeidstilsynet og andre offentlige aktører møter utenlandske arbeidstakere med forbedret informasjonsmaterieil innen 1. januar 2026.

VIII

Stortinget ber regjeringen innføre et prikkssystem, et rullebladregister eller en tilsvarende ordning for juridiske og fysiske personer som har blitt dømt for arbeidslivskriminalitet, der gjentatte grove brudd medfører karantene eller tap av rettighet til å eie og drive en bedrift.

IX

Stortinget ber regjeringen etablere en innsynsportal for seriositet som samler informasjon fra etablerte registre, slik at bedrifter og privatpersoner enkelt kan sjekke om bedrifter innfrir kriterier for seriositet, og komme tilbake til Stortinget senest innen fremleggelsen av statsbudsjettet for 2026.

X

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med HMS-kort til flere utsatte bransjer og forsterke kortene med biometriske data og formelle kvalifikasjoner, og deretter utvide kortenes gyldighetstid, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

XI

Stortinget ber regjeringen inkludere flere sanntidsopplysninger i HMS-kortet, herunder lage en kobling til a-ordningen (lønn og skattetrekk), OTP-innbetalinger og ytelsesutbetalinger fra Nav, samt sørge for at sannsynlige brudd på reglene automatisk rapporteres til den aktuelle tilsynsmyndigheten, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

XII

Stortinget ber regjeringen utrede krav om fysisk ID-sjekk eller bruk av BankID ved utstedelse av HMS-kort og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

XIII

Stortinget ber regjeringen utrede å gi Arbeidstilsynet hjemmel til å håndheve lønnstyveri.

XIV

Stortinget ber regjeringen øke bevilgningen til Fair Play Bygg Norge.

XV

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til målrettede tiltak for arbeidstakere som blir grovt utnyttet i arbeidslivet.

Presidenten: Det votes over B, XIV.

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 54 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.47)

Presidenten: Det votes over B, II.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 56 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.05)

Presidenten: Det votes over B, IV.

Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 61 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.22)

Presidenten: Det votes over B, XI.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 63 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.44)

Presidenten: Det votes over B, I, III, X og XII.

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 64 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.02)

Presidenten: Det votes over B, V–IX.

Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 73 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.19)

Presidenten: Det votes over B, XV.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 90 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.36)

Presidenten: Det votes over B, XIII.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 27 [15:44:50]

Referat

1. (523) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i arbeidsmiljøloven, lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. og lov om Statens pensjonskasse (avvikling av bedriftsinterne aldersgrenser og økning av den alminnelige aldersgrensen i staten) (Lovvedtak 53 (2024–2025))
 2. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren (DORA-loven) (Lovvedtak 54 (2024–2025))
 3. lov om endringer i hvitvaskingsloven (gjennomføring av forordning (EU) 2023/1113) (Lovvedtak 55 (2024–2025))
 4. lov om kryptoeiendeler (kryptoeiendelsloven) (Lovvedtak 56 (2024–2025))
 5. lov om bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon (Lovvedtak 50 (2024–2025))– er sanksjonert under 27. mai 2025
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (524) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Kristine Linnestad, Ingunn Foss, Mudassar Kapur, Tone Wilhelmsen Trøen og Erlend

Svardal Bøe om ny boligsosial strategi (Dokument 8:279 S (2024–2025))

Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

3. (525) Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025) (Prop. 149 S (2024–2025))

Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens kart.

Sak nr. 16 fortsetter [15:45:10]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten (Innst. 375 L (2024–2025), jf. Prop. 49 L (2024–2025))

Presidenten [15:45:09]: Det blir replikkordskifte – Turid Kristensen.

Turid Kristensen (H) [15:45:29]: Regjeringen skriver i proposisjonen at eventuelle andre behandlingsformål enn dem som er listet opp i dette lovforslaget, f.eks. knyttet til økonomiske misligheter, vil vurderes i forbindelse med kartleggingen av behovet for behandling av personopplysninger i frivillig sektor som helhet. Regjeringen peker altså på at man skal komme tilbake med både en kartlegging og vurdering av behovene i frivillig sektor og ytterligere formål for Norges idrettsforbund. En samlet komité ber regjeringen nettopp om å komme tilbake når det gjelder resten av frivillig sektor, men Høyres forslag om også å få vurdert ytterligere formål og eventuelt flere persongrupper har ikke fått flertall. Kan statsråden likevel bekrefte at regjeringen uansett vil følge opp det man skriver i proposisjonen at man skal gjøre, eller vil dette nå bortfalle ettersom Stortinget ikke har stilt seg bak det?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [15:46:30]: Det er viktig for meg å understreke overfor Stortinget hvorfor vi har valgt å avgrense lovforslaget til formål som er særlig relevant for trygghet for barn og unge. Det er det som er lovens kjerne, og derfor har vi fokusert på det. Vi vet at det har vært et ønske lenge å også kunne innhente opplysninger om økonomisk mislighold og utroskap, men vi har valgt å gå videre med denne delen først, fordi det har hastet med å få på plass en lov.

Så mener vi at idretten allerede i dag har noen muligheter til å følge opp saker om økonomisk mislighet, uten at det må reguleres i denne loven. Spørsmålet er likevel viktig, og det vil inngå, som jeg har sagt tidligere, i

den brede gjennomgangen vi nå skal gjøre av behovet for lovhjemler i frivillig sektor generelt.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Turid Kristensen (H) [15:47:20]: Det er jeg veldig glad for at statsråden er så tydelig på. Både i idretten og tverrpolitisk på Stortinget er en veldig glad for at det som er lagt fram først, er lagt fram først, nettopp fordi, som statsråden peker på, det haster.

Det som lå i forslaget som Høyre fremmet, handlet også om at man skulle se på muligheter for å behandle personopplysninger også for andre grupper. Det idretten har trukket fram, handler f.eks. om at man har andre arrangementer, åpen hall, medlemsmøter osv., hvor samme type personer vil kunne være til stede. Det handler også om kravet når det gjelder dommere og funksjonærer, om at det må være knyttet til en idrettskonkurranse. Man arrangerer også sommercamper og andre treningsturneringer hvor disse er til stede. Vil statsråden også kunne ta dette med i sin vurdering når hun skal se på det videre?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [15:48:17]: Vi mener at det ikke er gitt at det er behov for å styrke idrettens muligheter for å behandle personopplysninger utover det som dette lovforslaget åpner for. Det som er viktig, er at de persongruppene som nevnes i den merknaden, allerede i hovedsak er dekket av det lovforslaget som Stortinget nå vedtar. En dommer eller en funksjonær som ikke deltar i en idrettskonkurranse, men f.eks. er med på en treningssamling, vil ofte være en person som innehar andre verv eller oppgaver i idretten, og vil være omfattet av lovens § 6 første ledd bokstav d. Hvis et arrangement som f.eks. åpen hall organiseres av, eller i samarbeid med, et idrettslag, kan personer som bidrar til arrangementet, også være omfattet av § 6.

Per Olav Tyldum (Sp) [15:49:21]: Som jeg sa i mitt innlegg, og som det ble sagt også under komiteens høringer, er Norges idrettsforbund tydelig på at loven er krevende å forstå. Ordlyden og avgrensningene i forslaget er flere steder ikke presise eller tydelige nok, noe som kan bidra til fortolkningsproblemer, ifølge forbundet. Det påstås at loven vil være krevende, og at det vil kreves omfattende veiledning og hjelp fra NIF sentralt for å støtte de mange idrettslagene i hele Norge. La meg da få spørre statsråden hvordan hun oppfatter de signalene fra NIF under utarbeidelse av loven.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [15:50:01]: Vi har hatt en god dialog med idretten i utarbeidelsen av dette lovforslaget, og det har vært en bred involvering. Jeg har et skarpe grunnfag i offentlig rett fra UiB, så jeg er ikke ju-

rist. Jeg er veldig glad i juss likevel, og jussen må ha sin form og sitt innhold for at den skal være dekkende og faktisk håndgripelig og forståelig for hvordan man skal håndheve den. Jeg skjønner at det er mange som ikke har grunnfag i offentlig rett i idretten. Det er fullt mulig. Men poenget her er at man gir ulike ledd i organisasjonen muligheten nå til faktisk å kunne dele personopplysninger. Det er det som er kjernen i lovforslaget, og det er helt naturlig at NIF hjelper sine underliggende ledd til å forstå denne lovteksten. Lovteksten må imidlertid utformes slik som en lovtekst skal utformes, og ikke i tråd med at det er mange frivillige. Det ville være veldig spesielt.

Per Olav Tyldum (Sp) [15:51:03]: Norges idrettsforbund er en av de aller største frivillige organisasjonene, med ca. 1,8 millioner medlemmer i landet. Det er en stor og viktig organisasjon som denne loven skal være til for. Forbundet har også vært med på komiteens høringer og gitt tydelige innspill. Økonomiske misligheter, slik som representanten Kristensen også nevnte, var også et punkt som var ønsket inn i lovforslagets formål. Det omtales riktignok i proposisjonen fra regjeringen, der det vil bli vurdert inkludert på et senere tidspunkt.

La meg da få stille et spørsmål: Det er bra at loven nå blir vedtatt, det er det viktig å presisere, men oppfatter statsråden behovet for en utvidelse og eventuelt en revisjon, slik som den største brukeren av loven gir klart uttrykk for?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [15:51:52]: Det som er viktig med dette lovforslaget, som jeg også svarte representanten Kristensen, er at man går til kjernen og skaper trygghet for barn og unge. Det er bekjempelse av vold, overgrep og trakassering som er lovens hovedformål. Jeg vet at det har vært et ønske fra idretten at også økonomisk mislighold skal være en del av det. Det har vi ikke valgt å ta inn i loven denne gangen, for vi må gå noen ekstra runder. Det handler bl.a. om personvern. Det handler også om at de fleste barn og unge heldigvis har det trygt i idretten. Vi må likevel skape trygghet for dem som ikke har det. Økonomisk mislighold kan selvfølgelig også skape utrygghet i idrettslag, det forstår vi, men lovens kjernevirkeområde er det som handler om vold, trakassering og overgrep. Vi har sagt i proposisjonen at vi skal komme tilbake i forbindelse med at vi skal se på kartleggingen av øvrig frivillig sektor, og vurdere om dette er noe vi skal ta inn i lovs form. Det vil Stortinget få anledning til å mene noe om.

Presidenten [15:52:53]: Replikorkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [15:53:07]: Som jeg og Fremskrittspartiet har påpekt ved en rekke anledninger fra denne talerstolen, har vi dessverre vært vitne til en rekke veldig urovekkende artikler om overgrep i idretten de siste årene. De har vist at barna ikke har vært vernet godt nok, bl.a. i idretten. Det er også bakgrunnen for at jeg og Fremskrittspartiet har hatt en rekke forslag, bl.a. om trygge fritidsaktiviteter, men også diverse spørsmål i replikkrunder og i muntlig spørretime samt skriftlige spørsmål om denne problematikken. Det jeg synes er veldig bra i dag, er at det er enighet om hvordan vi bedre kan forebygge, avdekke og reagere mot bl.a. seksuelle overgrep, trakassering og vold i idretten. Det er riktignok noen ulike vektinger i merknadene i saken, men i all hovedsak er vi enige. Det synes jeg er et veldig viktig og riktig steg i retning av det vi bør ønske oss.

Imidlertid må jeg få lov til å understreke at Fremskrittspartiet fremdeles er ivrig etter å få på plass en bedre politiattestordning, i tråd med det som frivilligheten selv har signalisert at det er behov for, og jeg mener også at det er andre ting vi bør fokusere på i fortsettelsen for bedre å kunne forebygge. Da vil jeg igjen trekke fram eksempelet fra Bergen, med Trygg på trening, der Redd Barna, Norges idrettsforbund og Kompetansesenter mot seksuelle overgrep og flere særforbund har et eget kurs for hvordan man kan gjøre idrettsarenaen til et trygt sted for barn. Det kurset gir trenere og frivillige kompetanse om hva vold og seksuelle overgrep er, ikke minst hvordan man kan forebygge seksuelle overgrep i egen klubb, og hva man kan gjøre overfor de barna man er bekymret for. Jeg håper at det er noe statsråden vil ta med seg i sitt videre arbeid, noe jeg også har utfordret henne på tidligere. Det finnes i hvert fall en rekke gode eksempler på hvordan vi bedre kan forebygge, også utenom det som gjelder lov.

Presidenten [15:56:02]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [15:56:05]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om dokumentasjon og arkiv (arkivlova) (Innst. 304 L (2024–2025), jf. Prop. 52 L (2024–2025))

Presidenten [15:56:14]: Etter ynske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:56:36] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke komiteen for godt arbeid i denne saken. Jeg mener vi har gjort en god lov bedre gjennom vår behandling. Vi erstatter i dag gjeldende arkivlov, som er fra 1992. Siden den gang har digitaliseringen skutt fart, og arbeidsformene til forvaltningen har endret seg radikalt. Det er på høy tid at en får en oppdatert arkivlov, tilpasset vår tid. Samtidig viderefører vi hovedtrekkene i den gjeldende loven, men tilpasset den teknologiske utviklingen.

Den nye loven vil bidra til en forsvarlig og etterrettelig offentlig forvaltning ved at dokumentasjonen i forvaltningen blir arkivert. Loven vil bidra til at dokumentasjonen blir tilgjengelig for allmennheten, og slik sikre en åpen og opplyst offentlig samtale. Loven er viktig for forvaltningen av den velferdsstaten vi er så glad i, men også for at folk skal kunne få innsyn i, føre kontroll med og delta i demokratiet.

Regjeringa får tilslutning til loven fra et nesten samlet storting. Det er støtte til at Arkivverket skifter navn til Nasjonalarkivet. Det nye nasjonalarkivet får også flere virkemidler, som å kunne pålegge rekonstruksjon av arkivmateriale som har gått tapt, og mandat til å vedta tvangsmulkt til dem som bryter loven. Den nye loven sikrer også at all digital informasjon som ligger til grunn for et vedtak, blir tatt vare på.

Regjeringa foreslår også å utvide virkeområdet til loven. Eksempelvis skal vedtak i private barnevernsinstitusjoner tas vare på. Her har vi i Stortinget skrudd til enda et hakk, slik at dokumentasjonen må tas vare på også når offentlige organ setter ut tjenester til private. Den plikten skal ligge hos det organet som setter ut tjenesten.

Komiteen har også diskutert åpenhet og privatarkiv. Når det gjelder privatarkiv, står vi bak regjeringas forslag, selv om flere høringsinstanser har ønsket en lovfestet plikt. Det gjøres i dag et veldig godt arbeid i mange fylker overfor privatarkivene, og jeg tror det riktige nå er at dette videreutvikles før en går til en lovfesting. Når det gjelder åpenhet, mener vi loven på en god måte legger til rette for dette, samtidig som målet alltid må være mer åpenhet og tilgjengeliggjøring. Det er viktig for demokratiet vårt og tilliten til forvaltningen.

Komiteen gjør også en endring i § 2. Det ble i høringen reist spørsmål om en her innsnevrer arkivplikten, og for å unngå usikkerhet om dette har vi justert paragrafen deretter.

Den nye loven legger også til rette for at arkivene skal være viktige bærere av vår felles kulturarv, være kilde til historisk kunnskap og gi grunnlag for forskning. For øvrig vil jeg vise til innstillinga. Det er en god lov vi nå har fått til, og som et nesten samlet storting stiller seg bak.

Tage Pettersen (H) [15:59:35] (komiteens leder): I dag behandler vi et lovforslag som angår noe så grunnleggende som vår felles hukommelse, den nye arkivloven. Arkivene våre er ikke bare tekniske systemer, de er grunnmuren for demokrati, rettssikkerhet og transparens i forvaltningen. De er dokumentasjon på hva vi har ment, besluttet og gjennomført, og skal kunne gi innsyn i hva som har skjedd, også om 50 år og 100 år. Da må systemene være robuste, og kravene til bevaring, sikkerhet og tilgjengelighet må være høye.

Vi i Høyre er opptatt av at vi til enhver tid skal ha et lovverk som er tilpasset dagens teknologiske virkelighet. I vårt stortingsvalgprogram har vi vedtatt at vi vil effektivisere dokumentasjonsforvaltningen i offentlig sektor, og gjøre de viktigste offentlige arkivene lettere digitalt tilgjengelige. Jeg mener at den nye arkivloven bidrar til å nå dette målet. En moderne arkivlov må balansere flere hensyn. Den må sikre tilgjengelighet for forskere, journalister og allmennheten, den må ivareta personvern og sikkerhet, og den må legge til rette for at offentlige virksomheter kan drive effektivt med moderne digitale verktøy.

Enkelte er skuffet over at flere sentrale grep som ble foreslått i arkivlovutvalgets NOU, ikke blir fulgt opp i den nye arkivloven. Det er en skuffelse jeg kan dele, men samtidig mener jeg loven har så mange positive endringer at en tilbakesendelse med beskjed om ompuss ikke er formålstjenlig. Samtidig må en ny lov ikke være en hvilepute for ikke å jobbe videre med flere av forslagene fra NOU-en, noe som også løftes fram i komiteens merknader i denne saken. Når det er sagt, er jeg glad for at komiteens flertall også gjør noen grep for å hensynta innspill gitt til komiteen, og som forbedrer regjeringens framlagte lov. Det ene er, som også saksordføreren var inne på, at vi nå pålegger det organet i f.eks. en kommune eller fylkeskommune som ellers ville tatt vare på rettighetsdokumentasjon, å ta vare på dokumentasjonen når en lovpålagt oppgave løses på organets vegne. Jeg har lyst til å legge til at intensjonen bak forslaget er at det bør gjelde uansett om det er f.eks. kommunen selv som har satt ut en tjeneste, eller om det er besluttet av andre, f.eks. en statlig etat.

Når det kommer til ønsket om å lovfeste en plikt for fylkeskommunene til å koordinere arbeidet med privatarkiv, er vi i Høyre enig i at det er gode argumenter for dette, men vi har landet på at vi er enig med KS i at nye oppgaver for fylkeskommunen også må finansieres, og derfor går vi ikke videre med dette forslaget nå.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [16:02:18]: Senterpartiet støtter lovforslaget og de forbedringene det har fått i komiteen, og det som vår grundige saksordfører gjorde godt rede for i sted. Det er derfor en glede i dag å vedta

et viktig og skikkelig etterlengtet løft for dokumentasjonsforvaltningen i offentlig sektor. Den nye arkivloven vi nå behandler, er avgjørende for å sikre en forsvarlig og etterprøvbar forvaltning og for å ta vare på det som er vår felles hukommelse.

For Senterpartiet har det vært viktig å støtte en modernisering av lovverket som tar inn over seg den digitale utviklingen, men uten å gi slipp på prinsippene om åpenhet, rettssikkerhet og bevaring for ettertiden. Derfor er vi opptatt av at det må utvikles arkivsystemer som er robuste, brukervennlige og framtidsrettede. Når stadig mer av saksbehandlingen skjer digitalt og automatisk, må vi sørge for at dokumentasjonen oppstår og bevares som en naturlig del av arbeidsprosessen, ikke som et etterslep. Derfor støtter vi Norsk Journalistlags syn om at fullautomatisert håndtering av arkivpliktig dokumentasjon er en løsning som ville vært optimal. I tillegg ville det gjort det enklere å oppfylle kravene i offentlighetsloven.

Vi mener også at det er helt nødvendig å løfte fram verdien av privatarkiv. Sammen med SV og Venstre har vi derfor foreslått at regjeringen må komme tilbake til Stortinget med et forslag om å lovfeste et ansvar for fylkeskommunene for bevaring og tilgjengeliggjøring av disse arkivene. Mye av historien vår, fra organisasjonsliv til kulturliv og næringsliv, ligger ikke i statlige arkiv, men i arkiv i privat sektor, og de må vi ikke miste.

Vi er ellers fornøyd med at regjeringen viderefører prinsippet om nasjonal kontroll over dokumentasjonen, og legger til rette for sikre løsninger i en digital tid. Arkivene våre er ikke bare verktøy for forvaltningen, de er grunnmuren i demokratiet vårt, for forskning, for kultur og for beredskap. Derfor vil jeg avslutningsvis slå et slag for at de regionale statsarkivene våre, som yter svært viktig service til innbyggerne, ikke må sentraliseres ytterligere.

Jeg tar med dette opp de forslagene Senterpartiet er med på.

Presidenten [16:04:25]: Representanten Åslaug Sem-Jacobsen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Silje Hjemdal (FrP) [16:04:41]: Vi er alle enige om at arkiv er viktig for nasjonen vår og for folk flest. De er vår felles hukommelse, de er viktig av beredskapshensyn, som det ble vist til, og ikke minst er de en veldig viktig del av hvordan vi skal ivareta vår kulturarv. Denne moderniseringen vil bidra til både at innholdet forvaltes bedre, at forskning gjøres enklere, og at det blir lettere å formidle det som skal ligge i arkivene.

I hovedsak stiller Fremskrittspartiet seg bak endringene som er foreslått, men vi er også enig i at regjeringens forslag har noen svakheter som bør gjøres bedre, og det kommer fram på en veldig god måte av merknadene

og forslagene hva vi er med på. Imidlertid må jeg understreke at det kanskje ikke er alle saker vi behandler, som nødvendigvis er like viktige. Det må jeg få lov til å si om den foreslåtte navneendringen. Det er sikkert gode intensjoner bak forslaget om at man bør skifte navn, men om nødvendigheten er der, er et annet spørsmål. Vi i Fremskrittspartiet mener at Arkivverket er godt innarbeidet, og at det er et dekkende navn. Det å da bruke penger og tid på et navneskifte i den tiden vi er i nå, anser vi som helt unødvendig. Jeg og Fremskrittspartiet mener at det offentlige har veldig mange oppgaver man heller bør bruke tid og penger på, enn unødvendige navneskifter. Derfor ønsker jeg å ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [16:06:45]: Representanten Silje Hjemdal har teke opp det forslaget ho refererte til.

Kathy Lie (SV) [16:07:02]: Dagens lov er utgammel, for å si det mildt. Den er helt fra 1992, og det er stort behov for modernisering. Det handler selvfølgelig om den store farten det har blitt på digitaliseringen, og det krever modernisering.

For noen uker siden var jeg på privatarkivkonferansen og delte ut en pris. Jeg delte ut prisen til årets privatarkiv. Den gikk for øvrig til Skeivt arkiv – veldig gøy. Der fikk jeg også besøke nasjonalarkivet i Stavanger og fikk se på oljearkivet, som dokumenterer oljehistorien vår. Så fortalte jeg om dette da jeg kom hjem, og da sa folk: Hæ, hva var det du var på, sa du? Det ville nok jeg også sagt for en tid tilbake, for arkiv er kanskje ikke noe man går rundt og tenker på i det daglige. Men det har etter hvert gått opp for meg hvor viktig det er at vi kan ta vare på historien vår, og at vi kan ta vare på kulturarven, som representanten Hjemdal nevnte her.

Hvem har ikke sett tv-programmer hvor man finner ukjente arvinger eller nøster opp i historien til kjente personer? Det hadde ikke vært mulig uten arkiv. Arkiv handler om viktigheten av å ta vare på vår felles historie og hver enkelts historie, og da er det vesentlig at vi sikrer arkivene trygg lagring og bevaring – og at vi tar i bruk moderne digital datalagring, er også vesentlig.

På fredag besøkte jeg Arctic World Archive. De skanner alt mulig rart – om Taj Mahal og ulike dokumenter, 3D-skanninger, og lagrer på film som lagres i Gruve 3 på Svalbard, som komiteen har besøkt. De har nå blitt en uavhengig stiftelse med mål om å bevare viktige historiske begivenheter, om bygninger, kultur o.l. for ettertiden. Det er en spennende måte å lagre og drive arkiv på.

Ellers slutter jeg meg til flertallet i komiteen og alle de forbedringene som nå tas inn i en ny, moderne lov. Arkiv er essensielt for vår felles hukommelse. Det er viktig å legge til rette for innsyn og åpenhet. Det er viktig for demokratiet vårt, og det er viktig for beredskapen vår.

Jeg er glad for at vi er en komité som i det store og hele er enige om det meste i denne proposisjonen.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [16:09:54]: En velfungerende arkivstruktur er en forutsetning for undersøkende journalistikk og demokratisk kontroll. Venstre mener lovforslaget til regjeringen mangler ambisjoner og har så store svakheter at det bør sendes tilbake til regjeringen. Regjeringen selv bekrefter sine lave ambisjoner når de oppsummerer hovedinnholdet i proposisjonen med at gjeldende rett fra 1992 for det meste blir videreført i ny lov.

Den første norske nettsiden ble satt opp i 1993, altså etter den gjeldende arkivloven. Arkivlovutvalget leverte heldigvis et framtidsrettet lovforslag. Utvalget tok for seg problemer med forsvarlig arkivering knyttet til e-postklienter, SMS-er og digitale samhandlingsplattformer. I motsetning til regjeringen støtter Venstre arkivlovutvalgets ønske om å erstatte postjournalen med en generell plikt til innebygd arkivering. Arkivering vil da skje løpende og automatisk, integrert i arbeidsprosesser og systemer.

Automatiske arkiveringssystemer er ikke uvanlig i næringslivet, og skatteetaten har faktisk allerede gjort en god pilot. Norsk Journalistlag peker på at fullautomatisert håndtering av arkivplikt – dokumentasjon – styrker innsynsretten og tillater metadata som er verdifulle, i et mer moderne offentlig innsyn. Å investere i en slik løsning kan også eliminere tidstyver, forbedre kvaliteten på offentlig saksbehandling og med det styrke borgernes rett til informasjon.

Venstre vil i tillegg understreke at en moderne arkivlovgivning også er avgjørende for beredskap. Det bidrar til koordineringsevne under kriser og muligheten til å lære av erfaringer til neste krise. Under alvorlige hendelser, som cyberangrep, naturkatastrofer, pandemier eller krig, må offentlige virksomheter kunne få tilgang til å dele relevant dokumentasjon raskt og sikkert. Det forutsetter systemer med høy tilgjengelighet, integritet og sporbarhet. Fullautomatisert og innebygd arkivering vil sikre at kritisk informasjon dokumenteres og bevares i samtid.

Vi trenger en arkivlov som sikrer effektiv oppgaveløsning, historisk befarings og demokratisk kontroll. På denne bakgrunn tar jeg opp forslagene Venstre er alene om i saken.

Presidenten [16:12:19]: Representanten Naomi Ichihara Røkkum har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [16:12:39]: Dokumentasjon og arkiv er hjørnesteiner i vår offentlige forvaltning. De sikrer at vi kan få innsikt i hva som har skjedd, ettergå beslutninger og forstå historiske hendelser.

Uten gode arkiver mister vi muligheten til å lære av fortiden og sikre rettferdighet og åpenhet i nåtiden. Arkivene er ikke bare viktige for dagens samfunn, men også for framtidige generasjoner som skal forstå vår tid. Vi må imidlertid vite om at de finnes, og det må legges til rette for at arkivene kan brukes.

Jeg er glad for den brede støtten komiteen har gitt til forslaget til ny arkivlov. Med dette forslaget ønsker vi å modernisere regelverket slik at det bedre samsvarer med dagens digitale virkelighet. Arbeidsformene i forvaltningen har endret seg radikalt. Teknologiske nyvinninger og utviklingen av digitale verktøy og tjenester har vært vesentlige drivere for endringene. Det er på høy tid at arkivloven reflekterer dette.

Regelverket blir nå teknologinøytralt og bedre tilpasset moderne dokumentasjonsforvaltning. Loven legger opp til at dokumentasjon skal kunne forvaltes uavhengig av teknologi. Dette gjøres ved å knesette noen allmenne og grunnleggende arkivfaglige krav. Loven fastsetter prinsipper for hvordan dokumentasjon skal sikres og forvaltes. Dette inkluderer krav om at det skal framgå hvem som har skapt informasjonen, og i hvilken sammenheng den inngår i. Hvis informasjonen også er hentet fra noen andre, må den opprinnelige konteksten også dokumenteres. Det er dessuten avgjørende at informasjonen ikke blir endret, og at den er tilgjengelig på en slik måte at framtidige bruksbehov ikke blir begrenset.

Arkivlovutvalget foreslo at det skulle innføres generelle dokumentasjonsplikter for offentlig forvaltning, og flere høringsinstanser støttet forslaget. Vi tok likevel ikke forslaget med videre. Hva som skal dokumenteres om de mange oppgavene forvaltningen løser, hører etter min mening hjemme i sektorlovgivningen. Den enkelte sektor er sitt ansvarsområde nærmest og vet best hva som skal dokumenteres, og hvilke krav som skal stilles til dokumentasjonen. Men når dokumentasjonen først finnes, vil arkivloven sette krav til hvordan den skal håndteres, og hvordan den skal forvaltes over tid.

Jeg legger merke til at representanten fra Venstre er veldig opptatt av at man ikke har lagt arkivlovutvalgets forslag til grunn. Jeg må da minne representanten om at det var Abid Raja, altså tidligere statsråd, som valgte å overse arkivlovutvalgets forslag og sendte et eget forslag til høring, noe som også komiteen har skrevet i første del av innstillingen som ligger til grunn for behandlingen i dag. Det kan det jo være fint å ha med seg.

Gode oversikter over hva slags elementer dokumentasjonen består av, om informasjonen er personsensitiv eller er omfattet av sikkerhetslovgivningen, vil også bestemme hvor dokumentasjonen kan lagres, og om det er behov for særlige tilgangsbegrensninger.

Den nye arkivloven er et viktig skritt mot å sikre at også dokumentasjon og arkiver i en digital tid er godt

rustet for framtiden. Loven legger til rette for en mer for-
svarlig, effektiv og åpen forvaltning, noe som er avgjø-
rende for at befolkningen skal ha fortsatt tillit til forvalt-
ningen og offentlige myndigheter. Samtidig vil loven
også ivareta behovet for å ta vare på vår felles kulturarv
for framtidige generasjoner.

Presidenten [16:15:46]: Det vert replikkordskifte.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [16:16:00]: Statsråden
nevner moderne teknologi. I proposisjonen sier regjer-
ingen følgende om innebygd og automatisk arkivering:

«Den dagen teknologi og tilgrensande lovverk
er modent for endring, kan spørsmålet adresserast
på ny.»

Skatteetaten har allerede en pilot utviklet, og som
kan anvendes. Det finnes også relevante løsninger i mar-
kedet. Kunstig intelligens har tatt teknologiske kvante-
sprang, ikke minst de siste fire årene, og samtidig blitt
billigere. Sikkerhetshensyn kan også håndteres. Det er
eksempelvis gode mekanismer for å sortere sensitive
opplysninger, både på systemnivå og manuelt, for å iva-
reta personvern og andre behov.

Da ønsker jeg å spørre statsråden: Hvilke teknolo-
giske og lovverkmessige hindre gjenstår?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [16:16:49]: Det er fris-
tende å minne representanten om at departementet
5. oktober, altså under Abid Raja, sendte denne loven
på høring. Til det skriver komiteen:

«Departementet sendte 5. oktober 2021 ut eit
framlegg til ny arkivlov på høyring. Det kom inn
113 svar i høyringa. Utgreiinga frå Arkivlovutvalet
(NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om
samfunnsdokumentasjon og arkiver) og høyringa
av denne låg til grunn for framlegget. Framlegget til
lov la likevel ikkje opp til detaljerte definisjonar og
konkret regulering av arbeidsprosessane til forvalt-
ninga, slik utvalet hadde rådd til. Heller ikkje fram-
legget frå utvalet om at arkivlova skal fastsetje felles,
sektorovergripande dokumentasjonsplikter som
skal styre verksemda og sakshandsaminga til for-
valtninga, vart teke med i framlegget til departe-
mentet.»

Jeg skjønner at innebygd arkivering er utrolig bra,
og jeg er veldig for det, men det er opp til hver enkelt sek-
tor i forvaltningen hvordan de vil gjøre det. De har ulike
systemer. Det finnes bitte små kommuner med et par
hundre innbyggere. Skal de ha innebygd arkivering, el-
ler skal de velge systemet sitt selv?

Naomi Ichihara Røkkum (V) [16:18:02]: Jeg opple-
ver fortsatt ikke at jeg har fått svar på spørsmålet om
hvilke teknologiske og lovmessige hindre som eksiste-

rer. Det er fortsatt noe regjeringen kan gjøre, starte og
sette i gang, uavhengig av hva enhver liten kommune
måtte gjøre. Det er kanskje bedre at noen som faktisk
har makt og robusthet, starter med en teknologisk og
lovmessig innføring.

Jeg opplever ikke at jeg fikk svar på spørsmålet, så
jeg håper statsråden kan oppklare det.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [16:18:36]: Det høres
ut som representanten Røkkum mener at Kultur- og li-
kestillingsdepartementet, eller Stortinget, skal bestem-
me hvordan ulike sektorer og etater skal jobbe med ar-
kivering, bl.a. dette med innebygd arkivering, at vi skal
pålegge kommuner dette og ta fra dem den valgmulig-
heten de har.

Jeg mener at lovforslaget balanserer godt en videre-
føring av det som fungerer i dag, og nødvendige oppda-
teringer tilpasset en digital arbeidshverdag.

Jeg er helt enig med representanten i at innebygd ar-
kivering vil kunne effektivisere forvaltningsprosesser og
på en bedre måte bidra til at dokumentasjon blir enkle-
re tatt vare på. Dette kommer vi selvfølgelig til å være
opptatt av i starten. Det kommer til å være noe jeg snak-
ker ofte om. Jeg kommer til å være opptatt av det, og det
er en viktig ting vi må se på i statlig forvaltning.

Samtidig er arkivloven en generell lov som skal gjel-
de all forvaltning og all offentlig virksomhet, fra den
minste kommune til den største statlige etat. Her må de
få lov til å kunne ha valgfrihet, noe jeg tror partiet Vens-
tre vanligvis er veldig for.

Tage Pettersen (H) [16:19:52]: Komiteen har justert
arkivloven § 7 for å sørge for at også rettssubjekter som
leverer tjenester til det offentlige, skal omfattes av ar-
kivloven. Som jeg var inne på i mitt innlegg, har vi med
den formuleringen komiteen samlet har skrevet, egent-
lig innsnevret det.

Vi har blitt gjort oppmerksom på det i ettertid at
sånn som det står nå, er det når organene selv, f.eks. en
kommune, bestiller eller kjøper en tjeneste, at dette trer
inn. Men vi har jo tilfeller hvor det er andre enn organ-
ene selv, f.eks. staten, f.eks. Bufetat, som tildeler kommu-
nen en tjeneste. Intensjonen bak forslaget var at alle tje-
nester kommunen kjøper, hvor leverandøren gjør opp-
gaven for det offentlige, skal omfattes av loven. Så jeg har
egentlig bare lyst til å utfordre statsråden på hvordan
hun tolker komiteens formulering.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [16:20:53]: Jeg vil vel-
ge å tolke komiteen slik at komiteen vil at dette også
skal gjelde når tilbyderer er andre enn f.eks. en kom-
mune, iallfall slik som representanten velger å stile sitt
spørsmål. Vi skal også lage en forskrift, og da tenker jeg
det vil være naturlig at vi ser til komitébehandlingen,

og så gjør en vurdering av om man eventuelt klarer å luke ut slike bivirkninger, som loven kanskje ikke hadde som intensjon å legge opp til.

Presidenten [16:21:22]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [16:21:46]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Grete Wold, Marian Hussein, Ingrid Fiskaa og Birgit Oline Kjerstad om en helhetlig bibliotekpolitikk og et bibliotekløft for hele landet (Innst. 367 S (2024–2025), jf. Dokument 8:115 S (2024–2025))

Presidenten [16:22:04]: Etter ynske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [16:22:30] (ordfører for saken): I dag debatterer vi representantforslaget om en helhetlig bibliotekpolitikk og et bibliotekløft for hele landet. Jeg vil som saksordfører takke komiteen for godt samarbeid, selv om vi ikke nødvendigvis er enige om alle forslagene. Dernest vil jeg ønske å vise til komiteens innstilling for en nærmere redegjørelse for de ulike forslagene. Komiteen inviterte til å sende inn skriftlige høringsinnspill i saken, og vi mottok ni høringsinnspill. Sammen med andre dokumenter i saken er det tilgjengeligjort på stortinget.no.

Jeg oppfatter imidlertid komiteen som svært samstemt i at bibliotekene er en grunnleggende infrastruktur, både for demokrati, for vår kunnskap og kultur og ikke minst for integrering. Bibliotekene er viktige institusjoner i lokalsamfunnet, på skoler som tilbyr åpne møteplasser. Ikke minst er de bemannet med veldig kompetente ansatte og har tilgang til et bredt utvalg av litteratur og andre medier.

Norske biblioteker er svært populære i befolkningen, og utlånet av bøker gikk opp med 5,4 pst. fra 2023 til 2024, ifølge SSBs statistikk. Økningen ses særlig i utlån av barnebøker. Det er jo veldig gledelig, og besøkstallene går opp i nesten alle fylker. Opptil flere fylker har doblet sine besøkstall siden 2017. Særlig barn og unge bruker bibliotekene, og det er noe komiteen legger merke til og også understreker i denne innstillingen.

Når det gjelder de ulike forslagene i representantforslaget, har vi imidlertid litt ulike tilnærminger fra de forskjellige partiene, og det tenker jeg at de ulike partiene skal få lov til å redegjøre for selv.

Fremskrittspartiet ser intensjonen med representantforslaget og deler noen av bekymringene som reises. Dette redegjør vi godt for i merknader i innstillingen, men Fremskrittspartiet kan ikke støtte noen av forslagene, slik de ligger nå. Etter en helhetsvurdering ønsker vi imidlertid å stille oss bak flertallets tilråding fra komiteen, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Nasjonalbiblioteket i oppdrag å igangsette samtaler med Den norske Forleggerforening for å komme fram til oppdaterte utlånsmodeller.»

Torstein Tvedt Solberg (A) [16:25:41]: Jeg må bare si at jeg elsker biblioteker. Da jeg gikk på videregående, var det til Stavanger bibliotek jeg gikk for å gjøre lekser. Nå er jeg ukentlig på Ås bibliotek, spesielt i barneavdelingen, og jeg må innrømme jeg føler meg litt som en storkar når jeg kan ta fram lånekortet og egenhendig låse opp hele biblioteket med «meråpent». Jeg synes vi bør være stolte av våre gode biblioteker i Norge. De har endret seg med tiden på en eksemplarisk måte, og jeg vil si at de bare har blitt mer og mer relevante. Bibliotekene er en viktig del for å bedre leseferdigheter i befolkningen og øke leselysten, spesielt blant unge. Derfor vil jeg påstå og mener at vi har en helhetlig, omfattende nasjonal politikk for bibliotekene for å støtte opp om dette. Vi har bokloven, innkjøpsordningen, leselyststrategier med mer, og jeg mener det ikke er behov for å endre det som fungerer. Den gjeldende nasjonale strategien for bibliotekene er god, og nå har regjeringen opplyst oss om at den nå har til vurdering en ny strategi for 2026, som skal gjelde når den som vi har, går ut. Arbeiderpartiet er ikke med på mange av endringsforslagene, fordi vi mener at det som gjelder nå, fungerer godt.

Det jeg også er glad for, er at en samlet komité stiller seg bak e-bøker og lydbøker og utlån av dette. Dette var Stortinget opptatt av da vi hadde bokloven til behandling. Det er fortsatt et uløst spørsmål som har vist seg komplisert, for det er viktig for bibliotekene og bibliotekenes rolle at man også i digitaliseringen og den teknologiske utviklingen har mulighet til dette. Jeg er glad for at et samlet storting går inn for å be regjeringen gi Nasjonalbiblioteket i oppdrag å igangsette samtaler med Forleggerforeningen for å komme fram til oppdaterte utlånsmodeller. Håpet vårt og målet med det er at en nettopp kan finne ut gode løsninger for utlån av e-bøker og lydbøker. Det ser jeg fram til.

Tage Pettersen (H) [16:28:08]: Det er få institusjoner som så tydelig forener demokratibygging, kunn-

skapsformidling og fellesskap som de norske bibliotekene. I en tid der usanne nyheter spres raskt og tilliten til redaktørstyrte medier utfordres, står bibliotekene som en viktig motvekt, et sted hvor folk kan møte andre mennesker og lære om verden.

Høyre anerkjenner den sentrale rollen bibliotekene har, både som møteplass og som formidler av leseglede, og vi slutter oss til intensjonene i representantforslaget og deler bekymringene som er reist i høringen. Samtidig er det urovekkende at regjeringen bruker lang tid på å følge opp sitt eget løfte om en bibliotekstrategi fra 2026, og at det fortsatt heller ikke foreligger en løsning for utlån av digitale bøker.

Høyre mener at folkebibliotekene må sikres rett til å kjøpe og låne ut e-bøker og e-lydbøker på lik linje med fysiske bøker, og foreslår derfor dette i dag igjen. Dette er helt avgjørende dersom bibliotekene fortsatt skal kunne tilby mangfold, bredde og tilgjengelighet, uavhengig av format. Teknologien finnes, og opphavsretten kan ivaretas på en god måte. Dette må gjøres på måter som ikke forringer markedet, og som selvfølgelig legger opp til at bibliotekene skal betale for innhold.

Høyre vil subsidiært støtte innstillingen fra komiteens flertall, selv om vi mener det er for lite forpliktende å kun gi Nasjonalbiblioteket i oppdrag å igangsette samtaler med Den norske Forleggerforening.

Det er viktig å se bibliotekene som en del av et nasjonalt løft for lesing. Skolebibliotekene og folkebibliotekene må ikke betraktes hver for seg, men som en samlet infrastruktur for leseglede og kunnskap. Høyre mener derfor at en ny bibliotekpolitikk må inkludere konkrete tiltak for å styrke innkjøpsordningene og gjøre litteratur tilgjengelig i hele landet, uavhengig av hvor man bor. Og klarer vi dette, tror jeg også det blir unødvendig å bruke tid og ikke minst ressurser på transport av bøker på kryss og tvers, som er en del av det SV i dag foreslår.

Bibliotekene eller kommunene må også være med på å ta sin del av ansvaret. Vi ser nå at mindre enn hver tiende krone i bibliotekene brukes på innkjøp av bøker og medier, og at lønnsutgiftene øker mange ganger mer enn utgifter til bøker. Dette er en utvikling som ikke kan fortsette.

Høyre mener at pressestøtten, snarere enn bibliotekenes budsjetter, er det riktige virkemiddelet for å sikre bred tilgang til redaktørstyrte medier, og derfor har vi også foreslått ordninger som sikrer tilgangen til nettopp redaktørstyrte medier til grupper i dag som er underrepresentert i lesestatistikkene. Med dette tar jeg opp forslaget som Høyre er med på.

Presidenten [16:30:50]: Representanten Tage Petersen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [16:31:01]: I min bok er bibliotekene noe av det viktigste vi sørger for som nasjonalstat. De bidrar til leselyst og kunnskap i befolkningen, uavhengig av lommebok. De sørger for at Grunnloven § 100 om at en opplyst og åpen samtale skal finne sted, oppfylles på en god måte. De er arenaer for diskusjon og demokratiutvikling, og ikke minst har de i stadig større grad blitt et viktig sted for inkludering og aktivitet for ulike grupper. Derfor støtter vi intensjonene til forslagsstillerne her, selv om vi ikke er enige i at det er behov for alle de tiltakene SV ønsker seg, all den tid en strategi er på gang, og statusen for bibliotekene er god.

Bibliotekene våre er veldig populære i befolkningen. I 2023 oppga 69 pst. av ungdommene i alderen 9–15 år at de benytter seg av folkebibliotekene. Den årlige innbyggerundersøkelsen viser også at bibliotekene er en av de offentlige tjenestene som folket er mest fornøyd med. Dessuten har utlånet altså økt med 5,4 pst. Særlig er økningen stor på lån av barnebøker, noe som er i tråd med den politikken vi i Senterpartiet har stått for de siste årene, hvor vi økonomisk har støttet opp om leseorganisasjonene, fokusert på bibliotekene og ikke minst jobbet med å få på plass en leselyststrategi. Særlig har det siste vært viktig for oss, da den forrige regjeringen dessverre valgte å ikke lage en slik da den forrige strategien gikk ut, til tross for de foruroligende tallene om stadig mindre lesing i befolkningen. Derfor er vi veldig fornøyd med at vi fikk på plass en leselyststrategi mens vi var i regjering, og også fikk på plass en ny og god boklov som legger til rette for mer lesing og litteratur over hele landet.

Det vi ikke fikk løst, var spørsmålet om hvordan utlån av e-bøker og lydbøker skal organiseres, og derfor er vi med på et forslag i denne saken om å be

«regjeringen gi Nasjonalbiblioteket i oppdrag å igangsette samtaler med Den norske Forleggerforening for å komme fram til oppdaterte utlånsmodeller».

Vi i Senterpartiet mener ellers at det framover er viktig å se folkebibliotekene og skolebibliotekene i sammenheng, som deler av en samlet innsats for å fremme leselyst. Et tettere samarbeid mellom disse institusjonene kan bidra til et mer helhetlig og tilgjengelig tilbud for barn og unge og sikre at flere får et nært og positivt forhold til litteratur fra tidlig alder. Vi mener derfor at en nasjonal veileder vil gjøre tiltakene i leselyststrategien mer konkrete og enklere å gjennomføre for kommuner, skoler og bibliotek og bidra til at gode eksempler og erfaringer kan bli delt og spredt.

Leselyst er et viktig grunnlag for både læring, kulturell deltakelse og livslang dannelse. Derfor har vi fremmet et forslag i saken om at Stortinget skal be

«regjeringa lage ein rettleiar for leselyst der folkebiblioteka og skulebiblioteka blir sett i samanheng. Tiltak frå leselyststrategien må bli gjort tydlegare slik at dei kjem barnehagebarn, skuleelevar og lokalsamfunn i heile landet til gode».

Det forslaget er Venstre med oss på, og jeg håper flere partier ender opp med å støtte det. Med det tar jeg opp det forslaget.

Presidenten [16:33:58]: Representanten Åslaug Sem-Jacobsen har tatt opp det forslaget hun refererte.

Kathy Lie (SV) [16:34:16]: Bibliotekene er en av de institusjonene vi har som har høyest tillit i befolkningen. Bibliotekene har hatt en rivende utvikling fra å være et stille sted, med bokhyller og en streng bibliotekar som hysjet på de besøkende, til å bli et levende senter og en viktig, gratis og åpen møteplass. Bibliotekene har stadig fått utvidet mandat, men ikke fått utvidet rammevilkårene i takt med dette.

Norge trenger et skikkelig løft for bibliotekene. Forrige stortingsmelding om bibliotek er 17 år gammel, og mye har forandret seg i løpet av denne tiden. Alle våre nordiske naboer har satset mer på bibliotek enn oss, og samtlige har høyere bemanning. Særlig har Sverige gjort et skikkelig løft og satset stort på bibliotek. Dette fører til mer besøk og mange flere utlån.

Det er bra at statsråden i sitt svarbrev til komiteen varslar en ny bibliotekpolitikk som skal gjelde fra 2026. Vi mener jo ikke at det skal gjøres dobbeltarbeid, men vi mener det er behov for en god plan, og at denne planen må ta inn i seg bredden i bibliotekets samfunnsoppgaver. Vi mener også at det må defineres hva som er de statlige oppgavene etter folkebibliotekloven.

Vi trenger en bibliotekplan med ambisjoner. Vi trenger en satsing på bemanning, i både skole- og folkebibliotek, for det er ikke sann at bøkene hopper ut av hyllene og inn i de riktige hendene av seg selv. Vi trenger en satsing på innkjøpsordningen for alle typer litteratur, og vi trenger å få på plass skikkelige avtaler for bibliotekenes utlån av e-bøker og lydbøker – noe vi nå står sammen om et flertallsforslag om, og det er jeg veldig glad for. Vi trenger å sikre at bibliotekene kan ha et adekvat utvalg av redaktørstyrte medier tilgjengelig, og vi trenger å sikre distribusjon av bøker i hele landet.

Vi har de siste årene snakket mye om at barn og unge leser dårligere. Det er velkjent at det som hjelper, er å øve, og særlig er det viktig å legge til rette for lesing på fritiden. Ingen andre er bedre på dette enn bibliotekene. Dette gjelder imidlertid ikke bare barn. Forleggerforeningen uttaler at stadig flere voksne mangler grunnleggende leseferdigheter, og at det er så flaut at mange velger å trekke seg tilbake fra arbeid og samfunnsdebatt.

Jeg har besøkt mange biblioteker og sett hvor langt de strekker seg for å tilfredsstille publikum. På mitt bibliotek i Lier opplever de nå at de nesten har blitt en fritidsklubb. De arrangerer debatter, lesetimer, hobbykvelder og gamingtilbud – ja, de har til og med kjølebyttekveld. Derfor mener jeg vi må se på: Hva er egentlig samfunnsoppdraget, og hvilke rammer må legges til rette for at de skal kunne oppfylle det? Det er klart at bibliotekene i dag er presset, de har for lite folk, de har for lite plass, og de har problemer med å skaffe nok bøker.

Jeg tar opp de resterende forslagene SV er med på.

Presidenten [16:37:25]: Representanten Kathy Lie har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Sofie Marhaug (R) [16:37:34]: – Jeg elsker biblioteket. Det var der barnet mitt lærte å gå, det var der jeg kunne møte andre voksne, bla i en avis og lufte hodet. Vi har brukt bibliotek masse i hele barndommen til ungene, for både å låne bøker, gå på konserter og delta på aktiviteter.

Dette er ikke mine ord – jeg har ikke egne barn – men et utsagn fra en småbarnsmor som illustrerer noe av det som er viktig og fint med biblioteker. Det er en arena som er gratis og åpen for alle. Der møtes studenter som leser til eksamen, småbarnsforeldre, folk som vil lese aviser og bøker på eget språk, og pensjonister. Biblioteker brukes til konserter og arrangementer, noen låner ut verktøy, andre kunst, og i Trondheim kan du få frø og dyrke din helt egen blomstereng – og alt dette er gratis.

Ingen andre institusjoner er så konstante, så inkluderende, så samlende og så opplysende som det bibliotekene er. I mange norske kommuner er biblioteket den viktigste kulturinstitusjonen. Det er, og skal være, en arena for kunnskap og fellesskap. Bibliotekene følger med i tiden, tar utfordringene på strak arm og ser mulighetene når teknologien og samfunnet har utviklet seg.

Til tross for bibliotekenes evige aktualitet har ikke økonomien, eller den politiske viljen, vist seg å følge like godt med i tiden. En langsiktig og helhetlig finansiering og plan for bibliotekene må på plass, helst i går. Matvareprisene øker, summen på regningene øker, forskjellene mellom folk øker. Å løfte bibliotekene i den tiden vi lever i, vil være bra for alle. Her får både barn, unge og voksne tilgang på litteratur, informasjon, hjelp, underholdning og arrangementer, og ikke minst en lavterskel møteplass, uavhengig av hva man har i lommeboken.

Å bygge ut bibliotekene er å bygge ut fellesskapet. Finansiering og politikk handler også om folk. For å sikre bibliotekene må vi være i stand til å utvikle oss, men vi er prisgitt de ansatte. Vi må sørge for at biblioteksjefer får sikre stillinger i hele landet, og vi må sikre at fagutdannede bibliotekarer rekrutteres til folkebibliotekene

og skolebibliotekene. Rødt stemmer selvfølgelig for forslaget fra SV.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [16:40:24]: Bibliotekene er viktige for demokratiet vårt. De er grunnleggende for formidling av litteratur, kunnskap og informasjon og er åpne og inkluderende møteplasser for alle. Skolebibliotek og folkebibliotek spiller en særlig rolle i å fremme leselyst. Dette er sentralt i regjeringens lese-lyststrategi Sammen om lesing, som ble lansert i 2024.

De siste ti årene har nasjonal bibliotekpolitikk vært forankret i flere bibliotekstrategier. Biblioteket var tidligere kun et utlånssted, men har utviklet seg til også å være en inkluderende møteplass med et tydelig formidlingsansvar. Nasjonalbiblioteket bidrar til at biblioteksektoren utvikles og styrkes. Gjeldende bibliotekstrategi varer ut 2025, og jeg vil i løpet av året vurdere veien videre fra 2026. Det har nok oppstått en misforståelse om at departementet utarbeider en ny strategi. Det har man ikke tatt noen beslutning om – noe som man også rettet i et rettebrev til Stortinget i forbindelse med ekstremismemeldingen, der det ved en inkurie, som man pleier å si, var sneket seg inn et punkt om at vi gjorde det – men det er noe vi kommer tilbake til.

Vi er bekymret for nedgangen i leseferdigheter og leseglede blant barn og unge. Kunnskapsministeren og jeg har samarbeidet om lese-lyststrategien og innført en rekke tiltak. Satsingen Tid for lesing skal styrke skolenes arbeid med leseopplæring og lesemotivasjon. Vi har styrket skolebibliotekene, økt tilgangen til litteratur, bl.a. i barnehager, og styrket litteraturformidlingen. Skjermbrukutvalgets rapport og stortingsmeldingen «En mer praktisk skole» gir også viktige føringer. Leselyststrategien skal bidra til en mer helhetlig satsing på lesing og leselyst for barn og unge. Tiltak på tvers av sektorer har til hensikt å styrke hverandre. Tiltakene bør nå få tid til å virke.

Siden representantene kom med sine forslag i mars, har vi sett nærmere på spørsmål knyttet til utlån av digitale bøker i bibliotek. Jeg støtter komiteens tilråding og vil gi Nasjonalbiblioteket i oppdrag å igangsette samtaler med Forleggerforeningen for å komme fram til oppdaterte utlånsmodeller.

Jeg takker representantene for engasjementet og kan forsikre at bibliotek, lesing og leselyst er høyt prioritert i regjeringens arbeid.

Presidenten [16:42:50]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [16:42:58]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal om valgfrihet

for familiene (fri fordeling av foreldrepermisjon) (Innst. 381 S (2024–2025), jf. Dokument 8:161 S (2024–2025))

Presidenten [16:43:14]: Etter ønske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkordskifte på inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [16:43:43] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg først takke for behandlingen av denne saken i komiteen, og takke statsråd Lene Vågslid, som har sendt en uttalelse som belyser saken. Saken er ytterligere belyst ved at komiteen sendte saken til skriftlig høring.

Representantforslaget har to forslag, begge med støtte fra mindretallet. Det er et forslag om å la foreldre velge fritt i foreldrepermisjonsperioden, og et annet om å evaluere foreldrepermisjonsordningen som trådte i kraft 1. juli 2018.

Flertallet er tydelig på at tredeling er en god ordning, som bidrar til å sikre en god relasjon mellom barnet og hver forelder. Statsråd Vågslid gir i sitt svarbrev uttrykk for at dagens tredeling og de nye lovendringene ivaretar balansen mellom fleksibilitet og hensynet til at både mødre og fedre/medmødre skal gis mulighet til å kombinere omsorg for barnet med yrkesaktivitet.

Hva en evaluering angår, viser statsråden til at det etter 1. juli 2018 er gjort lovendringer i regelverket som styrker fleksibiliteten og gjør at foreldrene ikke taper penger på å være lenger hjemme med barnet med 80 pst. dekningsgrad. Statsråden mener det er for tidlig å se noen effekter av at stønadsperioden for de med 80 pst. dekningsgrad ble elleve dager lenger med virkning fra 1. juli 2024, og at denne endringen mest sannsynlig vil gi utslag når Arbeids- og velferdsdirektoratet rapporterer for 2027. Statsråden opplyser at hun vil be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å gjennomføre en ny foreldrepengeundersøkelse i 2026, der det bl.a. vil være av særlig interesse å belyse brukernes uttak av ulønnet permisjon etter lovendringen.

Jeg går nå over til å presentere Venstres syn på saken. Vi i Venstre mener at vi skal være stolte av og hegne om at vi har en av verdens beste foreldrepermisjonsordninger. Vi må ikke glemme at dagens ordning faktisk har betydelig valgfrihet. Venstre har historisk vært opptatt av fedres og medmødres rettigheter i foreldrepermisjonen, og vi står bak omleggingen av foreldrepermisjonen til dagens tredelte ordning. I Norge og sammenlignbare land som Danmark vet vi at menn primært tar ut den

delen av foreldrepermisjonen som er forbeholdt far. Ut fra erfaringen i Danmark med innskrenking av fedrekvoten som medførte nedgang i fedres permisjonsuttak, burde det ikke komme som en overraskelse at en tilsvarende nedgang inntraff i Norge da det skjedde en innstramming. Heldigvis fikk vi i Venstre kjempet inn en tredeling av foreldrepermisjonen i Jeløya-plattformen da vi gikk inn i regjering. I Solberg-regjeringen fikk vi også innført en rekke andre ting som bedret situasjonen for småbarnsforeldre.

For Venstre er det sentralt at barnets beste må være det førende prinsipp i alle saker som angår barn. Med dette som utgangspunkt er det for oss et helt sentralt poeng at foreldrepengeordningen må innrettes slik at barnet får mulighet til å etablere en nær og god relasjon til begge sine foreldre i sine første leveår.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [16:46:36]: Eg er stolt over å seie at Noreg har ei av verdas beste foreldrepermisjonsordningar. Det handlar ikkje berre om økonomisk tryggleik; det handlar om å gje barnet ein god og trygg start på livet og å sikre at både mor og far får moglegheit til å knyte nære band i den mest sårbare og verdifulle perioden av barnet sitt liv.

Nyleg blei det gjennomført fleire viktige endringar i foreldrepengeordninga, bl.a.: Frå 1. juli 2024 fekk foreldre med 80 pst. dekningsgrad utvida permisjonen med elleve dagar, slik at det ikkje lenger løner seg økonomisk å velje 100 pst. framfor 80 pst. Det gjev større fleksibilitet og kan gjere det lettare for familiar å vere heime, og kanskje lettare å kunne amme lenger, eller å unngå ulønt permisjon. Og frå august av blir fedrar og medmødrer sin sjølvstendige rett til permisjon styrkt.

Dette er viktige skritt for begge foreldra si moglegheit til at barnet kan få lik tilgang til omsorg frå begge sine foreldre. Samtidig veit vi at tredeling av foreldrepermisjonen har vore og framleis er eit viktig og riktig grep, for når både mor og far har eigne kvotar, sikrar vi at begge foreldre får verdifull tid saman med barnet, og vi bidreg òg til ei meir likestilt omsorgsfordeling i heimen og på sikt òg i arbeidslivet, som er til barns beste.

Erfaringa viser at når fedrekvoten blir redusert, tek fedrar mindre permisjon. Det er ikkje vegen å gå. Difor meiner fleirtalet i komiteen at dagens modell med ei tredeling av permisjonen framleis er den beste løysinga. Den gjev fleksibilitet, men set òg rammene som trengst for å oppnå viktige mål: barns beste og like moglegheiter og sterke familiar.

La oss heller ikkje ta desse ordningane for gjeve, for det er eit resultat av bevisste politiske val over tid. Vi bør stå saman om fordelinga og vidareføre og styrkje den – til det beste for barna våre og for eit samfunn med reell likestilling. Det er rett og slett ei vinn-vinn-sak.

Turid Kristensen (H) [16:49:06]: Jeg er også veldig glad for at vi har en så raus og god ordning for foreldrepermisjon i Norge. Den er uten tvil viktig for å sikre barn en god og trygg start på livet og sørge for at foreldrene faktisk kan kombinere omsorg for sitt lille barn med yrkesaktivitet. Dette er en del av vårt gode velferdssamfunn.

Vi har – og skal ha – en familiepolitikk som støtter opp om familielivet, en familiepolitikk som legger til rette for trygge familier og gir rom for at familiene kan ta gode valg for seg og sine. I utformingen av ordningen for foreldrepermisjon må likevel ulike hensyn veies opp mot hverandre – hensynet til barnet, hensynet til foreldrene og også hensynet til likestillingspolitiske mål.

Jeg skal innrømme at jeg lenge mente at foreldrene selv burde ha full frihet til å fordele foreldrepermisjonen slik de selv ønsket og mente passet best for seg og sin familie. Da jeg etter hvert snudde, var det fordi jeg så at vi ikke hadde kommet så langt som jeg trodde, eller i hvert fall skulle ønske, og at det fremdeles var behov for å legge noen føringer for å bidra til et mer likestilt familieliv og arbeidsliv. Det mener jeg fremdeles er tilfellet, selv om vi ser en økning i andelen fedre som tar ut mer enn fedrekvoten, og en reduksjon i andelen som tar ut mindre. Det er en gledelig utvikling, og positive steg i den retningen betyr også at vi må være åpne for å kunne justere innretningen på denne permisjonsordningen.

Høyre mener altså at det kan være rom for å gi familiene noe mer fleksibilitet, slik at man tar mer høyde for mangfoldet i familielivet og den ulike livssituasjonen familiene befinner seg i, så vi i Høyre har i vårt program for neste periode vedtatt en del endringer på dette området. Vi ønsker å øke familienes mulighet til selv å disponere en større del av foreldrepermisjonen ved at fedre- og mødrekvoten settes til 10 uker i stedet for 15 uker. Vi vil åpne for mer fleksibilitet i uttaket av permisjon og åpne for å endre uttaket underveis – uten at det totale beløpet utbetalt blir mindre. Høyre vil også sikre at foreldre får like lang permisjonstid med barnet etter fødsel ved at permisjonstiden utvides hvis barnet fødes etter termin. Og vi vil, ikke minst, gi fedre og medmødre selvstendig uttaksrett. Dette er endringer og tiltak som jeg er glad for at vi kan komme tilbake til når en ny stortingsperiode tar til.

Selv om Høyre altså mener at det er rom for justeringer, er ikke tiden inne for å fjerne alt av reguleringer som bidrar til å balansere de ulike hensynene som jeg nevnte litt tidligere. Vi har også merket oss at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til at hun vil be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å gjennomføre en ny foreldrepengeundersøkelse til neste år. Høyre vil derfor ikke støtte de forslagene som er fremmet i dette representantforslaget.

Per Olav Tyldum (Sp) [16:52:09]: Familie- og kulturkomiteen har i inneværende stortingsperiode allerede behandlet to representantforslag om endringer i reglene for fordeling av foreldrepermisjon mellom foreldre. Forslagene, som kom fra henholdsvis Fremskrittspartiet, der temaet var større valgfrihet for familien, og Kristelig Folkeparti, der temaet var å fjerne tredelingen av permisjonen, ble ikke vedtatt. I lys av at det ikke ble flertall for endring i foreldrepermisjonsreglene i de foregående forhandlingene i denne stortingsperioden, stiller Senterpartiet seg undrende til at saken igjen fremmes for komiteen og til behandling her i dag.

Senterpartiet mener en tredeling av foreldrepermisjonen er viktig for å sikre at både mor og far får et reelt og likestilt ansvar for barnet de første leveårene. Tredelingen gir begge foreldrene rett til å ta del i permisjonen og bidrar til bedre likestilling i hjemmet og på arbeidsplassen. En fri fordeling av permisjonen kan føre til at far i mindre grad vil ta ut permisjon. Om permisjonen blir delt fritt, vil det nok fortsatt være slik, dessverre, at mor tar en større del av permisjonen ettersom hun tradisjonelt har hatt det største ansvaret for omsorg. Ved å tredele permisjonen legges det til rette for at begge foreldrene tar et aktivt valg om omsorg for barnet, noe som kan bidra til å endre disse mønstrene.

Dagens fleksible ordninger og løsninger er svært gode. Slik var det også for min families del da min yngste sønn, som i dag er 17 år, fikk sin pappa til å ta pappapermisjon hver fredag over lengre tid. Det var i en hektisk arbeidsperiode, som det som oftest er, og som er begrunnelsen for ikke å ta ut pappapermisjon. Heldigvis fantes det gode løsninger, og det var kvalitetstid jeg som pappa, og forhåpentligvis sønnen min også, kan se tilbake på som god og betydningsfull. Jeg håper med det at det oppleves slik for de fleste, både mødre og fedre, og at delt permisjon er en løsning som flere virkelig ser verdien av.

Silje Hjemdal (FrP) [16:54:44]: Det er artig at representanter tar opp at noen partier fremmer forslag om og om igjen selv om de blir nedstemt, som de også har gjort selv, men jeg skal la det ligge.

For Fremskrittspartiet er dette en kamp for frihet til familiene. Jeg er helt enig i at vi i Norge i dag har gode regler om foreldrepermisjon, og de siste årene er det gjort endringer som er til det bedre, etter innspill fra familiene selv. Dagens ordning for foreldrepermisjon har gitt mange barn gode muligheter til å bli kjent med sine foreldre og motta god og riktig omsorg i sine første leveår. For alle de familiene som omfattes av ordningen, er det verdifullt å kunne tilbringe tid sammen i en viktig tid for barnets sosiale og menneskelige utvikling.

Likevel er det sånn at dagens ordning ikke fungerer like godt for alle familier. Denne ordningen oppleves for

rigid, og det er en innblanding i familienes valgfrihet. For meg er det veldig viktig å understreke i denne salen at det er kvinner som føder og ammer barn, det er ikke staten. Det er her vi har den store prinsipielle ulikheten i vår tilnærming til denne debatten. Jeg og Fremskrittspartiet mener at familiene selv må få frihet til å bestemme hvilken permisjonsordning som passer best for dem. For oss i Fremskrittspartiet er det viktig å gi foreldrene frihet til å bestemme hvem som skal være hjemme med barnet, og det bør være opp til det enkelte foreldrepar å avgjøre hvordan de vil dele denne foreldrepermisjonen mellom seg.

Sannheten er at familien i dag fremdeles tvinges til et bestemt uttak av store deler av permisjonstiden. Dagens ordning kan i verste fall straffe barnet. Dersom en forelder f.eks. ikke tar ut full kvote, mister barnet den tiden med den ene av sine foreldre. Det mener vi kan virke som et pressmiddel for å tvinge begge foreldrene til å være hjemme. Det er et inngrep i hverdagsfriheten til menneskene og familiene, og det er vi sterkt imot. Vi ønsker mer frihet og mer fleksibilitet for å gjøre disse familienes hverdag enklere. For noen familier passer det at far er mye hjemme, for andre at mor er hjemme. Om den ene driver et enkeltpersonforetak, er det ikke lett å kunne få tilpasning til dette. Sammenhengen på permisjonen og hvordan ulike jobbsituasjoner hindrer foreldre i å ta ut permisjonen de er tildelt. Jeg får komme tilbake til dette i et innlegg senere.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [16:57:53]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kathy Lie (SV) [16:58:10]: Det er tredje gang i denne stortingsperioden at vi behandler forslaget om å rokke ved tredelingen av foreldrepermisjonen. Stortinget har allerede stemt det ned to ganger, og flertallet i denne sal har ikke endret seg gjennom perioden. At Fremskrittspartiet bruker komiteens og Stortingets tid på å ta den omkampen enda en gang, framstår for meg både som unødvendig og som bortkastet tid og krefter, for utfallet, som vi ser av innstillingen, vil jo bli det samme i dag også.

Vi har sett gjennom de årene som har gått siden vår tidligere partileder Audun Lysbakken i 1993 først innførte fedrekvoten, at det har vært viktig for at fedre faktisk skal ta permisjon at de har en egen kvote med tid avsatt bare til dem. Det har vært en lang prosess med utvikling fram til vi oppnådde en tredeling. Mange pappaer slipper nå å diskutere med arbeidsgiver for å få innvilget permisjon, og mange pappaer forteller med glede om å

knytte sterkere bånd til de små barna sine. Det er avklart helt fra start at mor og far skal dele på spedbarnstiden, og det gjør at det blir mindre konflikter i familiene om dette.

Det er selvfølgelig et likestillingsperspektiv i dette, i og med at kvinner får kortere avbrudd fra arbeidslivet, og at arbeidsgivere får mindre insentiv til å forskjellsbehandle kvinner og menn med tanke på utvikling og karrieremuligheter. Det er også et likestillingsperspektiv i at begge foreldre har en del permisjon som gjør at de blir mer likestilt på hjemmebane.

Det viktigste er likevel at begge foreldre får mulighet til et nærere forhold til barna mens de er små, og at barnet opplever foreldrene som like gode og trygge omsorgspersoner. Derfor er det synd at det i de fleste tilfeller fortsatt er slik at mor tar to tredjedeler og far en tredjedel, og at da forrige regjering reduserte fedrekvoten, tok fedrene mindre permisjon, noe som medførte at fedrekvoten igjen ble økt. SV mener derfor fortsatt at det er behov for å regulere dette, og vi mener fortsatt at tredelingen av foreldrepermisjonen er viktig, og at det er riktig å beholde denne.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:00:42]: Familien er det viktigste i livet vårt, og nettopp derfor bør den også være det viktigste i politikken. Det er i familien verdiene formes, det er der tilhørigheten skapes, og den er barnets første og viktigste fellesskap. Likevel har politikken i altfor lang tid flyttet ansvar og handlingsrom bort fra familien – med gode intensjoner, men med feil virkemidler.

Kristelig Folkeparti går motsatt vei. Vi vil gjenreise tilliten til familiene og løfte foreldrerollen. Foreldrene kjenner sine egne behov best, de vet hva barnet trenger. Derfor vil vi flytte makt fra regjeringens møtebord til kjøkkenbordet hjemme hos norske familier. Foreldrepermisjonen skal være til for familiene, ikke for politikerne. Det er rundt kjøkkenbordet, ikke rundt Kongens bord, at det bør avgjøres hvem som er hjemme når, hvordan en skal kombinere jobb og familieliv, og når ungen skal begynne i barnehage. Dette handler ikke bare om praktiske løsninger, det handler om prinsipper, om frihet og om tillit.

I dag ser vi at nesten halvparten av alle mødre i Norge tar ut ekstra ubetalt permisjon. Hvorfor? Det er fordi systemet ikke passer livet deres. Den rigide tredelingen har blitt en likestillingsfelle som i praksis gjør livet vanskeligere for mange familier. Ja, fedrekvoten har hatt en verdi, den har endret holdninger, men nå er det på tide å gå fra tvang til tillit.

Andre partier ser på foreldrepermisjonen som likestillingspolitikk. Vi ser på den først og fremst som familiepolitikk. Vi spør ikke: Hva vil staten? Vi spør: Hva

trenger ungen, og hva ønsker foreldrene? Og vi stiller et ærlig spørsmål til alle som snakker varmt om valgfrihet og liberale verdier: Er det virkelig liberalt å detaljstyre familienes hverdag? Å si at foreldrene ikke skal få fordele permisjonen fritt, er det å vise tillit?

Kristelig Folkeparti stoler på familiene. Vi mener at ungene fortjener at mor og far får være til stede på måter som passer akkurat deres liv, deres hverdag og deres unger. Tiden for statlig overstyring er forbi. Nå er det familienes tur. Vi kommer til å stemme for dette forslaget i dag.

Statsråd Lene Vågslid [17:03:24]: Tusen takk til komiteen og til saksordføreren for ei god attgjeving av svarbrevet mitt til komiteen. Eg trur me alle saman er opptekne av at me skal ha gode ordningar for familiene, slik at me får tid i lag med dei me er aller mest glad i, og får anledning til å vere gode foreldre. Men eg er òg einig med dei før meg no, som har sagt at me har ei av dei beste og mest rause foreldrepermisjonsordningane i verda, som har blitt ytterlegare styrkt under denne regjeringa.

Dagens tredeling byggjer opp under at både mor og far kan kombinere omsorg for barnet med yrkesaktivitet, og fedrekvoten sikrar far og barn meir tid saman. Det er nyleg gjennomført viktige lovendingar som òg gjer foreldrepengeordninga meir fleksibel, slik fleire i komiteen har sagt før meg. Det er gode endringar. Det er endringar eg håpar kan føre til at me bl.a. kan sjå ein reduksjon i bruken av ulønt permisjon.

Fedrar og medmødrer sine sjølvstendige rettar er òg styrkte frå 2. august 2024, slik at alle fedrar og medmødrer som har tent opp rett til foreldrepengar, no har moglegheit til å ta ut ti veker utan krav til at mor går ut i arbeid. Den endringa har særleg betydning i tilfelle der far eller medmor har opptent rett til foreldrepengar, og gjer òg at Noreg oppfyller krava i direktivet om eit balansert arbeids- og familieliv.

Eg er einig i at me må følgje med på korleis foreldrepengeordninga verkar, og det er òg difor eg har svara komiteen, og no vil gjenta, at eg vil be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å gjennomføre ei ny foreldrepengeundersøking i 2026.

Me har alt i alt ein velferdsstat som gjev stor fleksibilitet og moglegheit til å vere i arbeid og òg å ha tid med familien. I denne perioden har regjeringa òg, saman med SV og Senterpartiet, gjeve familiane betre råd gjennom å styrkje barnetrygda betrakteleg. Med dei same partia har me kutta i barnehageprisane og innført gratis kjernetid i SFO frå 1. til 3. klasse. Dette betyr ikkje berre noko for lommeboka til barnefamiliar, men det gjev òg ein større fleksibilitet i kvardagen.

Arbeidarpartiet vil framleis halde fast på tredeling og ei raus foreldrepermisjonsordning og framleis priori-

tere familiepolitikken. Eg er glad for at det framleis er eit ganske solid fleirtal i Stortinget for akkurat det.

Presidenten [17:06:07]: Det blir replikkordskifte.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:06:27]: Etter at Stortinget vedtok å innføre tredelingen av foreldrepermisjonen, har vi sett noen alvorlige konsekvenser av den politikken. I 2008 var det 18 pst. av landets mødre som tok ut ulønnet permisjon, men i 2021 var situasjonen langt mer dramatisk. Da var det 48 pst. av landets mødre som tok ut ulønnet permisjon, ifølge Navs statistikk. Det som skulle være et likestillingstiltak, er blitt en fattigdomsfelle for mødre i Norge i dag.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor ønsker en sosialdemokratisk regjering å føre en politikk som sørger for at kvinner blir lønnsstapere?

Statsråd Lene Vågslid [17:07:12]: Her synest eg representanten tok litt vel hardt i, men det kan vere at vi ser veldig ulikt på dette. Ein av konsekvensane med den tredelte foreldrepermisjonen er, som me har høyrte tidlegare her i dag, at langt fleire fedrar no tek ut pappa-permisjon og då får tid i lag med ungane sine. Når det er sagt, følgjer me òg med på det representanten tek opp når det gjeld bruken av ulønt permisjon. Det me har sett tidlegare, var at graden av bruk av ulønt permisjon auka noko i ei tid der fleire valde å ta 100 pst. foreldrepengeuttak. No, etter at me gjorde den lovendringa som styrkte 80-prosentordninga der ein kan vere heime lenger, er håpet at me vil sjå ein reduksjon i bruken av ulønt permisjon. Samtidig bør me ikkje spå slike ting, og difor har eg òg svara komiteen at eg vil be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å gjennomføre ei ny undersøking av foreldrepermisjonsordninga, bl.a. med tanke på det.

Presidenten [17:08:16]: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Silje Hjemdal (FrP) [17:08:40]: Jeg vet ikke om det er parlamentarisk riktig å bruke det ordet, men jeg må nesten bemerke at det er litt artig at representanten fra SV skal forelese for Fremskrittspartiet om hvilke forslag det verdt å bruke tid på i denne sal. SV har gjennom ganske mange år fremmet en rekke forslag som gang på gang blir nedstemt. Jeg prøver likevel hver gang å behandle forslagene med respekt, for vi kan gjerne være uenige, men vi debatterer sakene på en saklig måte.

Det er lov å være oppgitt, og det er nettopp det Fremskrittspartiet er over denne ordningen. Fremskrittspartiet mener at det er en grunnleggende rett for familiene å bestemme selv. Jeg tror på familiene, og Fremskrittspartiet ønsker at familiene skal få mer frihet.

Det er helt lov å være uenig i det, men som flere har vist til, er det en stor bekymring for det økte uttaket av ulønnet permisjon. Det gjaldt mødre, men også fedre. De tallene var enormt urovekkende, og jeg synes det er bra at statsråden selv sier at man tar det på alvor og ønsker å foreta en ny foreldrepengeundersøkelse i 2026. Jeg og Fremskrittspartiet vil riktignok ha en bredere evaluering, så jeg opprettholder mitt forslag, men jeg synes det er bra at statsråden tar bekymringene på alvor.

Jeg fikk ikke fullført hele mitt innlegg i sted, men jeg må slutte meg til alt som representanten fra Kristelig Folkeparti sa i sitt innlegg. Det var et veldig poengtert og godt innlegg. Målet må nettopp være at man hele tiden skal ønske å la barnet få tid sammen med foreldrene sine, slik det passer best for familien, og det gjør man ved å gi familien full frihet. Vi må ha en grunnleggende tro på at foreldre klarer å ta denne avgjørelsen selv. Da må vi ha mer frihet og mindre diktering av familiehverdagen fra politikere.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [17:11:31]: Selv om man ideologisk er veldig opptatt av å fremme frihet, betyr ikke det at man ikke skal prøve å kjempe for f.eks. menneskerettigheter, som fedres rettigheter til å være sammen med barna sine. Jeg undrer meg over at både Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, og nå også Høyre, skyver foran seg familiens rettigheter og klokskap og er villige til å gå imot de rettighetene vi har klart å opparbeide for fedre.

Jeg har ikke tall på hvor mange fedre som i løpet av den perioden jeg har jobbet i familie- og kulturkomiteen, har kommet til meg og takket for denne tredelingen. De vet at på grunn av kjønnsrollemønsteret og hvordan det er i arbeidslivet, hadde de ikke fått så mye tid med barnet sitt hvis ordningen hadde vært kuttet ned på. Dette er ikke bare anekdotisk; forrige periode måtte jo regjeringen gå opp igjen på fedrekvoten fordi det viste seg at fedre kun tar den delen som loven sier at de har rett til.

Jeg undrer meg særlig over at man er så lite opptatt av å bedre likestillingen i foreldreskapet i denne komiteen, all den tid vi diskuterer nettopp det å få utjamning i foreldreskapet i andre saker. På vegne av far og barna til far synes jeg det er veldig trist at det finnes partier som ikke ønsker å jobbe for at far og barn skal få mest mulig tid i en veldig avgjørende fase for familien.

Når det er sagt, vil jeg knytte en siste kommentar til utfordringene man ser med at det er mange som tar ut ulønnet permisjon. Jeg er også bekymret for det. Jeg ønsker å minne forsamlingen om at dette også handler om når man kan ha barna sine i barnehage. Stortinget har nå endret på noe av regelverket der, og vi er flere partier, i hvert fall Senterpartiet, som ønsker oss mer fleksible

ordninger for når barnet skal i barnehage, og det vil absolutt gjøre noe med den statistikken.

Turid Kristensen (H) [17:14:11]: Jeg synes nok representanten fra Senterpartiet trekker sine konklusjoner litt vel langt i sitt innlegg her ved å påpeke at det er partier som nå vil svekke fedrenes rettigheter. Vi sitter i en familie- og kulturkomité. Vi jobber jo for likestilling.

Jeg er helt enig i at det har vært mye fram og tilbake, og som jeg sa i mitt forrige innlegg, var jeg også innledningsvis der at jeg mente at dette burde familiene få lov til å gjøre helt selv, men jeg innså at utviklingen ikke hadde gått langt nok, og vi var nødt til å ha en kvote. Som jeg også påpekte i mitt innlegg, viser tallene nå at det er flere fedre som tar ut mer enn fedrekvoten, og færre som tar ut mindre. Så det er bevegelser, og derfor mener Høyre at det er rom for å se på å endre noe, nettopp for å gi større fleksibilitet til familiene.

Jeg vet ikke om representanten merket seg det, men det å også gi fedre og medmødre selvstendig uttaksrett til foreldrepenger er også et steg i å hjelpe både fedre og medmødre i å kunne benytte seg av den muligheten man har til å ta foreldrepermisjon.

Det var et godt innlegg fra Kristelig Folkepartis representant på mange måter, men når man viser til tillit til familiene, synes jeg kanskje at man også burde se på hvilke andre institusjoner man har tillit til i landet vårt. Kristelig Folkeparti har nettopp vedtatt at man ikke har tillit til at rektorer og skoleledere og kommuner selv skal få velge om man skal flagge med prideflagget på skolene. Jeg mener at hvis man holder den fanen så høyt når man snakker om tillit, bør man kanskje se litt på det bredere spekteret i politikken. Jeg beklager til Kristelig Folkeparti, men jeg klarte ikke å dy meg.

Presidenten [17:16:03]: Representanten Silje Hjemdal har hatt ordet to ganger før og får nå ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [17:16:17]: Jeg vil bare presisere at det ikke er noe i Fremskrittspartiets forslag som handler om å ta noe som helst fra fedre. Det handler om å gi familiene frihet til å bestemme selv – bare så det er oppklart en gang for alle. Forslagene ligger ute, så alle kan selv lese ordrett hva som står i forslagene, der ingenting handler om å frata far noe som helst, bare for å presisere det nok en gang, men om å gi familiene frihet til å velge selv.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:17:02]: Jeg klarer ikke å dy meg når det kommer ulike påstander i stortingssalen fra flere av de andre representantene.

For å begynne med Senterpartiet så synes jeg det er litt arrogant å hevde at vi i andre partier som er opptatt

av en fri fordeling av foreldrepermisjonen, ikke er opptatt av likestilling. Jo, vi er klart opptatt av likestilling, men jeg er uenig i at premisset som ligger til grunn for det, er statlig styring av foreldrene og familiene. Jeg mener at likestillingspolitikk nettopp handler om å ha tillit til at familiene vet best selv, og at de som ønsker å være hjemme med barna sine, skal få lov til det uten at vi politikere skal gå inn og styre det.

Tredelingspolitikken er noe politikere er veldig fan av, for det er en veldig effektiv måte å tvinge alle familier inn i den samme kvernen på. Men folk ønsker ikke den politikken. Når halvparten av mødrene tar ut ulønnet permisjon, er det en direkte konsekvens av at politikere prøver å overstyre folks hverdag, der familiene ønsker å ha mer styring, og de ønsker å bruke mer tid med egne barn. Jeg mener at vi i denne sal bør respektere det og gi dem akkurat den tilliten.

Representanten fra Høyre trekker inn et annet eksempel som er litt malplassert i denne debatten, men vi kommer til å stå fast på og si klokkeklart at vi ønsker valgfrihet for familiene. Det handler òg om at folk skal få lov til å velge selv om barnet deres skal delta i pridefeiring eller andre politiske markeringer. Jeg mener ikke det er opp til skolen å pålegge barn å delta i slike politiske, aktivistiske markeringer som det. Jeg mener faktisk at vi ivaretar valgfrihetsprinsippet òg der.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [17:18:56]: Jeg ønsker meg ett eksempel fra Kristelig Folkeparti-representanten på at likestilling har vunnet fram i samfunnet der samfunnet ikke har vært med på å bestemme reglene for det, at det er valgfrihet som har ført til likestilling – ett eksempel på den likestillingen vi har, som er lovfestet i lovverket vårt, eller som har ført til likestilling i samfunnet. Likestillingskamp – da må man faktisk gjøre noe. Det nytter ikke å si: Jeg står for likestilling, og så vil man ikke være med på det. Det gjelder for så vidt også den kampen som skeive og andre fører. Når man ikke vil være med på å løfte det fram og gjøre aktive handlinger, blir det ikke likestilling. Der er vi kanskje uenige.

Presidenten [17:19:44]: Representanten Hadle Rasmus Bjuland har hatt ordet to ganger i debatten og får nå ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:19:56]: Jeg tror bare vi har veldig ulikt utgangspunkt for hva vi mener er god likestillingspolitikk. For oss i Kristelig Folkeparti handler det først og fremst om at likestillingspolitikk er like muligheter, at kvinner og menn skal få lov til å ta like valg, at menn skal ha like mye mulighet til å kunne være hjemme med barnet sitt som det mødre har – og vice versa. Nettopp derfor ønsker vi å ha full fri forde-

ling, slik at om en familie ønsker at far skal være hjemme i hele permisjonstiden, så er det selvfølgelig helt greit – og motsatt. Det er nettopp det jeg mener er så intolerant med Senterpartiets syn i denne saken, der de kun mener at likestillingspolitikk er å styre familienes hverdag.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [17:20:48]: Fridom blir det snakka mykje om. Fridom for meg er at mor kan få god tilknytning til barnet sitt. Fridom er òg at far og medmor skal få same gode tilknytning til barnet i tidleg alder. Barnets beste er å ha ei god tilknytning til begge foreldra frå tidleg alder av. Eg er veldig glad for at fleirtalet i Stortinget for n-te gong stadfestar at ei raus tredelt foreldrepermisjonsordning er det beste for barn i ein tidleg fase av livet.

Presidenten [17:21:34]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [17:21:38]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om en 16-årsgrense for sosiale medier med krav om innlogging med BankID eller tilsvarende løsninger (Innst. 366 S (2024–2025), jf. Dokument 8:121 S (2024–2025))

Presidenten [17:22:05]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletida – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletida, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [17:22:41]: (ordfører for saken): Jeg vil gjerne få takke komiteen for godt samarbeid i nok en sak. Det er ingen tvil om at komiteen deler forslagsstillernes bekymring for at vi ikke klarer å beskytte barn og unge godt nok mot skadelig innhold på sosiale medier og digitale plattformer. Komiteen er også enig om at det er grunn til å se på hvordan vi bedre kan sørge for at barn og unge har en trygg digital hverdag.

Komiteen har merket seg at de fleste høringsinnspillene er imot eller skeptiske til aldersverifisering, og spesielt til bruk av BankID til dette formålet. Innspillene komiteen har fått når det gjelder dette, handler om at mange mener at dette medfører en rekke risikoer for barn og voksnes rettigheter, at det kan øke det digitale

utenforskapet, at det kan føre unge ut på mer risikable plattformer, og også at det er ganske lett å omgå systemer for aldersverifisering. De som er skeptiske, peker bl.a. på at valg av teknologisk løsning må ivareta personvernet, ikke føre til digitalt utenforskap, og ikke være avhengig av foreldrenes godkjenning.

Når det gjelder spørsmålet om innføring av aldersgrense, er det en noe mer positiv innstilling til dette blant dem som har gitt høringsinnspill til komiteen, selv om flere mener at 15- eller 16-årsgrense er for høyt.

Jeg går nå over til å gjøre rede for Høyres syn i denne saken. Jeg regner med at de andre partiene også vil gjøre rede for sitt syn i løpet av debatten. I Høyre vedtok vi på vårt landsmøte at vi i neste stortingsperiode ønsker å få på plass en myndighetsbestemt aldersgrense på 15 år for sosiale medier og også kreve at norske brukere må verifisere sin alder. Men det er flere forhold som må veies opp mot hverandre og vurderes godt før det er riktig å fremme forslag om eller vedta dette.

Valg av teknologi blir viktig, og Høyre deler oppfatningen om at bruk av feil teknologi til aldersverifisering kan medføre en rekke risikoer. Det er viktig at valg av teknologisk løsning ivaretar både barns, unges og voksnes person- og forbrukervern samt retten til ytringsfrihet, kommunikasjon og informasjonsinnhenting, og ikke medfører at en er avhengig av foreldrenes godkjenning. Det er også behov for å gjøre en god vurdering av hvordan man skal definere hva et sosialt medium er, ikke minst med tanke på utviklingen av stadig nye plattformer og de utfordringene det medfører. Spotify har åpnet for kommentarer og deling av videoer. Er det et sosialt medium nå? YouTube, er det et sosialt medium? Dette er ikke lette spørsmål å besvare, men vi må ha gode svar på dem før vi kan ta stilling til hvordan en aldersgrense kan innføres.

Høyre mener at det er viktig at Norge så snart som mulig implementerer EUs Digital Services Act og AI Act. Vi må samordne dette arbeidet med EU, men også se det i lys av saker som det jobbes med her hjemme, som å heve aldersgrensen i personopplysningsloven og behandlingen av ny barnelov. Høyre kommer derfor ikke til å støtte det løse forslaget som er fremmet i saken her i dag. Men jeg vil gjerne ta opp Høyres forslag om å utrede dette spørsmålet.

Presidenten [17:25:45]: Representanten Turid Kristensen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [17:26:00]: I dag står vi overfor ei verkelegheit der barn og unge veks opp med sosiale medium og digitale plattformer som ein naturleg del av kvardagen. Det gjev moglegheiter for læring, deltaking og fellesskap, men det bringar òg med seg store utfordringar, og vi deler bekymringa til forslagsstilla-

rane når det gjeld å beskytte barn og unge mot skadeleg innhald på nett. Altfor mange barn blir eksponerte for valdeleg, seksualisert eller psykisk skadeleg innhald, og slik kan vi ikkje ha det. Alle barn har rett til ein trygg oppvekst, òg på digitale plattformer.

Samtidig må vi anerkjenne at vegen til gode løysingar ikkje alltid er like enkel, for det handlar om meir enn å setje ei aldersgrense. Det handlar om å finne tiltak som faktisk fungerer, utan å skape nye problem som digitalt utanforskap eller svekt personvern. Mange har uttrykt skepsis til aldersverifisering, særleg ved bruk av BankID. Det er forståeleg, for ikkje alle barn og unge har tilgang til BankID, og det er risiko for at slike løysingar skubar nokon ut av fellesskapet. Difor må ein velje ei teknologisk løysing som er trygg, tilgjengeleg og ikkje minst personvenleg, og ho må utviklast med klokskap og tett samarbeid med fagmiljøet. Difor støttar vi regjeringa sitt arbeid med å heve aldersgrensa frå 13 år til 15 år, og ei slik grense vil harmonisere med andre rettar og plikter 15-åringar har i samfunnet. Vi må òg hugse at ei aldersgrense aleine ikkje er nok. Ho må følgjast av god informasjon, sterkare regulering og ikkje minst viktige direktiv som DSA og AI Act, som òg vil kunne bidra til å beskytte barn mot målretta reklame og farlege algoritmar.

Eit stort fleirtal meiner at arbeidet hastar. Vi må finne gode og balanserte løysingar, og vi må gjere det saman, ikkje minst med det beste for barnet som styrande prinsipp. Arbeidarpartiet vil stemme imot det lause forslaget i saka.

Silje Hjemdal (FrP) [17:28:23]: I mars 2024 voterte vi i Stortinget over et lignende forslag fra Kristelig Folkeparti som tok opp i seg en del av de samme problematikkene, og jeg tror det er en samlet komité som erkjenner at det er utfordringer med en del sosiale medier i dag og hva barn og unge har tilgang til og utsettes for. Det man imidlertid er uenig om ennå, er bl.a. dette med BankID og 16 års aldersgrense. Argumentene er veldig mange av de samme som i forslaget man hadde sist. Derfor bruker jeg ikke så mye tid på å utdype det, ettersom representantene før meg også har påpekt det vesentlige i de høringsinnspillene. Men jeg vil vise til at statsråden i svarbrevet i denne saken viser til at det å innføre en aldersgrense i seg selv og aldersverifisering for å sikre at den er effektiv, er komplisert. Det var også noe av det som gjorde at den forrige saken vi behandlet, tok opp i seg disse problemstillingene.

Det som er krevende, er også hvilke avveininger man eventuelt skal gjøre. Fremskrittspartiet blir gjerne med og diskuterer dette i framtiden, men det må en nærmere utredning til, nettopp for å kunne gjøre de avveiningene på en forsvarlig og god måte. Sann som det er med forslaget i dag, er Fremskrittspartiet uansett uenig i

å sette grensen til 16 år da vi mener at man som et minimum må se hen til å harmonisere aldersgrensen for sosiale medier med andre aldersgrenser i lovene vi har i dette landet. I dag har for eksempel 15-åringene en rekke rettigheter, og jeg og Fremskrittspartiet mener at det vil være urimelig at en 15-åring skal kunne straffes og skal kunne ta arbeid, men for eksempel ikke skal kunne bruke sosiale medier.

Vi er gjerne konstruktive i debatten senere, men også denne gang er det rett og slett så mange innvendinger som illustrerer hvor problematiske disse forslagene er. Det gjør at vi er nødt til å få mer kjøtt på beina for å få til en bedre diskusjon når regjeringen eventuelt kommer med sitt forslag senere.

Kathy Lie (SV) [17:31:33]: Jeg deler forslagsstillerens bekymring over hva barna våre opplever og utsettes for på sosiale medier. Det er en stor debatt i hele samfunnet om hvordan vi kan beskytte barn og unge bedre mot skadelig innhold på nett, og særlig på de sosiale plattformene som ikke modereres eller verifiseres av en redaktør.

Det har lenge vært en diskusjon om å sette en aldersgrense, og her har partiene og sivilsamfunnet ulike løsninger og forslag. I SV mener vi at vi må finne en balanse som samsvarer med andre aldersgrenser som barn og unge må forholde seg til. Når forslagsstillerne foreslår 16-års aldersgrense for innlogging på sosiale medier, har de neppe tatt inn over seg at 15-åringene kan ta arbeid og bli straffet. En 16-års aldersgrense gjenspeiler ikke de samme 15-åringenes rettigheter og plikter ellers i samfunnet.

Det er også en avveining mot å ivareta barn og unges rett til privatliv. Mye i dag foregår via ulike sosiale plattformer. Disse brukes i stort omfang som informasjons- og administrasjonskanaler for ulike aktiviteter, både innen idrett og i andre frivillige organisasjoners tilbud til barn og unge.

Sosiale medier kan også være viktige for en del unge som ikke får nødvendig informasjon om ulike sider ved livet og samfunnet av sine foresatte. Et forbud vil kunne slå ekstra hardt ut for unge som utsettes for negativ sosial kontroll.

Flertallet av høringsinstansene er negative til bruk av BankID for verifisering av alder. Det er flere usikkerhetsmomenter som ikke er tilstrekkelig utredet når det gjelder bruk av BankID i denne sammenhengen. En innføring av BankID vil omfatte hele befolkningen og vil medføre omfattende mulighet for sporing av enkeltmenneskers bruk av sosiale medier. Det vil derfor være utfordrende med tanke på personvern og retten til privatliv for landets innbyggere.

SV kan ikke støtte forslagene i representantforslaget og mener det er behov for mer omfattende utredning og

kunnskapsinnhenting. Vi vil likevel understreke at vi ikke er imot en aldersgrense generelt, men at hvor den grensen settes, må vurderes svært nøye. Når vi hører at mange barn helt ned i ni-tiårsalder er på sosiale medier, gir det grunn til bekymring. I dag har de fleste plattformene en 13-årsgrense. Mye ville vært bedre hvis den ble overholdt.

Selv om vi mener at foreldrene har et ansvar for de minste barna, skal vi være litt forsiktig med å individualisere problemene med negativ påvirkning av barn på sosiale medier. SV mener – i likhet med flere andre i komiteen – at EU-forordningene Digital Services Act og Digital Markets Act er viktig å få innført i norsk rett, og at vi må sørge for et forbud mot markedsføring rettet mot barn. At vi som samfunn må ta et ansvar for reguleringer, mener vi er viktig, men vi støtter altså ikke det representantforslaget som foreligger her i dag.

Sofie Marhaug (R) [17:34:45]: La meg gjøre det klart at Rødt vil ha en nasjonal aldersgrense i sosiale medier. Barna våre har rett til en trygg oppvekst, også i den digitale virkeligheten, og vi må beskytte dem mot skadelig innhold. I sosiale medier i dag kan hvem som helst se bilder og videoer av bl.a. vold, seksuelt innhold, dop og reklame eller innhold som fokuserer på kropp, selvbilde og en evig optimalisering. Disse enorme og mektige plattformene på nett har skapt flere samfunnsproblemer, og det må også løses av samfunnet. Det er vår jobb å sette grensene som trengs for å skjerme barna våre.

En nasjonal aldersgrense må være grundig utredet. Dessverre er ikke forslaget vi debatterer i dag, godt nok undersøkt med tanke på konsekvensene av å sette aldersgrensen til 16 år. Flere av høringsinnspillene er positive, men mener at alderen er satt for høyt, som flere har vært inne på. Unges rett til å delta i samfunnet og få informasjon og retten til personvern er faktorer som må balanseres mot en aldersgrense.

BankID virker heller ikke som en overbevisende eller tilsynelatende riktig teknologisk løsning for aldersverifisering i sosiale medier. De aller fleste høringsinnspillene er skeptiske og peker bl.a. på risikoer rundt personvern. Det er verdt å minne om at Datatilsynet nylig rettet sterk kritikk mot hvordan barns personvern blir ivaretatt i skolen, og personvern er viktig, selv i kampen mot teknologigigantene.

Rødt ønsker som sagt en aldersgrense i sosiale medier, og vi er glade for at flere partier bringer saken på bane. Vi har ventet over et år på at regjeringen skal ta grep. Allerede i april i fjor varslet regjeringen at de ønsker å innføre strengere restriksjoner for barn og unge i deres bruk av sosiale medier. Siden da har den varslede stortingsmeldingen om trygg digital oppvekst blitt utsatt flere ganger. Regjeringen har konsekvent vist til det på-

gående arbeidet i møte med avsløringer om de negative effektene sosiale medier har på barn og unge, og dette er ikke godt nok.

Rødt vil vente på den lenge varslede stortingsmeldingen og et grundig utredningsarbeid fra regjeringen, men da med en klar forventning om at dette kommer snart. Over et år etter at regjeringen varslet at de vil ta grep, står vi fortsatt uten endringer og uten beskyttelse av barna våre. I dag har ikke barna den trygge digitale oppveksten som regjeringen har lovet at de skal få. Sånn sett forstår jeg veldig godt at forslagene fremmes. Barn og unge i Norge trenger trygge rammer og grenser, også på nettet.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:37:57]: Kristelig Folkeparti har en visjon om en bedre barndom for barn i Norge, en barndom med mer frilek, mindre skjerm og sosiale medier og mer læring.

De siste drøyt ti årene har vi sett en psykisk helseepidemi som har rammet unge, særlig jenter. Årsakene er trolig flere, men mye tyder på at en viktig årsak er den store veksten i unges bruk av sosiale medier, som Instagram, fra rundt 2010. Nyere forskning viser at sammenhengen mellom bruk av sosiale medier og psykiske lidelser blant unge er stor fram til puberteten er over, i 16-årsalderen. Jenter er særlig rammet. Sosiale medier har endret barne- og ungdomstiden fullstendig. Har man først lagt ut en post, tenker man på hva slags reaksjoner man vil få, når man ikke er online. Legger man da ut feil bilde eller en klønete formulert tekst, kan man bli gjenstand for netthets og mobbing i etterkant, og de som ikke velger å være i sosiale medier, blir utestengt av klassekameratene sine. Metas egne interne spørreundersøkelser erkjenner sammenhengen mellom bruk av sosiale medier og angst og depresjon.

Det er på tide å gi foreldrene verktøyene de trenger for å slå tilbake. Kristelig Folkeparti foreslår 16-årsgrense for sosiale medier med krav om innlogging med BankID eller tilsvarende løsninger. Når alle brukere må identifisere seg med korrekt alder, vil vi kunne redusere problemet med at voksne overgripe lyver om alderen og kommer i kontakt med barn på sosiale medier, som er i den tro at den voksne er en jevnaldrende unge. Dessuten vil barn med sånne regler i større grad skjermes fra å dele privat informasjon på nettet som de senere kan komme til å angre på.

Det er også en godt dokumentert sammenheng mellom utstrakt bruk av skjerm og sosiale medier og lite søvn. Mangel på søvn henger i sin tur sammen med økt risiko for psykiske problemer og mindre læring i skolen. Så om en aldersgrense kan gi barn bedre søvn, kan det bidra til bedre psykisk helse blant unge, uavhengig av hvordan innholdet i sosiale medier i seg selv virker for brukerne.

Til slutt: Mindre tid på sosiale medier kan gi muligheter for mer fysisk aktivitet, mer lek og mer kontakt ansikt til ansikt, som barn trenger for en sunn utvikling både fysisk og mentalt. For barnas skyld må det gis mer makt til foreldrene og mindre til selskapene.

Med dette vil jeg ta opp Kristelig Folkepartis forslag i saken.

Presidenten [17:40:34]: Representanten Hadle Rasmus Bjuland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [17:40:52]: Takk for veldig mange gode innlegg. Eg trur me deler dei same bekymringane når det gjeld barn og unges utstrekke bruk av sosiale medium. For arbeidarpartiregjeringa er ein trygg digital oppvekst svært viktig. Eg brukar mykje tid på arbeidet med akkurat dette, og som fleire har vore innom, vil eg snart leggje fram ei stortingsmelding om trygg digital oppvekst.

Me kan ikkje la skjermen og algoritmane overta barndomen til ungane våre. Eg vil nytte anledninga til å rose alle foreldre i Noreg som no tek mange initiativ i FAU-ar over heile landet og sett dette på dagsordenen på foreldremøte.

Me vil snart sende på høyring eit forslag om å heve aldersgrensa for når barn sjølv kan samtykkje til deling av personopplysningar, frå 13 år til 15 år, og me jobbar òg med eit høyringsforslag om ein lov om ei absolutt aldersgrense for sosiale medium på 15 år.

Eit sentralt spørsmål er korleis me best beskyttar barn på nett utan å innskrenke rettane deira uforholdsmessig. Kor inngripande ei aldersgrense er, har å gjere med kor høg ho er, kvar ho gjeld, og korleis ho skal etterlevast. Grensa må vere kunnskapsbasert og rimeleg, og difor har regjeringa signalisert at me ønskjer ei 15-års aldersgrense. Det heng saman med andre grenser, slik bl.a. representanten for Framstegspartiet var inne på i innlegget sitt. Forsking tyder på at jenter i 11–13-årsalderen og gutar i 14–15-årsalderen er særleg sårbare for påverking frå sosiale medium på psykisk helse.

Aldersverifisering er særleg utfordrande. Me må finne ei løysing som passar for alle, og som ikkje fører til diskriminering og digitalt utanforskap. Difor deler eg komiteens bekymring rundt personvern, sosial kontroll, digitalt utanforskap, sporing og anonymitet. Samtidig er ei aldersverifisering nødvendig viss aldersgrensa skal vere så effektiv som mogleg, og difor ser me no på korleis me kan gjennomføre det i praksis. Noreg er ikkje akkurat åleine om denne utfordringa, så her arbeider me tett opp mot EU, og me utforskar løysingar i dialog med EU. I tillegg vil dette reise nokre spørsmål om forholdet til EØS-retten, som me òg er nøydd til å greie ut grundig.

Aldersgrense for sosiale medium er ein viktig del, men heller ikkje heile løysinga, av korleis me styrkjer

barn og unges trygge digitale oppvekst. Difor ser eg fram til å kome tilbake snart med ei eiga stortingsmelding om det temaet.

Presidenten [17:43:52]: Det blir replikkordskifte.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:44:07]: Det haster å få gjort noe med dette. Det er et paradoks at vi ellers i samfunnet beskytter unger mot vold, overgrep og andre typer ubehagelige opplevelser, mens vi ikke har noen regulering i sosiale medier i dag, vi har ingen begrensninger for å skjerme ungene for dette og beskytte dem.

Jeg legger merke til, i statsrådens svar til Stortinget, at noe av begrunnelsen er at BankID blir sett på som en vanskelig og krevende øvelse. For oss er ikke nødvendigvis BankID det viktigste, men at vi kan ha en eller annen type verktøy for å få på plass en aldersgrense. Airbnb har som ett virkemiddel f.eks. brukt foto som legitimasjon. Er statsråden åpen for å se på andre løsninger for å sørge for at vi får på plass en aldersgrense på sosiale medier?

Statsråd Lene Vågslid [17:44:57]: Ja, det er statsråden og regjeringa. Samtidig må me vere tydelege på at det å få på plass ei absolutt aldersgrense med ei verifikasjonsløyising er både juridisk og teknologisk nybrottsarbeid. Eg deler synet til representanten om at det hastar. Eg skulle ynskje at me hadde løysingar i går, men det er fleire omsyn me må balansere samtidig, som fleire i komiteen har vore inne på i innlegga sine. Me må passe på at det ikkje blir for inngripande, me må greie nøye ut korleis me kan gjere det på best mogleg måte. Eg meiner òg at me er tente med å fylgje nøye med på det arbeidet som blir gjort i EU, og ikkje minst på arbeidet som blir gjort i land utanfor EU. Difor arbeider både eg og digitaliseringsministeren og regjeringa med å greie ut dette, og meiner, som representanten, at me treng ei god løysing som kan handheve den aldersgrensa me snart kjem til å sende ut på høyring.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:45:55]: Dette er ikke første gangen Kristelig Folkeparti tar til orde for å innføre aldersgrense på sosiale medier, og det er de samme svarene som kommer fra regjeringen hver gang dette har blitt løftet i Stortinget og i andre forum – en må se på det, en må utrede det, det er vanskelig, det er krevende. Hva slags tidsplan ser statsråden for seg før man får på plass en aldersgrense i Norge på sosiale medier?

Statsråd Lene Vågslid [17:46:21]: Arbeidet med å sikre det digitale livet til barn er høgt på agendaen til denne regjeringa. Me gjer ganske mange ting samtidig. Eg meiner absolutt at arbeidet med å tryggje den digitale oppveksten til barn og unge handlar om langt meir enn berre aldersgrenser, men arbeidet med å få på plass

ei aldersgrense kjem til å kome ganske snart når det gjeld å få på høyring forslag til endringar i personopplæringslova.

Så er me fleire departement som arbeider tett med å greie ut det eg nemnde i det førre innlegget mitt, som handlar om ei noko meir komplisert løysing for aldersverifisering. Her registrerer eg at det er ulike løysingar i ulike land, som Australia og New Zealand, og me ser òg veldig nøye på kva dei gjer i EU. Eg meiner det er viktig, sjølv om eg er einig i at det hastar, at den løysinga me kjem med, er for alle. Forslaget som Kristeleg Folkeparti har lagt fram her i dag, ville ikkje ha vore for alle, og er dermed heller inga god løysing på problemet.

Presidenten [17:47:18]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [17:47:27]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Endringar i bioteknologiloven (vilkår for preimplantasjonsdiagnostikk og forbod mot genetisk testing av barn utanfor helsetenesta) (Innst. 388 L (2024–2025), jf. Prop. 67 L (2024–2025))

Presidenten [17:47:49]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [17:48:23] (ordfører for saka): I denne saka vert det foreslått eit forbod mot genetisk testing av barn under 16 år utanfor helsetenesta og endring i reglane for preimplantasjonsdiagnostikk, PGD.

Når det gjeld preimplantasjonsdiagnostikk, vert hovudvilkåret vidareført, altså kravet om at det må vera fare for å overføra ein alvorleg arveleg sjukdom. Det vert tatt inn i lovteksten nokre av momenta som skal leggjast vekt på i vurderinga av kor alvorleg den aktuelle sjukdomen eller tilstanden er, bl.a. om kva smerter eller belastning sjukdomen eller tilstanden har, behandlingsmoglegheiter, belastning ved behandling eller korleis det er å leva med sjukdomen. Det vert opna for å tilby preimplantasjonsdiagnostikk i nokre særlege tilfelle, sjølv om berartilstanden hos ein av dei komande foreldre ikkje er påvist.

Ein samla komité støttar forslaget om å innføra eit forbod mot genetisk testing av barn under 16 år utanfor helsetenesta. Komiteen legg vekt på at staten har eit særskilt ansvar for å verna den personlege integriteten til

barn, og at det er barnet sjølv, når det er modent nok, som må avgjera om det vil ha informasjon om framtidig sjukdom.

Når det gjeld reglane for preimplantasjonsdiagnostikk, støttar eit fleirtal i komiteen forslaget frå departementet. Parti som ikkje støttar endringane, vil nok gjera greie for det sjølv.

For Senterpartiets del vil eg presisera at Senterpartiet ikkje stod bak det oppmodingsvedtaket som er bakgrunnen for denne endringa. Vi ønskjer eit restriktivt regelverk rundt preimplantasjonsdiagnostikk. Vi ønskjer ikkje ei utvikling der stadig fleire embryo kan veljast vekk ut frå sine genetiske eigenskapar. Dei endringane ein foreslår, reiser mange spørsmål ved kor denne grensa skal gå. Senterpartiet støttar ikkje at belastning ved behandling skal vera eit nytt moment som kan opna opp for å velja vekk foster med risiko for arveleg sjukdom, som f.eks. arveleg alvorleg brystkreft. Vi støttar heller ikkje å endra kriteriet for preimplantasjonsdiagnostikk frå «stor fare» til «høg risiko» for å overføra alvorleg sjukdom, jf. § 2A-1. Både Helsedirektoratet og Bioteknologirådet har stilt kritiske spørsmål og antydgar at endringane vil føra til at ei vesentleg større gruppe enn i dag vil få tilbod om PGD. Vi støttar elles dei andre forslaga om endring når det gjeld preimplantasjonsdiagnostikk.

Med det tar eg opp forslag som Senterpartiet har aleine og saman med andre i denne saka.

Presidenten [17:51:21]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Even A. Røed (A) [17:51:33]: I dag behandler vi viktige og framtidsrettede endringer i bioteknologiloven, endringer som bygger på etisk ansvarlighet og faglig forankring. Med dette lovforslaget styrker vi muligheten for å bruke preimplantasjonsdiagnostikk i noen særlige tilfeller, sånn at foreldre med risiko for alvorlig arvelig sykdom får en mulighet til å sikre barnets helse uten selv å måtte ta en genetisk test som de ikke ønsker å ta. Dette er en viktig forbedring fordi det handler om autonomi, respekt for livssituasjon og å gi folk valgfrihet uten å påtvinge dem medisinsk kunnskap de ikke ønsker å bære.

La det være klart: Dette er ikke sortering. Vi åpner ikke for å velge egenskaper; vi styrker muligheten til å beskytte barn mot alvorlig sykdom. Lovens hovedprinsipp står fast: Det må foreligge høy risiko for alvorlig og arvelig sykdom. Det medisinskfaglige ansvaret ligger fortsatt hos spesialisthelsetjenesten, og PGD, preimplantasjonsdiagnostikk, skal fortsatt være et målrettet og strengt regulert tilbud.

Et viktig tillegg i lovendringen er at belastningen med behandling skal inngå i en vurdering av hva som er

alvorlig sykdom. Det betyr at det for noen kvinner med arvelig genmutasjon, som BRCA, hvor dagens forebygging er drastisk, som fjerning av bryster og eggstokker, nå blir mulig å forebygge før slike dramatiske inngrep er nødvendig. Det er både menneskelig klokt og medisinsk klokt. Disse endringene er etterspurt av mange, særlig pasientorganisasjoner som Kreftforeningen og Landsforeningen for Huntingtons sykdom, som har løftet fram reelle behov og varslet om konsekvensene av et for rigid regelverk. I dag lytter vi til dem.

Samtidig støtter vi et forbud mot genetisk testing av barn utenfor helsetjenesten. Det handler om å beskytte barn mot spekulative og kommersielle aktører. Genetiske selvtester på nettet, ofte levert fra utlandet, kan gi usikre svar og utfordrer barnets rett til personvern. Det er ikke akseptabelt. Barns helse og genetiske informasjon skal ivaretas innenfor rammen av helsetjenestene våre, med ansvarlige fagpersoner og tydelige regler.

Dette lovforslaget er et resultat av et bredt politisk forlik. Det viser hvordan vi kan ta teknologiske muligheter i bruk, med kloke begrensninger og alltid med mennesket i sentrum.

Sandra Bruflot (H) [17:54:02]: Preimplantasjonsdiagnostikk bringer med seg en rekke etiske avveininger og dilemmaer, og vilkårene er og skal være strenge. Høyre sto ikke bak anmodningsvedtaket om å gjennomgå reglene for preimplantasjonsdiagnostikk i 2020, men forslagene som foreligger fra regjeringen nå, kommer vi til å stemme for. Det er bl.a. fordi det fremdeles er et restriktivt regelverk og en strengt begrenset mulighet for PGD, med noen veldig klare kriterier.

Vi stemmer for forslaget om å åpne for en snever tilgang til å tilby preimplantasjonsdiagnostikk uten at den kommende moren eller faren har fått påvist tilstanden. Det er likevel noen veldig tydelige krav. For det første vil det fortsatt kun være tillatt ved svært alvorlige dominante arvelige sykdommer, der det er minst 50 pst. sjanse for at mor eller far har den sykdomsgivende genetiske forandringen. Det er viktig for dem som har kunnet bruke preimplantasjonsdiagnostikk kun når de selv har vært testet. Med denne endringen gir vi folk muligheten til ikke å vite. Det er en viktig rettighet som vil gjelde bl.a. dem med Huntingtons sykdom.

Så er det forslaget om å presisere i lovteksten at når det vurderes om en sykdom er tilstrekkelig alvorlig til at PGD kan tilbys, skal det også tas hensyn til redusert livslengde, hvordan det er å leve med sykdommen, hva slags behandlingsmuligheter som finnes, og eventuelle smerter eller belastninger ved den behandlingen. Når det nå skal tas hensyn til belastninger ved behandlingen, gjør det at man også kan åpne for PGD for kvinner med økt risiko for alvorlig arvelig bryst- og eggstokkreft. Den

forebyggende behandlingen for disse pasientene er å fjerne brystene og eggstokkene ved rundt 30 års alder. Det er vanskelig å se hvilke andre tilfeller av sykdommer eller tilstander som ville ha en like belastende og omfattende behandling. Når det er sagt, ønsker heller ikke Høyre at preimplantasjonsdiagnostikk stadig skal utvides til å gjelde flere, og vi mener det er bra at man legger en føre-var-holdning til grunn i disse sakene.

Vi støtter en evaluering av bioteknologiloven og en evaluering av hvorvidt en avvikling av PGD-nemnda har ført til en utvidelse av hvilke tilstander som gir grunnlag for å tilby PGD.

Det er viktig å si at både Bioteknologirådet og departementet mener endringene først og fremst er en presisering av lovverket.

Når det gjelder endringen av ordlyd fra «stor fare» til «høy risiko», f.eks., er forklaringen at «høy risiko» vil være mer i tråd med faglig terminologi og er regnet for å være mer nøytralt enn «fare», men at endringen ikke vil ha betydning for innholdet ellers.

Bård Hoksrud (FrP) [17:57:06]: Forvaltningen av bioteknologiske muligheter må ta utgangspunkt i grunnleggende etiske prinsipper, herunder respekt for menneskeverd, likeverd og individets integritet. Å gi foreldrene mulighet til å forebygge alvorlig sykdom hos egne barn uten å måtte diagnostisere dem med noe de ikke ønsker å vite om eller er klar for, er en måte å ivareta menneskeverd og autonomi i eget liv på, både for barna og for foreldrene.

Fremskrittspartiet vil peke på at de forslagene som nå har kommet, er en oppfølging av bioteknologiforliket, som ble framforhandlet av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti i 2020. Jeg mener derfor det er bra at regjeringen endelig kommer med de forslagene som følger opp forliket, og som nå vil bli iverksatt.

Fremskrittspartiet støtter selvfølgelig derfor også lovendringene og viser til at dagens ordning innebærer at foreldre må gjennomgå genetisk testing for å få tilgang til PGD, noe som for mange oppleves som en stor belastning. Endringen gjør det mulig å sikre at barn ikke arver alvorlige genetiske sykdommer uten at foreldrene blir nødt til å gjennomgå en uønsket genetisk undersøkelse. Vi mener at dette er et viktig skritt i retning av et mer rettferdig og hensynsfullt regelverk som både ivaretar foreldrenes autonomi og gir barn økt beskyttelse mot alvorlige arvelige sykdommer.

Det er også viktig å understreke at endringene ikke innebærer en utvidelse av hvilke sykdommer det kan tilbys PGD for, og at PGD fortsatt vil være aktuelt kun ved alvorlig arvelig sykdom med høy risiko for overføring til barnet. PGD er et tilbud som benyttes for å forebygge al-

vorlig sykdom. Det er derfor ikke snakk om sortering. Tvert imot bidrar endringene til å gi flere familier likeverdig tilgang til en etablert helsetjeneste og til å redusere antallet senaborter som følge av alvorlig sykdom påvist i svangerskapet.

Jeg vil særlig rette en takk til pasient- og brukerorganisasjoner som Landsforeningen for Huntingtons sykdom, Kreftforeningen og flere andre som gjennom mange år har løftet fram behovet for endring i regelverket og bidratt med viktig kunnskap, erfaring og ikke minst engasjement i dette arbeidet.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:59:39]: Bioteknologi setter oss stadig oftere i situasjoner der det man kan gjøre, ikke nødvendigvis er det vi bør gjøre. Teknikken må aldri styre etikken. Som samfunn har vi fått enorme teknologiske muligheter til å kartlegge, velge ut og påvirke kommende liv, men med sånne muligheter følger det også et ansvar. Å sette grenser som verner om menneskeverdet også når det er sårbart, uforutsigbart og ikke perfekt, er det denne saken dypest sett handler om.

Kristelig Folkeparti støtter forslaget om å forby genetisk testing av barn under 16 år utenfor helsetjenesten. Det er et viktig vern om barnets rett til personvern og om barnets rett til informasjon om egen genetisk risiko først når de selv er modne nok til å kunne forstå konsekvensene. I en tid der gentester selges fritt på nettet og kommersialiseres av utenlandske aktører uten ansvar for barnets beste, er et forbud nødvendig.

På et sentralt punkt er vi imidlertid uenige: Vi kan ikke støtte lovendringen som åpner for å tilby preimplantasjonsdiagnostikk, PGD, selv når det ikke foreligger medisinsk indikasjon, altså uten at én av foreldrene er påvist bærer av sykdommen. Dette er en utvidelse. Det vil i praksis gjøre det mulig å velge bort embryoer på grunnlag av sannsynligheter og familiær sykdomshistorie – uten at sykdommen er påvist hos foreldrene. Det bryter med et grunnleggende prinsipp om at alle liv er like mye verdt, også de med genetisk sårbarhet.

Vi deler bekymringen som kommer fra Norsk Forbund for Utviklingshemmede. Selv små endringer kan forskyve grensene for hva vi regner som alvorlig nok, og i sum føre oss mot et sorteringssamfunn, hvor noen liv anses som mer ønskelige enn andre. En sann utvikling vil over tid undergrave respekten for menneskeverdet.

Når samfunnet begynner å åpne for at det perfekte barnet er det vi skal etterstrebe, mister vi noe fundamentalt. Vi risikerer å bygge ned den moralske forpliktelsen til å løfte hverandre og til å se verdien i alle mennesker, ikke bare de som er sterke, friske og planlagte.

Bioteknologilovgivningen handler ikke bare om hva vi kan gjøre, men også om hva vi bør gjøre. Vi må ha

en lov som verner om mangfoldet, ikke sorterer det bort. Kristelig Folkeparti vil derfor stemme imot forslaget om å utvide adgangen til PGD og stå fast på at menneskeverdet ikke kan graderes. Kristelig Folkeparti er klare på at vi ikke ønsker et sorteringssamfunn.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:02:32]: Barn har sterk beskyttelse når det gjelder gentesting i helsetjenesten, mens de ikke har noen beskyttelse når genetiske tester bestilles på nettet. Genetiske selvtester for barn åpner for alvorlige inngrep i barnets integritet, og slike tester bør gjøres med god medisinsk veiledning.

Det å være genetisk disponert for en sykdom betyr ikke nødvendigvis at man har høy risiko for å få sykdommen. Selvtesting innebærer også store utfordringer for barnets personvern og rett til egne helsedata. Derfor er det avgjørende at vi nå får på plass et klart og tydelig forbud mot testing av barn utenfor helsetjenesten. Ja, det skulle bare mangle.

Preimplantasjonsdiagnostikk, PGD, kan tilbys par eller enslige som har en kjent risiko for å overføre en alvorlig arvelig sykdom til et kommende barn. Behandlingen gjør det mulig for disse å bli gravide og få et barn uten den genetiske forandringen som kan gi sykdom. Noen av disse har allerede et sykt barn, noen har vært igjennom gjentatte spontanaborter, og for mange vil alternativet til PGD være å få utført fosterdiagnostikk og eventuelt abort.

Vi har strenge vilkår i Norge for hvem som kan få tilbud om PGD. Et mindretall i komiteen uttrykker bekymring for at forslaget om å åpne for PGD ved genetisk disposisjon for arvelig kreft i praksis vil senke terskelen for PGD betydelig. Jeg har respekt for det synet, men selv om vi i denne proposisjonen foreslår noen justeringer av vilkårene for PGD og noe utvidelse av adgangen til å tilby dette, opprettholder vi altså en streng regulering. Det vil jeg understreke. Vi foreslår å videreføre hovedvilkåret om at det må være fare for å overføre en alvorlig arvelig sykdom.

Jeg er ikke redd for at forslagene som regjeringen har lagt fram, vil føre til en utglidning av praksis eller til et skifte i forståelsen av hva som skal gi grunnlag for å kunne tilby PGD. Endringene vi foreslår i vilkårene for å kunne tilby PGD, vil ha stor verdi for de enslige og de parene som blir berørt. Dette gjelder ikke minst forslaget om å åpne for å tilby PGD i noen helt spesielle tilfeller, selv om bærertilstanden ikke er påvist hos kommende foreldre. Jeg er derfor glad for at Stortinget nå skal behandle disse forslagene.

Presidenten [18:04:54]: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [18:05:26]: Statsråden er ikkje redd for ei utgliding, og eg håpar at statsråden har rett.

Men Bioteknologirådet stiller i sitt høyringssvar spørsmål om familiær Alzheimers sjukdom vil kunne kvalifisera for PGD med dei nye reglane, og Helsedirektoratet skriv i sin rapport, som vart lagt fram, at det nye omgrepet «økt risiko», i staden for «stor fare», fører til at vilkåra vil vera oppfylte for ei vesentleg større gruppe enn i dag.

Tar Bioteknologirådet og Helsedirektoratet då feil i sine bekymringar for ei eventuell utgliding til at dette skal verta eit tilbod for mange fleire grupper enn dei vi snakkar om her i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:06:28]: Jeg mener helt klart at vilkårene her er svært strenge. Det handler både om at vi snakker om svært alvorlig arvelig sykdom, og at det skal være 50 pst. sannsynlighet for at enten den kommende moren eller den kommende faren har den sykdomsgivende genetiske forandringen. Det skal også være svært høy risiko for at bæreren av genforandringen utvikler den aktuelle sykdommen. Så vi snakker her om noen spesielle tilfeller. Vi må alltid gjøre helhetlige vurderinger av hvordan vi skal imøtekomme ny teknologi og nye medisinske fremskritt, samtidig som det selvfølgelig er viktig at det er en restriktiv linje, fordi alt liv har verdi. Her mener vi at vi har funnet en balansert tilnærming, som jeg er glad for at et bredt flertall på Stortinget slutter seg til.

Kjersti Toppe (Sp) [18:07:28]: Eg refererer til det som Bioteknologirådet og Helsedirektoratet skriv i sine høyringssvar, så dette er iallfall ei problemstilling som vi kan vekta ulikt. Vi er bekymra for det same som Bioteknologirådet og Helsedirektoratet.

Eg har ein replikk som går på det andre forslaget, om forbod mot gentesting av barn under 16 år utanfor helsetenesta, som vi er heilt einige i, og det er veldig bra. Men det var òg eit anna oppmodingsforslag som ikkje er følgt opp. Det lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en utredning av markedet for genetisk selvtesting, som skal danne grunnlag for lovregulering av dette markedet. Utredningen må blant annet ivareta hensynet til personvern, retten til egne helsedata og helsekonsekvenser ved villedende testresultat.»

Vi har skrive om det i merknader her. Når vil regjeringa følgja opp det forslaget?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:08:31]: Takk for oppfølgingsspørsmålet på dette også. Det viktigste for oss er at dette klare forbudet går igjennom. Når det for barn og unge ikke lenger vil være tillatt å gjøre dette utenfor helsetjenesten, er det jo allerede ganske klart avgrenset hva som er lov og ikke lov. Jeg ser ikke da

noen hensikt i å kartlegge det markedet, men det kan jo være andre deler av disse tilbudene man bør se på. Hvis det fortsatt er Stortingets ønske, kommer regjeringen selvfølgelig til å følge opp det.

Presidenten [18:09:03]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [18:09:08]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i folkehelseloven m.m. (krav til systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid, helsemessig beredskap) (Innst. 332 L (2024–2025), jf. Prop. 82 L (2024–2025))

Presidenten [18:09:26]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjering, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:10:00] (komiteens leder): I dag behandler vi flere forslag til endringer i folkehelseloven. Folkehelseloven danner et viktig rammeverk for folkehelsepolitikken, både i kommunene, i fylkeskommunene og i staten. Endringene som foreslås, vil bidra til å klargjøre ansvar og legge bedre til rette for samarbeid, helhet og systematikk. Regjeringen har også presisert at endringene som foreslås i folkehelseloven, ikke er vesentlige endringer i grunnleggende ansvar og oppgaver for kommuner, fylkeskommuner og virksomheter.

Jeg vil få takke komiteen på vegne av saksordføreren for samarbeidet i saken og regner med at hvert enkelt parti i løpet av debatten vil redegjøre for sitt syn.

Det er flere ting å trekke frem av endringene som nå foreslås i folkehelseloven, men Høyre vil særlig trekke frem hvor positivt det er at psykisk helse vektlegges i formål og som innsatsområder i folkehelsearbeidet. Dette var også noe Solberg-regjeringen var opptatt av i sitt folkehelsearbeid: Hjelpetilbudet må løftes over hele linjen – alt fra lavterskelhelsehjelp til helsehjelp innen psykisk helsevern. Ventetidene innen psykisk helsevern må reduseres, og flere som sliter med sin psykiske helse, må få god hjelp raskt.

Vi må også styrke det forebyggende arbeidet. Der som vi klarer å ta tak i problemene folk opplever på et tidlig tidspunkt, vil man kunne forhindre at de får vokse seg store. De aller fleste som trenger hjelp, har heldigvis ikke behov for langvarig behandling. Hjelp som hjelper,

vil for de fleste være en lavterskeltjeneste uten henvisning, der en møter kvalifisert personell eller et digitalt hjelpetilbud.

Høyre støtter store deler av endringene som foreslås i folkehelseloven, men vi mener likevel at regjeringen burde ha gjort en vurdering av om endringene, særlig knyttet til evaluering, dokumentasjon og rapport, bidrar til mer arbeid og økt byråkrati i kommunene, fylkeskommunene og staten. Høyre i Stortinget har foreslått en gjennomgang av lovpålagte oppgaver for kommunesektoren, med formål om å øke det lokale handlingsrommet, slik at kommuner og fylkeskommuner får økt frihet til å prioritere å sikre innbyggerne tjenester av høy kvalitet.

Kamzy Gunaratnam (A) [18:12:31]: Jeg er veldig glad for at regjeringen foreslår endringer i folkehelseloven som styrker og tydeliggjør ansvaret for det forebyggende arbeidet, både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Folkehelseloven har vært et viktig verktøy siden den ble innført. Nå tar vi den et steg videre. At kommunenes ansvar samles i ett kapittel, gjøre loven enklere å bruke og tydeligere i forventningene. Det betyr mer kraft i det lokale folkehelsearbeidet, der folk bor og lever livet sitt.

Jeg er glad, i likhet med komitélederen, for at psykisk helse nå løftes enda tydeligere inn i loven. Å fremme god psykisk helse, motvirke ensomhet og skape trygge oppvekstmiljøer må være en del av all samfunnsplanlegging. Det er i tråd med en sterk norsk folkehelsestradisjon at vi forebygger heller enn å reparere, og at vi jobber tverrsektorielt fra barnehage til boligpolitikk.

Det handler også om beredskap. Pandemien viste oss hvor viktig det er å ha oversikt over befolkningens helsetilstand og risikofaktorer, ikke bare for å håndtere kriser, men for å være bedre forberedt. De foreslåtte endringene styrker det kunnskapsgrunnlaget som kommuner, fylker og stat trenger for å planlegge for både hverdagen og det ekstraordinære.

Vi vet at god folkehelse ikke skapes i helsetjenesten alene, men i skolen, på arbeidsplassen og i nærmiljøet. Derfor er det viktig at fylkeskommunene får en tydeligere rolle som regionale utviklingsaktører, og at staten får samme ansvar for systematisk folkehelsearbeid som resten av forvaltningen. Det handler i bunn og grunn om å gi alle, uansett bakgrunn, et godt og trygt liv.

Kjersti Toppe (Sp) [18:14:37]: Senterpartiet vil og støtta forslaga til endringar i lov om folkehelse. Eg vil og trekkja fram at psykisk helse vert vektlagt både i føremål og som innsatsområde, noko som er veldig bra. Vi støttar at det vert tydelegare krav til kommunane, bl.a. om evaluering av det folkehelsearbeidet som skjer, og vi støttar at rolla til fylkeskommunen vert tydeleggjord,

og at dei òg skal leggja til rette for forskning og utvikling når det gjeld folkehelsearbeid.

Eg er veldig glad for at omsynet til barns beste faktisk kjem inn i lova. Det er jo ikkje alltid dette vert gjort i særlover, og det tenkjer eg er veldig bra når det gjeld folkehelse. Eg synest det er på høg tid at staten får det same kravet som kommunar og fylkeskommunar i folkehelsearbeidet, og at kommunane òg får plikt til å leggja til rette for forskning og kunnskapsutvikling om lokale folkehelseiltak.

Så vert det føreslått at staten skal få den same plikta til å leggja til rette for eit systematisk samarbeid med frivillige organisasjonar. Det tenkjer eg òg er veldig bra. Eg var faktisk på Stortinget i 2011, da vi vedtok den første folkehelselova vår. Da slo vi saman fleire andre lover til denne folkehelselova, som vi no reviderer, og då gjorde komiteen ei endring i forhold til det som regjeringa la fram. Det var at vi endra frå at ein «bør» til at ein «skal» leggja til rette for samarbeid med frivillig sektor – altså at kommunane skal leggja til rette for samarbeid med frivillig sektor. Det syntest vi var ei stor forbetring. Det er gleden at ordet «skal» framleis er med, og at staten no får plikt til og skal leggja til rette for eit systematisk samarbeid med frivillige organisasjonar. Da vert det ei endå betre lov.

Dette er jo ein ganske stor lovproposisjon, med mange oppryddingar for å gjera lova meir systematisk og pedagogisk. Eg har skrive i merknader at Senterpartiet er noko kritisk til å erstatta miljøretta «helsevern» som omgrep med «miljø og helse», og ser òg at Helsedirektoratet har sine bekymringar. Vi ber regjeringa sjå til at den endringa, av eit innarbeidd omgrep, ikkje fører til ei svekking eller nedprioritering av folkehelsearbeidet.

Bård Hoksrud (FrP) [18:17:48]: Frivilligheten er svært viktig i det forebyggende folkehelsearbeidet, og dette ser vi spesielt innenfor psykisk helse, utenforskap og ensomhet. Fremskrittspartiet har derfor vært tydelig på at dette er områder som skal styrkes, og har bl.a. foreslått å øke bevilgningene til det offentlige, men ikke minst også til alle frivillige og organisasjoner som gjør en kjempeviktig jobb i det frivillige arbeidet i Norge. Derfor er det svært skuffende at regjeringen ikke har fulgt opp arbeidet med å forebygge og redusere ensomhet, i tråd med forslag som fikk flertall på Stortinget i 2022. I stedet har faktisk regjeringen foreslått kutt i tilskuddsordningen. Mobilisering mot ensomhet fikk i 2023 kutt i bevilgningene med 18,9 mill. kr.

Fremskrittspartiet er svært kritisk til at det nye forslaget til lov legger opp til at det i folkehelsearbeidet skal tas gjennomgående hensyn til særskilte folkehelseutfordringer i den samiske befolkningen. Selv om det finnes enkelte særutfordringer i visse områder, som åpenbart

er noe man må se på, mener Fremskrittspartiet at sånne hensyn må tas i lokal planlegging og der det er relevant, og ikke påtvinges nasjonalt som en gjennomgående føring for alle kommuner.

Jeg vil også vise til at Fremskrittspartiet tidligere har fremmet forslag om tiltak som styrker både lokal beredskap og det psykiske helsearbeidet i kommunene, og mener det er viktig at dette følges opp i framtidig politikkutvikling.

Fremskrittspartiet vil også uttrykke skepsis til flere av forslagene i proposisjonen. Det gjelder særlig de skjerpede kravene til dokumentasjon, vurdering og evaluering i kommuner og fylkeskommuner. Vi mener at dette bidrar til å øke byråkratiseringen og trekker oppmerksomheten bort fra det faktiske folkehelsearbeidet. De fleste kommuner gjennomfører allerede jevnlig behandlinger og orienteringer om folkehelse, og jeg mener det bør være opp til det lokale nivået å vurdere behovet, både for dokumentasjon og evaluering av dette.

Som sikkert hele denne salen er godt kjent med, er vi i Fremskrittspartiet veldig klare på at vi ønsker å legge ned fylkeskommunen samt de regionale helseforetakene. Det betyr at disse funksjonene i loven i framtiden vil måtte fordeles mellom stat og kommune.

Som kjent har komiteen hatt svært kort tid på å behandle både denne saken og veldig mange andre saker, og denne saken er et godt eksempel på det. Dersom vi hadde hatt bedre tid, ville vi kunnet komme med flere forslag til endringer i en god del av paragrafene som vi er uenig i. Samtidig ønsker altså Fremskrittspartiet å legge ned både fylkeskommunen og de regionale helseforetakene, som får fyldig omtale og oppgaver i det lovverket som nå ligger til behandling. Derfor kommer Fremskrittspartiet til å stemme imot loven. Det betyr ikke at vi er imot alt som står der, for det er mye som er bra, men med den saksbehandlingen og de mulighetene vi har hatt til å ha en god nok runde på det, velger vi allikevel å stemme imot.

Marian Hussein (SV) [18:20:58]: Folkehelsearbeidet henger sammen med mye, og vi er glade for å være med på dette forslaget. Samtidig vet vi at det oppsøkende folkehelsearbeidet blir stadig viktigere for enkelte grupper. Vi har nylig fått tilbake folkehelse rapporten fra Oslo. Etter at SV sikret penger til oppsøkende arbeid, har vi i denne byen sett hvordan ulike grupper med et udekket helsebehov for første gang har blitt synliggjort i folkehelse rapporten. Det er mange med helseproblemer som deler av helsevesenet vårt kanskje ikke har sett. Det henger sammen med både helseutfordringer og økonomiske utfordringer, som gjør helsen enda vanskeligere. Så vi støtter både dette lovforslaget og det stadig vekk å jobbe for å forbedre og styrke folkehelsearbeidet i kommunen og særlig fylkeskommunen.

De siste årene har SV rullet ut en tannhelsereform. Det er særlig når det gjelder tannhelse man ser at veldig mange som bor i denne byen, ikke får riktig type helsehjelp. Kun halvparten av dem som bor i østkantbydelene, er fornøyd med munnhelsen, mens en stadig større andel av dem som bor på vestkanten og har god økonomi, er det. Vi må se hvordan munnhelsen kan forbedres, og fortsette å ta bedre ansvar for å sikre at helseulikhetene går ned istedenfor opp, i en dyrtid der stadig flere har psykiske helseutfordringer knyttet til økonomi.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:23:28]: Vi har et felles ansvar for å legge til rette for at alle har mulighet for et godt liv med god helse. God helse i befolkningen bidrar til velferdsstatens bærekraft, og det bidrar til vår felles motstandsevne i kriser. Folkehelsen er påvirket av faktorer i ulike deler av samfunnet, og derfor er det så viktig at vi har et godt og helhetlig rammeverk for å sikre nettopp en sammenhengende folkehelsepolitikk.

Flere av de foreslåtte endringene er å gjøre loven enklere, som er viktig i seg selv, og mer helhetlig. Den blir enklere ved at alle bestemmelsene som retter seg mot kommunene, nå blir samlet og ikke spredt, og den blir mer helhetlig ved at krav til kommuner, fylkeskommuner og stat henger bedre sammen enn det de gjør i dag.

Regjeringen mener psykisk helse ikke er tydelig nok i loven, og derfor foreslår vi konkrete endringer som skal bidra til at psykisk helse og livskvalitet blir prioritert i folkehelsearbeidet. Vi foreslår derfor at psykisk helse vektlegges i formål og som eget innsatsområde i folkehelsearbeidet, gjennom målet om økt livskvalitet og krav om nødvendige tiltak for å fremme god psykisk helse, forebygge psykiske plager og lidelser og tiltak mot ensomhet, diskriminering og vold og overgrep.

Pandemien viste at helsekriser ikke bare hadde konsekvenser for helsesektoren, men også for næringsliv, for skole og for frivillig sektor. Regjeringen foreslår derfor også at smittevern synliggjøres som en del av det systematiske folkehelsearbeidet, og at alle relevante sektorer må involveres i å forberede større smittevernhendelser. På bakgrunn av koronakommisjonen og koronautvalgets rapporter tydeliggjøres beredskapsbestemmelsene, herunder ved at krav til beredskap som i dag er forskrift, flyttes til lov, ved krav til forsvarlig samfunnsmedisinsk beredskap og ved krav til kompenserende tiltak for bl.a. å beskytte sårbare grupper.

Det er også lagt inn et nytt krav om å vurdere hensynet til barnas beste i folkehelsearbeidet. Det er jeg stolt over. Det innebærer at barns beste skal vurderes i beredskapssituasjoner, og en skal også vurdere kompenserende tiltak når dette iverksettes.

Staten får nå det samme kravet som kommuner og fylkeskommuner om å beskytte, fremme og utjevne hel-

se i befolkningen. Forslaget inneholder krav til systematisk folkehelsearbeid for staten og statlige helsemyndigheter. Dette er viktig for å ivareta forpliktelsen i menneskerettighetene, men aller mest fordi en systematisk nasjonal folkehelsepolitikk skaper forutsigbarhet for kommuner og fylkeskommuner.

Jeg vil understreke at det er viktig at vi spiller på lag med frivillig sektor. Lag og foreninger spiller en avgjørende rolle. Dem vil vi ha med på laget, og det håper vi at disse endringene skal bidra til.

Presidenten [18:26:22]: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:26:34]: Som jeg nevnte i innlegget mitt, er det veldig positivt at psykisk helse tas så grundig inn i dette arbeidet i folkehelseeloven, men det er et stort flertall i komiteen som er kritiske til at regjeringen fortsatt ikke har lagt frem en handlingsplan for å forebygge og redusere ensomhet, til tross for at det er et forslag som fikk flertall her på Stortinget i juni i 2022. Så mitt spørsmål blir til statsråden: Når vil handlingsplanen bli lagt frem, og hvorfor har regjeringen brukt tre år på å få dette på plass?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:27:13]: Takk for spørsmålet. Jeg er helt enig i at den handlingsplanen er viktig. Vi jobber med den, og den kommer så snart den er ferdig. Så skal jeg – som alltid – svare ærlig: Vi har prioritert opptrappingsplanen for psykisk helse og ment at det har vært veldig viktig å sørge for at det er et lavterskeltilbud for psykisk helse i kommunene våre. Jeg er veldig glad for at vi har klart å snu en mangeårig trend der det har vært bygget ned døgnkapasitet innen psykisk helsevern. Jeg er glad for at vi har klart å redusere ventetidene innenfor psykisk helsevern, for både barn og unge og voksne. Det er veldig viktig at vi får på plass den nasjonale ABC-kampanjen, og at vi får på plass disse vurderingssamtalene, som gjør at folk får rask avklaring og ikke står og venter på avklaring, men raskt kan starte med behandling. Det var behov for et krafttak for psykisk helse, og det har vi prioritert. Det er fortsatt mye som gjenstår, men vi har kommet et godt stykke videre, og derfor har det hatt prioritet først, og så jobber vi samtidig med handlingsplanen og strategien mot ensomhet, som også er viktig.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:28:14]: Jeg synes nesten det er litt rart å lage en slags motsetning mellom opptrapping av psykisk helse og det faktisk å få til en handlingsplan mot ensomhet. De burde egentlig gå hånd i hånd, og da er oppfølgingsspørsmålet mitt: Regjeringen kuttet faktisk nesten 19 mill. kr i tilskuddsordningen Mobilisering mot ensomhet i statsbudsjettet. Hvorfor mente regjeringen da det var riktig å kutte

dette store beløpet i det viktige arbeidet som tross alt handler om å forebygge og redusere ensomhet?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:28:53]: Vi har en rekke tilskuddsordninger, bl.a. til frivillig og ideell sektor, som skal bidra til å forebygge ensomhet. Jeg har ikke tallet i hodet, men jeg mener at det er tilskuddsordninger for rundt 1 mrd. kr. Tar en ut én tilskuddsordning, om den har gått opp eller ned, må en iallfall se på hele bildet. Jeg mener at summen av de tilskuddsprogrammene vi har, er ganske god, og at den bidrar til at også frivilligheten og ideell sektor kan bistå med både møteplasser, kompetanse, sosiale arenaer der folk kan komme sammen, og inkluderende fellesskapsarenaer i samfunnet, spesielt i lokalmiljøene der folk bor, og det er kjempeviktig.

Men jeg er like utålmodig som representanten, og jeg tror alle partiene på Stortinget er opptatt av at vi skal gjøre alt det vi kan for å forebygge ensomhet, og vi skal jobbe med den planen når den kommer. Så er det ingen motsetning mellom dette og opptrappingsplanen for psykisk helse, men det er ingen regjering som får gjort alt på én gang. Det var derfor jeg forklarte hvordan vi har prioritert, og hva som nå kommer i tur og orden framover.

Masud Ghara khani hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [19:05:31]: Replikordskiftet er avsluttet.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [18:30:07]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd (Innst. 362 S (2024–2025), jf. Dokument 8:133 S (2024–2025))

Presidenten [18:30:28]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sandra Bruflot (H) [18:30:53] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken.

Kristelig Folkeparti har fremmet flere forslag for å holde antallet svangerskapsavbrudd på et lavt nivå. Jeg

forutsetter at hvert parti vil redegjøre for sitt syn, og jeg skal si noe om Høyres utgangspunkt for denne debatten.

På søndag, 1. juni, trer den nye abortloven i kraft, og vi deler Kristelig Folkepartis utgangspunkt om at det er bra å forhindre at kvinner blir uplanlagt gravide. Noe av det viktigste vi kan gjøre for å holde tallene på et lavt nivå, er å sørge for at vi har god seksualundervisning, at kvinner har tilgang på langtidsvirkende prevensjon fra ung alder, og at man, dersom man blir uplanlagt gravid, kan føle seg trygg på at man har en økonomi og en livssituasjon som gjør at det er en reell valgmulighet å beholde barnet. Det er også grunnen til at Høyre støtter endringene som ble gjort da man fjernet den nedre aldersgrensen for å få subsidiert langtidsvirkende prevensjon. Den yngste gruppen er mer sårbar, de har ofte ikke egen økonomi, og de yngste tar med seg gode prevensjonsvaner inn i voksenlivet.

Det er også grunnen til at vi har vært opptatt av å styrke barnefamiliens økonomi, bl.a. ved å øke barnestrygden, øke engangsstønaden og ved å gi flere barnehageplasser. Det fødes uplanlagte barn som blir både veldig ønsket og høyt elsket, men det krever også at storsamfunnet stiller opp hvis de kommende foreldrene er i tvil om f.eks. økonomien er god nok.

Sammen med Kristelig Folkeparti i regjering styrket Høyre Amatheia, og vi la fram en handlingsplan for å redusere antallet svangerskapsavbrudd. Denne gikk ut i 2024, slik som Kristelig Folkeparti helt riktig påpeker. Når vi likevel stemmer imot forslagene i Dokument 8:133 S, er det hovedsakelig fordi det kommer en ny strategi for seksuell helse der dette skal være en del av det, og at det er budsjettspørsmål som vi vil komme tilbake til i ordinære budsjettprosesser.

Kamzy Gunaratnam (A) [18:33:07]: I Arbeiderpartiet forsvarer vi enkeltmenneskers og familiers frihet til å velge om og når de vil ha barn. Vi er stolte av den nye abortloven som ble vedtatt i fjor. Vi som samfunn må vise respekt overfor kvinners og familiers ulike livssituasjoner. Vi må derfor fortsette å styrke friheten til å velge.

Regjeringen har varslet at de vil legge fram en ny strategi for seksuell helse senere i år, en strategi med hovedmål om å forebygge og redusere antall uønskede svangerskap og aborter, med tiltak som støtter dette målet. Kvinner får i dag oppfølging av helsetjenesten både før og etter abort, med fastleger, helsestasjoner og sykehus som viktige aktører.

Ung.no, statens primære kanal for digital informasjon, dialog og tjenester til barn og unge, er svært populær og når en stor målgruppe. De fleste spørsmålene handler om kropp, fysisk og psykisk helse, sex og utdanning. Vi skal møte deres nysgjerrighet med fakta og kunnskap.

I Arbeiderpartiet er vi også positive til at prevensjon er tilgjengelig for dem under 16 år. Vi er glade for at langtidsvirkende prevensjon er gratis for alle under 20 år og delvis dekket for ungdommer opp til 22 år. De fleste pillene er helt gratis, og sånn skal det være. For det er viktig å inkludere den yngste gruppen, som er mer sårbar, og som har mindre egen inntekt. Nedgangen i svangerskapsavbrudd blant de yngste skyldes tilbud om subsidiert prevensjon, og da tar de med seg denne prevensjonsatferden inn i voksenlivet.

Også innenfor forskning prioriteres kvinnehelse – i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, ved de regionale helseforetakene, hos Norges forskningsråd, gjennom øremerkede midler til forskning på kvinners helse og kjønnsperspektiv og gjennom Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning ved Oslo universitetssykehus og Senter for fruktbarhet og helse ved Folkehelseinstituttet. Summen av dette gir oss viktig kunnskap som bidrar inn i dette arbeidet.

Alt henger sammen med alt: seksualundervisning, universelle velferdstilbud til barn og unge for å sikre frihet for alle familier, inkluderende arbeidsliv, grensesetting fra tidlig alder, skolehelsetjenesten, studenthelsetjenesten, gratis kondomer, subsidiering av langtidsvirkende prevensjon. Alt henger sammen med alt – for at vi fritt og selvstendig skal kunne velge om vi skal ha barn, og eventuelt når vi skal ha barn.

Kjersti Toppe (Sp) [18:35:51]: Eg vil visa til at Stortinget behandla Prop. 117 L for 2023–2024, abortlova. Der står det at det skal lagast ein ny strategi for seksuell helse, og at eit hovudmål nettopp er å førebyggja og redusera talet på uønskete svangerskap og abortar. Det står òg i den proposisjonen at denne strategien skal ha tiltak som støttar opp om målet, og at regjeringa i strategien vil omtala det breie førebyggjande arbeidet, som seksualundervisning og tilbod til kvinner både før og etter ein eventuell abort, i regi av både det offentlege og frivillige organisasjonar. Det er bakgrunnen for at vi ikkje går inn i dei ulike forslaga, sjølv om vi deler intensjonen til Kristeleg Folkeparti om at det er veldig viktig å ha gode planar for dette. Eg må likevel seia at aborttala trass veldig mange handlingsplanar eigentleg har vore ganske stabile.

Vi fremjar to forslag i dag. Det eine er at Stortinget ber regjeringa leggja fram for Stortinget i løpet av hausten 2025 ein strategi for seksuell helse og førebygging av abort, slik at ikkje dette berre vert ein strategi som regjeringa fremjar utan forankring i Stortinget. Det andre forslaget er at vi ber regjeringa fremja tiltak i strategien for seksuell helse og førebygging av abort som sikrar at Amatheia kan verta eit reelt tilbod i heile landet.

Eg skal ikkje gå inn på alle dei ulike forholda som er viktige i dette abortførebyggjande arbeidet, men eg vil visa til at økonomi er kjent som eit forhold som kan påverka valet om å ta abort eller å behalda, og i merknadene har vi skrive om kva vi har gjort nettopp for å styrkja økonomien til barnefamiliane.

Heilt til slutt vil eg seia at det handlar òg om ein kultur der ein del kvinner faktisk ikkje opplever støtte i valet sitt, uansett kva valet er, og kan oppleve press frå både partnar, foreldre og vener. Det er òg veldig viktig å snakka om. Vi skal støtta kvinner som er i eit sånt val – og at dei får støtte av dei som dei treng, spesielt nær familie.

Eg tar med dette opp forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [18:38:47]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [18:39:05]: Dette er en viktig debatt om hvordan man kan være med og hjelpe, og forebygge svangerskapsavbrudd. Fremskrittspartiet mener at det er behov for bedre støtte og informasjon til kvinner og par i en vanskelig livssituasjon. I den sammenhengen har organisasjonen Amatheia i mange år spilt en veldig viktig rolle. De tilbyr gratis veiledning både før og etter abort og gir støtte til kvinner som trenger noen å snakke med, uavhengig av hva de faktisk velger å gjøre. Amatheia møter kvinner på deres premisser og fyller et tomrom i helsetjenesten. Det er derfor svært bekymringsfullt at regjeringen har valgt å svekke Amatheias økonomiske rammer. Det kan hende det er derfor Senterpartiet ikke er like positivt til Kristelig Folkepartis forslag – fordi man faktisk har vært med og kutte i dette viktige tilbudet. Fremskrittspartiet mener det er helt avgjørende at Amatheia får forutsigbare midler, og at tilbudet gjøres tilgjengelig flere steder. Vi ser også at dette er viktig i tilknytning til universitetssykehusene.

Fremskrittspartiet mener det er behov for mer forskning, både om hva som påvirker kvinners valg, og om hvordan fysiske og psykiske ettervirkninger kan oppleves. Det finnes altfor lite oppdatert kunnskap, og det er viktig at politikken bygger på fakta og ikke antakelser. For Fremskrittspartiet er dette et område hvor det burde vært mulig å få bred enighet. Forskning og støtte til frivillige organisasjoner handler ikke om å ta stilling i den store abortdebatten, men om å gi kvinner bedre rammer og hjelp i en sårbar situasjon. Jeg vil derfor ta opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [18:40:54]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [18:41:13]: I Norge har vi lave aborttall. Vi har lave aborttall fordi vi har en debatt som handler om å ta kvinnene som søker kunnskap, på alvor, og vi styrker kvinnes selvbestemmelse. Jeg er glad for at dette stortinget har vedtatt en ny abortlov, som trer i kraft nå på søndag. Vi vet at i land hvor en har liberale abortlover, lever kvinner et bedre liv, de tar bedre valg for seg selv, og de lever mindre i frykt.

Det er viktig at vi fortsetter å ha denne kunnskapsøkende inngangen til debatten om abort. Det er viktig at vi kan snakke om prevensjon med unge mennesker som i disse dager blir utsatt for ulik informasjon på medieplattformer. Det er derfor vi også er nødt til å søke mer kunnskap om ulike prevensjonsmidler, gjøre kunnskapen mer tilgjengelig og styrke arbeidet i skolen.

Det er viktig at vi ikke moraliserer, for det å ta abort er dypt personlig. Det er kun kvinnen som kan avgjøre hvordan hun skal leve livet sitt, og hvor mange barn hun skal ha. Samtidig er det viktig at vi som politikere gjør det enkelt og mulig å få barn i Norge for de kvinnene og familiene som ønsker å få barn – at det er trygt å få barn i Norge, ved å styrke fødselsomsorgen, men også at det er økonomisk trygt å få barn. Derfor har vi i SV kjempet for å øke barnetrygden, for å gjøre SFO rimeligere og for å gi gratis barnehage.

Alle som ønsker å få barn i Norge, bør ha råd til det. Vi skal derfor gjøre vårt for at det er trygt å føde i Norge, for at de som ønsker å få barn i Norge, skal få de barna de ønsker seg, men også for at vi moraliserer mindre. Jeg ønsker å gratulere alle norske kvinner med ny abortlov på søndag.

Seher Aydar (R) [18:43:47]: Det er ingen hemmelighet at Rødt og Kristelig Folkeparti på generelt grunnlag har ganske ulike perspektiver og standpunkter i saken om abort, men det er én ting vi er litt enige om. Jeg tenkte å starte med uenigheten og forhåpentligvis avslutte med enigheten.

For det første tror jeg det er viktig at vi husker noe som kvinner over hele verden har sagt, og spesielt i de delene av verden hvor abortrettighetene er ganske stramme: Spørsmålet er ikke om vi kvinner kommer til å ta abort når vi trenger det. Spørsmålet er om vi har tilgang til trygge aborter. Hovedpoenget er at det er noe som det fortsatt kommer til å være behov for. Hovedarbeidet vårt som folkevalgte må være å sørge for tilgjengelighet og trygghet. Slik sett er jeg glad for at stortingsflertallet har valgt å styrke kvinners selvbestemmelse.

Så vil jeg si noe om noe det egentlig virker som det er en slags felles enighet om – at det er en slags uskreven regel om at det skal være et mål i seg selv at aborttallene skal gå ned. Jeg har lyst til å utfordre det. Det som skal være målet, er å sørge for at færre mennesker blir uøns-

ket gravide. Det skal være et mål. Men alle som trenger og ønsker å ta abort, skal få ta abort. De tallene skal ikke nødvendigvis gå ned. Det er to forskjellige ting vi snakker om. Det er de uønskede graviditetene jeg mener vi kan legge til rette for at går ned. Det er fordi det er bra for både samfunnet og kvinnene hvis kvinnene kan slippe å gå gjennom det.

Det som er viktig for Rødt, er at vi styrker ikke bare kvinners reproduktive rettigheter, men også tilgangen til prevensjon. Rødt har alltid prioritert det i sine alternative budsjetter, men vi stemmer likevel ikke for forslag nr. 12. Vi er for gratis langtidsvirkende prevensjon, og i våre alternative budsjetter starter vi med en innfasing for de yngste opp til 25 år og alle uten inntektsgivende arbeid, men vi stemmer ikke for det forslaget, for vi mener at den rettigheten skal gjelde alle – uten en nedre aldersgrense, slik det forslaget legger opp til. Det er vi uenig i.

Her handler det om at det skal være tilgang til prevensjon og informasjon, og at økonomi ikke skal stå i veien. Vi skal sørge for at kvinner kan ta trygge aborter. Det skal heller ikke moraliseres over kvinners abortvalg – som om det er en synd å gjøre det, og det skal vi få ned. Nei, kvinner som trenger abort, skal få muligheten til å ta abort.

Jeg tar opp forslagene Rødt er med på.

Presidenten [18:46:56]: Representanten Seher Aydar har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [18:47:02]: Det er fristende å begynne med å kommentere mange av de innleggene som allerede har blitt holdt, men noe som både SV og Rødt trekker fram i flere omganger, er dette med moralisering. Jeg vil bare si veldig klart at ingen i denne stortingssalen moraliserer over noens valg. Det må gå an å ha en diskusjon om hvordan vi skal redusere antall aborter, uten å bli stemplet for å moralisere over andres valg. Dette er først og fremst en debatt om hvordan vi skal redusere aborttallene, ikke om abortlovgivning. Der er vi veldig uenige, men det mener jeg er en annen politisk debatt. I dag handler det om disse forslagene som Kristelig Folkeparti har fremmet i Stortinget.

I mange tiår har det vært et bredt politisk mål i Norge at antallet aborter skal være lavest mulig. Det har vært et felles verdigrunnlag, og det er fortsatt et mål for Kristelig Folkeparti. Derfor er det oppsiktsvekkende at regjeringen nå, samtidig som de innfører en radikal endring i abortlovgivningen, ikke lenger sier tydelig at målet fortsatt skal være færrest mulig aborter, og at det fortsatt står fast. Tall fra Folkehelseinstituttet viser at i 2023 ble det gjennomført nesten 13 000 svangerskapsavbrudd, en økning på nær 7 pst. fra året før. Dette er det høyeste antallet på flere år, og det viser at utviklingen har snudd.

Samtidig er den forrige handlingsplanen for reduksjon i antall aborter utløpt. Det finnes nå ingen aktiv plan eller målrettet innsats, og det er her vi må spørre: Har regjeringen egentlig gitt slipp på målet om færrest mulig aborter?

Det er dette spørsmålet Kristelig Folkeparti reiser i denne saken, for samtidig som regjeringen har vedtatt store endringer i abortloven, en radikal utvidelse, ser vi ingen tilsvarende vilje til å forebygge. I stedet henvises det til en strategi som skal komme på et eller annet tidspunkt. Det mener vi ikke er godt nok. Det er et alvorlig signal når vi har en ny abortlov som trer i kraft 1. juni, uten at regjeringen har kommet med noen konkrete forslag om hvordan de ønsker å forebygge.

Kristelig Folkeparti har også foreslått å øke støtten til Amatheia, som tilbyr uavhengig veiledning og samtaler i en vanskelig livssituasjon. Det er et viktig tilbud, men regjeringen har valgt å kutte, og Amatheia har måttet redusere sin egen tilstedeværelse. Jeg mener det er viktig å sikre at Amatheia er tilgjengelig i hele landet, slik at alle har tilbudet og en reell mulighet til å oppsøke det. Disse samtalene bør kunne gjennomføres fysisk, mens man er i samme rom. Tilstedeværelse kun gjennom digitale kanaler som Teams er ikke holdbart over tid.

Vi vet også at økonomi er en sentral del. Derfor har vi i regjering sørget for å øke engangsstøtten og barnestrygden. Vi har sørget for gratis prevensjon og ikke minst styrket seksualundervisningen – og en rekke andre tiltak. Det er synd at regjeringen ikke er villig til å følge opp med en ny handlingsplan hvor vi kunne tatt dette arbeidet videre.

Med dette vil jeg ta opp forslagene Kristelig Folkeparti har alene og sammen med andre.

Presidenten [18:49:56]: Representanten Hadle Rasmus Bjuland har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:50:11]: Stortinget har nylig med bredt flertall vedtatt en ny abortlov, og der slås det fast at kvinner som vurderer å ta abort, skal få god veiledning og oppfølging av helsetjenesten. Det er faktisk lovfestet nå, og det er besluttet at alle kvinner som gjennomfører en abort, skal kunne få to oppfølgingsamtaler hvis de ønsker det. Jeg mener det er grunnleggende viktig at vi har både god veiledning og oppfølging, og jeg mener det er et ansvar som ligger på vår felles helsetjeneste, gjennom de ordinære helsetjenestene, for å sikre at alle i hele vårt land har likeverdig tilgang til et slikt tilbud. Det skal selvfølgelig ikke koste noe å benytte seg av tilbudet.

Regjeringen legger snart fram en ny strategi for seksuell helse, og i denne strategien vil vi både omtale og følge opp tematikken knyttet til seksuelle rettigheter og flere av de temaene som representantforslagene tar opp.

Det inkluderer å forebygge og redusere antall uønskede svangerskap og aborter.

For regjeringen er det viktig at også de positive sidene ved seksualitet får plass i en slik strategi. Innbyggerne våre må få enkel, trygg og god informasjon om seksuell og reproduktiv helse. Der har helsetjenesten vår og offentlige myndigheter en nøkkelrolle. Helsenorge.no er det offentliges informasjonskanal til innbyggerne om helse. Her finnes det sikker og trygg informasjon om seksuell helse, prevensjon med mer.

For barn og unge, som også er en viktig målgruppe, er ung.no en populær og viktig nettside. Dette er statens primære tverrsektorielle kanal for digital informasjon og digitale tjenester til barn og unge. Her skal barn og unge kunne finne trygg, tilpasset og sikker informasjon fra det offentlige. Her finnes det både chatteverktøy og hjelpetelefoner, og en kan sende inn spørsmål og få svar fra fagpersoner. Dette er mye brukt, og det er viktig at vi videreutvikler denne tjenesten.

Forskjellige deler av befolkningen har ulike forutsetninger for å kunne tilegne seg helseinformasjon, bl.a. på grunn av språk og kultur. Nettsiden zanzu.no tilbyr enkel og oversiktlig informasjon om seksuell og reproduktiv helse på åtte ulike språk i tillegg til norsk. Temaer er kunnskap om kroppen, familieplanlegging og graviditet, prevensjon osv.

Jeg mener at regjeringen gjennom den nye strategien, som jeg gleder meg til snart å legge fram, og gjennom den abortloven som nå snart trer i kraft, tar nødvendige og riktige grep for at alle skal ha en god seksuell helse, og ikke minst for å gjøre det som fremdeles er et uttalt mål, nemlig å forebygge uønskede svangerskap.

Presidenten [18:53:03]: Det blir replikkordskifte.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [18:53:22]: I flere tiår har det vært bred politisk enighet om at det skal være et mål i samfunnet at antall aborter er lavest mulig. Kristelig Folkeparti mener derfor det er viktig med en handlingsplan som viderefører det arbeidet, nettopp for å sørge for at vi kan redusere antall aborter. Mitt spørsmål er: Mener statsråden at det fortsatt skal være en uttalt målsetting for samfunnet å redusere antall uønskede graviditeter, eller har regjeringen forlatt dette i sin nye abortpolitikk?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:53:51]: Som jeg tror jeg sa to ganger i innlegget, er målet fortsatt å forebygge uønskede svangerskap. Jeg tror det er litt viktig at vi bruker fakta riktig, for det har jo vært en jevn nedgang i antall aborter i Norge de siste 15 årene. Jeg sjekket tallene i dag. I 1980 var abortraten på 15 per 1 000 fertile kvinner. I 2023 var det tallet redusert til 10,4 per 1 000 fertile kvinner. Det var en liten økning i 2023,

men det er fortsatt et lavere antall enn det som har vært snittet de siste 15 årene. Vi har akkurat fått tallene for 2024, som viser at det er helt stabile tall. Aborttallene går faktisk litt ned, i både Bergen, Stavanger, Oslo osv.

Det er imidlertid viktig for oss at det er kvinnen som må ta dette valget, og vi skal gjøre alt vi kan, gjennom både god veiledning og gratis langtidsvirkende prevensjon. Vi har styrket Amatheia, og vi har økt barnetrygden og redusert barnehageprisen, sånn at det skal være lettere å få barn, men det må til syvende og sist være kvinnen som tar dette valget.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [18:54:56]: Vi vet fra både forskning og praksis at økonomi spiller en viktig rolle når kvinner står overfor valget om å ta abort. Det har en reell påvirkning. Likevel kommer ikke regjeringen med et eneste nytt forslag om å styrke dette, f.eks. ved å endre engangsstønaden. Da Kristelig Folkeparti satt i regjering, økte vi engangsstønaden fra 30 000 til 90 000, men denne regjeringen har latt engangsstønaden stå uendret. Hvorfor har statsråden latt den stå uendret?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:55:25]: Takk for spørsmålet.

Denne regjeringen – med budsjettpartner SV i Stortinget – har tatt veldig store grep for å bedre den økonomiske situasjonen til småbarnsfamiliene i en tid da veldig mye har blitt dyrere. Jeg husker ikke tallene, men det er investert mange milliarder kroner i økt barnetrygd. Det er helt riktig – som representanten sier – at engangsstønaden har økt vesentlig over tid. Vi har redusert barnehageprisene. Det betyr at en småbarnsfamilie med et par barn sparer flere titusener av kroner i året. Skolefritidsordningen har blitt gratis, og alt dette gjør det jo egentlig billigere å få barn. Jeg mener det er en helt riktig prioritering at vi har satset på småbarnsfamiliene, for det er positivt hvis det kan fødes flere barn. Vi står overfor en aldrende befolkning, og det er strålende at folk blir eldre, og at vi får mange gamle, men det er også fint hvis den yngre befolkningen får flere barn. Det er et personlig valg om man ønsker det eller ikke, om man kan det eller ikke, men vi må iallfall gjøre det vi kan for å legge til rette for småbarnsfamiliene. Det har denne regjeringen gjort, og det kommer vi til å fortsette med.

Presidenten [18:56:26]: Replikkordskiftet er omme.

Sandra Bruflot (H) [18:56:40]: Jeg tenkte jeg ville svare litt på dette med at det ikke kan eller bør være et mål i seg selv at antall aborter er på et lavt nivå. Jeg er uenig i det. Jeg kommer alltid til å forsvare en liberal abortlov, jeg mener alle skal ha tilgang til trygge og sikre aborter, men jeg mener også at det er positivt at an-

tall aborter holdes på et lavt nivå. Det er det flere grunner til. For det første er det bra hvis det er fordi antallet uønskede svangerskap går ned. Og det er bra hvis man føler at det er en reell valgmulighet å beholde barnet også i de tilfellene der man blir uplanlagt gravid. Det er positivt. Jeg tror ikke man kan begrense antall aborter med en abortlov, og jeg mener det også er hele grunnen til at det er mulig både å ønske seg en abortlov som sikrer kvinner trygge og sikre aborter, og å mene at det er positivt at antallet svangerskapsavbrudd er på et lavt nivå.

Bare veldig kort: Jeg forstår ikke helt hvor oppfordringen om ikke å være moraliserende kommer fra i denne debatten. Kristelig Folkeparti foreslår ikke å bruke abortloven for å holde antallet svangerskapsavbrudd på et lavt nivå i dette Dokument 8-forslaget. Det er bra, for det ville ikke fungert sånn heller. Men det er ingenting her som er moraliserende i den retningen som blir antydnet av et par representanter. Her er det tvert imot forslag om styrket seksualundervisning, det er forslag om prevensjonsmidler for menn. Her er det veldig mye bra, og hvis noen gjør seg til moralpoliti i denne salen, mener jeg det er andre enn Kristelig Folkeparti som gjør det.

Seher Aydar (R) [18:58:30]: Jeg har ikke så mye til overs for noen form for moralpoliti, det tror jeg alle vet, og det handler egentlig ikke om det. For det første vil jeg understreke at Rødt er med på og støtter flere av de forslagene som vi mener vil ha positiv påvirkning. Vi støtter forslagene som handler om at man skal informere mer om prevensjon. Vi støtter forslagene om både mer kunnskap og mer informasjon. Vi i Rødt støtter flere forslag enn det Høyre støtter. Derfor faller denne kritikken litt på sin egen urimelighet, for de forslagene som kan bidra til å redusere antall uønskede graviditeter, får Rødts støtte, og det viser vi også gjennom å styrke tilgangen på prevensjon uavhengig av økonomi når vi prioriterer det i våre budsjetter. Sånn sett håper jeg at Høyre kanskje kan være med på det, og det er kanskje det som også er poenget mitt. Det gjelder at vi skal være med og bidra til at kvinner har både informasjon og tilgang som gjør at man kan unngå så mange uønskede graviditeter som mulig. Man kan ikke unngå alle, men vi politikere kan bidra til det vi kan som politikere. Det er nettopp det som er Rødts politikk.

For det andre handler politikken om at folk skal ha gode økonomiske rammer, gode vilkår, som gjør at det valget blir fullstendig frivillig. Det er også god Rødt-politikk, for hvis vi ser på hvem det er som bidrar til at familieøkonomien blir bedre, er det jo ikke akkurat høyresidens politikk som gjør det. Det har vi gang på gang sett flere eksempler på. Her er det egentlig to ting som kan

bidra. Det ene er tilgang på prevensjon, det andre er god økonomi. Men det å antyde at god økonomi i seg selv ville bidratt til at aborttallene fikk en veldig betydelig reduksjon, tror jeg ikke stemmer helt. Jeg tror nok ikke det er så enkelt, jeg tror det er mye mer komplekst og sammensatt enn det.

Jeg vil veldig kort nevne poenget mitt om at hovedformålet skal være å få ned antall uønskede graviditeter, ikke nødvendigvis aborter. Grunnen til det er at det nesten blir framstilt som om aborttallene i Norge er kjempehøye, og nå må vi jobbe for å få dem ned. Det er det jeg reagerer på, for slik er det ikke. Kvinner og familier er ansvarlige, og de tar abort når de trenger å ta abort fordi det blir det som er riktig for dem eller nødvendig for dem. Det er det jeg legger til grunn. Derfor mener jeg at hovedformålet og diskusjonen ikke bør basere seg på det, for det er full frivillighet til det, og det er en helsehjelp som alle skal ha tilgang til, uavhengig av hva vi selv personlig skulle mene om det.

Sandra Bruflot (H) [19:01:43]: Jeg vil bare understreke at jeg nå ikke skal benytte anledningen som saksordfører til å tegne meg på nytt og på nytt. Jeg er enig med representanten Seher i en del ting. Aborttallene i Norge er lave. De aller fleste tar abort så tidlig som mulig når de ikke ønsker å fullføre svangerskapet. Det er 85 pst. som tar abort før uke 9, og 95 pst. før uke 12. Sånn er det også i de landene som har mer liberale abortlover enn den vi får på søndag. Der er jeg enig.

Men det stemmer ikke at Høyre ikke har satset på bedre økonomi for barnefamilier og for dem som venter barn. Vi har økt engangsstønaden kraftig, vi har økt barnetrygden kraftig. Mye av det som alle partiene nå er skjønt enige om, var det ingen som gjorde noe med før vi satt i regjering sammen med Kristelig Folkeparti. Da ble disse endringene gjort, og etter det sa alle «veldig bra». Etter det har alle blitt opptatt av dette. Man ser hvor viktig det er, bl.a. for å løfte barnefamilier ut av vedvarende fattigdom.

Det samme gjelder barnehageplass for desemberbarn. Jeg tror faktisk det har noe å si for en del familier om man vet at økonomien går opp, eller om man må være hjemme i ulønnet permisjon i opp mot åtte måneder. Det har masse å si for dem med lavest inntekt.

Og så mener jeg det er en grunn til at det er bra hvis vi kan holde uønskede graviditeter på et lavt nivå og antall aborter på et lavt nivå, og det er at det ikke er bare bare å gå gjennom en abort. Det er bra hvis vi klarer å spare unge jenter og kvinner for det. Jeg er enig i at det selvfølgelig ikke skal gjøres gjennom abortloven, og at det viktigste er at alle har tilgang til trygge og sikre aborter, men disse to tingene er ikke motsetninger, og det tror jeg heller ikke det er noen av oss som mener.

Marian Hussein (SV) [19:03:37]: Bakgrunnen for denne debatten er som kjent et representantforslag fra Kristelig Folkeparti hvor det hevdes at aborttallene i Norge har økt, og så vises det til tall fra foregående år. Men de nye tallene fra abortregisteret viser at det var 26 færre aborter i 2024 enn i 2023. Som statsråden var inne på, er aborttallene i Norge stort sett stabile. Man ser en nedgang i flere av de største byene.

Ja, det er viktig at vi har en levende debatt om abort og om hvordan vi kan gi kunnskap, men det skapes et bilde av at noen av oss ikke ønsker å fortsette å jobbe for lavere aborttall. Måten man jobber for lavere aborttall på, er ikke gjennom representantforslag som hevder at man har sett en stadig større økning. Vi må faktisk forholde oss til det som er fakta, som er at man ser stabile tall i Norge, og at det er nedgang i flere av de største byene. Aborttallene i Bergen gikk ned med 18 pst., i Oslo gikk de ned med 9 pst., og i Stavanger gikk de ned med 10 pst. Det gjøres et ekstremt viktig arbeid både for å gjøre kunnskapen mer tilgjengelig og for at mange norske kvinner – som vi har vært inne på i andre debatter – tar de beste valgene for seg selv og sitt liv. Det er viktig at vi fortsetter og styrker den åpenheten om at det er en vanlig kvinneopplevelse å måtte ta abort, og de skal få de barna de ønsker seg.

Presidenten [19:05:31]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 23.

Sak nr. 24 [19:05:35]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Kjersti Toppe, Marian Hussein, Bjørnar Moxnes, Irene Ojala og Christian Tybring-Gjedde om å stanse nedleggelse av Ullevål sykehus og sikre innbyggerne i hele regionen gode sykehusstilbud og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om å sikre en rasjonell, faglig forankret, realistisk og bærekraftig sykehusmodell i Oslo (Innst. 360 S (2024–2025), jf. Dokument 8:139 S (2024–2025) og Dokument 8:165 S (2024–2025))

Presidenten [19:06:18]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [19:06:41] (ordfører for saken): Takk til komiteen for arbeidet med disse sakene.

I dag behandler vi to representantforslag som begge tar til orde for å stanse pågående planer for ny sykehusstruktur i Oslo, nærmere bestemt å bevare Ullevål sykehus og revurdere byggeprosjektene på Gaustad og Aker. Det er et tema som har skapt stort engasjement i årevis etter at beslutningen ble fattet. Det merker jeg at det fortsatt gjør. Komiteen har hatt gode, grundige diskusjoner av forslagenes innhold og konsekvenser.

Stortinget har behandlet dette prosjektet gjentatte ganger. Det foreligger godkjente planer, bevilgede midler og inngåtte kontrakter for milliardbeløp. Byggearbeidene på både nye Aker og nye Rikshospitalet er godt i gang. Flertallet mener derfor det ikke er realistisk eller ansvarlig å stanse prosjektet på nåværende tidspunkt.

Fra Kristelig Folkepartis side har vi tidligere uttrykt forståelse for mange av bekymringene som har kommet opp i denne prosessen. Vi har lyttet til fagfolk og ansatte som har vært kritiske, og vi har ment at dette burde vært gjort grundigere og mer samlet i tidligere faser. Samtidig er det vår oppfatning at kampen for å bevare Ullevål sykehus nå er over. Nå er det fattet vedtak, inngått kontrakter og investert milliarder. Vi kan ikke late som at det ikke har skjedd. Vi må ta ansvar for videreføringen og sikre at resultatet faktisk styrker pasientbehandlingen. Det viktigste nå er at de nye sykehusene blir gode, at akuttberedskapen er trygg, og at psykisk helsevern og rusbehandling får det løftet som er lovet. Kristelig Folkeparti kommer til å følge utviklingen tett og være en pådriver for at kvalitet, nærhet og pasientenes behov ikke går tapt i store systemendringer.

Vi skal bygge framtidens sykehus. Da må kvalitet, kapasitet og fagmiljøer stå i sentrum, og pasientens behov må være styrende. Kristelig Folkeparti støtter komiteens tilråding i saken.

Kamzy Gunaratnam (A) [19:08:57]: Denne saken har Stortinget behandlet ikke én gang, ikke ti ganger, men nesten 60 ganger. Det sier noe om hvor grundig, hvor gjennomarbeidet og hvor gjennomdiskutert sykehusstrukturen i Oslo er. Nå bygges det. Nå realiseres det vi har fattet vedtak om, til det beste for pasientene, for helsetjenesten og for framtiden. La meg være tydelig: Vi står midt i den største investeringen i sykehusbygging i Oslo-regionen på flere tiår. Nye Radiumhospitalet og storbylegevakten på Aker er allerede ferdigstilt. Livsvitenskapsbygget og sikkerhetspsykiatrien på Ila er klare til bruk tidlig i 2026. Nye Aker og nye Rikshospitalet er under full bygging. Dette er ikke framtidsplaner; dette er realiteter.

Arbeiderpartiet har sammen med Høyre, Framskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti stått bak vedtakene som sikrer nødvendige investeringer i spesialisthelsetjenesten. Det handler om kvalitet, kapasitet og pasientsikkerhet, og det handler om tillit til våre fagmiljøer. Det har blitt fremmet forslag om å bevare Ullevål sykehus gang på gang, men Stortinget har også gang på gang sagt tydelig fra: Vi må samle kompetanse, spesialiserte tjenester og moderne fasiliteter på færre og sterkere sykehus. Dette er ikke et signal om svekkelse. Det er et løft.

Med ferdigstillelsen av nye Oslo universitetssykehus vil vi ha fire lokalsykehus i Oslo – Aker, Gaustad, Lovisenberg og Diakonhjemmet – i tillegg til spesialsykehusene. Dette gir helhet, bærekraft og bedre pasientforløp. Å legge til enda et sykehus vil ikke bare forsinke utbyggingen, det vil også forverre bemanningssituasjonen, ikke minst i distriktene, for det er dem vi kommer til å tappe fra. Det er alvorlig. Vi vet at vi mangler helsepersonell. Vi vet at bemanning i vaktfunksjoner er krevende. Vi må prioritere struktur og investeringer som gjør at vi faktisk får brukt ressursene våre, både økonomiske og menneskelige, på en klok måte.

Jeg forstår engasjementet. Ullevål har en sterk historie, men det er ikke historien som skal sikre framtidens helsetjenester. Det er framtidsrettede beslutninger. Derfor støtter ikke Arbeiderpartiet forslagene om å stanse utviklingen av nye OUS. Vi står fast ved de vedtakene vi har fattet nesten 60 ganger. Vi bygger for fremtiden.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:11:34] (komiteens leder): Stortinget har, som representanten Gunaratnam nettopp sa, behandlet saker som gjelder nye Oslo universitetssykehus og sykehusstrukturen i Oslo, en rekke ganger de siste årene. Det er ulike og sprikende meninger om dette hver gang, men jeg synes det er verdt å merke seg nå at det er et bredt flertall som står bak å støtte tilrådingen fra komiteen. Det er helt åpenbart hvorfor: Dette har vært debattert lenge, dette har vært vedtatt for lenge siden, og dette har vært budsjettet og finansiert for lenge siden i budsjetter her i Stortinget.

Som en innbygger fra Akershus som sogner til Ahus, mener jeg at det er utrolig viktig å se de ringvirkningene som det ville fått dersom en skulle stanse eller endre utbyggingen i Oslo nå. Utbyggingen er i full gang. Det er viktig å sikre framdrift. Når nye Rikshospitalet og nye Aker står ferdig i 2031, får Ahus – som er det sykehuset som kanskje har størst vekst i sin pasienttilgang – større kapasitet til å ivareta pasientene i eget pasientområde. Det er avgjørende viktig.

Jeg vil til slutt legge vekt på helsepersonellsituasjonen. Det er helt avgjørende at Oslo ikke legger beslag på mer helsepersonell enn Oslo trenger, men Oslo skal ha nøyaktig det helsepersonellet de trenger. De skal ha en

dekning av både sykehus og helsepersonell som ivaretar dagens og framtidens situasjon og den veksten som kommer i Oslo. Det er også sann at det som skjer i Oslo, har betydning for hele landet. Det har også betydning for de nære områdene rundt Oslo, og det er en avgjørende faktor for at vi nå ikke på noen måte kan stoppe eller stanse dette prosjektet. Det er det heller ikke noe som helst flertall for i Stortinget, og det har det heller ikke vært på mange år.

Jeg vil bare være helt tydelig: Vi står fast ved dette i Høyre, og vi står bak komiteens tilråding.

Kjersti Toppe (Sp) [19:14:29]: Det vert sagt av fleire at denne saka har vore behandla over 50 gonger i Stortinget sidan 2018. Men har ho det? Har Stortinget fått tatt stilling til dette prosjektet nokon gong på ein ordentleg måte? Det har faktisk Stortinget aldri fått.

I 2016 vart det såkalla målbildet om denne utbygginga i føretaket vedtatt, og det vart bekrefta i eit føretaksmøte. Statsråden valde å ikkje gå til Stortinget med den saka. Vi fekk lov til å ta stilling til lånetilsegna i statsbudsjettet for 2020, men da går ein ikkje inn og tar stilling til sjølve prosjektet. At det er eit stort fleirtal for nye OUS i Stortinget, er ei sanning med visse modifikasjonar. Det er mange parti i ulike regjeringar som har vore bundne, og som ikkje har fått vist den reelle motstanden.

Dette er eit sjukehusprosjekt som verken har folket eller fagfolka si støtte, og dessverre har det gått føre seg no i over ti år. At det har kome opp 50 gonger i ulike Dokument 8-forslag og spørsmål, viser berre at det faktisk ikkje er forankra i den folkevalde forsamlinga.

At dette skal føra til rekrutteringsproblem ved sjukehus i resten av landet, vil eg òg ta avstand frå. Vi føreslår jo ikkje fleire akuttsjukehus enn det er i dag. Vi føreslår å samla, og ikkje spreia akuttfunksjonane som ligg i planane i dag. Og det er slik at gode sjukehus i Oslo er leverandørar av spesialistar til resten av landet. Ikkje minst er det slik at den manglande finansieringa av det største sjukehusprosjektet i Noreg på år og dag vil føra til at andre sjukehusinvesteringar i Helse sør-aust vert sette på vent. Det vil få dramatiske konsekvensar for sjukehus og helsepersonell i dei områda.

Det er framleis masse usikkerheit. Legeforeininga ber oss om ein heilskapleg gjennomgang. Det er mogleg å gjera noko. Sjølv om ein ikkje klarar å stoppa utbygginga, kan ein ta ein fot i bakken. Vi har forslag som bl.a. går på å ikkje riva tenlege bygg og ikkje selja Ullevål.

Eg tar opp forslaga som Senterpartiet er med på, og eg vil òg varsla at vi stemmer subsidiært for alle forslaga frå Venstre.

Presidenten [19:17:25]: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [19:17:45]: Dette er en vanskelig sak. Utbygging av sykehusene i Oslo har vært en av de mest krevende og omstridte sakene som jeg har jobbet med på Stortinget. Det har vært en sak preget av sterke meninger, og dessverre har det vært liten politisk vilje til å se på alternativene og få skikkelige utredninger fra dem som har styrt i forskjellige regjeringer.

Fremskrittspartiet har hele veien vært tydelig på én ting: Ullevål-alternativet burde vært utredet skikkelig, på samme måte som Gaustad-alternativet – ikke halvhjertet, ikke nedprioritert, men grundig, sånn at vi kunne tatt en faktabasert og fornuftig beslutning, men det har vi aldri fått. Det er fortsatt veldig synd. Jeg tror at det kunne ha avklart mye, og kanskje samlet større politisk enighet i en sak som har splittet både fagmiljøer og befolkningen mye.

Som sagt, denne kampen har pågått i mange år. Siden 2018 har det vært fremmet over 50 forslag fra både Fremskrittspartiet og andre partier for å få snudd denne saken, men hver eneste gang har flertallet i denne salen stemt dem ned. Det har vært frustrerende, for det handler ikke bare om bygg, det handler om pasienter, ansatte og helsetjenesten i hovedstaden vår for de neste 100 årene.

Nå har vi kommet dit at gravemaskinene er i full gang på Gaustad. De graver som bare det, og vi bruker masse penger.

Heller ikke i dag, selv om Fremskrittspartiet skulle støttet det, ville det vært et flertall i denne salen. Jeg tror man skal være litt nyansert når man sier at det er et stort flertall. Det er ikke et veldig, veldig stort flertall, og det har ikke vært noe veldig stort flertall i Stortinget. Det har egentlig vært ganske små flertall hele veien. Men etter over 50 runder, og hvor vi nå ser at reversering er lite realistisk, har vi innsett at det kanskje ikke blir en ny runde og omkamp, og det er åpenbart at heller ikke forslaget vi behandler i dag, vil få flertall.

Men la det være helt klart: Det er ikke Fremskrittspartiets prosjekt. Det er ikke den løsningen vi ønsker, verken på Stortinget eller i Oslo. Vi har kjempet for noe annet, men vi aksepterer demokratiets spilleregler. Når man har tapt ikke bare én gang, men 50, må man kanskje også erkjenne det. Det betyr ikke at vi jubler. Jeg er dessverre ganske sikker på at denne utviklingen kommer til å bli en økonomisk katastrofe. Jeg håper inderlig at jeg tar feil, men jeg frykter at vi framover vil se kostnadssprekk etter kostnadssprekk, og at vi til slutt vil stå igjen med et sykehus som ikke har plass til alle de funksjonene som skulle inn der.

Marian Hussein (SV) [19:21:05]: Når representanten fra Arbeiderpartiet fortalte at denne saken har vært behandlet i Stortinget 50 eller 60 ganger, skulle man

nesten tro at det man drev og planla for framover, var et prosjekt som skulle være med og sikre både befolkningen og helsepersonellets behov. Fortsatt ser vi oppslag om nye OUS og at det mangler plass til viktige funksjoner. Man vet at f.eks. øyeavdelingen ikke er planlagt inn, verken på nye Rikshospitalet eller oppe på Aker. Man vet om flere funksjoner med for lite plass, og det er fortsatt ganske stor usikkerhet om nye Aker sykehus har plass til å dekke bydelene Grorud og Stovner.

Planene for det nye universitetssykehuset i Oslo har reist mange alvorlige spørsmål. Dette er et prosjekt som har enorme kostnader, som mange har vært inne på, men hvor det også er knyttet stor usikkerhet til både investeringene i seg selv og de langsiktige driftskostnadene.

Man har en tomtekapasitet. Man kommer ikke til å ha mulighet til å bygge ut med de modellene man har valgt nå. Og konsekvensene av det er litt som det vi har sett når man nå har vært nødt til å bruke mye penger for å kjøpe tilbake tomter ved Aker sykehus. Det vi har vært imot, er å vedta kortsiktige løsninger og ikke se realiteten i hvordan man kan utvikle tomten på Ullevål.

Legeforeningen har også uttrykt sterk bekymring. De har pekt på at prosjektene nye Aker og nye Rikshospitalet innebærer stor risiko, at kostnadene har økt kraftig, og at det er høyst usikkert om OUS vil klare effektiviseringene som legges til grunn. Vi ser stadig vekk kutt i sengeplasser, kutt i jordmorstillinger og kutt i helsebehovene til befolkningen i Oslo for å realisere et gigant-sykehus som befolkningen i Oslo ikke har bedt om, og som Stortinget ikke har fått mulighet til å ta standpunkt til. Dette er et prosjekt som kanskje også er med på å gjøre det motsatte av det vi ønsker her på Stortinget, og der man kan risikere å øke helseulikheten i Norges mest delte by.

Til Arbeiderpartiet: Det er ikke for sent å snu. Dette prosjektet burde ikke ha vært satt i gang.

Seher Aydar (R) [19:24:23]: Drar du i nødbremsen, eller vil du kjøre i full fart inn i veggen? Du kan ikke si: Nå har jeg allerede begynt å kjøre, så jeg bare ser på rasingen. Sånn er det med Ullevål sykehus. Det er en plan som utgjør risiko for både økonomien og pasientsikkerheten, som er i gang. I stedet for å dra i nødbremsen, vil altså Fremskrittspartiet at vi skal være vitne til rasingen. Her er jeg skuffet. Jeg håper Fremskrittspartiet gjør det de har lovet velgerne: ikke svikte når det faktisk gjelder. Det er ikke for sent å vedta at eksisterende, funksjonell bygningsmasse ikke skal rives. Det er ikke for sent å be om at Ullevål-tomten ikke selges. Det er ikke for sent å bevare Gaustad sykehus som behandlingsinstitusjon for pasienter innen psykisk helsevern og rusbehandling. Det er ikke for sent å be om

stopp av videreføringen av disse ganske dårlige planene inntil vi har fått en utredning av hvilke konsekvenser de utgjør for andre sykehus i regionen.

Absolutt alle ansatteorganisasjoner er mot disse planene, men Stortinget velger altså å lytte til direktørveldet. Et samlet fagmiljø på Oslo universitetssykehus har gjentatte ganger uttrykt stor bekymring for både faglig og økonomisk risiko knyttet til prosjektet. De dramatiske kuttene vi har sett i livsviktige tjenester i sykehusene de siste årene, er jeg redd for at bare er en forsmak på hva som venter oss. Helseforetaket holder stø kurs mot tidens budsjettsprekk. Det vil tappe økonomien til alle sykehus på Østlandet i framtiden, og jeg er bekymret for helsetilbudet fordi det har blitt gjort til prestisje blant direktørene og toppolitikere i de største partiene.

I denne saken slår også alle svakhetene i helseforetaksmodellen ut i full blomst. Helsetjenestene til befolkningen i Oslo blir dårligere fordi helseforetaket skal spare penger til et nytt sykehus som ingen vil ha. Verken Oslos befolkning eller de ansatte på sykehusene vil ha dette. Stortinget vil ikke engang i dag ha info om hvordan det påvirker andre sykehus. Sånn kan vi ikke drive samfunnskritiske helsetjenester. Tiden er inne for å legge prestisje til side. Vi må ikke gjenta feilene som ble gjort med Aker sykehus, som for øvrig må være lokalsykehus for hele Groruddalen og alle bydelene. Det er ikke for sent å dra i nødbremsen. Her må Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet gå i seg selv og stå på riktig side.

Ola Elvestuen (V) [19:27:42]: Denne saken har vært oppe i Stortinget mange ganger, og det er det absolutt en grunn til, for det er et dårlig prosjekt, og det kommer til å komme igjen. Hovedproblemet er at en her har to styringspartier som ikke leder. Arbeiderpartiet og Høyre har vært helt like. Dette har vært et dårlig prosjekt siden det første gang ble lansert for mer enn ti år siden, med samling av sykehusene i Oslo på Gaustad og lokk over Ring 3. Det var ingen som trodde på at det ville kunne bli noe av den gangen. Hvorfor skulle noen bygge dette lokket? Man har beholdt samlingen på Gaustad, som ender opp med å være et altfor stort prosjekt. Kostnadene øker, og jeg er ganske sikker på at historien vil vise at det ender opp med å være for lite.

Det som er problemet, er at det er et elendig prosjekt lokalt på Gaustad. De kvalitetskravene man hadde da Rikshospitalet ble flyttet dit, var at man skulle ta vare på naturen, man skulle ta vare på Sognsvannsbekken, og man skulle ta hensyn til den gamle bebyggelsen på Gaustad og den psykiatriske institusjonen der. De gjelder virkelig ikke nå lenger. Nå bygges det for stort, for masst, og det kommer likevel til å bli for lite. Det er dårlig.

Det er staten som er en dårlig utbygger, også denne gangen – det er ikke noe nytt – men langt verre er det at

det heller ikke fører til at sykehusstilbudet i Oslo blir bedre. Det er et prosjekt som fagmiljøene er imot, som ansatte er imot, og som Oslo er imot. Man deler opp de beste akutt- og traumemiljøene i verden istedenfor å beholde disse på Ullevål. Det gir heller ikke noe bedre tilbud at dette skal spise av ansatte, sånn at det blir et dårligere tilbud i Helse sør-øst og resten av landet. Kostnadene kommer til å gjøre at en må nedskalere den utbyggingen som er ellers, både i Helse sør-øst og ellers i landet. Det er kostnadsdriveren her som kommer til å skape begrensninger andre steder.

Det er definitivt ikke for sent. Det går i feil retning, og dette kommer til å komme opp igjen. Venstre kommer til å stemme for forslagene nr. 3 og 4, og jeg tar også opp våre fire forslag. Det er helt avgjørende at Ullevål-tomten ikke selges, for den kommer vi til å ha behov for også i framtiden.

Presidenten [19:30:47]: Da har representanten Ola Elvestuen tatt opp de forslagene han refererte til.

Irene Ojala (PF) [19:30:57]: Som stortingsrepresentant fra Finnmark er jeg kun gjesteboer her i Oslo, men jeg snakker med folk her i byen, og jeg forstår at det er svært mange som mener at det er uklokt å legge ned Ullevål sykehus. Det er viktig at vi sikrer innbyggerne i hele Oslo-regionen gode sykehusstilbud, men da må vi tenke smart, og vi er også nødt til å tenke logisk. Man kan selge en eiendom kun én gang, og pengene fra salget kan brukes kun én gang. Oslo vil fortsette å vokse. Har man da brukt pengene fra salg til sykehusdrift, vil man fort bli blakk, og da vil det merkes når Oslo igjen, om noen år, vil mangle sykehustjenester til befolkningen. Sånn vil sirkelen gå, rundt og rundt og rundt. Vi har faktisk ikke gjort jobben vår her på Stortinget.

Jeg har vært så heldig å få besøke Gaustad sykehus, og det er trist å se hvordan planer og gjennomføring går ut på å avvikle psykiatri og rusbehandling på Gaustad sykehus og flytte pasientene til nybygg ved Sinsenkrysset. Hvilket løft i livskvaliteten er det for syke mennesker å bo i Sinsenkrysset versus i en vakker park rundt Gaustad sykehus?

Noen mener selvsagt at det er rasjonelt av foretaksstyret å legge opp til salg. Selve foretaksmodellen gir jo insentiver til det. Likevel: Blir man rikere eller fattigere av salg og tilbakekjøp? Det man gjorde med Aker, f.eks. – ble det mer eller mindre uro blant pasienter, familier og ansatte i kjølvannet av det prosjektet?

Det som skjer her i Oslo, er et grelt eksempel på at foretaksmodellen gjør det mulig å gjennomføre slike store byggeprosjekt uten folkevalgt styring og kontroll, og Oslo vil ikke ha det. Det er svært sjelden at en by ikke ønsker endringer og nybygg i sykehusstrukturen. Det er ulogisk at verdifulle sykehustomter selges fordi fore-

taksstyret må ha egenkapital og inntekter. Det er et eksempel på at driftsbudsjettene blir kritisk påvirket av byggekostnader og renter og gjeld. Igjen, hvem tjener på dette? Ikke pasientene, ikke de ansatte og ikke Oslo kommune, verken i kort eller lengre perspektiv.

Det er viktig at Stortinget får en helhetlig og grundig utredning av kompleksiteten, slik at vi får på bordet hvilke konsekvenser planene som styret i Helse sør-øst har lagt opp til, faktisk får for dem som bor i Oslo. Og igjen: Dette lar seg gjennomføre kun fordi vi ved valg velger stortingspolitikere som lar helseforetakene få lov til å bestemme over folkevalgte, og det er ikke riktig i et demokrati.

Statsråd Jan Christian Vestre [19:33:57]: La meg først si at jeg har stor respekt for at det er ulike meninger om dette prosjektet. Jeg har heller ikke noe imot at det diskuteres høyløyt. Jeg har møtt både aksjonister, tillitsvalgte og ansatte som er skeptiske til dette prosjektet, men jeg har også møtt ansatte som gleder seg til å ta i bruk topp moderne, nye sykehusbygg som spiller på lag med framtiden, ikke med fortiden. Vi får være enige om at vi har ulike meninger i denne sal, og ha respekt for at vi har ulike meninger.

Det er to ting jeg vil si. For det første synes jeg ikke noe om at det brukes begreper som at tilbudet til Oslos befolkning skal raseres, at dette truer pasientsikkerheten, og at dette er et helsevesen uten ledelse og styring. Sånne argumenter synes jeg faktisk en bør holde seg for god til. Vi har uenighetspunkter, ting vi ikke har samme syn på, og det må være respekt for at vi ikke alltid er enige om dem, men det er en tid for alt. Dette har vi diskutert i mange år allerede, og beslutningen ble i realiteten tatt for nesten ti år siden. Nå bygges det for fullt på Aker og på Gaustad. Det er inngått avtaler for mange milliarder kroner. Det er over 1 000 medarbeidere ved Oslo universitets-sykehus som nå forbereder seg på å ta i bruk de nye, topp moderne sykehusbyggene, noe som skal skje i 2031 og 2032. Da må vi se framover. Det er ikke praktisk mulig eller ønskelig å ta en omkamp om dette prosjektet nå, og det ville skapt en enorm uforutsigbarhet og uro.

Oslos befolkning skal være helt trygg på at den skal ha et godt sykehusstilbud. Vi vil nå få veldig moderne, spesialiserte og avanserte sykehus i hovedstaden, med moderne bygg og moderne medisinsk-teknisk utstyr. Det skal være gode arbeidsplasser for de ansatte og trygge omgivelser for pasientene, og det skal være et godt sted å komme på besøk og være med sine nærmeste for de pårørende.

Det viktigste nå er å se framover og sørge for at dette prosjektet blir så bra som mulig, slik at befolkningen vår kan være trygg på at den også i framtiden har tilgang til verdens beste helsetjenester i Norge.

Presidenten [19:36:38]: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [19:36:56]: Statsråden seier at det er ei tid for alt, og at vi no må sjå framover. Viss ein kan sjå bakover litt til: Er det slik at statsråden meiner at dette er ein god måte å bestemma veldig store sjukehusinvesteringar i Noreg på? Meiner statsråden at dette er godt forankra i Stortinget?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:37:20]: Som representanten selv sa i sitt innlegg, er det i realiteten Stortinget som har gitt tilslutning til dette prosjektet, da investeringslånesøknaden fra Helse sør-øst ble behandlet. Det er slik at alle de fire helseregionene våre gjør vurderinger av hvilke prosjekter de ønsker å investere i. Så går de til regjeringen, uansett hvem som sitter i regjering, og presenterer en lånesøknad. Regjeringen tar da den lånesøknaden til Stortinget. Det er Stortinget som i de ordinære budsjettprosessene gir sin tilslutning, eller ikke gir sin tilslutning. Det betyr at hvis det hadde vært et reelt flertall for det på Stortinget da denne lånesøknaden ble behandlet, kunne det samme reelle flertallet sagt nei til den lånesøknaden. Da vil jeg tro at Helse sør-øst – i dette tilfellet – hadde måttet gå tilbake og revurdere disse planene.

Jeg har respekt for at det er ulike synspunkter på dette, men jeg mener at vi nå må se framover og sørge for at befolkningen vår får et godt tilbud.

Kjersti Toppe (Sp) [19:38:24]: Ifølgje helseforetaksloven § 30 skal styret i føretaket leggja det fram for statsråden eller føretaksmøtet om det er vedtak som endrar karakteren til verksemda, vedtak om nedlegging av sjukehus, omfattande endringar i sjukehusstrukturen eller vesentlege endringar i opptaksområdet. Her har vi eksempel på nærmast alle desse punkta i § 30.

Dette vart lagt fram i eit målbilete i eit føretaksmøte i 2016. Da kom ikkje statsråden til Stortinget. Meiner statsråden at det skal liggja til ein statsråd å bestemma ei så stor endring i sjukehusstruktur? Ser ikkje statsråden at dette kanskje bør endrast, slik at ein får ei ordentleg forankring, og ikkje berre at Stortinget vert involvert etter fleire år, når ein kan innvilga ein lånesøknad?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:39:21]: Jeg forstår spørsmålet veldig godt, og det er et helt betimelig spørsmål. Jeg har flere ganger fra denne talerstolen sagt at det ikke er slik at den måten vi styrer sykehusene på i dag, er hellig. Det kan godt være at man i framtiden skal vurdere endringer i og forbedringer av det styringssystemet. Enhver regjering og ethvert storting må likevel forholde seg til det Stortinget selv har vedtatt, og det er jo Stortinget som har vedtatt den styringsmodellen vi har i sykehusene i dag. Man kan være enig eller uenig,

men det er forankret i landets høyeste folkevalgte organ.

Hvis Stortinget ikke ville ha denne utbyggingen, kunne Stortinget aktivt stemt nei til lånesøknaden. Da ville prosjektet blitt stanset. Det er også slik at Stortinget kan instruere regjeringen i enhver sak, så hvis det var et flertall i Stortinget, kunne Stortinget da, under daværende helse- og omsorgsminister Bent Høie, gjort et vedtak og instruert helseministeren om å gjennomføre et foretaksmøte i Helse sør-øst med en endret konklusjon. Det gjorde altså ikke Stortinget, og derfor må vi nå se framover.

Bård Hoksrud (FrP) [19:40:40]: Det foreligger et forslag her om ikke å selge Ullevål. Kan statsråden si noe om konsekvensene for utbygging hvis man ikke gjør det? Kan det eventuelt få konsekvenser for andre sykehusutbygginger i Helse sør-øst?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:40:57]: Takk for spørsmålet. Også dette er et godt spørsmål.

Det ligger i Helse sør-østs økonomiske langtidsplan at det er bærekraft i dette prosjektet. Det betyr at Helse sør-øst mener at de med dagens forutsetninger vil kunne håndtere store sykehusinvesteringer, bl.a. i hovedstaden, men det er også andre store investeringer. Vi har akkurat fått en lånesøknad på det nye Mjøsseykehuset, det åpnes snart et nytt sykehus i Drammen, og det vil også være behov for oppgradering og investeringer på både Kalnes, Ahus og flere steder.

Vi må jo være veldig glad for at det investeres i våre felles sykehus. At vi har topp moderne sykehus i europeisk mesterklasse, er bra for befolkningen vår. Samtidig er det slik at salg av Ullevål-tomten på et tidspunkt er en del av denne finansieringen. Det er vel beregnet til om lag 8 mrd. kr. Jeg må bare ærlig si at vi ikke har 8 mrd. kr ekstra til å kunne sitte på en tom sykehustomt. Da mener jeg det er bedre å bruke de pengene på å investere i nye bygg og sørge for at det er gode sykehustjenester for befolkningen vår.

Marian Hussein (SV) [19:42:14]: Det er ingen som er imot å ha fine, funksjonelle sykehusbygg, men erfaringen med helseforetaksmodellen er at vi stadig vekk bygger sykehus for små og med lite kapasitet. Det skaper ganske store utfordringer for både personalet, som ikke får garderobeplasser, og pasientene, som ender opp i korridorene. Mitt første spørsmål til statsråden er: Med det svaret han ga til foregående representant, om salg av Ullevål-tomten, mener statsråden at tomtekapasiteten som nå ligger til grunn med disse nye sykehusprosjektene, vil gi tilstrekkelig kapasitet med tanke på helsebehovene i Oslos befolkning også i framtiden? Er dette tomter som kan videreutvikles?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:43:12]: Takk for nok et godt spørsmål. Det ble gjennomført en framskrivning av behov senest i fjor for Oslo universitetssykehus som viser at det er planlagt med nok kapasitet. Et konkret uttrykk for det er at innbyggerne som sogner til Grorud og Stovner, kan overføres til Oslo universitetssykehus fra Ahus tidligere enn det som er planlagt. Det er også besluttet at bydel Alna skal overføres fra Oslo universitetssykehus allerede til neste år. Så svaret er ja – det er tilstrekkelig kapasitet.

Hvis det i framtiden, som følge av at Oslo vokser, skulle bli behov for ytterligere kapasitet, tror jeg vel at alle demografiske framskrivinger tilsier at den kapasiteten kanskje bør komme andre steder i byen enn på en tomt som ligger ganske midt imellom Aker sykehus og det nye Rikshospitalet.

Det er også gjort endringer i hvordan vi planlegger disse byggene siden sist. Blant annet blir alle sykehusprosjekter nå planlagt med 85 pst. belegg. Det gjelder også i Oslo. Sykehuset Østfold ble planlagt med 90 pst. belegg. Det var kanskje grunnen til at det ble for lite i første omgang.

Seher Aydar (R) [19:44:28]: Da Aker sykehus skulle legges ned, begynte man salget av personalboligene. Den store vinneren av det var Ivar Tollefsen, som kjøpte billig og solgte dyrt tilbake. Det var en stor utgift for fellesskapet fordi man tok en dårlig avgjørelse. Jeg er bekymret for at man gjør det samme med Ullevål-tomten nå – man selger, men blir nødt til å kjøpe til markedspris, og kanskje dyrere enn det, for å bygge ut på grunn av behovet for et nytt sykehus i Oslo.

Mitt spørsmål handler om to konkrete ting: Mener statsråden at å rive ned sykehusbygg som fungerer, de delene av det som ikke er gamle, er en god måte å drive sykehus på og bruke helsekroner på? Det andre er: Er det lurt å selge tomter som er regulert for sykehus, i en voksende by, der vi også vil trenge helsetjenester i framtiden?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:45:30]: Jeg er veldig glad for at Aker sykehus er en del av denne sykehusstrukturen. For mange år siden gikk jeg, som ung og engasjert AUF-er, i 1. mai-tog under parolen «Bevar Aker sykehus». Nå får vi et topp moderne sykehus på Rikshospitalet, vi får et topp moderne sykehus i Aker sykehus. Radiumhospitalet er i verdensklasse allerede, og vi åpnet nettopp det nye protonbehandlingssenteret der. Dette er utrolig viktig for befolkningen vår. Skal vi ha helsetjenester i verdensklasse, må vi investere i det beste utstyret, og det gjør vi nå for Oslos befolkning.

Jeg takker for dette spørsmålet også, som er et helt relevant og godt spørsmål, men som jeg sa: Vi må jo basere sykehusstrukturen på det reelle behovet. Her me-

ner altså Oslo universitetssykehus og Helse sør-øst helt bestemt at vi har god nok kapasitet på Aker og god nok kapasitet på det nye, store Rikshospitalet. Da mener jeg det ville vært sløsing med skattebetalernes penger å ta vare på tomme, gamle og utdaterte bygg på Ullevål-tomten, som det koster masse penger å holde varme når ingen er der. Da bør vi heller bruke de pengene på bedre helsetjenester for befolkningen vår.

Ola Elvestuen (V) [19:46:49]: Jeg har drevet på lenge i politikken, også i Oslo bystyre og i Oslo-politikken. For mange år siden var det veldig strenge regler for områdene omkring både Rikshospitalet og Gaustad, med psykiatrien og rusomsorgen der. Vi sa nei til bl.a. boligutbygging i skogsområdene rundt, nettopp av hensyn til kvaliteten og pasientene som er der.

Mitt spørsmål er: Mener virkelig statsråden at det vil bli et bedre tilbud innenfor psykiatri og for ruspasienter oppe ved Sinsenkrysset enn med de mulighetene som er i de historiske og flotte omgivelsene på Gaustad?

Statsråd Jan Christian Vestre [19:47:36]: Det investeres nå milliarder av kroner i nye Aker sykehus, som også er ved Sinsenkrysset. Der er også den nye storbylegevakten, som er et godt samarbeid mellom Oslo kommune og Oslo universitetssykehus. Jeg har selv vært der, og jeg tar avstand fra den beskrivelsen. Det høres ut som om vi tilbyr helsetjenester i en rundkjøring. Det gjør vi ikke. Dette er sykehus som det jobber veldig dedikerte og dyktige ansatte på. Det er nye, lyse og funksjonelle lokaler; det er steder som det er godt å være på for både innbyggerne, de pårørende og dem som jobber der.

Oslo universitetssykehus opplyser selv om at samme hvor flotte de gamle byggene på Gaustad er, og det er jeg helt enig i at de er – jeg er også helt enig i at det er et fint miljø der, jeg bor i nærheten – er de vernede og egner seg ikke for moderne pasientbehandling, verken innenfor somatikk eller innenfor psykisk helse og rus. Da mener jeg det er bedre at vi får nye, moderne lokaler, til beste for pasientene våre.

Presidenten [19:48:32]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [19:48:56]: Jeg er en novise i disse spørsmålene, og det er veldig mange avanserte ord som flyr forbi. Jeg synes likevel det er interessant, for når jeg leser svarene fra statsråden, får jeg noen tanker: Er det virkelig disse begrepene vi skal tro på? At det blir dyrere å tenke seg om, f.eks., er sjelden sant. Jeg tror ikke at det nødvendigvis blir noe særlig dyrere å tenke seg om. Jeg tror man vil ha nok å gjøre

selv om man skulle tenke seg om når det gjelder Ullevål og Gaustad. Jeg tror man kan bruke de pengene på en annen måte. Jeg tror det går an å utsette det og se om man kanskje kan spare penger ved å gjøre det på en annen måte, så jeg tror ikke det er noen dårlig idé.

Jeg er veldig glad for at regjeringen liker fagfolkene på Ullevål. Det er jo bra. Problemet er at fagfolkene ikke liker regjeringen. Regjeringen liker heller ikke bygningene på Ullevål, men det gjør fagfolkene. De liker bygningene på Ullevål – og det gjør også brukerne, Legeforeningen og flertallet i Oslo by. Det er regjeringen som ikke liker bygningene på Ullevål. Det må de gjerne, men det går an å bruke fem øre på bygningene på Ullevål for å gjøre dem litt mer moderne og endre dem litt – det går faktisk an.

Det er også et morsomt begrep som regjeringen har introdusert: «gevinstrealisering». Det står vel få steder i statsbudsjettene. Man har kanskje en ambisjon om å selge noen tomter og få noen inntekter fra det, men jeg kan garantere at det ikke kommer til å bli noen gevinstrealisering, uansett hvor mange ganger man bruker det ordet. Det begrepet kommer sikkert til å bli fjernet etter hvert. Til det at man har en plan for gevinstrealisering, sier jeg bare lykke til, for det kommer ikke til å skje.

Til min tidligere partikollega, som sier at spaden allerede er stukket i jorden, så da er det for sent å gjøre noe med det, har jeg lyst å si: Det er jo interessant, for det var ikke lenge siden at det samme partiet stemte imot elektrifiseringen av Melkøya, og der var jo spaden i hvert fall satt i jorden – eller kanskje i vannet – kontraktene delt ut og milliardene brukt. Da var det tydeligvis ikke for sent. Det samme skjedde også når det gjaldt Fornebubanen. Da var også arbeidet godt i gang, og det var tomme, store hull på Fornebu, så da var det bare å få tettet igjen hullene. Det var det også mitt gamle parti som sa. Det er rart at man plutselig nå har blitt prinsipiell, eller så har man selektiv hukommelse eller selektiv moral eller selektiv et eller annet annet. Det er underlig at man skal opptre sånn i politikken.

Jeg kan legge til at en annen tidligere partikollega av meg, Per-Willy Amundsen, plutselig hadde 300 mrd. kr til Nord-Norgebanen. Det er ikke verst, så der er det nok av penger. Jeg synes faktisk at det burde gå an for Fremskrittspartiet å tenke seg om og være like prinsippfaste som de har vært i de to andre sakene, og faktisk stemme for disse forslagene.

Ola Elvestuen (V) [19:52:02]: Det er for så vidt interessant at statsråden nevnte Oslo legevakt, for den hadde Oslo klare planer for for mange år siden, men da på Ullevål. Så måtte man gjøre om på disse planene, og den endte da opp på Aker fordi staten kom med disse nye planene som de hadde.

Jeg har lyst til å si at vi i Venstre er veldig klar over at det pågår bygging på Gaustad. Vi var imot det. Det er en elendig plan for lokalmiljøet – det er for stort, det er for ødeleggende for naturen, og det burde ikke vært gjort, men vi er helt klar over at det er i gang. Dette er ikke å stoppe. Dette handler om å se på at dette er et prosjekt som skal bygges ut over lang tid. Trinn 1 er vel fram til 2031 eller 2032, trinn 2 er vel fram til tjue noen og førti. Dette er så langt fram i tid, og med den erfaringen vi har fra andre prosjekter – jeg er ganske sikker på at det vil skje her også – vil kostnadene øke, og man vil bygge både for stort og for dyrt og risikere at det blir for lite. Da må det jo være mulig for staten å ha en vilje til å se på prosjektet og se om det bør gjøres justeringer på dette, og komme tilbake til Stortinget om det. Det er det som ligger i forslagene fra Venstre.

Paradokset i Oslo er at det her bygges for mye på for liten tomt, samtidig som vi har en stor sykehustomt på Ullevål. Vi har jo plass til en normal utbygging – trinn 1, trinn 2, trinn 3 – og da er det helt feil å selge den før man har fått en ny vurdering av hvordan det må gjøres justeringer på Gaustad. Der er jeg også helt uenig med Fremskrittspartiet, for det er virkelig ingenting i denne saken som tilsier at den ikke kommer opp igjen på nytt. Det vi risikerer, er at man vil trenge mer plass, men at eiendommen da vil være borte, og så må man begynne å lete etter enda et nytt sted i Oslo. Ingen skal komme til meg og si at det ikke kommer til å bli enda dyrere enn hvis man nå tar en fot i bakken og ser på hvilke behov som finnes. Her er det altfor mange i systemet som bare forholder seg til tidligere vedtak, i stedet for å se på dette på nytt, både for å få et bedre prosjekt på Gaustad, for å få et bedre tilbud i Oslo og for å få noe som er både dimensjonert, framtidsrettet og bedre for regionen, Helse sør-øst og landet.

Seher Aydar (R) [19:55:16]: Jeg har lyst til å ta for meg noe som statsråden sa i stad om at vi ikke burde bruke begreper som pasientsikkerhetsrisiko og rasering. Jeg brukte begge, så jeg tenkte jeg skulle svare litt på hvorfor jeg valgte å gjøre det.

Raseringen var nok myntet på Fremskrittspartiet, som ikke var villig til å være med og dra i nødbremsen. Jeg vil kalle det en rasering, og det kan helseministeren godt mene er brutalt å si.

Ordet pasientsikkerhetsrisiko er ikke et ord jeg har funnet på selv for å være kreativ, det er ord som fagmiljøene har brukt når de har advart om disse prosjektene. Det er de ansatte, de som møter pasientene hver dag, de som har dette som arbeidsplass, de som sitter i styrene på vegne av de ansatte, som har brukt disse ordene. Da kan helseministeren godt mene at fagmiljøene, de ansatte og de ansattes representanter bruker litt for store

ord, men de gjør jo det fordi de er bekymret for framtiden til de ansatte. Jeg har ingen problemer med å ta i bruk de samme ordene som fagmiljøene og de ansatte bruker. Det gjør jeg hele tiden, og jeg ser på det som min oppgave som folkevalgt.

En overlege som jobber ved akuttklinikken ved Oslo universitetssykehus, Skaga, sier at det vil gå ut over akuttberedskapen for halve befolkningen i Norge. Det sier han basert på sine erfaringer. Det er legene, de som har vært med og tatt imot når det har vært ulykker, når det har vært kriser og terrorangrep, som sier at det blir svekket. Da må man ta det på alvor. Da kan man godt si at ordene er for store, men det er egentlig ikke så relevant. Det som er relevant, er at de menneskene som tar imot pasientene, er bekymret, og det er den bekymringen jeg skulle ønske Arbeiderpartiet og regjeringen ville lytte til.

Helt til slutt må jeg si at vi kunne fått flertall i salen i dag hvis Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet stemte akkurat sånn som de samme partiene har stemt ved tidligere voteringer. Hvis alle faktisk står for det de sier, er det egentlig flertall her.

Jeg vil også understreke at befolkningen i Oslo ikke ønsker dette. De ansatte ønsker det heller ikke. Staten tvinger det gjennom med statlig reguleringsplan. Det er veldig, veldig synd. Men disse harde ordene er altså ikke mine – utenom dette med rasering, og det står jeg inne for.

Marian Hussein (SV) [19:58:21]: I replikkordskiftet svarte statsråden at det var nok kapasitet fordi man planlegger med et belegg som er annerledes enn det man planla for på Kalnes. Samtidig vet jeg etter samtaler med tillitsvalgte at det er flere avdelinger som er usikre på om det blir plass til dem på det nye Rikshospitalet og nye Aker sykehus. Vi vet at fagforeninger fra både LO, Akademikerne og Unio er samstemte mot disse planene. Vi har hørt historien til veldig mange tillitsvalgte som opplever en medvirkningsprosess som ikke er en medvirkningsprosess. Vi har flere ganger tatt opp med statsråden uroen som er for beredskap og traumekapasitet. Nå senest er det fødselsomsorgen, som sier fra om at den omorganiseringen som skjer, hvor man kutter for å realisere et sykehusbygg, ikke holder mål.

Mantraet i helsepolitikken de siste årene har vært at vi kommer til å gå tom for folk før vi går tom for penger. Da er det absurd å lytte til at man skal selge en sykehustomt for å kunne realisere et sykehusbygg, og det rett etter at man har måttet kjøpe tilbake tomter man har solgt tidligere, fordi man la ned Aker sykehus. Som beboer i en av bydelene i Groruddalen er jeg faktisk bekymret for hvorvidt det er kapasitet til oss og om vi blir korridorpasienter i framtiden, for befolkningsveksten

og behovet for helsetilbud er ganske ulikt fordelt. Med helseforetaksmodellen har vi gang på gang sett at pasientene skyves fram og tilbake og blir svingdørspasienter, istedenfor at man gir riktig behandling og har riktig sengekapasitet. Man kutter i sengeplasser i både psykiatrien og somatikken for å få presset folk gjennom. I forbindelse med helsehusskandalene så vi veldig tydelig at eldre og skrøpelige var preget av at man hadde for dårlig sengekapasitet.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Kamzy Gunaratnam (A) [20:01:05]: Det har vært nesten 60 behandlinger i ulike former her på Stortinget som har gitt støtte til å bygge Gaustad videre ut. Venstre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har stått bak flere av vedtakene som sikrer nødvendige investeringer til nettopp dette. Hva man kaller partier som plutselig mener noe helt annet når de går ut av regjering, skal jeg ikke si noe om, men jeg mener helt genuint det er direkte uansvarlig.

Det er tid for diskusjon, og så er det tid for konklusjon. Jeg lurte på om dette vedtaket vil sette en stopper og endelig anerkjenne at vi skal få et nytt og bedre sykehus. Jeg er enig i det de fleste representantene sier her: Vi skal følge nøye med – det er jeg sikker på at også statsråden er – på at vi har gode folk, at vi følger fag, at vi har samhandling, at vi har oppgavedeling, og at vi har god sykehusøkonomi. Dette skal vi alle følge med på, uansett hvem som styrer. Dette skal vi sikre i et nytt, moderne bygg med et sterkt fagmiljø.

Vi behandler nå disse forslagene, som er omfattende. Kan vi da si at denne behandlingen stopper her og nå? Det vet jeg ikke.

Det ble sagt at Ullevål ikke er blitt utredet. Det er feil. Ullevål er blitt utredet. Det ble konkludert at det verken blir bedre eller billigere, så hvis vi først skal stå her og snakke om dette, må vi også snakke sant. Jeg har veldig respekt for dem som har kjempet for Ullevål sykehus. Jeg har veldig respekt for at man ønsker å gjøre det beste for de ansatte, for sykehuset og for alle som skal være en del av dette, men vi vil også det beste for folk og tjenestene. Vi mener dette er det beste alternativet, og det er blitt forankret nesten 60 ganger i denne forsamling. Vi må ha noe respekt for det demokratiet vi prøver å være en del av.

Presidenten [20:03:08]: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [20:03:27]: Jeg skal garantere at også jeg har vært en del av en regjering, og jeg har definitivt argumentert og diskutert med Høyre omkring

sykehusstruktur i både Oslo og andre steder. Det er likevel én ting Arbeiderpartiet skal ta med seg, og det er at det under forrige regjering ikke ble vedtatt en statlig plan for Gaustad. Den var det Arbeiderpartiet i regjering som trykket nedover hodet på Oslo, mot Oslos ønske. Det er det ingen andre som har gjort.

Til de som tror at dette prosjektet ikke vil komme opp igjen: Det kommer selvfølgelig til å være en del av valgkampen nå, og det kommer selvfølgelig til å komme tilbake til Stortinget. Det er fordi tilbudet ikke blir bedre, og fordi det har en kostnadsøkning som gjør at en vil få behov for å se på andre løsninger enn det som ligger i den ensidige jobben og innstillingen man nå har.

Kjersti Toppe (Sp) [20:04:49]: Senterpartiet er òg eit parti som tilsynelatande har meint og meiner noko anna når vi ikkje er i regjering, enn da vi var i regjering, men eg saknar litt audmjukskap, òg ifrå Arbeidarpartiet si side. Det er ingen som kan tru noko anna enn at dette var eit stort tap for Senterpartiet. Det strei og strir mot alt vi står for i helsepolitikken, både korleis vi skal styra sjukehusa på ein demokratisk måte, og heile prosjektet med ei så stor samling. Å kalla oss for uansvarlege synest eg faktisk er ugreitt. Da kan vi heller snakka om det er slik at dei store partia, som er dei største i regjering, er ansvarlege når dei tvingar gjennom ein helsepolitikk dei eigentleg veit ikkje har fleirtal i Stortinget, og held på det i vedtak etter vedtak etter vedtak. Det er jo difor vi får ein situasjon der vi ti år etter at dette første gong vart vedtatt i eit helseforetaksmøte, likevel står her med ein ganske opprivande debatt.

Vi meiner inderleg at dette er feil måte å prioritera helsekroner på og feil måte å styra sjukehusa våre på. Når ein etterlyser at vi respekterer demokratiet her, spør eg: Kva slags demokrati? Igjen kjem vi tilbake til at helseforetaksmodellen har gjort dette mogleg. Det vi ser no, er den dystre baksida av den modellen. Dessverre kan det få store konsekvensar for sjukehusstilbodet i denne byen. Det har andre hatt veldig gode innlegg om, og dei har følgd debatten mykje tettare enn eg har gjort. Eg spør om og etterlyser audmjukskap for at dette er noko vi faktisk meiner.

Presidenten [20:06:49]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 24.

Sak nr. 25 [20:06:56]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Wold om erstatning til ofrene i Varhaug-saken (Innst. 390 S (2024–2025), jf. Dokument 8:148 S (2024–2025))

Presidenten [20:07:16]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [20:07:47] (ordfører for saka): Framstegspartiet har i denne saka reist forslag om å be regjeringa følgja opp anbefalingane frå pasientovergrepsutvalets rapport frå 2022 og sørgja for at ein raskt sett i gang arbeidet med ei erstatning til ofra i Varhaug-saka. Det er halde skriftleg høyring i saka, og det kom inn to høyringssvar.

Ein samla komité understrekar at sakene om overgrep er svært alvorlege, og komiteen uttrykkjer djup medkjensle med ofra for Varhaugs handlingar. Komiteen viser òg til pasientovergrepsutvalet, som vart sett ned grunna omfanget og karakteren til Varhaug-saka, for at vi som samfunn skal kunna ta lærdom av alvorlege hendingar som dette. Varhaug utsette sine pasientar for mange og grove seksuelle overgrep frå 1969 til 1998, ein periode på omtrent 30 år. Fleire av tilrådingane pasientovergrepsutvalet kom med, er allereie iverksette, slik som moglegheitene Helsetilsynet har til å reagere strengare overfor helsepersonell som gjer ting som er til alvorleg fare for pasientane.

Eit fleirtal i komiteen støttar ikkje forslaget. Senterpartiet støttar at ofra i Varhaug-saka skal kunna få erstatning. Statsråden skriv sjølv at det er usikkert om dei generelle erstatningsordningane vil treffa i denne saka. Det vert vist til moglegheitene for presedens og omsynet til likebehandling som eit argument mot å støtta forslaget, men Senterpartiet meiner at det er lite sannsynleg at ei eiga erstatningsordning vil gi presedens. Det er fordi vi meiner at dette faktisk er ei veldig spesiell og alvorleg sak. Det vart faktisk sett ned eit eige granskingsutval, og det vert det ikkje i alle slike saker. Difor meiner vi det er argument akkurat i denne saka og sluttar oss til forslaget om at det bør opprettast ei eiga erstatningsordning.

På den bakgrunn tar eg opp forslaget Senterpartiet er ein del av.

Presidenten [20:10:32]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tove Elise Madland (A) [20:10:51]: Når ein er sjuk og treng helsehjelp, skal møtet med helsetenesta vera trygt, og det skal vera basert på tillit. Å bli utsett for overgrep og misbruk i møte med helsetenesta er heilt uakseptabelt. Å utsetja pasientar for overgrep skal

sjølvstakt ikkje førekoma, og det er brot på dei etiske retningslinjene til det enkelte helsepersonell. Det har gjort stort inntrykk å jobba med saka og ikkje minst å lesa den informasjonen me har motteke under arbeidet.

Varhaug-saka var så alvorleg at pasientovergrepsutvalet blei nedsett, kor målet var å ta lærdom og sjølvstakt hindra at det skulle skje igjen. Utvalet var òg tydeleg på at Varhaug-saka var svært alvorleg og hadde gått føre seg i lang tid. Dette utvalet gav vidare i 2022 sin rapport til Helse- og omsorgsdepartementet, kor det blir slått fast at pasientar blei utsette for overgrep i ein periode på opp mot 30 år.

Det er vårt ansvar å forhindre at dette skjer igjen. Difor blei det 1. januar 2025 iverksett eit lovforslag som gjev Helsetilsynet moglegheit til å reagere strengare overfor helsepersonell som er til alvorleg fare for pasientsikkerheita. Desse alvorlege overgrepa burde ha blitt stoppa lenge før. Difor er det viktig nå å vita at systemet er betre rusta i dag. Ein må sjølvstakt aldri seia seg ferdig med å gjera forbetringar. Det må arbeidast kontinuerleg for å hindra at dette kan skje igjen, og at andre pasientar opplever dette.

For Arbeidarpartiet er det viktig å understreka at me har forståing for at ofra i Varhaug-saka kjenner seg svikta av det offentlege. Samtidig er det viktig for Arbeidarpartiet å vita at fleire av ofra har fått erstatning i forbindelse med straffesakene. Det kan vidare vera vanskeleg å få kartlagd fakta frå hendingane i saka, då desse skjedde for ei tid tilbake. Slik me ser det, kan ei erstatningsordning skapa presedens.

Sandra Bruflot (H) [20:13:02]: Varhaug-saken er rystende, og den er alvorlig. Vi vet at Varhaug utsatte pasienter for mange, gjentakende og grove seksuelle overgrep i nærmere 30 år. Da han ble dømt for seksuelle overgrep mot pasienter for tredje og siste gang, hadde han vært psykolog i lang tid i både det offentlige og det private. Det at han kunne fortsette som psykolog til tross for overgrep, er noe av det som gjør sakene ekstra alvorlige. Det var også grunnen til at pasientovergrepsutvalget ble satt ned under regjeringen Solberg, og at daværende helseminister Bent Høie på vegne av hele helsetjenesten unnskyldte til ofrene for Varhaugs overgrep.

I all hovedsak er anbefalingene fra pasientovergrepsutvalget fulgt opp. Blant annet kan Helsetilsynet reagere strengere overfor helsepersonell som er til fare for sikkerheten til pasientene. Helsepersonell som fortsetter å praktisere etter å ha mistet autorisasjonen, kan nå gis forbud mot å yte helsehjelp.

Høyre vil understreke at vi har forståelse for at ofrene i Varhaug-saken føler seg sviktet av det offentlige, og det er en bekymring at de ordningene vi har for erstat-

ning, ikke er gode nok for ofrene i denne saken. Likevel: Vi er en fagkomité på Stortinget, ikke en domstol. Hvis Stortinget mener at vi bør endre reglene som gjør at saker kan henlegges på bakgrunn av tiltaltes alder og sykdom, dersom personen går bort, eller på grunn av foreldelse, har Stortinget anledning til det. Det samme gjelder i saker om erstatningsordninger.

Når Høyre sier at dette kan føre til presedens, forstår vi også at denne saken er unik når det gjelder både antall overgrep og måten Varhaug fikk fortsette som psykolog på, men det er dessverre ikke unikt at overgrepssaker blir henlagt, at saker er foreldet, eller at erstatningsordninger ikke treffer. Etter vårt syn er det ikke og skal det ikke være opp til Stortinget å gripe inn i slike saker. De hører til i rettssystemet – eller så får vi endre reglene, da. Det skjønner jeg at kan virke tøft overfor ofre, pårørende eller etterlatte, men vi mener det ikke er riktig av Stortinget å gripe inn i saker som dette. Å gjøre det mener vi selvfølgelig kan skape presedens.

Det bør ikke være sann at man kan velge seg enten Stortinget, med en mindretallsregjering, eller domstolene, og så går Stortinget inn og overkjører. Støre-regjeringen har fått anbefalingene fra pasientovergrepsutvalget. De kan velge å følge opp dette. Det har regjeringen alle muligheter til. Ansvarer bør og skal ligge der.

Bård Hoksrud (FrP) [20:15:58]: Det å få innsikt i denne saken var ganske heftig, å høre om hvordan overgrepene kunne skje og hvordan de fikk lov til å skje, og at dette faktisk skjedde uten at myndighetene tok tak i det, på tross av at han flere ganger ble dømt i rettsvesenet. Så må jeg si, når jeg hører foregående taler si at dette hører til i rettsvesenet: Utfordringen her er at dette er så gammelt at det er foreldet, så man får ikke muligheten til å ta opp disse sakene i rettsvesenet.

I over 30 år begikk en psykolog grove seksuelle overgrep mot pasienter, og mange av dem var unge og i svært sårbare situasjoner. Han ble domfelt flere ganger, men han fikk likevel lov til å fortsette å praktisere, og det offentlige henviste til og med pasienter til ham. Varsler ble ikke fulgt opp, tilsyn sviktet, og til slutt ble han dømt for tredje gang, men da var det dessverre for sent for mange.

Pasientovergrepsutvalget har vært tydelig i sin rapport: Varhaug-saken er i en egen klasse. Dette er en sak som har påført et lite antall personer enorm skade. Flere sliter med alvorlige helseskader den dag i dag. Noen har ikke klart å leve videre. Det mener jeg vi må ta på alvor. Det er også derfor Fremskrittspartiet fremmer forslag om at regjeringen må følge opp anbefalingen fra pasientovergrepsutvalget, og at vi snarest setter i gang arbeidet med å finne en erstatningsløsning for ofrene i denne saken. Når alle de generelle erstatningsordningene ikke treffer, og når skadene er påført av helsepersonell i syste-

met vårt, da mener jeg at staten har et særlig ansvar for å rydde opp.

Dette handler ikke om å skape presedens. Det handler om rettferdighet i en helt spesiell og tragisk sak. Det handler om å gi noen mennesker en erkjennelse og en oppreisning fra et samfunn som sviktet. Det er ikke for sent å gjøre noe, og jeg er veldig glad for at det ser ut som det kan bli et flertall – det kan i hvert fall være veldig nær. Jeg synes det er trist at mennesker som har tatt kontakt med politiet for å anmelde saken, får beskjed om at det ikke er noe å anmelde, at du ikke kan anmelde det.

Jeg synes hele denne saken er ganske hårreisende, og fordi den man skulle saksøke, var så syk at politiet valgte å ikke fortsette, håper jeg virkelig at Høyre og Arbeiderpartiet tenker seg om en gang til og forhåpentlig vil bli med og sørge for at det blir flertall i denne saken.

Marian Hussein (SV) [20:19:18]: Den saken vi diskuterer i dag, er både spesiell og særlig alvorlig. Pasienter i en sårbar situasjon har blitt henvist av det offentlige til et helsepersonell som utnyttet dem og utsatte dem for overgrep. Det kan være enkelt å si at man er redd for at en erstatning til denne gruppen, som er noen få gjenlevende mennesker, kan skape presedens, men det jeg synes er mest alvorlig, er at vi da på en måte aksepterer at mennesker i en sårbar situasjon som trenger helsehjelp, fortsatt skal bli utsatt for slik urettferdighet.

Vi i SV støtter dette representantforslaget, ikke fordi vi mener at det viktigste er å danne flertall, men for å gi mennesker som har blitt utsatt for urett, muligheten til faktisk å få oppleve at de har fått rett, at vi i det offentlige som en gang sendte dem til det helsepersonellet, sier at vi står opp for dem. Dette er overgrep som er bevist og dokumentert, og det haster å gi disse menneskene muligheten til å få oppreisning, for mange av dem er også syke og i en alvorlig helsesituasjon.

Irene Ojala (PF) [20:21:23]: Etikkk bør aldri skremme noen. Det handler om hva som er godt, hva som er rett, og hvordan vi skal oppføre oss mot hverandre. Det handler om hvilke verdier vi ønsker å stå for, og ikke minst hvilke prinsipper vi kan begrunne de valg vi gjør, med.

Saken vi nå behandler, burde virkelig aldri ha vært på dagens kart. Den burde vært oppe og avgjort for flere tiår siden. Vi snakker om mennesker som hadde helseutfordringer, og som fikk sine liv ødelagt fordi en som skulle hjelpe dem, misbrakte dem seksuelt. Vi snakker om et offentlig helsevesen som gjennom en årrekke henviste pasientene til psykolog Sverre Varhaug, til tross for at han i denne perioden begikk gjentatte grove seksuelle overgrep mot pasientene, og at han ble domfelt for dette flere ganger. Det er det flere som har vist til i dag. Det er alvorlig

at verken pasientene eller offentligheten ble informert om etterforskningen eller dommene, og at Varhaug ikke ble fradømt retten til å praktisere som psykolog.

Man behøver ikke være rakettforsker for å forstå at staten har et særlig ansvar for å rydde opp når pasienter i de mest sårbare situasjoner har blitt utsatt for overgrep av en fagperson i det offentlige tjeneste. Ofrene i Varhaug-saken har opplevd store helsemessige og økonomiske belastninger. Flere er alvorlig syke, og noen har faktisk valgt å ta sitt liv.

Komiteen har fått inn hørings svar som har vært sterk lesning, og jeg viser kort til professor i psykiatri Lars Weisæth, som viser til at Varhaug-saken er spesiell i verdensammenheng. Pasientovergrepsutvalgets rapport fra 2022 og VGs omfattende dokumentasjon av saken viser til systematisk svikt i kontroll, tilsyn og varsling, og det kommer tydelig fram at helsetjenesten, tilsynsmyndighetene og rettsapparatet ikke beskyttet pasientene, men snarere bidro til å opprettholde Varhaugs praksis. Det er ganske utrolig.

Helsepersonell har som oppgave å verne om pasientenes helse. De skal helbrede, lindre og trøste. Helsepersonell skal hjelpe syke til å bli friske, og det må gjøres i respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Det må også være målet for oss som har makt i denne sal.

I forslaget ber Senterpartiet, Fremskrittspartiet, SV, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus om at regjeringen følger opp anbefalingen fra pasientovergrepsutvalgets rapport fra 2022, og sørger for at man raskt setter i gang arbeidet med erstatning til ofrene i Varhaug-saken. Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet og Høyre. De har 84 mandater. Jeg håper at vi andre 85 gjør dagen i dag til en ny dag med mening for Stortinget, men mest for de menneskene som er berørt og har lidd urett.

Statsråd Jan Christian Vestre [20:24:30]: La meg starte med å understreke at Varhaug-saken er en svært alvorlig sak. Det er nesten ufattelig å forstå at dette kan ha pågått over tre tiår, gjentatte ganger, uten at noen klarte å stoppe det. Overgrep mot pasienter er alltid uakseptabelt, og det er et misbruk av den tilliten helsepersonell er gitt av samfunnet.

Pasientovergrepsutvalget ble nedsatt for at vi skal lære av slike saker, og jeg er glad for at hele komiteen slutter seg til at regjeringen i hovedsak har fulgt opp anbefalingene fra utvalget ved å foreslå lovendringer som Stortinget også har sluttet seg til. Helsetilsynet kan nå reagere strengere mot helsepersonell som er til alvorlig fare for pasientsikkerheten. Helsepersonell som fortsetter å praktisere selv om de er fratatt autorisasjonen, kan illegges forbud mot å yte helsehjelp og på den måten avskjæres fra pasientkontakt. Manglende overholdelse av forbudet kan sanksjoneres med tvangsmulkt.

Det samlede systemet synes å ha kommet til kort i Varhaug-saken, siden han ikke ble stoppet før etter mange år. Derfor er det fullt ut forståelig at ofrene føler seg sviktet av det offentlige. Jeg mener likevel at systemet er bedre rustet i dag, og at det arbeides kontinuerlig med forbedringer for å unngå nye saker. Helsetilsynet har endret praksis i tilsynssaker om overgrep og annen grenseoverskridende atferd, og pasienter tilbys nå møte tidlig i saksbehandlingen, og flere saker politianmeldes.

Det finnes generelle erstatningsordninger som skal ivareta ofre som har lidd tap på grunn av skade etter straffbare handlinger, eller som har vært utsatt for urett av myndighetene. Flere av ofrene i saken har fått erstatning fra Høyesterett i forbindelse med straffesaken mot Varhaug, og dette skal dekke økonomisk tap i oppreisning og menerstatning. De kan dermed ikke påregne ytterligere kompensasjon for det samme forholdet via de offentlige erstatningsordningene. Det ville innebære en overprøving av domstolenes avgjørelse.

Hensynet til presedensvirkninger og likebehandling tilsier at staten på prinsipielt grunnlag bør være tilbakeholden med å opprette særskilte erstatningsordninger for enkelte persongrupper. Dette gjelder selv om de generelle ordningene ikke skulle gi dekning, eller at erstatningskravene er foreldet. Slik særbehandling kan skape økte forventninger om etablering av egne ordninger også for andre pasientgrupper og på områder utenfor helsesektoren.

Tiden som har gått siden hendelsene i Varhaug-saken, gjør det uansett vanskelig å klarlegge fakta for å kunne fastslå et eventuelt ansvarsgrunnlag, og det vil også vanskeliggjøre innretningen av en eventuell erstatningsordning.

Truls Vasvik (A) [20:27:48]: Jeg har bare behov for å si en kjapp ting: Vi skal tolke hverandre i beste mening i denne salen, men å si at det er lett å vise til presedens i en sak som dette, er feil – det er mye enklere å si ja. Det å si at det å ikke være enig i denne saken er en aksept av den uretten som er begått, er med respekt å melde feil.

Bård Hoksrud (FrP) [20:28:42]: Først har jeg lyst til å si at jeg er veldig enig med statsråden, og jeg er veldig glad for at vi faktisk har sørget for å få på plass systemer som jeg håper vil gjøre at dette aldri vil kunne skje igjen – og jeg tror ikke det vil kunne skje igjen i det omfanget som i Varhaug-saken.

Jeg opplever at statsråden på mange måter prøver å late som at vi skal ha en erstatningsordning. Det er ikke hensikten her, for de faller ikke inn i noen av de ordningene som er der. Jeg håper at det vi er opptatt av, er å prøve å få på plass en erstatning til disse ofrene.

Statsråden sier at saken har vært oppe i Høyesterett. Ja, for noen av ofrene har den det. Jeg vet at Lars Weisæth, som var sakkyndig i høyesterettssaken, i etterkant har sagt at den gangen saken kom, hadde han aldri trodd det som har skjedd, og hva slags innvirkning man har sett at det har hatt på noen av ofrene. Saken var unik den gang også. Jeg tror den vil være unik for alltid, fordi det er en så heftig sak. Jeg håper at det aldri skjer igjen. Som statsråden også sa: Det er nesten ufattelig at det kunne skje. Der tror jeg vi er enige.

Man må ha lov til å være uenige, og det er fair, men jeg opplevde at statsråden i sitt svar var veldig tydelig på at dette handler om å opprette en ny erstatningsordning. Det gjør det ikke. Vi ønsker å finne en løsning for disse få menneskene. Mange av dem begynner å bli ganske godt oppe i årene, og de har levd med dette gjennom store deler av livet sitt. Vi får jo se, men jeg håper virkelig at de 85 som trykker på knappen på mandag, trykker «for» og gir et oppdrag til statsråden. Ut fra statsrådets svar er jeg litt usikker på om han vil følge opp det oppdraget, men det forventer jeg selvfølgelig at han gjør hvis det blir det stortingsflertallet det ser ut til å bli – det er «close».

Med den bakgrunnen håper jeg at dette ikke vil kunne skje igjen. Vi har strammet opp, og det har vært bred politisk enighet om at vi må sørge for at tilsynsmyndighetene får fullmakt til å kunne gripe inn når man ser at det blir begått overgrep mot mennesker. Jeg håper vi kommer til at Varhaug-ofrene får den oppreisningen. Som sagt: Noen av dem har heller aldri fått muligheten til å få saken sin prøvd for retten, fordi foreldelsesfristen og måten de ble tatt imot hos politiet, gjorde at de ikke får saken opp igjen. Jeg håper Stortinget kan sette punktum nå, med et flertall som sier at regjeringen skal finne en løsning.

Kjersti Toppe (Sp) [20:31:59]: Det var representanten Truls Vasvik som fekk meg til å ta ordet. Eg har lyst til å understreke, og som saksordfører, at dette er ikkje ei enkel sak for nokon. Ingen kan klandra parti som ikkje støttar eit forslag om ei erstatningsordning, og tilleggja dei ei meining om at ikkje dei òg meiner at dette er ei veldig, veldig alvorleg sak. Dei handlingane Varhaug gjorde mot pasientane, tar alle parti avstand ifrå. Det har vi òg vist gjennom tidlegare vedtak, både ved oppnemning av utvalet og gjennom korleis Stortinget har følgd opp dei veldig viktige tilrådingane frå pasientovergrepsutvalet, der vi har fått eit betre system som skal kunna hindra at liknande kan skje igjen.

For Senterpartiet sin del skal eg seia at dette har vi vurdert. Vi har faktisk hatt det oppe to gonger i gruppa. Det var ein ganske stor debatt, og det er argument for begge sider. Vi landa i denne saka på at det er grunnar til

å støtte forslaget, men vi har respekt for at det er andre omsyn. Det kan likevel ikkje verta liggjande igjen her at vi meiner at dei partia som eventuelt ikkje vil støtta forslaget, ikkje meiner at dette er ei alvorleg sak. Det trur eg alle er einige om.

Presidenten [20:33:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 25.

Sak nr. 26 [20:33:57]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en redningspakke og forutsigbar finansiering for Frelsesarmeens gatehospital i Bergen (Innst. 385 S (2024–2025), jf. Dokument 8:151 S (2024–2025))

Presidenten [20:34:19]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [20:34:53] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet i denne saken. Jeg regner med at de forskjellige partiene har tenkt å si hva de mener, for jeg ser at de aller fleste har tegnet seg.

Gatehospitalet i Bergen tilbyr helsehjelp til en pasientgruppe som ofte faller helt utenfor det ordinære systemet – mennesker med alvorlig rusavhengighet, psykiske lidelser og alvorlig somatisk sykdom. Dette er en gruppe som ofte ikke klarer å forholde seg til timeavtaler, og som ikke møter forventningene i det ordinære helsevesenet. Nettopp derfor er Riksrevisjonens rapport, som ble lagt fram tidligere i vår, så alvorlig. Der slås det fast, svart på hvitt, at myndighetene svikter mennesker med samtidige rus- og psykiske lidelser. Det er stor variasjon i tilbudet. Mange får ikke hjelp i tide, og ingen har det helt overordnede ansvaret for å sikre at pasientene får det de trenger. Gatehospitalet er et av få tilbud som faktisk fungerer for denne pasientgruppen. Her møter de tillit, omsorg og helsehjelp, uten krav om rusfrihet eller fast struktur.

Til tross for dette står nå tilbudet i fare. Gatehospitalet i Bergen mangler i dag over 6 mill. kr for å kunne opprettholde dagens drift. Frelsesarmeen har inntil videre valgt å dekke inn manglene selv, men det er ikke en løsning som kan vare. Det offentlige har et ansvar for å sikre at livsviktige tilbud som dette ikke forsvinner.

Fremskrittspartiet mener det haster å få på plass en redningspakke for 2025. Vi foreslår at det skal sikres en fullfinansiering i revidert nasjonalbudsjett. Det handler om pasienter som ikke har andre steder å gå, og om å ivareta et tilbud som har høy faglig kvalitet, og som utfyller det offentlige systemet. Dette er ikke en ideologisk debatt. Det handler om praktiske løsninger for dem som trenger hjelpen aller mest.

Fremskrittspartiet tok ansvar for å få på plass Gatehospitalet i Bergen da vi satt i regjering. Vi står fortsatt bak det arbeidet, og nå må regjeringen gjøre sin del, sånn at vi får på plass og sikrer at dette viktige tilbudet til denne gruppen mennesker skal fortsette å være der.

Så vil jeg ta opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på i saken.

Presidenten [20:37:11]: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp det forslaget han refererte til.

Even A. Røed (A) [20:37:24]: Mennesker som lever i rusavhengighet, lever i snitt kortere. De har vanskeligheter for å komme i kontakt med helsevesenet, og de har stor forekomst av både somatisk og psykisk sykdom. Gatehospitalene gjør en viktig jobb for denne gruppen. Det er ingen tvil om at gatehospitalenes tilbud treffer en gruppe som ofte faller mellom to stoler, og de bidrar med livsnødvendig behandling og til bedre kontakt med ordinær behandling.

Ideelle tilbydere er et viktig bidrag til det offentlige. Samtidig må vi til tross for dette sikre at vi har et system der en må kvalifisere seg til finansiering på like vilkår som andre ideelle. Intensjonen med omleggingen av tilskuddsordningene i 2023 var å sikre likeverdig, rettferdig saksbehandling mellom organisasjoner og prosjekter. Nye tiltak skulle også kunne utfordre. Underveis har det blitt gjort justeringer i disse ordningene etter det behovet vi har sett. Ordningen som Gatehospitalet og andre tiltak er på, har fått anledning til å søke flerårige tilskudd, noe som gir større forutsigbarhet.

Det er en forutsetning for at vi skal kunne ha likebehandling og rettferdighet i disse ordningene at det ikke er sånn at vi kommer med ekstra midler fordi en aktør har skalert tilbudet sitt utover de rammene som tilskuddet er for. Da vil det fort bli en svært uryddig prosess som ikke minst skaper uheldig presedens, og derfor bør diskusjonen i større grad handle om hvilke tilskuddsordninger vi skal ha, hvor mye penger vi skal sette av til disse, og hvordan de skal organiseres, framfor en debatt om hvilke tiltak som skal ha hvilken sum. Da er vi fort tilbake på ordninger vi har hatt tidligere.

Når det er sagt, er Gatehospitalet viktig og leverer et tilbud til en gruppe som trenger det. Derfor mottok de i Oslo og Bergen til sammen 93,7 mill. kr i tilskudd i 2024, noe som er drøyt 13 mill. kr mer enn det de mottok i

øremerkede midler da det var øremerket på statsbudsjettet. Det viser at tilbudet både verdsettes og finansieres, og at det kommer opp i tildelingene som gjøres gjennom dagens organisering av tilskuddsordningen. Det er også sånn vi er nødt til å gjøre det videre.

Sandra Bruflot (H) [20:39:49]: Et Dokument 8-forslag om å redde gatehospitalene tror jeg ikke vi har hatt, men disse debattene føler jeg at vi har om igjen og om igjen og om igjen under denne regjeringen. Jeg skjønner at man ønsket en rettferdig og mer likeverdig ordning med større pott, med midler til ideelle stiftelser eller til frivillige organisasjoner, for den saks skyld. Likevel er det nok en gang et viktig fagmiljø som står i fare for å måtte redusere tilbudet sitt, fordi de ikke får forutsigbarhet, fordi det er vanskelig å styre uten å vite hva man har, og hva man kan få. Det gjør noe med dem som driver det, det gjør noe med dyktige ansatte, som har en helt egen kompetanse, og som kjenner både miljøet og brukerne godt, og det gjør ikke minst noe med pasientgruppen når et tilbud som dette står i fare for å skaleres ned.

Når vi ikke går for forslaget, er det ikke fordi vi ikke deler både bekymringen for og håpet om et sterkt gatehospital både i Oslo og i Bergen – det var under Solberg-regjeringen finansieringen av Frelsesarmeens gatehospital i Bergen kom på plass – men det er fordi dette er spørsmål som vi tar i budsjettprosesser. Jeg tror likevel ikke det skal være noen tvil om at vi har vært og er opp-tatt av at dette tilbudet skal finnes.

Når det gjelder forslaget om å utrede en mer forutsigbar finansieringsordning, har regjeringen forpliktet seg til å se på om innretningen av dagens støtteordninger treffer godt nok på dette feltet. Det slo de fast i rusreformens del én. Jeg tolker det også som en erkennelse av at det kanskje ikke treffer spesielt godt slik det er i dag. Det er også grunnen til at Høyre stemmer mot forslaget. Det er rett og slett fordi vi mener regjeringen allerede har gitt beskjed, og fått beskjed, om at de må gjennomgå finansieringen av ideelle og andre innenfor rusfeltet. Det arbeidet ser vi fram til at blir gjort.

Kjersti Toppe (Sp) [20:41:50]: Denne saka handlar om fleire ting. Det handlar om korleis Riksrevisjonens rapport om tilbodet til dei med rusliding og psykisk liding faktisk vert følgt opp. Det handlar om korleis vi finansierer og har avtalar med ideelle organisasjonar, spesielt innanfor rusområdet. Det handlar også om den omlegginga som vart gjort i samband med statsbudsjettet i 2023, og kva som er konsekvensane av den omlegginga.

Senterpartiet er med på to av forslaga i innstillinga. Eg tar dei opp med ein gong, så har eg gjort det. Det går på å kunna etablera ein langsiktig og føreseieleg finansieringsmodell for ideelle helse- og omsorgsinstitusjonar.

Senterpartiet har òg eit eige Dokument 8-forslag som går på nettopp korleis vi kan sikra ei styrking av ideell sektor på helse- og omsorgsfeltet.

Når det gjeld tilskotsordninga, er eg meir i tvil om det var rett å gjera det. Eg vil utfordra statsråden på å ta ei ordentleg evaluering av den omlegginga som vart gjort, for vi får veldig mange saker som viser at det har hatt ein del uheldige konsekvensar, og at det ikkje har ført til den føreseielegeheita som kanskje var meininga.

Når det gjeld gatehospital og sjølvte tilbodet der: Eg har faktisk vore der. Eg veit ikkje om det er andre i salen som har vore på gatehospitalet som ligg på Garnes, litt utanfor Bergen. Det er heilt unikt, og eg kan garantera at viss dette tilbodet forsvinn, er det ikkje eit anna tilbod til desse pasientane. Dette er nokre av dei mest marginale pasientane som er. Som saksordføraren sa: Det er dei som ikkje klarer å nyttiggjera seg av det ordinære helse-tilbodet, som treng hjelp og å verta følgde til time.

Det som gjorde størst inntrykk på meg, var da dei fortalde om ein pasient/brukar som hadde fått kreft, som ikkje eigentleg hadde ein ordentleg plass å bu, og som spurde om han kunne få lov til å døy på gatehospitalet, for der følte han seg trygg. Kva hadde skjedd med den personen elles? Så vi må vita at dette er eit veldig, veldig viktig tilbod, som vi bør gjera det vi kan for å sikra ei god finansiering av.

No vil ikkje Senterpartiet støtta forslaget om ein redningspakke, for det handlar om budsjettprioriteringar. Slik er det. Vi vil ikkje gjera det gjennom eit Dokument 8-forslag, men vi fremjar altså dei to andre forslaga i denne omgangen. Dei forslaga har eg tatt opp.

Presidenten [20:44:46]: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marian Hussein (SV) [20:45:04]: I likhet med foregående taler har også jeg besøkt Gatehospitalet i Bergen. Der traff jeg en kvinne i sin beste alder. Hun hadde flyttet inn dit fordi hun hadde blitt utsatt for grov vold på sitt forrige bosted. Hun hadde ganske store helsebehov etter den voldssaken, og på Gatehospitalet møtte hun fagfolk som trygget henne og fulgte henne til sykehus. Som hun sa: De så henne som et menneske, mens alle andre bare så den volden hun hadde vært utsatt for, eller hennes rusutfordringer.

Det er viktig at vi fortsetter å sikre Gatehospitalet, men også andre ideelle helsetilbud til mennesker med utfordringer innen rus og psykisk helse. Samtidig har erfaringen med disse tilskuddsordningene vist at man ikke klarer å ta inn over seg de behovene ideell sektor har. Senest i fjor hadde Kirkens Bymisjons tilbud 24sju de samme utfordringene, og når vi i budsjettforhandlingene sammen med regjeringspartiene gikk inn for å redde det tilbudet, var det for sent. Sånn går nå dagene.

Gang på gang er det ideell sektor som taper i en tid da vi har større behov for deres innsats.

I bergensområdet er de fleste som står uten botilbud, mennesker med rus- og psykiske helseutfordringer som er i en vanskelig situasjon i livet. Det er viktig at vi evner å sikre god finansiering, og at disse tilskuddsordningene faktisk går til det det er tiltenkt, istedenfor at Gatehospitalet i Bergen eller andre tilbud i andre byer hvor ideell sektor driver, går tapt. Derfor kommer vi til å støtte forslaget som går på at man går gjennom hvordan ideell sektor kan støttes videre, men ikke med en bevilgning gjennom dette Dokument 8-forslaget.

Seher Aydar (R) [20:47:52]: Det er ingen tvil om verdien av Gatehospitalet i Bergen og hva det betyr for brukere, pårørende og ansatte, og det har flere fra denne talerstolen understreket. Som mange andre ideelle virksomheter bidrar Gatehospitalet til å fylle et hull. Vi har hørt om mennesker med erfaringer fra Gatehospitalet, som har fortalt hvordan de har opplevd å bli oversett og skjøvet ut av det ordinære helsevesenet, av ulike grunner, men på Gatehospitalet fikk de hjelp.

Folk med rusavhengighet faller ofte mellom flere stoler i systemet. Vi vet at mennesker som har problemer med rus, ofte har utfordringer med å følge opp egne helseavtaler. I mange tilfeller mangler de også tillit til det offentlige systemet, gjerne på grunn av dårlige erfaringer tidligere i livet. Derfor er et tilbud som Gatehospitalet utrolig viktig, og i noen tilfeller er det helt avgjørende for å hjelpe, som å følge folk til timer og være til stede i møter, og spesielt for å støtte folk som møter fordommer. Den faktoren at det ikke forventes at en skal være rusfri for å oppholde seg på Gatehospitalet, gjør at en i større grad opplever trygghet og ivaretagelse.

Jeg er bekymret for at et viktig fagmiljø nå står i fare for å forsvinne, og at ansatte risikerer å miste jobbene sine, noe som igjen bidrar til at tilbudet til mennesker som sliter med rus og annen sykdom, vil svekkes. Det gjelder ikke bare i Bergen, men egentlig i hele regionen. Derfor støtter Rødt forslagene, inkludert forslaget om en redningspakke for Gatehospitalet i Bergen. Det gjør vi for å kunne dekke det finansieringsgapet som er nå, men også for å kunne sikre forutsigbarhet videre, både for fagmiljøet og ikke minst for en av de aller mest sårbare gruppene i samfunnet vårt, som stadig opplever at livsviktige tilbud raseres.

Til slutt vil jeg takke Kristelig Folkeparti som har løftet denne saken til Stortinget. Også jeg skulle ønske at vi ikke trengte å behandle ulike tilbud som sto i fare, men problemet er ikke at vi behandler disse tilbudene, problemet er at de står i fare. Da må man noen ganger ta det opp. Det er også et signal om at vi mangler gode systemer som skaper forutsigbarhet for ideell sektor.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [20:50:45]: Hvem har tatt vare på dem som faller utenfor i vårt samfunn, når ingen andre stiller opp? Det er ikke det offentlige. Det er ikke staten som har løftet enkeltmenneskene i vårt samfunn gjennom alle tider. Noen av de mest alvorlige hullene i helsevesenet tettes i dag av ideelle aktører, som Frelsesarmeen. Det har de gjort i årevis.

Gatehospitalet i Bergen er et av de aller viktigste stedene for dem som faller utenfor – mennesker med alvorlig rusavhengighet og livstruende sykdom, som ofte avvises i det ordinære helsevesenet. Her får de medisinsk behandling, lindring og verdighet. Gatehospitalet er ikke luksus, det er livreddende. Det er det offentlige som har sviktet.

Fram til 2023 fikk Gatehospitalet direkte støtte over statsbudsjettet, så ble det flyttet over til en konkurransebasert søknadsordning. Det skulle gi forutsigbarhet. Resultatet har blitt usikkerhet og forsinkelser. I år mangler de 6,1 mill. kr – i praksis seks færre sengeplasser, kutt i palliativ omsorg, og 5,5 årsverk er borte. Samtidig som dette skjer, foreslår regjeringen i revidert budsjett å kutte 3 mill. kr fra tilskuddsordningen Gatehospitalet henter midlene sine fra, fordi det tydeligvis var penger til overs.

Dette er ikke politikk som tar ansvar, det er politikk som ser vekk. Istedenfor å ta ansvar velger statsråden å antyde at Gatehospitalets økonomiske utfordringer handler om manglende styring, at Frelsesarmeen burde tilpasse seg raskere, at de har vokst for mye, for raskt. Dette er en organisasjon som har brukt over 11 millioner egne kroner for å holde liv i et tilbud staten selv ikke evner å levere. Statsråden takker dem med mer uforutsigbarhet og kutt. Hva tror statsråden egentlig det vil koste hvis halvparten av disse pasientene må inn i det offentlige? Jeg tror vi ganske raskt kan konkludere med at det kommer til å bli dyrere enn å støtte opp om det tilbudet som allerede er etablert.

Kristelig Folkeparti fremmer i dag to forslag: en redningspakke i revidert budsjett og en ny, bærekraftig finansieringsmodell for institusjoner som dette. Ideelle aktører, som Frelsesarmeen, tar et ansvar det offentlige ikke klarer å bære alene. Da må staten i det minste sørge for ikke å være til hinder for det arbeidet.

Statsråd Jan Christian Vestre [20:53:37]: La meg først få uttrykke min dype respekt for det veldig viktige arbeidet Frelsesarmeens gatehospital i Bergen gjør for mennesker som er i en svært sårbar livssituasjon. Deres innsats er viktig og verdifull, og vi setter stor pris på den innsatsen som legges ned.

Likevel kan jeg ikke støtte forslaget om å gjeninnføre en øremerking av midler til Gatehospitalet over statsbudsjettet. Øremerking av midler til enkeltaktører, som

Frelsesarmeens Gatehospital og andre gode tiltak, svekker prinsippet om likebehandling, og det hindrer nye gode tiltak i å få støtte. Hvis det er slik at én aktør gis særbehandling, binder det opp fellesskapets midler, og det reduserer fleksibiliteten i systemet. Vi må sikre at tilskuddsordningene våre fungerer etter hensikten, som midlertidige virkemidler, ikke som varige finansieringskilder for tjenester som i stor grad faller innunder det ordinære sørge-for-ansvaret i helse- og omsorgstjenestene våre.

Gatehospitalet har hatt en relativt stabil og forutsigbar økonomisk ramme. Faktisk har tilskuddene økt mer enn rammen for ordningen generelt. Likevel har det oppstått et finansieringsgap – ikke på grunn av tilskuddsfinansieringen, men fordi virksomheten har valgt å øke sin aktivitet utover rammen for tilskuddet. Denne utvidelsen, inkludert nye avdelinger, har ikke vært bestilt av staten.

Jeg må legge til at det i 2023 ble avdekket brudd på regelverket, da ubenyttede midler fra Bergen ble overført til Oslo uten godkjenning. Når tilskuddsmidler brukes i strid med regelverket, understreker det behovet for ryddighet, etterlevelse og likebehandling i bruken av offentlige midler. Jeg vet at Frelsesarmeen er en skikkelig, solid og langsiktig partner som vil det aller beste, og det kan skje feil, men det er også vår oppgave å sørge for at offentlige midler brukes riktig.

Det finnes allerede mulighet for flerårige tilskudd, opptil fire år, og det gir forutsigbarhet uten å gå veien om øremerking. Kommuner og helseforetak har ansvar for nødvendige tjenester, og de kan også inngå avtaler med ideelle, flotte aktører som Gatehospitalet. Det gir både fleksibilitet og lokal forankring, uten å binde opp statlige midler i særordninger.

Regjeringen arbeider nå med en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningene innen psykisk helse og rus. Dette inkluderer vurderinger av hvordan vi best kan støtte ideelle aktører. Vi vil ha ideelle aktører. Vi anerkjenner ideelle aktører. Vi trenger ideelle aktører. Løsningen er likevel ikke å gå tilbake til øremerking. Løsningen er et rettfærdig, bærekraftig og gjennomslagskraftig system, der alle aktører konkurrerer på like vilkår.

Presidenten [20:56:40]: Det blir replikkordskifte.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [20:56:55]: Under denne regjeringen har vi sett en tydelig retning: Det offentlige skal bygges opp, og ideelle aktører skyves ut. Det er muligens et slags forsøk på å ta de kommersielle, men det er de ideelle som sitter igjen med regningen. Når institusjoner som Gatehospitalet mister fast støtte over budsjettet og i stedet må søke hvert år, i en ordning som ikke justeres for kostnader, er det ikke lenger

snakk om et samarbeid – da uthuler man et tilbud, litt etter litt.

Mitt spørsmål er: Tror statsråden det er billigere å ta disse pasientene inn i det offentlige i stedet for å kompensere Frelsesarmeen med de 6,1 mill. kr som de nå etterspør for å kunne berge inn de kostnadene de har?

Statsråd Jan Christian Vestre [20:57:38]: Takk for spørsmålet. Gatehospitalene er i år tildelt til sammen godt over 90 mill. kr. Det betyr at av den tilskuddsordningen som Stortinget har besluttet, får gatehospitalene 53 pst. av det samlede beløpet, og tilskuddene til gatehospitalene har økt fra 2024 til 2025 under denne regjeringen. Vi er altså veldig positive til at direktoratet har innvilget støtte til Gatehospitalet, men det er altså basert på at man søker.

Jeg skjønner veldig godt at det er behov for langsiktighet og forutsigbarhet, og det er grunnen til at vi har åpnet for at man kan søke om å få støtte i inntil fire år. Det mener jeg som sagt gir forutsigbarhet, uten at det binder opp midler gjennom øremerking. Jeg er også åpen for – og det er det arbeidet vi nå har satt i gang og varslet Stortinget om – at vi gjennomgår disse tilskuddsordningene for å se på hvordan vi kan forbedre dem. Vi trenger ideell sektor, vi vil ha ideell sektor.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [20:58:41]: Denne regjeringen har valgt å flytte finansieringen av gatehospitalene over til en søknadsordning som i praksis gir alt annet enn forutsigbarhet. Det høres fint ut når statsråden står her og sier at det skal gi trygghet, men for dem som faktisk driver tilbudet, oppleves det helt motsatt. Når tilskuddet ikke kommer før i februar, og når sats-

ene ikke justeres i takt med kostnadsveksten, blir det nesten umulig å planlegge drift. Det går ut over ansatte, og det går ut over pasientene.

Mener virkelig statsråden at disse grepene faktisk gir mer trygghet og forutsigbarhet for Gatehospitalet, når de oppgir det motsatte?

Statsråd Jan Christian Vestre [20:59:17]: Som sagt har Gatehospitalet fått økt sin bevilgning fra 2024 til 2025, og det er også tatt hensyn til pris- og lønnsjusteringen på 3 pst. som er gjort for tilskuddsordningens totale budsjett. Altså blir det feil å si at det er svekket finansiering, for det er det ikke.

Jeg har stor respekt for at det er ulike synspunkter på hvordan disse tilbudene skal finansieres. Noen mener at de skal ha faste poster på statsbudsjettet. Vi mener det er mange gode grunner til at det bør være tilskuddsordninger som alle som har gode prosjekter, kan søke på og få innvilget støtte til, avhengig av hvor godt prosjektet er. Når vi da også har åpnet for at disse tilskuddene kan gis over flere år, er det nettopp fordi vi gjerne vil bidra til å sikre denne forutsigbarheten.

Frelsesarmeen søkte om 40,5 mill. kr til Gatehospitalet i Bergen i år, og så ble det innvilget et nesten like stort beløp – 5 mill. kr mindre. Det er nå en klage til behandling i departementet, og så får vi se hvordan den går.

Presidenten [21:00:23]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 26.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

